

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 28 Ιουνίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 932

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

Η Κύπρος των αντιθέσεων

Το οικονομικό μοντέλο της χώρας παράγει μεν ανάπτυξη, αλλά δεν εξασφαλίζει ευημερία για όλους

Η **Κυπριακή** οικονομία καταγράφει τα τελευταία χρόνια ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης και θετικές αξιολογήσεις από διεθνείς οργανισμούς και επενδυτές. Παρά την επιτυχία του οικονομικού μοντέλου, τα οφέλη της ανάπτυξης δεν διαχέονται ισόρροπα

στην κοινωνία, αφήνοντας σημαντικό μέρος των πολιτών στο περιθώριο της οικονομικής προόδου. Πίσω από τη μακροοικονομική ευημερία αναδεικνύονται σημαντικές κοινωνικές και διαρθρωτικές αντιφάσεις, καθώς το κόστος ζωής αγγίζει το 89,2%

του μέσου όρου της Ε.Ε. και η βιομηχανία είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Παράλληλα, το ενεργειακό κόστος, η στεγαστική κρίση και οι περιορισμένες κοινωνικές δαπάνες επηρεάζουν δυσανάλογα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, στερώντας του τη δυνατότητα να

επωφεληθεί από την οικονομική πρόοδο. Η Κύπρος καταγράφει ποσοστό 14,9% του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας το 2025, έναντι 14,6% το 2024. Αυτό εγείρει ερωτήματα κατά πόσο δημιουργείται μια κοινωνία «δύο ταχυτήτων». **Σελ. 3**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ - ΟΗΕ

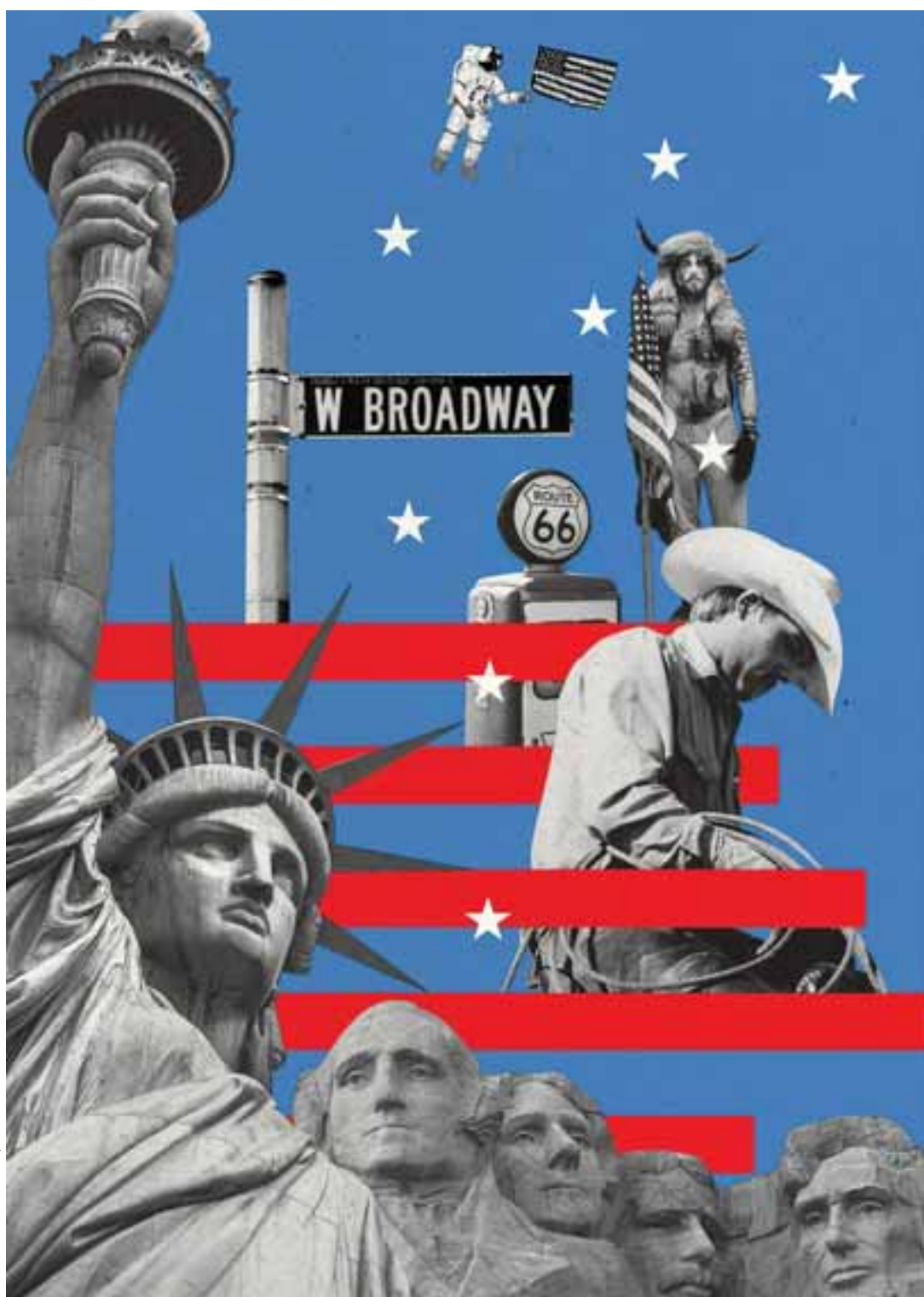
Η φόρμουλα για «ευθυγράμμιση των άστρων»

Το **έντονο** διπλωματικό παρασκήνιο, οι προοπτικές και οι «σκιές» της επικείμενης άτυπης διάσκεψης του Ιουλίου, το «Σχέδιο Ολγκίν» και το «Μοντέλο Ταϊβάν», με τον ΟΗΕ να επιχειρεί νέα επανεκκίνηση των συνομιλιών. **Σελ. 4**

ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΑ

Χαμηλά ο πήχης διασύνδεσης με Κυπριακό

Δύσκολη η εξασφάλιση ομοφωνίας μεταξύ των «27» για επιστράτευση των ευρωτουρκικών ντισέ ως δέλεαρ για επίλυση του Κυπριακού. Η Τουρκία απορρίπτει κάθε διασύνδεση, ενώ η πρακτική της τελευταίας διετίας δημιούργησε αρνητικό προηγούμενο. **Σελ. 5**

ΑΦΙΕΡΩΜΑ 250 ΧΡΟΝΙΑ ΗΠΑ

Η δική μου κοντινή Αμερική

Είκοσι τρεις άνθρωποι των γραμμιάτων και των τεχνών καταθέτουν τα βιώματά τους από τη χώρα των μεγάλων αντιφάσεων

ΓΡΑΦΟΥΝ

Χρήστος Αστερίου
Γιάννης Βαρελάς
Θάνος Βερέμης
Σωτήρης Γκορίτσας
Λένα Διβάνη
Απόστολος Δοξιάδης
Κατερίνα Ευαγγελιάτου
Κωνσταντίνος Κακανιάς
Ιόλη Καλαβρέζου
Λευτέρης Καλοσπύρος
Στάθης Καλύβας
Βασίλης Κεκάτος
Γιώργος Κοντραφούρης
Σταμάτης Κριμιζής
Ευριπίδης Λασκαρίδης
Χρήστος Λούλης
Μίνως Μάτσας
Γιώργος Μαυρογορδάτος
Γιάννης Παλαβός
Κάλλια Παπαδάκη
Φαίδων Παπαμιχαήλ
Ερηφ Σωτηροπούλου
Αγγελος Χανιώτης

Τέχνες, σελ. 2-5

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΔΙΠΛΑΡΟΣ

Ο Αναστασιάδης δεν είναι βαριδί για τον ΔΗΣΥ

«Είμαστε περήφανοι για τη δεκαετή διακυβέρνηση Αναστασιάδη και ταυτιζόμαστε πλήρως με αυτή», τονίζει στην «Κ» ο αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ, Ευθύμιος Δίπλαρος. **Σελ. 6**

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Σώζεται το σύστημα;

Πέρα από το Λονδίνο, οι ηγεσίες κλυδωνίζονται και σε Παρίσι και Βερολίνο. **Σελ. 20**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Κοινωνική συνοχή

Η μεγάλη πρόκληση της Κύπρου δεν είναι πλέον η οικονομική ανάπτυξη, αλλά η δικαίη ανάπτυξη. Παρά τις υψηλές επιδόσεις της οικονομίας, δύο κοινωνικές ομάδες φαίνεται να εξαιρούνται από τα οφέλη της: οι ηλικιωμένοι, που αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο φτώχειας και υψηλό κόστος φροντίδας, και οι νέοι, που βλέπουν την απόκτηση κατοικίας και τη δημιουργία οικογένειας να απομακρύνονται. Η πραγματική επιτυχία θα κριθεί από το αν η ανάπτυξη θα μετατραπεί σε ευκαιρίες και ασφάλεια για όλες τις γενιές.

Η ΚΥΠΡΟΣ ΑΝΕΒΑΖΕΙ ΡΥΘΜΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Καλύτερευση παρουσίασε η επίδοση της χώρας

Η **βελτίωση** της θέσης της Κύπρου στην Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας του IMD επιβεβαιώνει ότι η κυπριακή οικονομία διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα (σταθε-

ρό επιχειρηματικό περιβάλλον, αυξημένες επενδύσεις και βελτιωμένες οικονομικές επιδόσεις). Ωστόσο, παραμένουν ακόμα σημαντικές προκλήσεις. **Οικονομική, σελ. 4**

ΚΥΠΡΙΟΙ ΚΑΙ ΑΡΜΕΝΙΟΙ

Καλλιτέχνες σε γόνιμο κοινό έδαφος

Η **Αρτεμής Ελευθεριάδου**, επιμελήτρια της έκθεσης «Άλυτη Φύση: Φάρμακο και Φάρμακο» που παρουσιάζεται στο Γερεβάν της Αρμενίας, μιλάει στην «Κ». Η φύση λειτουργεί ως ένα γόνιμο κοινό έδαφος πάνω στο οποίο μπορούσαν να συναντηθούν οι διαφορετικές εμπειρίες τους. **Τέχνες, σελ. 8**

ΑΝΤΕΤΟΚΟΥΝΜΠΟ

Πώς ο Giannis έγινε brand εκατομμυρίων

Μέσα στα 13 χρόνια που ο Γιάννης Αντετοκούνμπο ζει και παίζει στις ΗΠΑ, ο ίδιος έγινε φαινόμενο και η ζωή του παραμύθι, κυριολεκτικά, κινηματογραφημένο από την Ντίσει. Πώς έφτασε να «γίνει μεγαλύτερος από την ομάδα του», τους Μπακς. **Σελ. 22**

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Η τελευταία παρτίδα

Στο διαμέρισμα της οδού Κωστή Παλαμά, στην πολυκατοικία Ασπείρα του εμβληματικού αρχιτέκτονα Νεοτόλεμου Μικαηλίδη, η πατίνα του χρόνου είναι ορατή παρά τον καλοκαίριτο εσωτερικό διάκοσμο. Η οικοδέσποινα Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, λες και διάβασε τη σκέψη μου, σχολίασε καθώς η Ρωσίδα σέρβιρε τα gin and tonics: «Ο χρόνος είναι αμείλικτος, αγαπητέ. Ανίκανος τολμών να πω...».

-Με εσάς όμως ο χρόνος αποδείχτηκε επιεικής κυρία Ουίλσον.

-Θα το δεχτώ. Στην ηλικία μου άλλωστε δεν έχω την πολυτέλεια της άρνησης μιας κομψής φιλοφρόνησης.

-Λοιπόν, θα μου πείτε τον λόγο που ζητήσατε να με δείτε;

-Σκέφτηκα να πιούμε ένα ποτό προτού αποσυρθώ στο Γιορκαίρ. Μια που τα έφερε έτσι η ζωή και γίνετε ο χρονογράφος μου...

-Θα αποσυρθείτε για το καλοκαίρι;

-Μια άλλη πολυτέλεια που έχω στην ηλικία μου, αγαπητέ, είναι ο μη προσδιορισμός του χρόνου. Αποσυρμαί σε ένα σπιτάκι που μου παραχώρησε ο αγαπημένος Τζάστιν, γιος της ερωμένης του άνδρα μου. In memoriam... Παρέα με τις αναμνήσεις μιας πολύτιμης φίλης που έχασα πρόσφατα, η οποία λάτρευε τα τοπία που με τόσο ποιητική ελευθερία αποτύπωνε ο Ντέιβιντ Χόκνέϊ.

-Δεν θα σας λείψουν οι κυρίες του καρέ;

-Έπειτα από τόσα χρόνια πιστεύετε αλήθεια ότι υπάρχει καρέ;

-Κι όλες αυτές οι ιστορίες; Για την Ευγενία την Καλαμαρού, την αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού, τη Φώφη Κούταλου, τη Ρενέ...

-Θα σας διακόψω, γιατί φοβάμαι πως με τόσα ονόματα το έργο θα κάνει κοιλιά. Αστείευμα, αγαπητέ, μην κατσοφυλάξετε... Οι κυρίες που αναφέρατε υπάρχουν ή έστω υπήρξαν για να

Η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον αποσύρεται στο Γιορκαίρ, παραδομένη στην ομορφιά των τοπίων του Ντέιβιντ Χόκνέϊ.

ακριβολογώ. Το «καρέ» όμως ανέκαθεν ήταν ένα καθρέφτισμα, οι αντανάκλασεις της πραγματικότητας εκεί έξω όπως τις βίαια κλεισμένη σε τούτο εδώ το διαμέρισμα. Συμβαίνουν τόσα πολλά που είχα ανάγκη να τα μοιραστώ με πρόσωπα τα οποία διαθέτουν -αν μη τι άλλο- χιούμορ. Αλλιώς η ζωή μου θα ήταν αφόρητα βαρετή.

-Απομονωμένη πλέον στο Γιορκαίρ, αναρωτιέμαι αν θα σας λείψουν όσα συμβαίνουν στη μικρή μας βραχονησίδα.

-Δεν νομίζω να μου λείψει κανείς και τίποτα. Το είδα άλλωστε το έργο σε καλύτερες εποχές. Σε μια χώρα που μια βουλευτής, αναφέρομαι στην

πληθωρική Νταϊάνα Κωνσταντινίδη της Άμεσης Δημοκρατίας, διαφημίζει τα ρούχα που πήρε από μπουτίκ στη... Δερύνεια, σε συνδυασμό με την προώθηση του κοινοβουλευτικού έργου, ο πήχης έχει κατέβει τόσο πολύ που περνάμε από πάνω.

-Αν η απόφασή σας είναι τελεσιδικη, τι λέτε για έναν πολιτικό απολογισμό των βασικών πρωταγωνιστών;

-Την Αννίτα σφειλώ να ομολογήσει ότι την υποτίμησα. Κι όχι μόνο εγώ... Λέγαμε το κορίτσι από τους Τρούλλους που είδε φως και μήπως μετά τη μεγαλοφυή ατάκα του Προδρόμου «η πολιτική δεν είναι καλλιτεία». Να

όμως που αποδείχτηκε πολύ σκληρή για να παραδοθεί τόσο εύκολα στο μοιραίο. Όσο για τον Στέφανο και μόνο το γεγονός ότι αναχαίτσει μια καθοδική πορεία δεκαπέντε χρόνων τον καθιστά παίκτη. Όσοι βιάστηκαν να βάλουν όλα τα αβγά τους στο δεξιό καλάθι, μάλλον πρέπει να επιδείξουν μια αυτοσυγκράτηση εν όψει 2028.

-Είμαι βέβαιος ότι έχετε άποψη και για τους λεγόμενους «μικρούς».

-Ο Νικόλας έκανε άλματα, πρέπει να του το πιστώσουμε αυτό. Δεν ξέρω αν σφειλίστηκε στο DNA, το γεγονός είναι πως διέψευσε όσους μίλαγαν για το χρονικό μιας προαναγγελθείσας δημόσιας καταστροφής. Ο Οδυσσεύ-

ας, πάλι, είναι εγκλωβισμένος στις εμμονές και το υπερτροφικό εγώ του. Όσο για τον Χρίστου, πείτε με σνομπ αλλά αρνούμαι να μιλώ για τον πρώην σωματοφύλακα του αρχηγού της εγκληματικής οργάνωσης Χρυσή Αυγή.

-Και ο Φειδίας; Δεν νομίζω ότι μπορείτε να τον αγνοή κανείς.

-Έχω μεγαλώσει αρκετά, αγαπητέ, για να μπορώ να κάνω ό,τι θέλω. Το έχω πει ξανά: Ο Φειδίας είναι η προσωποποίηση του εκκωφαντικού τύπου. Ένα κράμα κενότητας, πολιτικής ιδιοτελείας και αμορφωσίας. Να τον χαιρόνται όσοι τον στήριξαν. Ανάμεσά τους και κάποιοι συνάδελφοί σας

υπεράνω πάσης υποψίας. Να τα λέμε κι αυτά...

-Μήπως εξαντλείτε την αυστηρότητά σας σε ένα νέο παιδί, κυρία Ουίλσον;

-Θα το έκανα, αν το «νέο παιδί» δεν αποδεικνυόταν ένας επιπλήδεις πολιτικός που πουλάει φούμαρα. Άλλοτε κάνοντας τον ντελάλι του διαδικτύου, ψάχνοντας αστυνομικό για τη φρούρησή του ή εκπρόσωπο Τύπου για το κόμμα του κι άλλοτε ομολογώντας ότι δεν έχει θέση για το σημαντικότερο πρόβλημα του τόπου, αλλά συμμετέχει στο Εθνικό Συμβούλιο.

-Κάποιοι λένε ότι αποτελεί σύμπτωμα της χρεοκοπίας της πολιτικής. Το πόρισμα για τον Νίκο Αναστασιάδη είναι χαρακτηριστικό.

-Με θλιβερό συνήγορο τον Ευθύμιο Δίπλαρο, μόνο απ' αυτό καταλαβαίνουμε γιατί η πολιτική οδηγήθηκε σε ανυποληψία. Ευχάριστη έκπληξη πάντως ήταν η τολμηρή τοποθέτηση του Δημήτρη Δημητρίου κι ας πέσανε μετά οι άλλοι της ηγεσίας να τον φάνε.

-Έχουμε μιλήσει για όλους εκτός από τον πρώτο πολιτή της Δημοκρατίας.

-Τι να σας πω για τον κύριο Πρόεδρο; Σε κάποιους τομείς τα πηγαίνει καλά, όπως στην εξωτερική πολιτική, και σε άλλους όχι, όπως π.χ. στην ακριβεία. Αν δεν περιβαλλόταν από τόσους αυλοκόλακες θα μπορούσε να τα πάει και καλύτερα. Όμως παρατηρώ ότι πέρασε η ώρα. Ελπίζω να μην ακουστούν αγενής, αλλά περιμένω το καρέ για την τελευταία μας παρτίδα.

-Να σας πω τότε αντίο κυρία Ουίλσον.

-Αν θέλετε μια τελευταία συμβουλή από μια γηραιά κυρία: δεν υπάρχει τίποτα πιο επισφαλές από τη βεβαιότητα. Κρατήστε λοιπόν για τον εαυτό σας το προνόμιο της αμφιβολίας.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

28-6-1936

Εξεμπνέτισαν: Ο κ. Ωσεν Τσάμπερλαιν υπέβαλε την παραιτήσή του από της εκτελεστικής επιτροπής των Συνδέσμων υπέρ της ΚΤΕ. Εν τη σχετική επιστολή του [...] γράφει [...]: «Δεν γνωρίζω καμμιάν περίπτωση του Καταστατικού της Κοινωνίας επιτρέψουν την διατήρηση των κυρώσεων ως μέσου τιμωρίας, είμαι δε βέβαιος ότι δεν ημπορούν πλέον αυτά ν' αποδώσουν την ανεξαρτησία της εις την Αβησσυνία, καθόσον τα γεγονότα εξεμπνέτισαν το κύρος του Αυτοκράτορα».

Προμήθεια: Αγγέλλεται εκ Σαγγάνης ότι κατά πληροφορίας ιαπωνικής πηγής συμφωνία διά την προμήθειαν όπλων αξίας 100 εκατομμυρίων δολαρίων υπεγράφη εις το Βερολίνον κατά τον μήνα Μάιον, μεταξύ της κυβερνήσεως του Ράϊχ και της Κίνας. [...] Ιάπων στρατιωτικός ετηρείτο ενήμερος των διαπραγματεύσεων παρασχόν την συγκατάθεσίν του υπό τον όρον ότι το πολεμικόν υλικόν όπερ θα δοθή εις την Κίναν δεν θα είναι προσφάτου τύπου.

Περιπλανηθείς: Ο ζύθος, περιπλανηθείς επί διήμερον εις το επίπεδον του πενταδράχμου, επανήλθεν εις τας 4½ δραχμάς. Αλλά μάς καταγγέλλεται ότι υπάρχουν ακόμη ζυθοπωλεία επιμένοντα να ζητούν παρά των πελατών των την αδικαιολόγητον αύξησιν. Η Αγορανομία ας φροντίσει διά την επιβολήν των αποφάσεών της.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Όσα ξέρει η Αλεπού για τον ανασχηματισμό

Πήραμε την ευρωπαϊκή Προεδρία κι όλα έτρεξαν με μεγαλύτερες ταχύτητες, ακόμη κι η κλιματική αλλαγή. Πού ξανακούστηκε γνωστό μου να φεύγουν από Αγγλία για να έλθουν Κύπρο να βρουν λίγη δροσιά! Διότι όταν κτυπά 44 βαθμούς στη Βόρεια Ευρώπη, εμείς με τους 30+ (και τα 20άρια στο Τρόδος) θεωρούμαστε Βόρειος Πόλος. Κίτρινη προειδοποίηση για καύσωνα αυτοί, κίτρινη προειδοποίηση για καταγίδες εμείς. Η Κύπρος αλλάζει. Ας το ομολογήσουν επιτέλους όσοι δεν πάνε τον Χριστοδουλίδη.

Εγώ θα πω μπράβο στον μικρό Νίκο Πρόεδρο. Μας έδωσε όχι μόνο ευρωπαϊκό προσιζ, μα και ευρωπαϊκές θερμοκρασίες την ώρα που η υπόλοιπη Ευρώπη κολλάζει. Κι όλα αυτά για να δημιουργηθεί καλύτερο κλίμα, όχι μόνο στον τόπο μας αλλά και για τις επερχόμενες συνομιλίες στο Κυπριακό και να σκάσουν όσοι αμφισβητούν την ετοιμότητα του Προέδρου για λύση. Τον κακό σας τον καιρό λοιπόν, αμφισβητίες, καθώς αυτή η κυβέρνηση, για πρώτη φορά, έδωσε στην Κύπρο ακόμη και καλύτερο -και σαφέστερα πιο ευρωπαϊκό- καιρό.

Η στήλη με το κατασκοπευτικό βαν της (θενξ αλεπού) έχει αποκλειστικές πληροφορίες για τον ανασχηματισμό του μικρού Νίκου. Αυτών που θα κάνει την πετιέ βασίλισσα να χάσει τον ύπνο της (λέμε τώρα).

Η Μαρία η όμορφη θα αποχωρήσει από το υπουργείο της πατάτας, και εκεί λέγεται πως θα αναλάβει εκτός απρόοπτου ο κυρ Πάμπος Χριστοφίνας. Δεν αποκλείε-

Ενα βαρβάτο συναγερμικό πριν έλθει ο Νικόλας από τις διακοπές.

ται να πειστεί για τη θέση η κυρία Αντωνία Θεοδοσίου, νυν επίτροπος Περιβάλλοντος, αν και ο Πρόεδρος επειδή δεν πολιτεύεται στο περιβάλλον, για να παίρνει καλούς βαθμούς από τον Τραμπ, μάλλον θα το αποφύγει. Στο ΥΠΕΞ θα πάει το πολέν Ραουνά, και στο Οικονομικών η επιστήθια Ειρήνη προς απογοήτευση του -τράβα με κι ας κλαίω- Κεραυνού, που είναι κολλητός του Δομάζου. Το Εμπορίου (και Ακριβής Ενέργειας) θα παραμείνει στον ύπνο του δικαίου όπως και το Υγείας, ενώ όλο θέλει ο μικρός Νίκος να αλλάξει τον Κουμή, αλλά όλο και ο τουρισμός πάει καλύτερα. Εδώ έχουμε πρόβλημα. Ο Ιωάννου παραμένει ως υπαρκτός, γιατί αν καταρομηθεί και μείνει άνεργος μπορεί να μας φάει και τη θέση.

Στον πολιτισμό δεν θα υπάρξουν αλλαγές εκτός αν υπάρξουν παραπτήσεις. Ο Πάλας αν δεχθεί θα πάει υφυπουργός στο Προεδρικό να κάνει προεκλογικό, και εκεί στο Αμύντης μπορεί να βρεθεί ο Ιωάννου. Τότε αδειάζει η θέση του Εσωτερικών για έναν βαρβάτο Συναγερμικό, ενώ η γλυκύτατη Κούσιου παίζει για το Ναυτιλίας ή Τουρισμού ίσως και για Εκπρόσωπος με τον Λετυμπίτη στο Άμυνας ή Εσωτερικών. Διευθυντής του Γραφείου του μικρού Νίκου αναλαμβάνει ο έμπιστος Γιάννης Αντωνίου. Α! Μην ξεχάσω: Όταν αποφασίσει ο νυν να φύγει, ο Κόμπος θα πάει για γενικούς εισαγγελέας. Όλα αυτά όμως πριν τα μάθει ο Νικόλας που είναι διακοπές. Γιατί μετά το αποτέλεσμα των εκλογών και προ του

φάσματος ο πρίγκιψ να βρεθεί στην αγάλη της πετιέ βασίλισσας, ο μικρός Νίκος είναι έτοιμος να τα κάνει (και δώσει) όλα.

Ο Οδυσσεύς ο Ανάρμοστος έσκιζε τα ιμάτιά του για την ανεξαρτησία της Ελεγκτικής Υπηρεσίας και τώρα το αφηγήματό του αλλάζει. Αυτό τόνοσε, σε ασυνήθιστα ψηλούς τόνους, ο συνήθως μετριοπαθής γενικός ελεγκτής Ανδρέας Παπακωνσταντίνου, ανάβοντας κόκκινο στην προσπάθειά του τείως ελεγκτή να τον ελέγξει. «Μια έτσι, μια γιουβέτσι» και «ήρτες πόσων σου τωρά», είναι δύο παροιμίες που ταιριάζουν στην περίπτωση του εθνικού μας εμμονικού. Είναι θλιβερό, μα κάθε εβδομάδα φροντίζει να επιβεβαιώνει όσα αρνητικά του είχαν κατά καιρούς αποδοθεί και δυστυχώς είναι δύσκολη η αυτοκριτική σε νάρκισσους.

Οι οπαδοί της Άμεσης Δημοκρατίας θα αποφασίσουν για τη ΔΔΟ με ψηφοφορία στο σχετικό αρρ, μας είπε ο Φειδίας. Τώρα, κατά πόσο ο μέσος ψηφοφόρος Φειδία γνωρίζει εις βάθος τι ακριβώς σημαίνει ΔΔΟ είναι κάπως αμφίβολο. Ο ίδιος, όταν ρωτήθηκε, απάντησε «ρωτήστε τη Στυλιάννα» και η σύζυγος είπε «Διπλή Δόση Ομορφιάς».

Όσον αφορά την αμφιλεγόμενη ανάρτηση του εθνικού μας κλάου -με την οποία ζητούσε βιογραφικά αστυνομικών για να επιλέξει φρουρούς- η καλύτερη απάντηση δόθηκε από τον κύριο Λοϊζίδη: οι αστυνομικοί δεν είμαστε ποδοσφαιριστές να στέλνουμε βιογραφικά σε μανάτζερς. Είμαστε μια ωραία ατίμοσφαира είμαστε.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία

«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλίας: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η παραδοξότητα της ευημερίας των αριθμών

Οι στρεβλώσεις και οι ανισορροπίες του οικονομικού μοντέλου εμποδίζουν τη διοχέτευση του πλούτου στον γενικό πληθυσμό

Των **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**
και **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Ρυθμούς που θα ζήλευαν μέχρι και ισχυρότερες οικονομίες της Ευρώπης καταγράφει η Κύπρος τα τελευταία χρόνια. Αξιοσημείωτες επιδόσεις σημειώνουν οι βασικοί δείκτες της οικονομίας, κάτι που επιβεβαιώνεται και με τη θετική αξιολόγηση των διεθνών οίκων πιστοληπτικής ικανότητας αλλά και την ψήφο εμπιστοσύνης που δίνουν στη χώρα ξένες εταιρείες οι οποίες εγκαθίστανται στο νησί. Την ίδια ώρα, ωστόσο, η χώρα διακατέχεται και από παραδοξότητες οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με τις τοποθετήσεις της κυβέρνησης για ορθή οικονομική πολιτική και ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας. Αυτές οι παραδοξότητες έχουν να κάνουν με το γεγονός ότι μερίδα πολιτών μένει πίσω από αυτή την ομολογούμενως μακροοικονομική ευημερία, καθώς τα οφέλη της ανάπτυξης δεν φτάνουν με την ίδια ένταση σε όλες τις κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού. Οι γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης δεν μεταφράζονται αυτόματα σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου όλων των πολιτών, με αποτέλεσμα κάποιοι να χάνουν το τρένο της κοινωνικής πρόοδου.

Μάλιστα, όπως ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης παραδέχθηκε σε συνέντευξή του στην «Κ», μεγάλος αριθμός πολιτών αισθάνεται ότι δεν συμμετέχει στην ανάπτυξη της χώρας, τονίζοντας ότι θέλει η θετική πορεία της οικονομίας να αποτυπώνεται ολοένα και περισσότερο στην καθημερινότητα των πολιτών. Παράλληλα, έρευνα που υλοποιήθηκε από την IMR / University of Nicosia επισφαιρίζει ότι σχεδόν τέσσερις στους δέκα πολίτες βρίσκονται στις δύο χαμηλότερες ζώνες χρηματοοικονομικής ευημερίας και ένας στους δύο βιώνει οικονομικό άγχος. Αυτό καταδεικνύει ότι η βελτίωση δεν έχει ακόμη μετατραπεί σε ουσιαστική ασφάλεια για όλους. Η Κύπρος εξάλλου καταγράφει ποσοστό 14,9% του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας το 2025, έναντι 14,6% το 2024, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat και το ποσοστό αντιστοιχεί σε περίπου 146 χιλιάδες άτομα, από περίπου 140 χιλιάδες το 2024.

Με πληθωριστικές πιέσεις που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό το καλό της νοικοκυριάς, ακρίβεια, δυσβάστακτο πλέον κόστος στέγασης, υψηλά επιτόκια, βαρύ φορτίο της ηλεκτρικής ενέργειας, ακριβή ιδιωτική εκπαίδευση και γεωπολιτική αβεβαιότητα στερών από ορισμένους τα οφέλη της ανάπτυξης. Εν ολίγοις, ενώ η αναπτυξιακή δυναμική της χώρας είναι αδιαμφισβήτητη, το ζητούμενο είναι ότι τα οφέλη της ανάπτυξης δεν διαχέονται ισότιμα σε όλα τα νοικοκυριά και σε όλες τις κοινωνικές ομάδες και αυτό δημιουργεί για Κύπρο δύο ταχυστόματα. Το ερώτημα που οφείλουν οι

Καταγράφονται επιδόσεις που θα ζήλευαν και οι ισχυρότερες οικονομίες, αλλά οι νέοι δυσκολεύονται να αποκτήσουν δική τους κατοικία και οι ηλικιωμένοι εμφανίζουν ένα από τα υψηλότερα ποσοστά οικονομικής «ευαλωτότητας».

Μεγάλο μέρος του ΑΕΠ παράγεται από ξένες εταιρείες (ICT, ναυτιλία, επενδυτικών ταμείων) που έχουν μεταφέρει την έδρα τους στο νησί (headquartering).

αρμόδιοι φορείς να απαντήσουν είναι κατά πόσο το οικονομικό μοντέλο της χώρας λειτουργεί ως «μεγεθυντής ανισοτήτων» ευνοώντας τα επιχειρηματικά κέρδη και τις ξένες επενδύσεις, αλλά αποτυγχάνοντας την επιστροφή αυτής της ανάπτυξης στους πολίτες μέσω κοινωνικών δαπανών, παιδείας ή στέγασης.

Η ψαλίδα των μισθών

Μεγάλο μέρος του ΑΕΠ παράγεται από ξένες εταιρείες (ICT, ναυτιλία, επενδυτικών ταμείων) που έχουν μεταφέρει την έδρα τους στο νησί (headquartering). Τα κέρδη αυτά καταγράφονται στο κυπριακό ΑΕΠ, αλλά μεταφέρονται αυτούσια στο εξωτερικό, χωρίς να διαχέονται στην πραγματική τοπική οικονομία, πέραν από στήριξη της κατανάλωσης και του τομέα των ακινήτων με εννοκίαση και αγορά είτε γραφείων, είτε οικιστικών μονάδων. Πέραν των άνω τομέων, γενικότερα ο πλούτος εγκλωβίζεται στον τομέα των ακινήτων (Real Estate), των μεγάλων αναπτυξιακών έργων και των επαγγελματικών υπηρεσιών (δικηγόροι/λογιστές), ευνοώντας μια συγκεκριμένη «οικονομική ελίτ». Στην τελική έκθεση του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου για το 2025 καταγρά-

φουμε πως, από το 2021 μέχρι τα πιο πρόσφατα στοιχεία, οι μισθοί έχουν αυξηθεί κατά περίπου 21%, ωστόσο, δεν αυξήθηκαν σε όλους τους τομείς, βιομηχανίας και γεωγραφικές περιοχές το ίδιο. Αξιοπαρατήρητος είναι το γεγονός ότι, στις «Δραστηριότητες Υπηρεσιών Πληροφορίας», οι μισθοί τα τελευταία τέσσερα χρόνια αυξήθηκαν κατά 97,1%, φτάνοντας στα 4.959 ευρώ. Στην υποκατηγορία «Δραστηριότητες συναφείς προς τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες», ο μέσος μισθός το 2024 ήταν στα 5.113 ευρώ, μετά από αύξηση κατά 27%.

Την ίδια ώρα, πέραν των τομέων που είναι «προνομιούχοι», αντίστοιχα προνομιούχο είναι και μεγάλο μέρος των δημοσίων υπαλλήλων, με προνομία (βλέπε ΑΤΑ και ταμεία προνοίας) που το μεγαλύτερο μέρος του ιδιωτικού τομέα δεν απολαμβάνει. Ενδεικτικός και ο δείκτης εισοδηματικής ανισότητας Gini για την Κύπρο που καταγράφει άνοδο, αγγίζοντας το 31,2%, ξεπερνώντας τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είναι στο 29,4%.

Πλήττει η στέγαση

Η στεγαστική κρίση στην Κύπρο αποτελεί την ξεκάθαρη απόδειξη της ανάπτυξης δύο ταχυστόμων. Ο ίδιος ο Πρόεδρος, στην πρόσφατη συνέντευξή του στην «Κ», χαρακτήρισε το στεγαστικό ως τη μεγαλύτερη πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση του. Η άνοδος των κατασκευαστικών υλικών που έχει επέλθει μετά την Covid-19 εποχή, σε συνδυασμό με τη ζήτηση ακινήτων σε συγκεκριμένες επαρχίες (βλέπε Λεμεσός) και τον γενικότερο οικονομικό οργανισμό, αλλά και το πα-

Τα μεγάλα παράδοξα

- ΑΝΑΠΤΥΞΗ**
 - ✓ Από τις υψηλότερες στην Ε.Ε.
 - ✗ Δεν μεταφράζεται πάντα σε αύξηση διαθέσιμου εισοδήματος
- ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ**
 - ✓ Από τις καλύτερες επιδόσεις
 - ✗ Πίεση από το κόστος ζωής
- ΠΡΟΣΔΟΚΙΜΟ ΖΩΗΣ**
 - ✓ Από τα υψηλότερα στην Ευρώπη
 - ✗ Υψηλή ευαλωτότητα ηλικιωμένων
- ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ**
 - ✓ Ρεκόρ αφίξεων
 - ✗ Εξάρτηση από έναν κλάδο
- ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ**
 - ✓ Θεαματική μείωση
 - ✗ Χαμηλές κοινωνικές δαπάνες
- ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ**
 - ✓ Εξαιρετικές επιδόσεις
 - ✗ Χαμηλή υιοθέτηση AI
- ΑΓΟΡΑΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ**
 - ✓ Κοντά στον μέσο όρο Ε.Ε.
 - ✗ Ακριβά βασικά αγαθά
- ΕΝΕΡΓΕΙΑ**
 - ✓ Μεγάλο δυναμικό ΑΠΕ
 - ✗ Υψηλό κόστος ηλεκτρισμού
- ΣΤΕΓΑΣΗ**
 - ✓ Αυξημένες επενδύσεις
 - ✗ Δυσπρόσιτη πρώτη κατοικία

γκόσμιο φαινόμενο Airbnb, έχουν εκτινάξει τις τιμές των ακινήτων. Η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου σημειώνει πως, σε ετήσια βάση, καταγράφηκε αύξηση 7,5% στις τιμές κατοικιών το πρώτο τρίμηνο του 2026, σε σύγκριση με αύξηση 7,1% το τέταρτο τρίμηνο του 2025. Οι τιμές των διαμερισμάτων κατέγραψαν επιτάχυνση 10,8%, ενώ οι τιμές των οικιών παρουσίασαν μικρή επιβράδυνση, φτάνοντας στο 3%. Το πραγματικό πρόβλημα όμως εντοπίζεται στον δείκτη τιμών κατοικίας προς εισόδημα (house price-to-income ratio) στην Κύπρο, που αυξήθηκε κατά 0,6%, την ώρα που στην υπόλοιπη Ε.Ε. κατέγραψε μείωση 1,7%. Για τα νοικοκυριά που ενοικιάζουν στην ελεύθερη αγορά, το κόστος στέγασης απορροφά πλέον πάνω από το 40% έως 50% του καθαρού μηνιαίου εισοδήματός τους.

Επιδόσεις Α με τόνο

Σύμφωνα με την ΚΤΚ, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για το 2026 προβλέπεται να επιβραδυνθεί στο 2,5%, σε σχέση με 3,8% για το 2025, ενώ για τα έτη 2027 και 2028 ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ αναμένεται να επιταχυνθεί στο 2,9% και 3,1%, αντίστοιχα. Η ανεργία προβλέπεται να αυξηθεί ελαφρώς στο 4,6% το 2026 λόγω του αρνητικού αντικτύπου της κρίσης στη Μέση Ανατολή, ο οποίος μετριάζεται από τη στενότητα στην αγορά εργασίας. Για την περίοδο 2027-28 αναμένεται να σταθεροποιηθεί στο 4,5%, στο πλαίσιο ανάκαμψης του ΑΕΠ. Η απασχόληση είναι επίσης κοντά στο 60%.

Το 2026 ο πληθωρισμός (στη βάση του Εναρμονισμένου Δείκτη

Τιμών Καταναλωτή) προβλέπεται να αυξηθεί σημαντικά στο 3,2% από 0,8% το 2025 λόγω κυρίως των οικονομικών επιπτώσεων του πολέμου στη Μέση Ανατολή. Το δημόσιο χρέος έχει υποχωρήσει εντυπωσιακά στο 55% του ΑΕΠ, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως, έπεσε κάτω από το ευρωπαϊκό όριο του 60% για πρώτη φορά μετά από 15 χρόνια, θωρακίζοντας τα δημόσια οικονομικά.

Τα νοικοκυριά

Η εικόνα για τα νοικοκυριά είναι σε αρκετές περιπτώσεις δυσβάστακτη. Ειδικότερα, σε βασικές κατηγορίες αγαθών, όπως τα γαλακτοκομικά προϊόντα και τα έλαια, οι τιμές εμφανίζονται υψηλότερες από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργώντας πιέσεις στο καθημερινό καλάθι του καταναλωτή. Σύμφωνα με τη Eurostat, το 2025 ο δείκτης τιμών σε γάλα, τυριά και αυγά ανήλθε στις 127,1 μονάδες, έναντι 99,9 μονάδων στην Ε.Ε., καταγράφοντας σημαντικά υψηλότερες τιμές. Υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι και τα έλαια και λίπη, με δείκτη 113,4 μονάδων έναντι 98,9 μονάδων στην Ε.Ε. Αντίθετα, στο ψωμί και τα δημητριακά οι τιμές κινούνται σχεδόν στα ίδια επίπεδα με την Ευρώπη, με δείκτη 104,2 μονάδων έναντι 103,3 μονάδων. Η εικόνα διαφοροποιείται στα φρούτα και τους ξηρούς καρπούς, όπου η Κύπρος εμφανίζεται φθηνότερη, με δείκτη 95 μονάδων έναντι 104,2 μονάδων στην Ε.Ε. Χαμηλότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι και οι τιμές στα λαχανικά, με δείκτη 90,6 μονάδων έναντι 101,9 μονάδων. Ακόμη μεγαλύτερη είναι η διαφορά στο κρέας, όπου ο δείκτης στην Κύπρο διαμορφώνεται στις 85,5 μονάδες, έναντι 106 μονάδων στην Ε.Ε. Στα ψάρια οι τιμές βρίσκονται κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με δείκτη 103,2 μονάδων έναντι 100,7 μονάδων.

Η τρίτη ηλικία

Ιδιαίτερη αίσθηση προκαλεί το εύρημα της έρευνας της IMR / University of Nicosia σε σχέση με το άγχος των Κυπρίων για τη συνταξιοδότησή τους. Πιο συγκεκριμένα, σχεδόν οι μισοί Κύπριοι (45,1%) διαφωνούν ότι θα μπορούσαν να διατηρήσουν τον σημερινό τρόπο ζωής τους μετά τη συνταξιοδότηση. Ταυτόχρονα, απογοητευτικό είναι το γεγονός ότι με βάση τα στοιχεία της Eurostat, η Κύπρος καταλαμβάνει τη θλιβερή δεύτερη θέση μετά τη Λετονία με το υψηλότερο ποσοστό φτωχών ηλικίας 75 ετών και άνω. Αν κοιτάξει κανείς τον συνολικό πληθυσμό της Κύπρου, ο κίνδυνος φτώχειας είναι χαμηλός, στο 17% (έναντι 21% στην Ε.Ε.) Όταν απομονώσουμε την ηλικιακή ομάδα 65+ (τους συνταξιούχους), το ποσοστό εκτοξεύεται στο 38%, δηλαδή σχεδόν 4 στους 10 συνταξιούχους στην Κύπρο είναι οικονομικά ευάλωτοι.

Ενεργειακά απομονωμένη η χώρα - Επιδόματα χωρίς εισοδηματικά κριτήρια

Την ώρα που η χώρα διαθέτει ένα από τα υψηλότερα επίπεδα πληθωρισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το κόστος ηλεκτρικής ενέργειας για νοικοκυριά και επιχειρήσεις παραμένει από τα υψηλότερα στην Ευρώπη. Η κατάσταση αυτή συνδέεται κυρίως με το γεγονός ότι η χώρα αποτελεί σήμερα το μοναδικό κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παραμένει ουσιαστικά ενεργειακά απομονωμένο. Επιπλέον, σημαντικό μέρος της παραγωγής προέρχεται από καύσιμα που εισάγονται από το εξωτερικό. Παράλληλα, ένας από τους μεγαλύτερους λόγους αύξησης των λογαριασμών είναι το πρόσθετο κόστος από την αγορά δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα το οποίο μετακυλιείται στους καταναλωτές. Η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος στην Κύπρο, με φόρους και λοι-

πές χρεώσεις, διαμορφώθηκε στα 0,2774 ευρώ ανά κιλοβατώρα, χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ-27, που ανήλθε στα 0,2896

ευρώ ανά κιλοβατώρα το β' εξάμηνο του 2025. Η τιμή ωστόσο διαφοροποιείται όταν λαμβάνεται υπόψη η αγοραστική δύναμη των

καταναλωτών και εκτοξεύεται στα 0,3037 ανά κιλοβατώρα, σημαντικά υψηλότερα από τον μέσο όρο της Ε.Ε.-27, που διαμορφώ-

θηκε στα 0,2906. Το ενεργειακό παράδοξο της Κύπρου αναδεικνύει την ανάγκη επιτάχυνσης των ενεργειακών μεταρρυθμίσεων,

ενίσχυσης των υποδομών αποθήκευσης και διασύνδεσης, καθώς και αποτελεσματικότερης αξιοποίησης των ΑΠΕ, ώστε η χώρα να μπορέσει να μετατρέψει το φυσικό της πλεονέκτημα σε οικονομικό και κοινωνικό όφελος.

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΚΥΠΡΟΣ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ Ε.Ε.	ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
Τιμή ρεύματος (νοικοκυριά)	€30,37 / 100 kWh	€28,96 / 100 kWh	Υψηλότερο από τον Μ.Ο.
Τιμή ρεύματος (επιχειρήσεις)	€24,29 / 100 kWh	€18,37 / 100 kWh	2η ακριβότερη στην Ε.Ε.
Φόροι & τέλη στο ρεύμα	~35%	~23%	4η υψηλότερη φορολογία
Εξάρτηση από πετρέλαιο	>70%	<15%	Πρωταθλήτρια εξάρτησης
Μερίδιο ΑΠΕ στο ρεύμα	~25%	47,3%	Στις 5 τελευταίες θέσεις
Απώλεια πράσινης ενέργειας	~47% (απόρριψη)	Ελάχιστη	Λόγω έλλειψης αποθήκευσης

Το ενεργειακό προφίλ της Κύπρου σε σχέση με την Ε.Ε.

Το κοινωνικό κράτος

Στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, τα επιδόματα λειτουργούν ως βασικός μηχανισμός προστασίας των πλέον εύλωτων ομάδων. Ωστόσο, το πρόβλημα εντοπίζεται στο γεγονός ότι η μεγάλη πλειονότητα των κοινωνικών παροχών στην Κύπρο δεν βασίζεται σε εισοδηματικά κριτήρια, αλλά δίνονται οριζόντια. Ενδεικτικά, η Κύπρος δαπανά περίπου το 0,9% του ΑΕΠ για κοινωνικά παροχές, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της Ε.Ε., που ανέρχεται στο 2,3%.

Διπλωματικές πηγές σημείωσαν στην «Κ» ότι, δεδομένης της επίσημης ρητορικής της τουρκικής πλευράς που παραμένει προσκολλημένη στη λύση «δύο κρατών» και στην αναγνώριση «κυριαρχικής ισότητας», οι συγκλίσεις, στις οποίες αναφέρθηκε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, δεν αποτελούν παρά τη «μέση οδό» του ΟΗΕ για να καταφέρει να καθίσει τις δύο πλευρές στο ίδιο τραπέζι, χωρίς καμία από τις δύο να φανεί ότι υποχωρεί από τις κόκκινες γραμμές της πριν καν ξεκινήσει η διαδικασία. «Ασφαλώς, οι συγκλίσεις διαγράφουν λύση ΔΔΟ», αναφέρουν.

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Το έντονο διπλωματικό παρασκήνιο φέρει τον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, Αντόνιο Γκουτέρες, να επιδιώκει πάση θυσία την επανέναρξη των συνομιλιών πριν από τη λήξη της θητείας του στα τέλη του 2026 και προς τούτο να προωθεί συγκεκριμένη φόρμουλα για το σπάσιμο του παρατεταμένου αδιεξόδου. Οι προσπάθειες εστιάζουν στη σύγκληση άτυπης διευρυμένης διάσκεψης προς το τέλος Ιουλίου – η οποία θεωρείται μάλλον δεδομένη, ένεκα και της δημοσιοποίησης της πρόθεσης από τα ίδια τα Ηνωμένα Έθνη. Οι επόμενες ημέρες θεωρούνται πάντως ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς ολοκληρώνονται οι κύκλοι διαδοχικών επαφών που είχε και συνεχίζει να έχει σε Νέα Υόρκη, Βρυξέλλες, Αθήνα, Άγκυρα, Λευκωσία η απεσταλμένη του γ.γ., Μαρία Άνκελα Ολγκίν.

Η πολιτική συγκυρία

Τα περί του χρόνου του Αντόνιο Γκουτέρες που τελειώνει και γι' αυτό πιέζει ασφυκτικά ώστε η θητεία του να λήξει με επιτυχία, δεν αποτελεί παρά διάνθημα της πραγματικότητας. Η όποια προοπτική πηγάζει από την πολιτική συγκυρία ευρύτερων γεωπολιτικών σχεδιασμών και ενεργειακών προόψεων, σε συνδυασμό με τις έντονες συζητήσεις της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις ευρωτουρκικές σχέσεις και το άνοιγμα κεφαλαίων. Τοπίο βεβαίως στο οποίο το κλίμα είναι εξαιρετικά περίπλοκο (όπως καταγράφεται κι από τις έγκυρες πάντα πληροφορίες του Παύλου Ξανθούλη στο ρεπορτάζ στη σελίδα 5) και γεμάτο νέες εντάσεις. Καθώς οι συζητήσεις έχουν μετατραπεί καιρό τώρα από μια διαδικασία ένταξης (η οποία θεωρείται «παγωμένη» από το 2018) σε μια παζαρευτική, συναλλακτική σχέση για το εμπόριο, το μεταναστευτικό, την ενέργεια και την ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο.

Όπως ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης είχε αναφέρει στη συνέντευξη του στην «Καθημερινή», στα μέσα Ιουνίου, η νέα αυτή προσπάθεια έχει ενταθεί ιδιαίτερα μετά τον Μάρτιο, μετά την επίσκεψη του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην Τουρκία και τις συζητήσεις που είχε με τον Τούρκο πρόεδρο και τον υπουργό Εξωτερικών. «Προσπαθούμε να ευθυγραμμίσουμε το Κυπριακό με τα Ευρωτουρκικά», ανέφερε χαρακτηριστικά. Η όποια προοπτική που προκύπτει από την πολιτική συγκυρία, δεν μπορεί να είναι άσχετη με τα όσα ο Αμερικανός πρόεδρος στην Τουρκία, Τομ Μπάρακ, είχε δηλώσει πριν από λίγο καιρό στην «Καθημερινή» των Αθηνών και τον Μανώλη Κωστίδη, χαρακτηρίζοντας το Κυπριακό ως «απόστημα στο κέντρο ενός κατά τα άλλα υγιούς σώματος». – αναφορά που προκάλεσε αντιδράσεις. Εντούτοις, επί της

«Ευθυγράμμιση των άστρων» σε μουντό ουρανό

Εννέα χρόνια μετά το δραματικό «εύχομαι ό,τι καλύτερο στους Κύπριους σε Βορρά και Νότο», του Αντόνιο Γκουτέρες, στο Κραν Μοντανά, το Κυπριακό βρίσκεται σε μια νέα «εξαιρετικά κρίσιμη φάση» που ενδέχεται να οδηγήσει σε προ-σχέδιο λύσης

Η όποια προοπτική που προκύπτει από την πολιτική συγκυρία, δεν μπορεί να είναι άσχετη με τα όσα ο Αμερικανός πρόεδρος στην Τουρκία, Τομ Μπάρακ, είχε δηλώσει πριν από λίγο καιρό στην «Καθημερινή» των Αθηνών και τον Μανώλη Κωστίδη, χαρακτηρίζοντας το Κυπριακό ως «απόστημα στο κέντρο ενός υγιούς σώματος.» – αναφορά που προκάλεσε αντιδράσεις.

ουσίας ο Αμερικανός διπλωμάτης τόνισε ότι η Κύπρος αποτελεί αναγκαίο κομμάτι για τη σταθερότητα και την ενεργειακή ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο, υπογράμμισε ότι δεν μπορεί να υπάρξει πλήρης «θεραπεία» και σταθεροποίηση στη Μέση Ανατολή αν η Κύπρος δεν ενταχθεί σε μια ευρύτερη διαδικασία περιφερειακής ομαλοποίησης, δήλωσε ότι οι ΗΠΑ επιδιώκουν να λειτουργήσουν ως γέφυρα που θα συνδέει την Ελλάδα και την Τουρκία σε ένα νέο περιφερειακό πλαίσιο, με επίκεντρο τους ενεργειακούς διαδρόμους και αναφέρθηκε σε ένα σχέδιο για μια «φόρμουλα από την Κασπία μέχρι τη Μεσόγειο».

Η αμετακίνητη Άγκυρα

Στην επίσημη, δημόσια ρητορική της Τουρκίας δεν υπάρχει καμία απολύτως θετική ένδειξη μετακίνησης από τις σκληρές της θέσεις. Ωστόσο, στο διπλωματικό παρασκήνιο καταγράφεται μια πραγματιστική αλλαγή στάσης, η οποία επιτρέπει τη συνέχιση της διαδικασίας. Οι αναλυτές χωρίζουν τη συμπεριφορά της Άγκυρας σε δύο επίπεδα: στη δημόσια «σκληρή» γραμμή ο Ταγίπ Ερντογάν και η τουρκική διπλωματία επαναλαμβάνουν μονότονα ότι η ομοσπονδία έχει πεθάνει και ότι η μόνη «ρεαλιστική» λύση είναι η αναγνώριση δύο χωριστών κυρίαρχων κρατών στο νησί. Θέτουν ως προϋπόθεση (προκειμένου να

καθίσουν σε επίσημες συνομιλίες) την εκ των προτέρων αναγνώριση ισού διεθνούς καθεστώτος για το ψευδοκράτος. Εντούτοις, παρά την επιθετική ρητορική εντοπιζονται οι «έμμεσες» θετικές ενδείξεις. Η σημαντικότερη ένδειξη είναι ότι ο Ερντογάν έχει ανάψει το πράσινο φως στον Αντόνιο Γκουτέρες για τη σύγκληση της άτυπης διευρυμένης διάσκεψης (5+1). Αν η Τουρκία ήταν απόλυτα αρνητική, η διάσκεψη δεν θα είχε καν προγραμματιστεί. Επίσης, σύμφωνα με υψηλόβαθμες διπλωματικές πηγές, ο Ερντογάν έχει εκμυστηρευτεί σε ξένους ηγέτες ότι η μη επίλυση του Κυπριακού «κοστίζει αδικαιολόγητα στην Τουρκία» σε διεθνές επίπεδο (κυρίως στις σχέσεις της με τις ΗΠΑ και στην ευρωπαϊκή της πορεία).

Προοπτικές Διάσκεψης και σκιές

Στις διεθνείς αναλύσεις υπάρχει μια σαφής διάσταση ανάμεσα στην αισιοδοξία για τη σύγκληση της διάσκεψης και στον σκεπτικισμό για το αποτέλεσμα της. Αν οι δύο πλευρές δεν μετακινήθούν από τις επίσημες θέσεις τους (ΔΔΟ η Λευκωσία, δύο κράτη η Άγκυρα), η διάσκεψη κινδυνεύει να καταγράψει απλώς ένα ακόμα ιστορικό αδιέξοδο.

Παρά τη δημόσια ρητορική και τις όποιες αντιπαραθέσεις, διπλωματικές πηγές αναφέρουν ότι η άτυπη διάσκεψη 5+1 θεωρείται «κλειδωμένη» και θα πραγματοποιηθεί. Θυμίζουμε τη δήλωση «Ναι, θα πραγματοποιηθεί» της Μαρίας Άνκελα Ολγκίν, αρχές Ιουνίου, εξερχόμενη του προεδρικού μεγάρου. Ως προς τις προοπτικές ενός θετικού αποτελέσματος; «Δεν ξέρουμε, θα δούμε τι θα συμβεί σε αυτή τη συνάντηση. Και αν αυτό θα μπορούσε να γίνει, θα ήταν μια πολύ καλή είδηση, αλλά προτιμώ να περιμένω», είχε αναφέρει την ίδια ημέρα.

Στόχος της διάσκεψης δεν θα είναι, βεβαίως, η τελική λύση μέχρι το τέλος του χρόνου, όπως είχε αναφερθεί το προηγούμενο διάστημα, αλλά η επίτευξη μιας συμφωνίας-πλαίσιο (στρατηγική συναντίληψη) που θα ξεκλειδώσει επίσημα τις απευθείας διαπραγματεύσεις από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντανά.

Πάντως, οι πληροφορίες του Παύλου Ξανθούλη σε προηγούμενα ρεπορτάζ του, πρώτον ότι

η Τουρκία ούτε για ΔΔΟ θέλει να ακούσει, ούτε για Κραν Μοντανά και δεύτερον, ότι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης στα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου αναφέρθηκε σε «εποικοδομητική ασάφεια» που θα διακατέχει το κείμενο της πρόσκλησης, ενισχύθηκαν από την πρόσφατη συνέντευξη του προέδρου Χριστοδουλίδη στην «Κ», όπου επιμελώς απέφυγε να αναφερθεί σε συμφωνημένη βάση λύσης και Κραν Μοντανά, προτάσσοντας ως πλαίσιο της νέας διαδικασίας τις συγκλίσεις.

Οι ίδιες διπλωματικές πηγές σημείωσαν στην «Κ» ότι, δεδομένης της επίσημης ρητορικής της τουρκικής πλευράς που παραμένει προσκολλημένη στη λύση «δύο κρατών» και στην αναγνώριση «κυριαρχικής ισότητας», οι συγκλίσεις δεν αποτελούν παρά τη «μέση οδό» του ΟΗΕ για να καταφέρει να καθίσει τις δύο πλευρές στο ίδιο τραπέζι, χωρίς καμία από τις δύο να φανεί ότι υποχωρεί από τις κόκκινες γραμμές της πριν καν ξεκινήσει η διαδικασία. «Ασφαλώς, οι συγκλίσεις διαγράφουν λύση ΔΔΟ», αναφέρουν.

Σε ό,τι αφορά στην ουσία της λύσης, για να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στη Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία (ΔΔΟ) και τα «δύο κράτη» της Άγκυρας, ο ΟΗΕ αναζητά μια φόρμουλα αποκεντρωμένης ομοσπονδίας με ισχυρές εξουσίες στα δύο συνιστάμενα κράτη, ώστε να ικανοποιηθεί η τουρκική απαίτηση για «κυριαρχική ισότητα» χωρίς να διαλυθεί η μία διεθνής προσωπικότητα του κράτους. Οι αναλυτές εκτιμούν ότι αυτός είναι άλλωστε ο λόγος που η Άγκυρα χρησιμοποιεί τη σκληρή γραμμή των «δύο κρατών» ως διαπραγματευτικό μοχλό, ώστε όταν ξεκινήσει η διάσκεψη, να υποχωρήσει σε μια «αποκεντρωμένη ομοσπονδία», παρουσιάζοντάς το ως τεράστια παραχώρηση προκειμένου να κερδίσει ανταλλάγματα.

Το «Σχέδιο Ολγκίν»

Η τουρκική εφημερίδα Sözcü δημοσίευσε πρόσφατα πληροφορίες για υποτιθέμενο σχέδιο του ΟΗΕ, αποδιδόμενο στη Μαρία Άνκελα Ολγκίν, που προβλέπει την επιστροφή των Βαρώσιων και της Μόρφου υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση, με αντάλλαγμα την άρση του διεθνούς αποκλεισμού των Τουρκοκυπρίων και

για να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στη Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία (ΔΔΟ) και τα «δύο κράτη» της Άγκυρας, ο ΟΗΕ αναζητά μια φόρμουλα αποκεντρωμένης ομοσπονδίας με ισχυρές εξουσίες στα δύο συνιστάμενα κράτη, ώστε να ικανοποιηθεί η τουρκική απαίτηση για «κυριαρχική ισότητα» χωρίς να διαλυθεί η μία διεθνής προσωπικότητα του κράτους.

Την ενσωμάτωσή τους στην Ε.Ε. Το δημοσίευμα προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στην Άγκυρα, με τον τουρκικό Τύπο να επικρίνει το σχέδιο ως υποχώρηση και απειλή για τα συμφέροντα της Τουρκίας. Το δημοσίευμα υποστηρίζει ότι η Μαρία Άνκελα Ολγκίν έχει αποτυπώσει σε ανεπίσημο έγγραφο (non-paper) έναν οδικό χάρτη που ζητά από την Τουρκία να παραδώσει την περικλεισμένη πόλη των Βαρώσιων και την περιοχή της Μόρφου υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση.

Ως αντάλλαγμα για αυτή την εδαφική παραχώρηση, ο ΟΗΕ προτείνει τη θεσμοθέτηση των τριών μεγάλων τουρκικών διεκδικήσεων για άρση της απομόνωσης (γνωστά στη διπλωματία ως «3 Directs»): Απευθείας πτήσεις (Direct flights) προς το αεροδρόμιο της Τύμπου (Ercan). Απευθείας εμπόριο (Direct trade) των Τουρκοκυπρίων με τον υπόλοιπο κόσμο μέσω των λιμανιών της Αμμοχώστου και της Κερύνειας. Απευθείας διεθνείς επαφές (Direct contacts) σε πολιτικό, αθλητικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Η εθνικιστική και αντιπολιτευόμενη τουρκική εφημερίδα Sözcü παρουσίασε το θέμα με ιδιαίτερα δραματικό και επικριτικό τόνο απέναντι στον ΟΗΕ, χαρακτηρίζοντας το σχέδιο ως «παγίδα» για την Άγκυρα. Η Sözcü κατηγορεί τον ΟΗΕ ότι προσπαθεί να «εξαγοράσει» την κυριαρχία των Τουρκοκυπρίων με οικονομικά ανταλλάγματα, αναγκάζοντας την Τουρκία να επιστρέψει στο τραπέ-

ζι μιας ομοσπονδιακής λύσης που η Άγκυρα θεωρεί ξεπερασμένη.

Ανεξάρτητα τουρκικά μέσα που εκπέμπουν εκτός Τουρκίας (όπως το Bold Medya) επιβεβαιώνουν τις λεπτομέρειες του σχεδίου, αναφέροντας ότι η πρόταση της Ολγκίν περιλαμβάνει επίσης κοινή συνεκμετάλλευση των φυσικών πόρων και του φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο μεταξύ των δύο πλευρών, ως ένα επιπλέον κίνητρο για να καμφθούν οι τουρκικές αντιρρήσεις.

Κυβερνητικές πηγές στην Άγκυρα έσπευσαν να χαρακτηρίσουν το δημοσίευμα ως «προβοκάτσια» και «ανυπόστατα σενάρια», που σκοπό έχουν να ασκήσουν πίεση στην τουρκική πλευρά πριν από την άτυπη διάσκεψη.

«Ελεγχόμενη διαρροή»

Διεθνείς διπλωματικές πηγές και ξένοι ανταποκριτές στην περιοχή αντιμετωπίζουν το δημοσίευμα της Sözcü με πιο ψύχραιμο, αλλά ρεαλιστικό τρόπο: εκτιμούν ότι οι πληροφορίες αυτές δεν είναι εντελώς φανταστικές, αλλά αποτελούν μια «ελεγχόμενη διαρροή» (test balloon) είτε από την πλευρά του ΟΗΕ για να μετρήσει αντιδράσεις, είτε από κύκλους της Άγκυρας που θέλουν να προειδοποιήσουν τον Ερντογάν να μην υποχωρήσει. Συνδέουν δηλαδή τη διαρροή με την πρόσφατη ετήσια έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Τουρκία. Η Άγκυρα απέρριψε οργισμένα την έκθεση επειδή την πίεζε για το Κυπριακό, και το δημοσίευμα της Sözcü λειτουργήσει ως «προειδοποιητική βολή» των εθνικιστικών κύκλων προς την κυβέρνηση. Σημειώσαμε χαρακτηριστικά ότι η διαρροή του «Σχεδίου της Ολγκίν» χρησιμοποιήθηκε για να κατηγορηθεί ο Ταγίπ Ερντογάν ότι προχωρά σε «μυστική διπλωματία» και ότι είναι έτοιμος να κάνει υποχωρήσεις στην Κύπρο προκειμένου να φτιάξει τις σχέσεις του με τη Δύση.

Το «Μοντέλο της Ταϊβάν»

Διεθνή μέσα σημειώνουν ότι η φόρμουλα των «3 Directs» (απευθείας πτήσεις και εμπόριο) ουσιαστικά περιγράφει το λεγόμενο «Μοντέλο της Ταϊβάν». Καθώς η Άγκυρα γνωρίζει πως η πλήρης διπλωματική αναγνώριση του ψευδοκράτους είναι αδύνατη, η στρατηγική της επικεντρώνεται στο να κερδίσει ένα καθεστώς τύπου «Ταϊβάν» για τους Τουρκοκυπρίους: απευθείας εμπόριο, απευθείας πτήσεις και διεθνείς αθλητικές/πολιτιστικές επαφές, προσφέροντας ως αντάλλαγμα εδάφη (όπως η περικλεισμένη πόλη των Βαρώσιων). Δηλαδή, οι Τουρκοκύπριοι να λειτουργούν ως αυτόνομο οικονομικό οντότητα στον κόσμο, χωρίς όμως να παίρνουν επίσημη πολιτική/διπλωματική αναγνώριση κράτους από τον ΟΗΕ.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

«Εξαιρετικά δύσκολη» θεωρείται η διαφοροποίηση του υφιστάμενου ισοζυγίου (balance) των ευρωτουρκικών σχέσεων και η επιστράτευση των ευρωτουρκικών ντοσιέ, ως δέλεαρ προς την Άγκυρα για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος, σε μια ενδεχόμενη ανάληψη νέας πρωτοβουλίας, υπό τον απερχόμενο γ.γ. ΟΗΕ, Αντόνιο Γκουτέρες. Πηγή στην έδρα της Ε.Ε. με άριστη γνώση του ζητήματος, ανέφερε στην «Κ» ότι «αν και γίνονται αντιληπτοί οι λόγοι για τους οποίους η Λευκωσία επικαλείται την ευρωτουρκική ατζέντα, οι ομόφωνες αποφάσεις των κρατών-μελών γύρω από την “προώθηση της εργασίας” για υλοποίηση των ευρωτουρκικών ντοσιέ (σ.σ. Απρίλιος 2024), δεν περιλαμβάνουν πρόνοια διασύνδεσης με την επίλυση του Κυπριακού».

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι το εγχείρημα της Λευκωσίας για αξιοποίηση της «ευρωπαϊκής εργαλειοθήκης» με στόχο την επίλυση του Κυπριακού, δεν θεωρείται απλή υπόθεση. Άλλωστε, όπως επεσήμανε η ίδια διπλωματική πηγή στην «Κ», αυτή δεν είναι η πρώτη φορά κατά την οποία η Λευκωσία επιχειρεί να επιστρατεύσει τα ευρωτουρκικά ντοσιέ, ως δέλεαρ για την επίλυση του Κυπριακού, χωρίς από αποτέλεσμα. Αφενός, γιατί συγκεκριμένα κράτη-μέλη διατύπωσαν την αντίθεσή τους και αφετέρου γιατί η ίδια η Άγκυρα, η οποία συμμετείχε από κοινού με τις Βρυξέλλες στον καταρτισμό της ευρωτουρκικής ατζέντας (έγγραφο Μπορέλ/Κομισιόν Νοέμβριος 2023), απορρίπτει καθέτως τη διασύνδεση των ευρωτουρκικών σχέσεων με το κυπριακό πρόβλημα. Υπάρχει κι ένα τρίτο δεδομένο, αυτό της εν λευκώ προώθησης πολλών εκ των ευρωτουρκικών ντοσιέ την τελευταία διετία, χωρίς καμιά ουσιαστική διασύνδεση με το Κυπριακό, κάτι που έχει δημιουργήσει ένα πολιτικό προηγούμενο, το οποίο ενισχύει τον βαθμό δυσκολίας του εγχειρήματος της Λευκωσίας.

Ειδικότερα:

• **Η κυβέρνηση** Χριστοδουλίδη είχε επιχειρήσει και στα τέλη του 2023 να διασυνδέσει την υλοποίηση των ευρωτουρκικών ντοσιέ με την πρόοδο προς την κατεύθυνση λύσης του Κυπριακού «με βάση το συμφωνημένο πλαίσιο». Είχε μάλιστα κυκλοφορήσει δικό της λεκτικό Συμπερασμάτων, προκειμένου να εξασφαλίσει τη στήριξη των εταίρων στην Ε.Ε. Ωστόσο, όπως είχε δημοσιεύσει η «Κ», τέσσερα κράτη-μέλη, η Γερμανία, η Ολλανδία, η Σουηδία και η Ιταλία, είχαν διαφωνήσει με τις προτάσεις της Λευκωσίας, επικαλούμενες την ανάγκη διατήρησης του ισοζυγίου (balance) των ευρωτουρκικών σχέσεων. Δεν πρέπει όμως να παραγνωρίζεται ότι σήμερα επικρατεί η προσδοκία για ανάληψη νέας πρωτοβουλίας για λύση του Κυπριακού από τον απερχόμενο γ.γ. ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες. Κατά συνέπεια, η Λευκωσία θα

Η Άγκυρα, έχει επανειλημμένα διαμνύσει ότι δεν αποδέχεται την προσθήκη νέων πολιτικών όρων στις ευρωτουρκικές σχέσεις, ενώ έχει επικρίνει κυρίως τη Λευκωσία, αλλά και την Αθήνα, για την προσπάθεια «εισαγωγής διμερών ζητημάτων» στην ευρωτουρκική ατζέντα.

Χαμηλά ο πήχης επιστράτευσης ευρωτουρκικών ντοσιέ στο Κυπριακό

Η Τουρκία απορρίπτει, ενώ σημαντικά κράτη-μέλη υποστηρίζουν ότι δεν μπορεί να ανατραπεί το ισοζύγιο των ευρωτουρκικών σχέσεων

μπορούσε να επιδιώξει εκ νέου τη διασύνδεση των ευρωτουρκικών ντοσιέ με την επίλυση του Κυπριακού. Προσδοκώντας ότι οι δρομολογούμενες εξελίξεις θα μπορούσαν να διαφοροποιήσουν τα δεδομένα και το βεβαρημένο πολιτικό ιστορικό που κουβαλούν προηγούμενες ανάλογες προσπάθειες, οι οποίες δεν είχαν θετική κατάληξη.

• **Ο βαθμός** δυσκολίας καθίσταται όμως ακόμη μεγαλύτερος, εάν συνυπολογιστεί και η οριζόντια άρνηση της Τουρκίας να αποδεχθεί οποιασδήποτε μορφής διασύνδεση των ευρωτουρκικών σχέσεων, με την επίλυση του Κυπριακού. Μια τακτική την οποία ακολουθεί η Άγκυρα από το 2005, χωρίς καμιά ταλάντευση, παρά το γεγονός ότι της είχε

Η προσπάθεια τώρα της Λευκωσίας να διασυνδέσει τα τρία εναπομείναντα ευρωτουρκικά ντοσιέ με το Κυπριακό, θεωρείται εξαιρετικά δύσκολη, καθώς ανατρέπεται την πρακτική που εφαρμόζεται εδώ και δύο τουλάχιστον χρόνια.

ουσιαστικά στερήσει την όποια πρόοδο στις ενταξιακές της διαπραγματεύσεις. Αν και το πολιτικό και οικονομικό κόστος ήταν τεράστιο, η Τουρκία δεν το προ-

σμέτρησε και δεν συμμορφώθηκε με τις υποδείξεις της Ε.Ε. (2006) για την εκπλήρωση των προαπαιτούμενων της υποχρέωσης, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα το πάγωμα ανοίγματος οκτώ διαπραγματευτικών κεφαλαίων και του κλεισίματος των 34 εναπομεινάντων διαπραγματευτικών κεφαλαίων από σύνολο 35 κεφαλαίων (με εξαίρεση το κεφάλαιο «Έρευνα-Τεχνολογία» που είχε προλάβει να κλείσει). Με άλλα λόγια, η Τουρκία και το καθεστώς Ερντογάν, που για 21 ολόκληρα χρόνια αρνούνται την υλοποίηση των κυπρογενών υποχρεώσεων παρά τον τεράστιο αντίκτυπο στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της χώρας, θεωρείται απίθανο και σήμερα να βάλουν νερό στο κρασί τους και

να κάνουν συμβιβασμούς στο Κυπριακό προκειμένου να εξασφαλίσουν την προώθηση κάποιων ευρωτουρκικών ντοσιέ. «Οι πιθανότητες είναι πολύ μικρές», ανέφερε στην «Κ» ξένη διπλωματική πηγή, αποκαλύπτοντας ότι «το τελευταίο διάστημα, πίσω από κλειστές πόρτες, η Άγκυρα έχει επανειλημμένα διαμνύσει ότι δεν αποδέχεται την προσθήκη νέων πολιτικών όρων στις ευρωτουρκικές σχέσεις, ενώ έχει επικρίνει κυρίως τη Λευκωσία, αλλά και την Αθήνα, για την προσπάθεια “εισαγωγής διμερών ζητημάτων” στην ευρωτουρκική ατζέντα».

Ερντογάν βλέπει 2033

Την ίδια ώρα, η ανακοίνωση του κυβερνώντος Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης ότι ο Ταγίπ Ερντογάν θα επιδιώξει μια νέα θητεία στην Προεδρία της Τουρκίας, θεωρείται αναμενόμενη στις Βρυξέλλες, υπό το φως των πρόσφατων κινήσεων της Άγκυρας, με τη συμβολή και της εξαρτημένης δικαστικής εξουσίας να εκτοπίσει τον ηγέτη της αντιπολίτευσης. Πηγή στις Βρυξέλλες ανέφερε στην «Κ» ότι «γίνεται κατανοητό, ότι με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα, η Ε.Ε. θα πρέπει να επιδιώξει τη συνεννόηση και τη συνεργασία με την υφιστάμενη κυβέρνηση, σε όλα τα ανοικτά ευρωτουρκικά ζητήματα, ενδεχομένως μέχρι και το 2033, νοούμενου ότι ο κ. Ερντογάν θα παραμείνει μέχρι και τότε στη θέση του Προέδρου, είτε προκηρυχθούν πρόωρες εκλογές, είτε μεθοδεύοντας με κάποιον άλλο τρόπο την εξασφάλιση μιας τρίτης θητείας». Σύμφωνα με την ίδια πηγή, «αν και αναγνωρίζεται ότι το καθεστώς της Άγκυρας είναι αυταρχικό (σ.σ. αυτό αναφέρεται και στο πρόσφατο ψήφισμα της Ευρωβουλής) και καταγράφει μια συνεχή οπισθοδρόμηση στο κράτος δικαίου και στα ανθρώπινα δικαιώματα, εντούτοις δεν υπάρχει πολυτέλεια και συνεπώς διάθεση εκ μέρους των κρατών-μελών για επαναφορά του ψυχρού κλίματος του παρελθόντος. Αντίθετα, διαπιστώνεται η ανάγκη συνεργασίας από την πλευρά των κρατών-μελών, κυρίως για κάλυψη του κενού που αποδεδειγμένα δημιουργεί η αποστασιοποίηση των ΗΠΑ από την ομπρέλα άμυνας και ασφάλειας της Ε.Ε.».

Η ίδια πηγή, ανέφερε μάλιστα ότι «στα ανώτερα δώματα των Βρυξελλών επικρατεί η αντίληψη ότι η κυβέρνηση Ερντογάν θα πορευθεί στην προσπάθειά της για παραμονή στην εξουσία, παίζοντας ένα εθνικιστικό χαρτί και προβάλλοντας το αφήγημα της “Γαλάζιας Πατρίδας”». Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού, που όπως μας λέχθηκε, «θεωρείται από την Άγκυρα ένας εύκολος και πολιτικά ανέξοδος στόχος, για τον οποίο έχει καταβάλει σημαντικό κεφάλαιο και συνεπώς θεωρεί ότι δεν μπορεί να της ζητηθεί να καταβάλει επιπλέον κόστος».

Το «προηγούμενο» της εν λευκώ προώθησης ευρωτουρκικής συνεργασίας

Τον Νοέμβριο 2023, μετά από παρότρυνση κυρίως της Γερμανίας, ο τότε ύπατος εκπρόσωπος της Ε.Ε. Γιοσέπ Μπορέλ και η Κομισιόν, εξέδωσαν το περίφημο έγγραφο τους για τις ευρωτουρκικές σχέσεις, στο οποίο επένδυε η Λευκωσία για να διασυνδέσει την πρόοδο των ευρωτουρκικών ντοσιέ, δηλαδή των αιτημάτων της Άγκυρας, με την επίλυση του Κυπριακού. Ωστόσο, το «έγγραφο Μπορέλ/Κομισιόν», αν και περιλάμβανε εισήγηση για παροχή δώρων σε επτά πυλώνες προς την Τουρκία, εντούτοις δεν διασυνδέει τα εν λόγω δώρα με τη διευθέτηση του Κυπριακού. Ως εκ τούτου, η Λευκωσία είχε αρχικά αρνηθεί να συναινέσει στην ενσωμάτωση του εγγράφου Μπορέλ/Κομισιόν στα Συμπεράσματα της Ε.Ε., κάτι όμως που αποδέχθηκε στις 17-18 Απριλίου 2024, όταν ομόφωνα, σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, οι ηγέτες

των «27» αποφάσισαν «να προωθήσουν την εργασία» επί του εγγράφου και συνεπώς και επί των συστάσεών του, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα επτά δώρα που εισηγήται να παραχωρηθούν προς την Τουρκία.

Κι έτσι, δημιουργήθηκε μια «νέα μακρόπνοη» ευρωτουρκική σχέση και με βάση τα εν λόγω Συμπεράσματα, κατέρρευσαν με συνοπτικές διαδικασίες όλες οι πολιτικές κυρώσεις που είχαν επιβληθεί στην Άγκυρα το 2019, ως αποτέλεσμα των έκνομων ενεργειών της στην ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας. Κατά συνέπεια, άρχιση η σταδιακή δρομολόγηση της υλοποίησης των επτά ευρωτουρκικών ντοσιέ:

• **Από** τον Απρίλιο 2024 ξεπάγωσαν αυτομάτως όλοι οι Ψηφίοι Πολιτικού Ευρωτουρκικού Διάλογου, που είχαν μπει στο ψυγείο από το 2019, συνεπεία των έκνομων τουρκικών ενεργειών.

• **Προσκλήθηκε** και πάλι η Τουρ-

κία, μετά από πολλά χρόνια απουσίας σε άτυπα Συμβούλια ΥΠΕΕ (Gymnich), τα οποία μέχρι τότε μιλόκαρε η Λευκωσία, αλλά έκτοτε αναγκάζεται πλέον να ανεχθεί.

• **Αμείωση** δρομολογήθηκε η επαναδραστηριοποίηση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων στην Τουρκία, η οποία είχε αναστείλει τη δράση της σε τουρκικό έδαφος, εξαιτίας των έκνομων ενεργειών στην κυπριακή ΑΟΖ. Όπως δημοσίευσε η «Κ» προ δύο εβδομάδων, η ΕΤΕΠ έχει επιστρέψει πλέον στην Τουρκία και έχει υπογράψει δύο νέα συμβόλαια με τουρκικές τράπεζες, για στήριξη νέων αναπτυξιακών έργων.

• **Επίσης**, υλοποιήθηκε (καλοκαίρι 2025) η «διευκόλυνση» (visa facilitation) έκδοσης ευρωπαϊκών θεωρησών διαβατηρίων που εισηγήτο το έγγραφο Μπορέλ/Κομισιόν. Για όλους τους Τούρκους πολίτες και όχι μόνο επιχειρηματίες, παρέχοντας δυνατότητα να εξασφαλίσουν σταδιακά, ευρω-

παϊκές βίζες με χρονικό ορίζοντα πενταετίας.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι τα εν λόγω τέσσερα ευρωτουρκικά ντοσιέ, έχουν ήδη υλοποιηθεί, παρά το γεγονός ότι η Τουρκία όχι μόνο δεν έχει κάνει καμιά απολύτως παραχώρηση στο Κυπριακό, αλλά αντίθετα έχει σκληρύνει τη στάση της, βάζοντας στο τραπέζι πρόταση λύσης δύο χωριστών κρατών και εμμένοντας στη «διασφάλιση της κυριαρχικής ιδιότητας της ΤΔΒΚ». Κατά συνέπεια, οι εν λόγω αποφάσεις έχουν δημιουργήσει ένα πολύ αρνητικό προηγούμενο, προώθησης και υλοποίησης ευρωτουρκικών ντοσιέ, εν λευκώ και χωρίς καμιά ουσιαστική διασύνδεση με το Κυπριακό.

Γ' αυτόν ακριβώς τον λόγο, η προσπάθεια τώρα της Λευκωσίας να διασυνδέσει τα τρία εναπομείναντα ευρωτουρκικά ντοσιέ με το Κυπριακό, θεωρείται εξαιρετικά δύσκολη, καθώς ανατρέπεται

την πρακτική που εφαρμόζεται εδώ και δύο τουλάχιστον χρόνια. Άλλωστε, η συζήτηση για το σημαντικότερο ευρωτουρκικό ντοσιέ, την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης, έχει ήδη ξεκινήσει, αν και εκτιμάται ότι θα απαιτήσει αρκετό χρόνο, ενδεχομένως πέραν των δύο ετών, δεδομένου αφενός της τεχνικής υφής του θέματος και αφετέρου των αναγκών προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας της Τουρκίας με το πλαίσιο λειτουργίας της Ε.Ε. Χρόνος θα απαιτηθεί και για τη δρομολόγηση μιας Περιεχτικής Αεροπορικής Συμφωνίας Ε.Ε.-Τουρκίας, ενώ το ζήτημα της επέκτασης της ευρωτουρκικής συμφωνίας στο μεταναστευτικό, παραμένει επί του παρόντος στάσιμο.

Με βάση πάντως τα υφιστάμενα δεδομένα, το μόνο ντοσιέ το οποίο θα μπορούσε να δρομολογηθεί και να αποτελέσει δέλεαρ για το Κυπριακό, είναι αυτό της

αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης, καθώς εκτιμάται ότι θα υπερδιπλασιάσει τον ευρωτουρκικό όγκο εμπορικών συναλλαγών, που σήμερα υπολογίζεται στα 217,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Ωστόσο, η μέχρι τώρα στάση της Άγκυρας αλλά και οι συζητήσεις που έλαβαν χώρα δεν αφήνουν μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας, ενώ αβέβαιη είναι και η εξασφάλιση συμφωνίας για μια τέτοια είδους διασύνδεση στο Κυπριακό από όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.

Ομοίως και η αξιοποίηση συμμετοχής της Τουρκίας και σε κρατικό επίπεδο –πέραν των τουρκικών εταιρειών/ευρωπαϊκών κοινοπραξιών– στην ευρωπαϊκή ομπρέλα άμυνας και ασφάλειας, περιλαμβανομένου και του προγράμματος SAFE. Κάτι που προϋποθέτει η Τουρκία όχι μόνο να συμβάλει καταλυτικά στην επίλυση του Κυπριακού, αλλά και να άρει το casus belli κατά της Ελλάδας.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«Δεν αποτελεί βαριδί για τον Συναγερμό ο Νίκος Αναστασιάδης», δηλώνει στην «Κ» ο αναπληρωτής πρόεδρος του κόμματος Ευθύμιος Δίπλαρος, στον απόηχο του πορίσματος της Αρχής κατά της Διαφθοράς και των απαντήσεων που ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας έδωσε σε όσα του καταλογίζονται. «Είμαστε περήφανοι για τη δεκαετή διακυβέρνηση Αναστασιάδη και ταυτιζόμαστε πλήρως με αυτή», τονίζει ο κ. Δίπλαρος. Υποστηρίζει ότι ο Νίκος Αναστασιάδης έδωσε πειστικές απαντήσεις και σημειώνει ότι αυτό έπρεπε να γίνει πολύ νωρίτερα. «Γνωρίζουμε ποια είναι η αλήθεια», λέει και συμπληρώνει «να αναμένουμε τη Δικαιοσύνη, εκεί θα λάμψει».

—Ο Νίκος Αναστασιάδης είναι ο πρώτος Πρόεδρος της Δημοκρατίας για τον οποίο μια ανεξάρτητη Αρχή εντόπισε πιθανή διάπραξη αδικημάτων διαφθοράς. Τι σημαίνει αυτό για τον ΔΗΣΥ;

—Ο ΔΗΣΥ τοποθετήθηκε από την πρώτη στιγμή. Όλα στο φως, μηδενική ανοχή, να διερευνηθούν όσοι εμπλέκονται. Δεν διαισώσαμε ποτέ τον κόσμο σε δικούς μας και δικούς τους. Είναι ένα ζήτημα για το οποίο θέλουμε να λάμψει η αλήθεια όσο πιο γρήγορα γίνεται.

—Η εικόνα πάντως ενός πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας να είναι μόνος του με τον δικηγόρο του να απαντά σε όσα του καταλογίζει μια ανεξάρτητη Αρχή, δεν είναι ό,τι καλύτερο για κάποιον που κυβέρνησε τον τόπο για δεκα χρόνια.

—Ο πρόεδρος Αναστασιάδης δεν ζήτησε ούτε από τα στελέχη του ΔΗΣΥ, ούτε από τους υπουργούς του να παρευρεθούν. Ήθελε απλώς να δώσει απαντήσεις και καλά έκανε. Ένας αντικειμενικός και αυστηρός κριτής αλλά καλόπιστος, θα πει ότι έδωσε πειστικές απαντήσεις.

—Δέχεστε πάντως έντονη κριτική ότι ως πολιτικό παιδί του Νίκου Αναστασιάδη υιοθετήσατε αμέσως το αφήγημά του και βγήκατε μπροστά να τον υπερασπιστείτε.

—Είναι αρκετά στελέχη που στηρίζουν τον πρόεδρο Αναστασιάδη και βγήκαν μπροστά αυτές τις μέρες όπως ο Ονούφριος, η Σάββα, η Φωτεινή, ο Χάρης, η Ξένια και άλλοι. Όλοι θέλουμε να λάμψει η αλήθεια και φυσικά στηρίζουμε το δικαίωμα του προέδρου Αναστασιάδη να πει την άποψή του και να ακουστεί. Όλοι είναι αθώοι μέχρι αποδείξεως του αντιθέτου. Προσωπικά πιστεύω στην αθωότητα του προέδρου Αναστασιάδη, όμως αυτό λίγη σημασία έχει. Τα δικαστήρια είναι ο τελικός κριτής, αν κάποιος είναι αθώος ή ενόχος.

—Για τις πολιτικές ευθύνες όμως δεν αποφασίζουν τα δικαστήρια, ούτε αποφαινόνται για ζητήματα πολιτικής ηθικής. Αναλαμβάνονται από τους πολιτικούς εάν και εφόσον αναγνωρίσουν τα λάθη τους.

—Ο πρόεδρος Αναστασιάδης αναγνώρισε λάθη που έγιναν επί των ημερών του. Δυστυχώς, έχει διαμορφωθεί μια άποψη στην κοινή γνώμη που πολύ φοβάμαι ότι

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΔΙΠΛΑΡΟΣ, αναπληρωτής πρόεδρος ΔΗΣΥ

Δεν αποτελεί βαριδί για τον ΔΗΣΥ ο Αναστασιάδης

Είμαστε περήφανοι και ταυτιζόμαστε πλήρως με τη δεκαετή διακυβέρνησή του

Ο ΔΗΣΥ θα σταθεί μέχρι τέλους δίπλα στην αλήθεια. Γνωρίζουμε ποια είναι η αλήθεια. Να αναμένουμε τη Δικαιοσύνη. Εκεί θα λάμψει. Προσωπικά πιστεύω στην αθωότητα του προέδρου Αναστασιάδη.

δύσκολα θα αλλάξει, ακόμη κι αν στην πορεία δεν αποδειχθεί τίποτα από όσα του καταλογίζουν. Ο πρόεδρος Αναστασιάδης θα μπορούσε πολύ πιο γρήγορα, όταν ακόμη ήταν Πρόεδρος της Δημοκρατίας, να δώσει τις τεκμηριωμένες απαντήσεις που δίνει τώρα σε όλες αυτές τις σκευωρίες και συκοφαντίες.

—Αναφέρεστε σε συκοφαντίες, όμως, πλέον έχουμε επίσημο πόρισμα μιας ανεξάρτητης Αρχής. Το θεωρείτε εντελώς αβάσιμο;

—Δεν απορρίπτουμε το πόρισμα της Αρχής κατά της Διαφθοράς. Εμείς λέμε να διερευνηθούν όλα και γρήγορα. Όμως κάνουμε και κάποιες διαπιστώσεις. Ότι οι πλείστοι ισχυρισμοί στο βιβλίο

«Κράτος Μαφία» καταρρέουν, ότι η Αρχή εντοπίζει ενδεχόμενα, πιθανά αδικήματα με βάση το ισοζύγιο των πιθανοτήτων και όχι στη βάση αποδείξεων πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας και ότι δεν δόθηκε η ευκαιρία στον πρόεδρο Αναστασιάδη να ακουστεί γι' αυτά που του καταλογίζουν. Και θεωρώ ότι η Αρχή κατά της Διαφθοράς πρέπει να απαντήσει.

—Ο ΔΗΣΥ θα στηρίζει τον πρόεδρο Αναστασιάδη μέχρι τέλους ή θα τηρήσει αποστάσεις μέχρι να ξεκαθαρίσουν όλα αυτά;

—Ο Δημοκρατικός Συναγερμός θα σταθεί μέχρι τέλους δίπλα στην αλήθεια. Αυτό θα συνεχίσουμε να πράττουμε μέχρι

τέλους. Γνωρίζουμε ποια είναι η αλήθεια.

—Τι εννοείτε;

—Να αναμένουμε τη Δικαιοσύνη. Εκεί θα λάμψει η αλήθεια. —Είναι πλέον βαριδί για τον Συναγερμό ο Νίκος Αναστασιάδης ή εξακολουθεί ο ΔΗΣΥ να ταυτίζεται με τη δεκαετή διακυβέρνησή του;

—Φυσικά και δεν αποτελεί βαριδί για τον Συναγερμό ο Νίκος Αναστασιάδης και φυσικά ο ΔΗΣΥ ταυτίζεται πλήρως με τη δεκαετή διακυβέρνηση Αναστασιάδη και με τα θετικά και με τα αρνητικά. Όμως, στη ζυγαριά τα θετικά είναι πολύ περισσότερα από τα αρνητικά. Είμαστε περήφανοι για τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη. Από

εκεί και πέρα, λάθη έγιναν και θα γίνονται, γιατί λάθη δεν κάνει αυτός που δεν κάνει τίποτα. Δεν θα αφήσουμε κανένα, και κυρίως το ΑΚΕΛ με το αμαρτωλό παρελθόν, να μηδενίσει τα επιτεύγματα της δεκαετίας Αναστασιάδη-ΔΗΣΥ και να μας κουνάει το δάχτυλο.

—Τίθεται πάντως το ερώτημα από πολιτικούς σας αντιπάλους, αν στον ΔΗΣΥ τόσα χρόνια δεν ακούσατε και δεν είδατε τίποτα από όσα εντοπίζει η Αρχή κατά της Διαφθοράς;

—Να δούμε τι. Ότι παραλάβαμε καμένη γη, μια χρεοκοπημένη χώρα που ήταν στα σκουπίδια και αναστήσαμε τον τόπο. Και μας ρωτάνε ποιοι; Αυτοί που έστειλαν τον κόσμο στα κοινωνικά παντοπωλεία και εκτόξευσαν την ανεργία στο 17%; Αυτοί που δεν σεβάστηκαν το πόρισμα για το Μαρί και το πόρισμα για την κατάρρευση της οικονομίας; Κανείς δεν μπορεί να παραδίει μαθήματα ηθικής στον ΔΗΣΥ, ειδικά το ΑΚΕΛ, που στελέχη του έχουν καταδικαστεί από δικαστήρια. Εμείς δεν θα μιλήσουμε για πολιτικούς κρατούμενους αλλά θα σεβαστούμε τις αποφάσεις των δικαστηρίων, όπως σεβόμαστε και το τεκμήριο της αθωότητας που κάποιος κάποιον γαργάρα, ανάλογα με το αν είναι δικό τους ή όχι οι ύποπτοι. —Τα θετικά της διακυβέρνησης Αναστασιάδη επιτρέπουν πράξεις διαφθοράς όπως τις καταγράφει η Αρχή;

—Αυτή τη στιγμή είναι ευρήματα στη βάση του ισοζυγίου των πιθανοτήτων και όχι αδικήματα που διαπράχθηκαν πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας.

—Επικρίνετε το ΑΚΕΛ ότι απέρριψε πορίσματα, όμως κάνατε το ίδιο με το πόρισμα για τον Συναγερμισμό και με αυτό της Αρχής κατά της Διαφθοράς.

—Εμείς δεν απορρίψαμε το πόρισμα της Αρχής κατά της Διαφθοράς. Εμείς λέμε να διερευνηθούν όλα και γρήγορα.

—Ο κ. Αναστασιάδης αποφάσισε να μη συμμετέχει στα συλλογικά όργανα του κόμματος μέχρι να υπάρξει κατάληξη. Εσείς γιατί διαφωνήσατε, όταν ανάλογη θέση είχε εκφραστεί από τον κ. Δημητρίου;

—Ο Νίκος Αναστασιάδης δεν χρειάζεται μαθήματα από εμάς, κυρίως για το πώς θα προστατεύσει αυτή την παράταξη την οποία υπηρέτησε για δεκαετίες. Θεωρώ ότι ο Δημήτρης βιάστηκε να τοποθετηθεί. Έπρεπε να γνωρίζει ότι ο ίδιος ο πρόεδρος Αναστασιάδης θα διευκόλυε το κόμμα που υπηρέτησε με τόσο πάθος και αγάπη.

—Πρέπει να ανασταλεί και η ιδιότητα του ως επίτιμο προέδρου του κόμματος μέχρι να ξεκαθαρίσουν όλα αυτά;

—Όχι, αν και λίγη σημασία έχει αυτό το ζήτημα.

—Εξέφρασε πάντως και τη θέση στο podcast «Legal Matters» και τον Χριστόφορο Χριστοφί ότι πρέπει να παραιτηθούν ο γενικός και βοηθός γενικός εισαγγελέας. Συμφωνείτε;

—Όχι, όχι, όχι. Αυτή είναι η θέση του Δημοκρατικού Συναγερμού και καμία άλλη. Από τη στιγμή που έχουν αυτοεξαιρεθεί, δεν θεωρούμε ότι κάτι τέτοιο θα λύσει το όποιο πρόβλημα.

“

Ο πρόεδρος Αναστασιάδης θα μπορούσε πολύ πιο γρήγορα, όταν ακόμη ήταν Πρόεδρος της Δημοκρατίας, να δώσει τις τεκμηριωμένες απαντήσεις που δίνει τώρα σε όλες αυτές τις σκευωρίες και συκοφαντίες.

Δεν θα αφήσουμε κανένα, και κυρίως το ΑΚΕΛ με το αμαρτωλό παρελθόν, να μηδενίσει τα επιτεύγματα της δεκαετίας Αναστασιάδη-ΔΗΣΥ και να μας κουνάει το δάχτυλο.

Αν η πρόεδρος του κόμματος εκδηλώσει ενδιαφέρον θα έχει ένα προβάδισμα μετά το θετικό αποτέλεσμα στις εκλογές και την επανεκλογή της στην προεδρία της Βουλής. Όμως, αν υπάρχουν κι άλλοι ενδιαφερόμενοι, τον τελικό λόγο θα τον έχουν τα μέλη της παράταξης.

“

Ο Νίκος Αναστασιάδης δεν χρειάζεται μαθήματα από εμάς, κυρίως για το πώς θα προστατεύσει αυτή την παράταξη την οποία υπηρέτησε για δεκαετίες. Θεωρώ ότι ο Δημήτρης βιάστηκε να τοποθετηθεί.

Από τη στιγμή που έχουν αυτοεξαιρεθεί, δεν θεωρούμε ότι η παραιτήση του γενικού και βοηθού γενικού εισαγγελέα θα λύσει το όποιο πρόβλημα. Αυτή είναι η θέση του ΔΗΣΥ και καμία άλλη.

Όσοι μπορούσαν να βοηθήσουν για να καταλήξουμε σε κάτι χειροπιαστό και θετικό με την Άμεση Δημοκρατία συνέβαλαν ο καθένας με τον δικό του τρόπο. Στις επαφές συμμετείχε και ο Αβέρωφ, όπως φυσικά και η πρόεδρος και εγώ.

Μάρτιο του 2027 ο ΔΗΣΥ θα έχει υποψήφιο για τις προεδρικές εκλογές

—Μετά το θετικό αποτέλεσμα στις βουλευτικές εκλογές τσαλακώθηκε η εικόνα του ΔΗΣΥ με το βίντεο Αννίτας-Φειδία και την υπόθεση Αναστασιάδη. Θα επηρεαστεί η προσπάθεια του κόμματος για τις προεδρικές εκλογές;

—Ο υπέρροχος κόσμος του Δημοκρατικού Συναγερμού έδωσε και θα ξαναδώσει απάντηση σε όσους αμφισβήτησαν ή αμφισβητούν την ηγεσία και την πορεία αυτού του μεγάλου κόμματος. Αυτοί που κατηγορούν την Αννίτα Δημητρίου για το βιντεάκι είναι αυτοί που, αν δεν γινόταν γνωστή η συμφωνία, θα μας κατηγορούσαν ότι έγινε συμφωνία πίσω από κλειστές πόρτες. Άρα, είτε το ένα κάναμε είτε το άλλο, πάλι θα μας κατηγορούσαν. Είναι αυτοί που δεν αντέχουν την επιτυχία του ΔΗΣΥ στις βουλευτικές και την επανεκλογή της Αννίτας στην προεδρία της Βουλής.

—Η κριτική έγκειται στο γεγονός ότι ο ΔΗΣΥ βάσιμα την προεκλογική του εκστρατεία στην ανάγκη για σταθερότητα, περιλαμβάνοντας τους πιθανούς κινδύνους αποσταθεροποίησης, αλλά τελικά τα βρήκε μαζί τους για τέσσερις ψήφους και μία καρέκλα.

—Η Άμεση Δημοκρατία συναντήθηκε με όλα τα πολιτικά κόμματα, όπως και με τον ΔΗΣΥ. Τελικά κατέληξαν σε συμφωνία μαζί μας, με τους όρους να γνωστοποιούνται αμέσως μέσω του βίντεο που έγινε λίγη ώρα πριν από την ψηφοφορία για εκλογή προέδρου της Βουλής. Και ήταν ουσιαστικά η συνέχεια ενός γραπτού κειμένου που δώσαμε στην Άμεση Δημοκρατία, το οποίο δώσαμε και στη δημοσιότητα για σκοπούς διαφάνειας και στο οποίο καταγράφουμε τις θέσεις μας για τα συγκεκριμένα ζητήματα, ξεκαθαρίζοντας ότι είναι πρωτίστως θέμα της κυβέρνησης να προχωρήσουν αυτά τα θέματα και ότι εμείς θα πείσουμε όσο μπορούμε προς όφελος της κοινωνίας.

—Το περιεχόμενο της συμφωνίας με την Άμεση Δημοκρατία και το βίντεο ήταν γνωστά στην κοινοβουλευτική ομάδα του Συναγερμού ή όχι πριν από την ψηφοφορία στη Βουλή;

—Ήταν γνωστά σε όσα άτομα έπρεπε να γνωρίζονται και αναφέρονται στην ανώτατη πυραμίδα της ηγεσίας του κόμματος. —Άρα η κοινοβουλευτική ομάδα που κλήθηκε να ψηφίσει δεν γνώριζε;

—Ενημερώθηκαν από την πρόεδρο για τις διεργασίες λίγο πριν από την ψηφοφορία.

—Συνεπώς, τις επιπτώσεις από το βίντεο τις χρεώνεται η Αννίτα Δημητρίου ή το κόμμα;

—Το βίντεο το κρεωνόμαστε όλοι μας, όπως σε όλους πιστώνεται η επιτυχία του Δημοκρατικού Συναγερμού στις εκλογές και η επανεκλογή της Αννίτας Δημητρίου στην προεδρία της Βουλής. —Ποιος έκανε τις διαπραγματεύσεις με τον Φειδία;

—Όσοι μπορούσαν να βοηθήσουν για να καταλήξουμε σε κάτι χειροπιαστό και θετικό συνέβαλαν ο καθένας με τον δικό του τρόπο.

—Είχε συμμετοχή ο Αβέρωφ Νεοφύτου στις επαφές;

—Ναι, και ο Αβέρωφ, όπως φυσικά και η πρόεδρος και εγώ. —Πότε θα ενεργοποιηθούν οι διαδικασίες του ΔΗΣΥ για τις προεδρικές εκλογές;

—Η εκδήλωση ενδιαφέροντος θα γίνει τέλος 2026, αρχές 2027. Με βάση το καταστατικό τον Μάρτιο του 2027 θα στηθούν κάλπες, ένα χρόνο πριν από τις

προεδρικές εκλογές και τα μέλη του κόμματος θα κληθούν να αποφασίσουν ποιος θα είναι ο υποψήφιος της παράταξης. —Η κα Δημητρίου έχει προβάδισμα ως η πρόεδρος του κόμματος;

—Θεωρώ, πώς, αν η πρόεδρος του κόμματος εκδηλώσει ενδιαφέρον θα έχει ένα προβάδισμα μετά το θετικό αποτέλεσμα στις βουλευτικές εκλογές και την επανεκλογή της στην προεδρία της Βουλής. Όμως, αν υπάρχουν κι άλλοι ενδιαφερόμενοι, τον τελικό λόγο θα τον έχουν τα μέλη της παράταξης. —Εξέφρασαν ενδιαφέρον και ο Αβέρωφ Νεοφύτου και ο Γιώργος Παμπορίδης. Θα παίξει ρόλο ποιος έχει καλύτερη προοπτική;

Σε σταυροδρόμι το ΔΗΚΟ μετά το πόρισμα

Το «Κράτος Μαφία» και η πρόταση για συνεργασία των κομμάτων του Κέντρου πονοκέφαλος για τον Ν. Παπαδόπουλο

Της **ΡΑΦΑΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Ενώπιον κρίσιμων αποφάσεων βρίσκεται το ΔΗΚΟ στη σκιά του πορίσματος της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς για το περιεχόμενο του βιβλίου «Κράτος Μαφία». Το κόμμα πρέπει να ξεκαθαρίσει τη στάση που θα διατηρήσει απέναντι στον ΔΗΣΥ και στην κυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη, ενώ την ίδια ώρα εκκρεμεί και η υπόσχεση που έδωσε ο πρόεδρος του κόμματος, Νικόλας Παπαδόπουλος, στα κόμματα του κεντρώου χώρου για ενδεχόμενη σύμπλευση.

Μπορεί η προεκλογική περίοδος για το 2028 να μην έχει ξεκινήσει επίσημα, με τα κόμματα να δηλώνουν πως υπάρχει ακόμη

Η πιο αιχμηρή και ξεκάθαρη δημόσια τοποθέτηση, προήλθε από τον βουλευτή του ΔΗΚΟ, Χρυσή Παντελίδη, ο οποίος στη σκιά του πορίσματος, ζήτησε την παραίτηση του γενικού και βοηθού εισαγγελέα.

χρόνος και το σκηνικό για ενδεχόμενες συνεργασίες να παραμένει ακόμα ρευστό, ωστόσο, οι κινήσεις αλλά και οι δηλώσεις των κομμάτων έχουν στο κάδρο τις προεδρικές. Μια τέτοια τακτική φαίνεται πως ακολουθούν και για το πόρισμα της Αρχής κατά της Διαφθοράς.

Το ΔΗΚΟ διατηρεί μέχρι στιγμής χαμηλούς τόνους για το «Κράτος Μαφία», με το κόμμα στην πρώτη του τοποθέτηση να αποφεύγει τους χαρακτηρισμούς και με απουσία έντονου λόγου να επικριθεί να μην κλιμακώσει την αντιπαράθεση. Για τη συζήτηση του θέματος, την Τρίτη 7 Ιουλίου, αναμένεται να συνεδριάσει το Εκτελεστικό Γραφείο του κόμματος.

Οι διαφορετικές γνώμες για εισαγγελείς

Η πιο αιχμηρή και ξεκάθαρη δημόσια τοποθέτηση προήλθε από τον βουλευτή του ΔΗΚΟ, Χρυσή Παντελίδη, ο οποίος στη σκιά του πορίσματος ζήτησε την παραίτηση του γενικού και βοηθού εισαγγελέα. Ο ίδιος έκανε λόγο για αδυναμία άσκησης των καθηκόντων τους σε μια εμπληματική, όπως τη χαρακτήρισε, υπόθεση, τονίζοντας πως αυτή η εξέλιξη είναι αυτονόητη.

Ωστόσο, η τοποθέτηση του

βουλευτή δεν έχει υιοθετηθεί από το κόμμα και παρότι ο κ. Παντελίδης διατηρεί στενές σχέσεις με την ηγεσία του ΔΗΚΟ, δεν έχει καταστεί σαφές αν η θέση του τυγχάνει στήριξης από την πλειοψηφία του κόμματος. Το ΔΗΚΟ, πάντως, δεν έχει τοποθετηθεί ούτε υπέρ αλλά ούτε και εναντίον αυτής της άποψης, ενώ σύμφωνα με πληροφορίες ο κ. Παντελίδης δεν έλαβε κάποιο σχόλιο εκ των έσω για το τι πιστεύουν σχετικά.

Πάντως, ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΔΗΚΟ, Πανίκος Λεωνίδου, ο οποίος είναι και στενός συνεργάτης του Νικόλα Παπαδόπουλου, φαίνεται πως διαφωνεί με τον κ. Παντελίδη. Σε τοποθέτησή του στον ΑΣΤΡΑ, ο κ. Λεωνίδου επεσήμανε πως δεν έπρεπε να εξαιρεθούν από τη διαδικασία διερεύνησης του πορίσματος ο γενικός και ο βοηθός γενικός εισαγγελέας, από τη στιγμή που διορίστηκαν στη συγκεκριμένη θέση.

Οι εκλογικές ισορροπίες

Παρά την τοποθέτηση από πλευράς ΔΗΚΟ υπέρ της διερεύνησης του πορίσματος και την αναφορά σε ενδεχόμενα αδικήματα, δεν διαφαίνεται –τουλάχιστον σε αυτή τη φάση– άμεση επίδραση στις σχέσεις του κόμ-

ματος με τον Δημοκρατικό Συναγερμό ή στις αποφάσεις για τις προεδρικές εκλογές.

Οι δηλώσεις από πλευράς Νικόλα Παπαδόπουλου, περί μη ικανοποίησης από τις σχέσεις κυβέρνησης-ΔΗΚΟ και το μήνυμα που έστειλε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ότι εναπόκειται στον ίδιο να τις βελτιώσει «με αποφάσεις και αποτελεσματικότητα σε κρίσιμα ζητήματα», καταδεικνύουν πως οι σχέσεις των δύο πλευρών παραμένουν εύθραυστες πολιτικά και εύκολα μπορεί να ανατραπούν.

Η ηγεσία του ΔΗΚΟ με τη στάση της στέλνει το ξεκάθαρο μήνυμα πως δεν δίνει λευκή επιταγή στον Νίκο Χριστοδουλίδη και ότι η στήριξη του για το 2028 δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα δεδομένα, φαίνεται πως, το σενάριο συνεργασίας με τον Δημοκρατικό Συναγερμό είναι υπαρκτό. Με όλα τα ενδεχόμενα να παραμένουν ανοικτά, δεν μπορεί να αποκλειστεί η πιθανότητα το ΔΗΚΟ να στηρίξει τον Νίκο Χριστοδουλίδη στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών και σε περίπτωση που δεν εξασφαλίσει πρόκριση στον δεύτερο γύρο να στηρίξει τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ.

Υπενθυμίζεται πως ο βουλευτής του Δημοκρατικού Συναγερμού, Χάρης Γεωργιάδης, εισηγή-

θηκε συνεργασία ΔΗΣΥ με ΔΗΚΟ και ΔΗΠΑ για τις βουλευτικές της 24ης Μαΐου, με τον ίδιο να δηλώνει σε συνέντευξή του στην «Καθημερινή» της Κυριακής, πως, οι λόγοι της εισήγησης είναι ότι αυτά που ενώνουν τα τρία κόμματα, είναι πολύ πιο σημαντικά από αυτά που τους χωρίζουν. Η πρόθεση αυτή μπορεί να αφορούσε κυρίως τις βουλευτικές εκλογές, ωστόσο, δεν σημαίνει πως δεν μπορεί να ισχύσει και για τις προεδρικές του 2028.

Ο Χρυσή Παντελίδης, όπως προκύπτει και μέσα από τις δηλώσεις του, δεν είναι από τις φωνές του ΔΗΚΟ, οι οποίες τάζουν ενάντια σε μια πιθανή συνεργασία ΔΗΚΟ-ΔΗΣΥ. Ο ίδιος υποστηρίζει πως υπάρχει συναντίληψη με το κόμμα της Πινδάρου, κάτι που διαφάνηκε και από τις συνεργασίες στη Βουλή. Υπενθυμίζεται ότι η Αντίνα Δημητρίου επανεξελέγη στη θέση της Προεδρίας της Βουλής με τη στήριξη των βουλευτών του ΔΗΚΟ στον δεύτερο γύρο της ψηφοφορίας.

Χαρακτηριστική ήταν και η δήλωσή του σε συνέντευξή του στην «Κ», τον περασμένο Μάιο, στην οποία τόνιζε το γεγονός ότι χωρίς τη στήριξη του ΔΗΣΥ στη Βουλή, τίποτε από όσα νομοθετικά έχει πετύχει η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη δεν θα είχε επι-

τευχθεί. Δήλωνε δε, πως δεν θεωρεί αφύσικο να απευθύνει κάλεσμα ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης στον ΔΗΣΥ για συμμετοχή στην κυβέρνηση. Εν τούτοις, μια πιθανή συνεργασία με τον ΔΗΣΥ για τις προεδρικές και αποκώλυση από την κυβέρνηση, βρίσκει αντίθετους πολλούς μέσα στο ΔΗΚΟ, καθώς στο εσωτερικό του κόμματος φαίνεται να υπάρχουν δύο σχολές. Η μία ευνοεί τη συνέχιση της συνεργασίας με τον Νίκο Χριστοδουλίδη και η άλλη αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο σύμπλευσης με τον ΔΗΣΥ.

Ανασχηματισμός...

Εν τη απουσία ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ από τα έδρανα της Βουλής, το ΔΗΚΟ παραμένει το μοναδικό συγκυβερνητικό κόμμα με κοινοβουλευτική παρουσία. Με βάση αυτό το δεδομένο το κόμμα εκφράζει την άποψη πως, η παρουσία του εντός του κυβερνητικού σχήματος θα πρέπει να ενισχυθεί.

Η πιθανή αποχώρηση της Μαρίας Παναγιώτου, εφόσον αποδεχθεί τον διορισμό στη δημόσια εκπαίδευση, αφήνει κενή τη θέση του υπουργείου Γεωργίας. Σενάρια φέρουν ως πιθανό αντικαταστάτη της, τον πρώην βουλευτή του ΔΗΚΟ Χρήστο Σενέκκ. Την ίδια στιγμή, παρά τα σενάρια πως η αποτυχία της ΔΗΠΑ να ει-

σθλεί στη Βουλή διαδραματίζει ρόλο στις αποφάσεις σχετικά με τον ανασχηματισμό, όπως φαίνεται, ο Πρόεδρος δεν εμφανίζεται διατεθειμένος να απομακρύνει τους υπουργούς Άμυνας και Εργασίας, Βασίλη Πάλλα και Μαρίνο Μουσιούττα αντίστοιχα, από τις θέσεις τους.

Με δεδομένο ότι ο ΔΗΣΥ, μετά και το εκλογικό αποτέλεσμα των βουλευτικών, όπου έλαβε 27,1%, αναμένεται να κατέλθει με δικό του υποψήφιο, αποκλείοντας έστω και την παραμικρή πιθανότητα που υπήρχε για συνεργασία με την κυβέρνηση, αλλά και με τον φόβο μήπως το ΔΗΚΟ τον «εγκαταλείψει», ο Νίκος Χριστοδουλίδης επιθυμεί –παρά το μικρό ποσοστό που έλαβε το κόμμα στις εκλογές– να κρατήσει τους ψηφοφόρους της ΔΗΠΑ κοντά του.

Συνεργασία κεντρώου χώρου

Λόγω της τεταμένης κατάστασης που επικρατεί αυτή τη στιγμή στο πολιτικό σκηνικό μετά τη δημοσιοποίηση του πορίσματος «Κράτος Μαφία», ο Νικόλας Παπαδόπουλος εμφανίζεται επιφυλακτικός να προσεγγίσει τα κεντρώα κόμματα.

Η δεδομένη στιγμή δεν θεωρείται κατάλληλη από τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ, για να υλοποιηθεί την εξαγγελία που έκανε το βράδυ των βουλευτικών εκλογών για προσπάθεια συνένωσης του κεντρώου χώρου. Στην προσπάθειά του αυτή ο κ. Παπαδόπουλος πραγματοποίησε συνάντηση με τον πρόεδρο της ΕΔΕΚ, Νίκο Αναστασίου, ενώ τηλεφωνική επικοινωνία είχε και με τον πρόεδρο της ΔΗΠΑ, Μάριο Καρογιάν, καθώς και τον πρόεδρο των Οικολόγων, Σταύρο Παπαδόπουρο.

Το Κίνημα Οικολόγων δεν δειχνει πρόθεση για συνεργασία με το ΔΗΚΟ, ωστόσο ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ δεν κλείνουν την πόρτα στο κόμμα. Για να γίνει πράξη η πρόθεση, αυτό που ζητήθηκε από πλευράς ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ από τον κ. Παπαδόπουλο είναι να τους παρουσιάσει μια ολοκληρωμένη πρόταση.

Μετά τις τελευταίες εξελίξεις η προσπάθεια αυτή μπήκε στον πάγο, με τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ να μην φαίνεται διατεθειμένος –προς το παρόν τουλάχιστον– να προχωρήσει σε μια τέτοια κίνηση, η οποία απαιτεί αρκετή δουλειά για να υλοποιηθεί. Γι' αυτή την εν δυνάμει συνεργασία ο πρώην βουλευτής της ΔΗΠΑ, Αλέκος Τρυφωνίδης, σε παρέμβαση του στο κρατικό ραδιόφωνο δήλωσε πως το κόμμα είναι ανοικτό σε διάλογο για τη διαμόρφωση ενός ισχυρού κεντρώου χώρου.

ΑΡΘΡΟ

Η ασυλία του Προέδρου μετά την ολοκλήρωση της θητείας του

Ο εκάστοτε Πρόεδρος της Δημοκρατίας τίθεται από το Σύνταγμα σε μια εξ αντικειμένου προνομιακή θέση, ώστε απεριόριστος από τις πολιτικές αντιπαράθεσεις, να μπορεί ανεπιβλαβώς να ασκήσει τα καθήκοντά του. Όσο πιο εκτεταμένες είναι οι εξουσίες του, τόσο πιο αναγκαία καθίσταται η προστασία του. Γι' αυτό, στην προεδρικού τύπου Δημοκρατία μας, ο συνταγματικός νομοθέτης θέλησε να προνοήσει ασυμπρόσβλητες εξαιρέσεις στην προστασία αυτή, ώστε αφ' ενός να αποτρέπεται η αυθαριεσία του, αφ' ετέρου δε η δίωξη του να μην συναρτάται με πολιτικές επιδιώξεις του κομματικού συστήματος που μπορεί να τον απρόσκοπτη άσκηση των καθηκόντων του.

Με βάση το άρθρο 45(5) του Συντάγματος, «5. Τηρουμένων των διατάξεων της δεύτερας και της τρίτης παραγράφου του πα-

ρόντος άρθρου ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας δεν διώκεται δι' οιονδήποτε αδίκημα τελεσθέν υπ' αυτού εν τη ασκήσει του λειτουργήματός του, πλην όμως δύναται να διωχθεί μετά την λήξη της θητείας αυτού δι' οιονδήποτε έτερον αδίκημα τελεσθέν κατά την διάρκειαν αυτής.»

Επομένως, ο συνταγματικός νομοθέτης προσδιόρισε δύο ομάδες αδικημάτων, τα οποία τυγχάνουν ξεχωριστής μεταχείρισης. Η πρώτη ομάδα είναι αυτή που αφορά ισχυρισμούς για αδικήματα που τελέσθηκαν από αυτόν, «εν τη ασκήσει του λειτουργήματός του», ενώ η δεύτερη ομάδα αφορά οποιαδήποτε άλλα αδικήματα, «πλην όμως δύναται να διωχθεί μετά την λήξη της θητείας αυτού δι' οιονδήποτε έτερον αδίκημα τελεσθέν κατά την διάρκειαν αυτής». Διαχωρίζονται έτσι τα αδικήματα, ώστε να μπορεί να

διωχθεί μετά το πέρας της θητείας του, μόνο για αδικήματα που κατά τη διάρκεια της θητείας του δεν έχουν πολιτικό χαρακτήρα και δεν σχετίζονται με τον τρόπο άσκησης των καθηκόντων του.

Άρα, από την έκθεση της Ερευνητικής Επιτροπής και, στη συνέχεια, από την απόφαση που θα διεξαχθεί από την ανακριτική ομάδα και θα επιβεβαιωθεί από τον γενικό εισαγγελέα της Δημοκρατίας, πρέπει να διακριστεί αν τα αδικήματα για τα οποία τελικά θα αποφασιστεί ότι θα διωχθεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, του οποίου η θητεία έληξε, εμπίπτουν στην πρώτη ή στη δεύτερη κατηγορία.

Για τα αδικήματα που εμπίπτουν στην πρώτη κατηγορία, ο Πρόεδρος δεν μπορεί να διωχθεί ποινικά χωρίς άρση της ασυλίας του, το δε Ανώτατο Δικαστήριο, στην υπόθεση Συζύγου και Παιδίων του αποβιώσαντος πλοίαρ-

χου Ανδρέα Ιωαννίδη, (2012) 1 ΑΑΔ 1442, προσδίδει αποκλειστική αρμοδιότητα άσκησης της εξουσίας δίωξης στον γενικό εισαγγελέα, νοουμένου ότι πληρούνται οι όροι που τίθενται στο Άρθρο 45 του Συντάγματος. Το ίδιο δεν συμβαίνει στη δεύτερη ομάδα αδικημάτων, αφού, για τα αδικήματα που εμπίπτουν σε αυτή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, του οποίου η θητεία ολοκληρώθηκε, αφού η ασυλία του δεν εκτείνεται πλέον σε αυτή την ομάδα αδικημάτων, μπορεί να διωχθεί από τον γενικό εισαγγελέα, χωρίς να τίθεται πλέον θέμα ύπαρξης ασυλίας.

Θεωρούμε δεδομένο ότι τα αδικήματα που περιγράφονται στην έκθεση της Αρχής κατά της Διαφθοράς δεν εμπίπτουν στη σφαίρα των αδικημάτων που περιγράφονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 45, δηλαδή αδικήματα ατιμωτικών ή ηθικής αισχροπότητος. Τέτοιο ζήτημα άλλωστε δεν έχει

θεθεί. Ορθά η Επιτροπή αναφέρει ότι όλα όσα καταλογίζονται στον ΠΤΑ είτε σε τρίτα πρόσωπα, δεν αποδεικνύονται πέραν από κάθε λογική αμφιβολία. Είναι γι' αυτό που απαιτείται η περαιτέρω διερεύνηση από Ανακριτική Ομάδα. Ασφαλώς, δεν μπορούμε να προδικάσουμε το αποτέλεσμα των ανακρίσεων, αλλά σε περίπτωση που τεθεί από το πόρισμα της ανάκρισης που έπετα, ζήτημα δίωξης του ΠΤΑ, ο γενικός εισαγγελέας θα πρέπει να αποφασίσει σε ποια από τις δύο πιθανές κατηγορίες αδικημάτων εμπίπτουν αυτά που ενδεχομένως να του έχουν καταλογισθεί. Τότε θα έρθει ο χρόνος εξέτασης της ύπαρξης ή όχι ασυλίας σε σχέση με τα αδικήματα για τα οποία θα αποφασιστεί πως θα διωχθεί.

Τότε ασφαλώς θα τεθεί το ζήτημα της εξαιρέσεως την οποία στο παρόν στάδιο επικαλέστηκε ο γενικός και ο βοηθός γενικός ει-

σαγγελέας μεταθέτοντας την επίληψη των ανακρίσεων σε Εισαγγελικό Συμβούλιο. Στο στάδιο της δίωξης, αν αυτή αποφασιστεί, οι επί του παρόντος εξαιρούμενοι, αν εξακολουθούν να διατηρούν τα αξιώματά τους, δεν θα μπορούν να εκχωρήσουν τις αρμοδιότητές τους σε υφιστάμενούς τους. Σημειώνεται εδώ, ότι ο γενικός εισαγγελέας αφυπηρετεί τον Σεπτέμβριο του 2027, οπότε αν οι ανακρίσεις και το πόρισμά τους εκδοθεί κατά τον χρόνο αυτό ή μετά, θα υπάρχει δυνατότητα από τον επόμενο γενικό εισαγγελέα να επιληφθεί του ζητήματος, αν τεθεί. Ήδη, στους διαδρόμους των Δικαστηρίων ψιθυρίζεται ο κ. Κόμπος ως το όνομα του επόμενου γενικού εισαγγελέα, ο οποίος είναι ακαδημαϊκός και με δικαστική και, όχι μόνο, εμπειρία.

Ο κ. Ρίγκος Μανπουρίδης είναι δικηγόρος - νομικός σύμβουλος.

Από τις περιφερειακές συγκρούσεις έως την παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο, ο ανώτερος αξιωματούχος της Ε.Ε., Στίβεν Κλαρκ, λέει ότι η Κύπρος βρίσκεται αντιμέτωπη με πολλές από τις προκλήσεις που διαμορφώνουν το μέλλον της Ευρώπης.

ΣΤΙΒΕΝ ΚΛΑΡΚ

Διευθυντής των Γραφείων Συνδέσμου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

«Η Κύπρος δεν βρίσκεται στο περιθώριο της Ευρώπης»

«Μην αφήσετε κανέναν να σας πει ότι εδώ είναι κάπως λιγότερο Ευρώπη απ' ό,τι οπουδήποτε αλλού»

Συνέντευξη στη ΣΗΜΑΙΝΕ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

Για πολλούς στην Κύπρο, οι «Βρυξέλλες» εξακολουθούν να φαντάζονται ως ένας μακρινός κόσμος, ένας κόσμος ομιλιών, κανονισμών και πολιτικών συμφωνιών, που ελάχιστη σχέση φαίνεται να έχει με την καθημερινή ζωή στη Λευκωσία, τη Λάρνακα, τη Λεμεσό ή την Πάφο. Ο Στίβεν Κλαρκ, διευθυντής των Γραφείων Συνδέσμου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στα κράτη μέλη, έχει αφιερώσει μεγάλο μέρος της επαγγελματικής του πορείας προσπαθώντας να γεφυρώσει ακριβώς αυτή την απόσταση. Έχει περάσει δεκαετίες εξηγώντας την Ευρώπη στους Ευρωπαίους. Όταν όμως μιλάει για την Κύπρο, δεν την παρουσιάζει ως ένα μικρό κράτος μέλος στο άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντιθέτως, την περιγράφει ως μία από τις χώρες που η Ευρώπη οφείλει να ακούει με μεγαλύτερη προσοχή. «Μην αφήσετε κανέναν να σας πει ότι εδώ είναι κάπως λιγότερο Ευρώπη απ' ό,τι οπουδήποτε αλλού», τονίζει. «Οι Βρυξέλλες δεν είναι περισσότερο

Ευρώπη από ό,τι η Λευκωσία». Η φράση αυτή μοιάζει σχεδόν σαν απάντηση σε μια γνώριμη αίσθηση στην Κύπρο: την αίσθηση ότι η χώρα βρίσκεται κάπως μακριά από το επίκεντρο των εξελίξεων. Ο Κλαρκ, ωστόσο, υποστηρίζει ακριβώς το αντίθετο. Κατά την άποψή του, η Κύπρος δεν βρίσκεται στο περιθώριο της ευρωπαϊκής ιστορίας. Βιώνει ήδη πολλές από τις προκλήσεις που αναμένονται να καθορίσουν το μέλλον της Ευρώπης: την αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή, τα ζητήματα ασφάλειας, τη μάχη κατά της παραπληροφόρησης στο διαδίκτυο και την αυξανόμενη δυσπιστία των πολιτών απέναντι στην πολιτική και τους θεσμούς.

Φέρνοντας την Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες

Ο Στίβεν Κλαρκ εργάζεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από το 1991. Στην πορεία ανέλαβε καθήκοντα στον τομέα της επικοινωνίας και αργότερα της ψηφιακής στρατηγικής, συμβάλλοντας στη δημιουργία των πρώτων λο-

γαριασμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενόψει των ευρωεκλογών του 2009. Σήμερα είναι υπεύθυνος για τα Γραφεία Συνδέσμου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στα κράτη μέλη: τα γραφεία που έχουν ως αποστολή να εξηγούν στους πολίτες τι κάνει το Κοινοβούλιο, ποιες νομοθεσίες εγκρίνονται και γιατί όλα αυτά έχουν σημασία για την καθημερινή τους ζωή.

Η αποστολή αυτή, όμως, δεν είναι πάντα εύκολη. Ένα από τα διαχρονικά προβλήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται στις Βρυξέλλες ή στο Στρασβούργο, όμως όταν αυτές καταλήγουν τελικά στην καθημερινότητα των πολιτών ενός κράτους όπως η Κύπρος, η σύνδεση συχνά έχει χαθεί. Όπως επισημαίνει ο ίδιος, «οι εθνικές κυβερνήσεις σπεύδουν συνήθως να πιστωθούν τις δημοφιλείς αποφάσεις, ενώ για τις μη δημοφιλείς επιρρίπτουν την ευθύνη στις "Βρυξέλλες"». Το αποτέλεσμα είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση να εμφανίζεται συχνά

ως κάτι μακρινό και αφηρημένο, ακόμη και όταν έχει επηρεάσει άμεσα ένα συγκεκριμένο ζήτημα.

Γι' αυτό, υπογραμμίζει ο κ. Κλαρκ, η επικοινωνία πρέπει να έχει τοπικό χαρακτήρα. Δεν αρκεί να εκδίδονται ανακοινώσεις από τις Βρυξέλλες. Χρειάζεται να εξηγείται η ευρωπαϊκή πολιτική με τρόπο που να έχει νόημα για τους πολίτες εκεί όπου ζουν, στη γλώσσα που κατανοούν και μέσα από παραδείγματα που συνδέονται πραγματικά με την καθημερινότητά τους. Αυτό ισχύει για όλα τα κράτη μέλη. Στην περίπτωση της Κύπρου, όμως, ο τοπικός παράγοντας αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία.

Η γεωγραφική θέση...

Ο κ. Κλαρκ επανέρχεται συχνά στη γεωγραφική θέση της Κύπρου και στο γεγονός ότι η πραγματικότητα που βιώνει η χώρα διαφέρει από εκείνη πολλών άλλων κρατών μελών.

Η συνεχιζόμενη διαίρεσή της είναι μία εμφανής διάσταση αυτής της πραγματικότητας. Εξίσου καθοριστική είναι και η γεωγραφική της θέση, κοντά στη Μέση Ανατολή και σε μια περιοχή όπου ο πόλεμος, η αστάθεια και οι μεταναστευτικές ροές δεν αποτελούν απλώς μακρινές ειδήσεις, αλλά μέρος της καθημερινής πολιτικής πραγματικότητας.

Αναφέρει το πρόσφατο περιστατικό με τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη (drones), το οποίο, όπως σημειώνει, υπενθυμίζει ότι μπορεί η Κύπρος να βρίσκεται γεωγραφικά μακριά από τις Βρυξέλλες, βρίσκεται όμως πολύ κοντά στις κρίσεις που διαμορφώνουν ολόένα και περισσότερο το μέλλον της Ευρώπης. Υπό αυτή την έννοια, εκτιμά ότι η Κύπρος έχει περισσότερα κοινά στοιχεία απ' όσα ίσως πιστεύουν πολλοί με χώρες όπως τα κράτη της Βαλτικής, «... κράτη μέλη που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διαθέτουν πολύ πιο ανεπτυγμένο ένστικτο απέναντι στις απειλές κατά της ασφάλειας, την παραπληροφόρηση και τη γεωπολιτική αστάθεια, ακριβώς επειδή ζουν καθημερινά πιο κοντά σε αυτές».

Αυτό είναι και ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία στον τρόπο με τον οποίο ο Στίβεν Κλαρκ μιλάει για την Κύπρο. Δεν την παρουσιάζει ως μια χώρα που παρακολουθεί τις ευρωπαϊκές εξελίξεις από το περιθώριο, προσπαθώντας να ακουστεί. Την παρουσιάζει ως μια χώρα της οποίας η εμπειρία μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά την υπόλοιπη Ευρώπη να κατανοήσει καλύτερα όσα έρχονται.

Η μάχη για την εμπιστοσύνη

Αν η γεωγραφία αποτελεί έναν από τους βασικούς άξονες της σκέψης του Στίβεν Κλαρκ, η εμπιστοσύνη αποτελεί τον δεύτερο. Έχοντας συμμετάσχει από πολύ νωρίς στην ανάπτυξη της παρουσίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει από κοντά τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκε η πολιτική επικοινωνία στο διαδίκτυο. Αυτό που αρχικά θεωρήθηκε ένα πιο ανοικτό και δημοκρατικό μέσο επικοινωνίας έχει πλέον μετατραπεί σε ένα πολύ πιο σύνθετο περιβάλλον, όπου συνυπάρχουν η εσφαλμένη πληροφόρηση, η οργανωμένη παραπληροφόρηση, η οργή, η χειραγώγηση και

η ολόένα αυξανόμενη δυσπιστία των πολιτών. «Η τεχνητή νομοσύνη είναι πιθανό να κάνει τα πράγματα ακόμη πιο δύσκολα», προειδοποιεί. Αν ήδη σήμερα οι πολίτες δυσκολεύονται να διακρίνουν τι είναι αληθινό και τι όχι στο διαδίκτυο, η τεχνητή νομοσύνη ενδέχεται να εντείνει ακόμη περισσότερο αυτή τη σύγχυση. Ωστόσο, η ανησυχία του Κλαρκ δεν περιορίζεται στα ψεύτικα βίντεο ή στις κατασκευασμένες εικόνες. Το μεγαλύτερο πρόβλημα, όπως λέει, είναι ότι «οι άνθρωποι σταματούν να εμπιστεύονται οτιδήποτε».

Και ίσως αυτό, περισσότερο από οποιαδήποτε μεμονωμένη ψευδή πληροφορία, να αποτελεί τον πραγματικό κίνδυνο της παραπληροφόρησης: όχι απλώς ότι μπορεί να πείσει τους πολίτες να πιστέψουν κάτι ψευδές, αλλά ότι δημιουργεί τόσο πολύ θόρυβο, καχυποψία και κόπωση, ώστε στο τέλος οι άνθρωποι παύουν να προσπαθούν να ξεχωρίσουν τι είναι αλήθεια και τι όχι. Για τη δημοκρατία, αυτό είναι μια μεγάλη απειλή. Ο κ. Κλαρκ εκτιμά ότι οι θεσμοί οφείλουν να κινηθούν ταυτόχρονα σε πολλά

φθ. Σε μια εποχή στην οποία κυριαρχούν οι θόρυβοι, οι αλγόριθμοι και οι γρήγορες, οργισμένες διαδικτυακές αντιδράσεις, υποστηρίζει ότι η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία εξακολουθεί να έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί οικοδομεί σχέσεις εμπιστοσύνης με τρόπο που η ψηφιακή επικοινωνία συχνά αδυνατεί να πετύχει.

Η διαπίστωση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην Κύπρο, όπου η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς παραμένει συχνά ευθραυστή και όπου η ευρωπαϊκή πολιτική μπορεί ακόμη να μοιάζει μακρινή, ακόμη κι όταν επηρεάζει άμεσα την καθημερινότητά τους. Ο κ. Κλαρκ αναγνωρίζει επίσης ότι το κοινό στο οποίο απευθύνεται η επικοινωνία στην Κύπρο δεν είναι ομοιογενές. Η χώρα διαθέτει μια συνεχώς αυξανόμενη αγγλόφωνη κοινότητα, παράλληλα με την ελληνόφωνη πλειονότητα, και η επικοινωνία, όπως σημειώνει, πρέπει να αντανακλά και αυτή την πραγματικότητα. Η ουσιαστική προσέγγιση των πολιτών δεν εξαντλείται στη μετάφραση ενός μηνύματος. Προϋποθέτει να μιλά κανείς στους ανθρώπους με τρόπο που να είναι ουσιαστικός, κατανοητός και συνδεδεμένος με τις δικές τους εμπειρίες.

Η Κύπρος έχει ιδιαίτερη σημασία

Ο Στίβεν Κλαρκ αποφεύγει να διατυπώσει γενικές κρίσεις για την εσωτερική πολιτική κατάσταση στην Κύπρο. Εκφράζει, ωστόσο, ξεκάθαρα θετική άποψη για τη θέση της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίστηκε την εκ περιτροπής Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. σε μια ιδιαίτερα απαιτητική περίοδο, που χαρακτηρίστηκε από πολιτικές αναταράξεις και αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή.

Όπως επισημαίνει, οι μικρότερες χώρες μπορούν πολλές φορές να ανταποκριθούν ιδιαίτερα αποτελεσματικά σε τέτοιους ρόλους, ακριβώς επειδή δεν έχουν την πολυτέλεια να επιβάλουν τις θέσεις τους στους άλλους. «Πρέπει να διαπραγματεύονται, να χτίζουν συναινέσεις και να επικεντρώνονται στην εξεύρεση λύσεων», σημειώνει. Ωστόσο, το βασικό μήνυμα που επιδιώκει να αναδείξει υπερβαίνει κατά πολύ την ίδια την Προεδρία. «Η Κύπρος έχει ιδιαίτερη σημασία, επειδή βρίσκεται στο σημείο όπου συναντώνται πολλές από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη: η αστάθεια στη Μέση Ανατολή, η μετανάστευση, οι ανησυχίες για την ασφάλεια, η παραπληροφόρηση και, ευρύτερα, το ερώτημα για το πώς η Ευρώπη μπορεί να προστατεύσει τον εαυτό της σε έναν κόσμο που γίνεται ολόένα και πιο αβέβαιος. Υπό αυτή την έννοια, η Κύπρος δεν παρακολουθεί το μέλλον της Ευρώπης από απόσταση. Το ζει ήδη».

Και ίσως αυτή η τελευταία διαπίστωση να είναι ακόμη πιο ουσιαστική απ' ό,τι φαίνεται με μια πρώτη ανάγνωση. Στον χάρτη, η Κύπρος μπορεί να βρίσκεται στο ανατολικότερο άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολιτικά, όμως, στρατηγικά και ολόένα περισσότερο και στην καθημερινότητα των πολιτών της, βρίσκεται πολύ πιο κοντά στο επίκεντρο των ευρωπαϊκών εξελίξεων απ' ό,τι εξακολουθούν να πιστεύουν πολλοί... τόσο στις Βρυξέλλες όσο και στην Κύπρο.

Δεν αρκεί να εκδίδονται ανακοινώσεις από τις Βρυξέλλες. Χρειάζεται να εξηγείται η ευρωπαϊκή πολιτική με τρόπο που να έχει νόημα για τους πολίτες εκεί όπου ζουν.

επίπεδα, να στηρίξουν πρωτοβουλίες επαλήθευσης γεγονότων (fact-checking), να κατανοήσουν καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο διαδίδονται οι ψευδείς αφηγήσεις και να εκπαιδεύσουν τις νεότερες γενιές να αναπτύξουν κριτική σκέψη απέναντι στο περιεχόμενο που βλέπουν στο διαδίκτυο. «Γιατί αυτή η ανάρτηση με κάνει να θυμώσω; Γιατί εμφανίζεται στη ροή των ειδήσεών μου; Τι προσπαθεί να με κάνει να πιστέψω;» Κατά τον ίδιο, αυτά είναι τα ερωτήματα που οι πολίτες θα πρέπει όλο και συχνότερα να θέτουν.

Η ανθρώπινη επαφή

Παρά την έμφαση που δίνει στην ψηφιακή επικοινωνία, ο Στίβεν Κλαρκ μιλάει σαν ένας άνθρωπος που εξακολουθεί να πιστεύει ότι η πολιτική λειτουργεί καλύτερα όταν διατηρεί τον ανθρώπινο χαρακτήρα της. Γι' αυτό και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επιδιώκει ολόένα και περισσότερο να επικοινωνεί όχι μόνο μέσα από τα επίσημα κανάλια του, αλλά και μέσω σχολείων, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, εθελοντών και άλλων προσώπων που χαιρούν της εμπιστοσύνης των πολιτών και μπορούν να φέρουν τα ευρωπαϊκά ζητήματα πιο κοντά σε ανθρώπους που πιθανότατα δεν θα ακολουθήσουν ποτέ ένα ευρωπαϊκό θεσμικό όργανο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ο ίδιος αποδίδει ιδιαίτερη σημασία και στην προσωπική επα-

DUOMAX

ΠΑΡΑΚΕΤΑΜΟΛΗ 500mg + ΙΒΟΥΠΡΟΦΑΙΝΗ 150mg

ΔΙΠΛΗ αντιμετώπιση του πόνου

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ανακούφιση

Άλλο οι κινητήρες, άλλο τα F-35

Το εύκολο δώρο του Τραμπ στον Ερντογάν και το παρασκήνιο στο Κογκρέσο

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ: ΛΕΝΑ ΑΡΓΥΡΗ

Με προσωπική παρέμβαση του προέδρου Ντόναλντ Τραμπ ξεμπλόκαρε τελικά η διαδικασία πώλησης αμερικανικών κινητήρων F110 στην Τουρκία, ενώ παράλληλα το Πεντάγωνο και το Στέιτ Ντιπάρτμεντ εξετάζουν εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις τις αμερικανικές νομοθεσίες που θα επιτρέψουν να προχωρήσει και η παροχή των μαχητικών F-35. Πρόκειται, ωστόσο, για δύο εντελώς διαφορετικές υποθέσεις, τόσο από νομικής όσο και από πολιτικής άποψης. Η προμήθεια των κινητήρων για το μαχητικό πέμπτης γενιάς Kaan δεν προσκρούει στις ίδιες νομοθετικές απαγορεύσεις που ισχύουν για τα F-35, ούτε αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα στο Κογκρέσο. Για την Ουάσιγκτον, συνεπώς, επρόκειτο για μια σχετικά εύκολη πολιτική και νομική παραχώρηση.

Από τον Φεβρουάριο, οπότε ο φάκελος των κινητήρων διαβιβάστηκε από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ στο Κογκρέσο, η υπόθεση παρέμεινε «παγωμένη», παρά το γεγονός ότι δεν είχε διαμορφωθεί ευρύ μέτωπο κοινοβουλευτικών αντιδράσεων. Η στασιμότητα αυτή, η οποία αποτέλεσε επανειλημμένως αντικείμενο παραπόνων του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών Χακάν Φιντάν προς τον Μάρκο Ρούμπιο, οφειλόταν σε δύο λόγους: αφενός στις επιφυλάξεις του αντιπροέδρου της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής, Δημοκρατικού Γκρέγκορι Μικς, και αφετέρου, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», στην απουσία ιδιαίτερης πίεσης από το ίδιο το Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Σύμφωνα με πηγές της «Κ» στο Κογκρέσο, οι άλλοι τρεις από τους τέσσερις νομοθέτες που συμμετέχουν στη διαδικασία προέγκρισης εξοπλιστικών πωλήσεων –ο πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Σχέσεων της Γερουσίας Τζέιμς Ρις, η επικεφαλής των Δημοκρατικών στην ίδια επιτροπή Τζιν Σακίν και ο πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής Μπράιαν Μαστ– ήταν σχετικά γρήγορα τις επιφυλάξεις που είχαν αρχικά διατυπώσει.

Δίχως σκεπτικό

Αντιθέτως, ο κ. Μικς διατηρούσε το λεγόμενο «hold», όσο δεν λάμβανε από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ ενημέρωση για το σκεπτικό, τη σκοπιμότητα και τις επιπτώσεις της πώλησης. Οπως αποκάλυψε ο ίδιος, ενημερώθηκε το βράδυ της Τρίτης ότι είχε ληφθεί πολιτική απόφαση να προχωρήσει η διαδικασία. «Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ δεν μπήκε καν στον κόπο να αιτιολογήσει την απόφασή του. Δεν επικαλέστηκε καμία εξουσία έκτακτης ανάγκης, ούτε παρουσίασε γραπτή αιτιολόγηση. Απλώς με ενημέρωσε», δήλωσε ο βουλευτής.

Η επίσημη κοινοποίηση προς το Κογκρέσο έγινε την Τετάρτη και τώρα το μόνο εργαλείο που διαθέτει η νομοθετική εξουσία για να επιχειρήσει να ανακόψει την πώληση είναι η υιοθέτηση κοινού ψηφίσματος απόρριψης. Σύμφωνα με πληροφορίες, τις επόμενες 15 ημέρες φαίνεται πως θα κατατεθεί σχετική πρωτοβουλία, αλλά δεν αναμένεται να συγκεντρώσει την

απαιτούμενη πλειοψηφία. Ακόμη όμως και αν ένα τέτοιο ψήφισμα εγκρινόταν, ο πρόεδρος θα μπορούσε να ασκήσει βέτο. Για την υπέρβαση του βέτο θα χρειαζόταν πλειοψηφία δύο τρίτων και στα δύο Σώματα, κάτι που, με τους σημερινούς πολιτικούς συσχετισμούς, θεωρείται ανέφικτο.

Στην επιστολή ενημέρωσης προς το Κογκρέσο, το Στέιτ Ντιπάρτμεντ αναφέρει ότι η αμερικανική κυβέρνηση είναι έτοιμη να αδειοδοτήσει την εξαγωγή, έχοντας συνεκτιμήσει «πολιτικούς, στρατιωτικούς, οικονομικούς παράγοντες, ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελέγχου των εξοπλισμών». Είναι αμφίβολο κατά πόσον οι παράγοντες αυτοί αξιολογήθηκαν επί της ουσίας. Στην πράξη, η απόφαση δείχνει ότι ο πρόεδρος Τραμπ προέταξε την προσωπική σχέση με τον Ερντογάν, χωρίς να συνυπολογίσει τη συνολική συμπεριφορά της Τουρκίας, τη δυσaráσκεια του Ισραήλ και τον μακροπρόθεσμο κίνδυνο μεταβολής των ισορροπιών αποτροπής στο Αιγαίο εις βάρος της Ελλάδας.

Δεν είναι η πρώτη φορά που η κυβέρνηση Τραμπ επιλέγει να κινηθεί επιθετικά στο πεδίο των πωλήσεων όπλων. Μόλις πριν από τρεις μήνες ενεργοποίησε τη διαδικασία των «πωλήσεων έκτακτης ανάγκης», επισπεύδοντας την έγκριση εξοπλιστικών προγραμμάτων προς χώρες του Κόλπου. Η διαδικασία κοινοβουλευτικού ελέγχου παρακάμφθηκε, προκλήθηκαν αντιδράσεις και κατατέθηκαν νομοθετικές πρωτοβουλίες για την αναστο-

λή των συμφωνιών, χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Η φόρμουλα

Ένα στοιχείο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι ο τρόπος με τον οποίο φαίνεται πως δομείται η συμφωνία. Η πώληση προωθείται μέσω του Προγράμματος Αμεσών Εμπορικών Πωλήσεων (DCS), δηλαδή μέσω αδειοδοτημένης εξαγωγής από αμερικανική εταιρεία προς ξένο αποδέκτη, και όχι μέσω του Προγράμματος Ξένων Στρατιωτικών Πωλήσεων (FMS), που αφορά δικρατικές πωλήσεις από την αμερικανική κυβέρνηση προς ξένες κυβερνήσεις. Το πρόγραμμα Kaan αναπτύσσεται από την Turkish Aerospace Industries (TAI), ενώ τελεί υπό την εποπτεία της τουρκικής Διεύθυνσης Αμυντικής Βιομηχανίας (SSB), στην οποία έχουν εμβληθεί κυρώσεις CAATSA λόγω της αγοράς των S-400. Σύμφωνα με αμυντικές πηγές που μίλησαν στην «Κ», η επιλογή του μηχανισμού DCS ενδέχεται να προσφέρει στην αμερικανική κυβέρνηση την ευελιξία να αδειοδοτήσει την εξαγωγή προς την TAI, χωρίς η συναλλαγή να θεωρηθεί ότι παραβιάζει το καθεστώς κυρώσεων που ισχύει για την SSB.

Εντελώς διαφορετική είναι η περίπτωση των F-35. Η μεταφορά των αεροσκαφών στην Τουρκία απαγορεύεται ρητά από την τροπολογία 1245 του Αμυντικού Προϋπολογισμού του 2020 (NDAA), λόγω της απόκτησης και διατήρησης των ρωσικών συστημάτων S-400. Γι' αυτό και ο αντιπρόεδρος Τζέι Ντι Βανς, όταν ρωτήθηκε σχετικά,

απέφυγε να μιλήσει για πολιτική απόφαση και παρέπεμψε στη νομική διαδικασία και στο Κογκρέσο, αποκαλύπτοντας ταυτόχρονα ότι έχει δοθεί προεδρική εντολή εξέτασης του θέματος.

Ενδεικτικό της νέας δυναμικής που αποκτά η υπόθεση είναι το γεγονός ότι ο πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής, Μπράιαν Μαστ, αναμένεται να λάβει τις επόμενες ημέρες απόρρητη ενημέρωση για το ζήτημα των F-35.

Θεωρητικά, η άρση της απαγόρευσης θα απαιτούσε είτε ουσιαστική μεταβολή στο καθεστώς των S-400 είτε νέα νομοθετική παρέμβαση του Κογκρέσου που θα τροποποιούσε τη σχετική διάταξη του NDAA. Ωστόσο, νομικές πηγές στην Ουάσιγκτον, έχουν εξηγήσει στην «Κ» ότι η κυβέρνηση θα μπορούσε να επικαλεστεί εναλλακτικές νομικές ερμηνείες της ισχύουσας νομοθεσίας, χωρίς να απαιτηθεί η άμεση τροποποίησή της.

Το βραϊκό λόμπι

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», σε κύκλους του αμερικανοβραϊκού λόμπι έχει ήδη αρχίσει να διατυπώνεται ο προβληματισμός κατά πόσον η πώληση των κινητήρων και η επιτάχυνση του προγράμματος Kaan θα πρέπει να αξιολογηθούν και υπό το πρίσμα της διατήρησης της ποιοτικής στρατιωτικής υπεροχής (QME) του Ισραήλ στην περιοχή, που αποτελεί πάγια και νομοθετικά κατοχυρωμένη υποχρέωση της αμερικανικής κυβέρνησης.

Απόπειρα για μπλόκο

Σύμφωνα με πληροφορίες, τις επόμενες 15 ημέρες φαίνεται πως θα κατατεθεί στο Κογκρέσο αίτημα για την υιοθέτηση κοινού ψηφίσματος απόρριψης της πώλησης των κινητήρων, αλλά δεν αναμένεται να συγκεντρώσει την απαιτούμενη πλειοψηφία.

Ο Ταγίβ Ερντογάν στο κόκπιτ του πρωτότυπου μαχητικού αεροσκάφους Kaan, κατά την τελετή παρουσίασής του, στην Αγκυρα, τον Μάιο του 2023. Η προμήθεια των κινητήρων για το μαχητικό πέμπτης γενιάς των Τούρκων δεν προσκρούει στις ίδιες νομοθετικές απαγορεύσεις που ισχύουν για τα F-35, ούτε χρειάστηκε την έγκριση του Κογκρέσου.

«Επένδυση» Τραμπ στον Ερντογάν βλέπουν στην Αγκυρα

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Ως «μία από τις σημαντικότερες εξελίξεις στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις από τότε που ανέλαβε η κυβέρνηση Τραμπ» χαρακτηρίζει την πρόθεση της αμερικανικής κυβέρνησης να παράσχει κινητήρες για το τουρκικό μαχητικό αεροσκάφος πέμπτης γενιάς Kaan ο Σεντάτ Εργκίν, ένας από τους εμπεριότερους πολιτικούς αναλυτές και δημοσιογράφους της Τουρκίας.

Ο κ. Εργκίν, ο οποίος αρθρογραφεί στην εφημερίδα Oksijen, σημειώνει στην ανάλυσή του στην «Κ» ότι «η άτρακτος και τα υπόλοιπα μέρη του αεροσκάφους έχουν κατασκευαστεί με εθνικά μέσα: το πρόβλημα εντοπίζεται στον κινητήρα. Τουλάχιστον μέχρι να αποκτήσει η Τουρκία τη δυνατότητα να κατασκευάζει τον δικό της, η χρή-

ση του αμερικανικού κινητήρα θα σημαίνει την υπέρβαση ενός πολύ σημαντικού εμποδίου στη στρατηγική ανάπτυξης του εθνικού μαχητικού της χώρας. Αν αυτό υλοποιηθεί, θεωρώ ότι θα σηματοδοτήσει ένα ιδιαίτερα σημαντικό ορόσημο στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις. Στην πραγματικότητα, και αυτή η εξέλιξη μπορεί να θεωρηθεί προέκταση της θετικής στάσης και της προσωπικής εγγύτητας που έχει ο Τραμπ προς την Τουρκία και τον Ερντογάν».

Ο κ. Εργκίν υποστηρίζει ότι «ο πρόεδρος Τραμπ τρέφει ιδιαίτερη συμπάθεια προς τον πρόεδρο Ερντογάν και αισθάνεται εγγύτητα μαζί του. Τον θεωρεί νηέτη και εταίρο με τον οποίο μπορεί να βρίσκεται σε διάλογο και να συνεργάζεται στενά στην περιοχή. Φαίνεται, επίσης, ότι τον επηρέασε ο ρόλος που διαδραμάτισε η Τουρκία στο παρασκήνιο, ώστε η Χαμάς να μετα-

κινήσει προς μια συμφωνία για τη Γάζα».

Διαφορετική ανάγνωση προτείνει ο καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Κοτς, Σολί Οζέλ. Σε δηλώσεις του στην «Κ» υποστηρίζει ότι «η συγκεκριμένη υπόσχεση του Τραμπ για τους κινητήρες μου φαίνεται κάπως κενή περιεχομένου. Η παραχώρηση οπλικών συστημάτων προσκρούει στον περιορισμό των κυρώσεων CAATSA, οι οποίες πρέπει πρώτα να αρθούν. Το ίδιο ισχύει και για τα F-35: για να πωληθούν, θα πρέπει να αρθούν οι κυρώσεις. Από τη στιγμή που οι κυρώσεις CAATSA παραμένουν σε ισχύ, αυτοί που λένε ότι η πωλαίει; Αυτό είναι το ερώτημα. Πρόκειται για κάτι που είπε ο Τραμπ για να καλοπιάσει τον Ερντογάν. Θεωρώ πως πρόκειται για μια συμβολική χειρονομία της αμερικανικής κυβέρνησης, που θέλει να καταστήσει σαφές σε

φίλους και εχθρούς ότι «εμείς στηρίζουμε την Τουρκία»».

Ο «ανθύπατος»

Ο κ. Οζέλ επισημαίνει ότι οι σχέσεις των ΗΠΑ με την Τουρκία είναι ιδιαίτερα καλές. «Ο Τομ Μπάρακ, ο πρόεδρος των ΗΠΑ στην Αγκυρα, λειτουργεί σχεδόν ως ανθύπατος στη Μέση Ανατολή. Θεωρώ ότι η σημερινή αμερικανική κυβέρνηση αντιμετωπίζει την Τουρκία ως «αξία». Σε αυτό συμβάλλει και η καλή προσωπική σχέση των δύο ηγετών. Γι' αυτό, ό,τι κι αν λέγεται στο εσωτερικό, εκτιμώ ότι ο Ερντογάν έχει 100% τη στήριξη του Τραμπ – και ο Τραμπ το επιβεβαιώνει κάθε φορά. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι ούτε η εχθρότητα του Ισραήλ και των κύκλων που πρόσκεινται σε αυτό, ούτε οι επιφυλάξεις του ελληνικού λόμπι απέναντι στην Τουρκία επηρεάζουν αρνητικά τη στάση της σημερινής αμερικανικής κυβέρνησης».

Ο κ. Εργκίν υποστηρίζει ότι η σημερινή κατάσταση των σχέσεων Ουάσιγκτον - Αγκυρας είναι συμβατή και με το νέο δόγμα εθνικής ασφαλείας της κυβέρνησης Τραμπ, που ανακοινώθηκε στις αρχές Δεκεμβρίου. Οπως τονίζει, το έγγραφο παρουσιάζει μια παγκόσμια στρατηγική που απομακρύνεται από την Ευρώπη και επικεντρώνεται περισσότερο στην Κίνα. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύονται ο στόχος να ανατίθεται, όπου είναι δυνατόν, η ευθύνη για τα περιφερειακά προβλήματα στους ίδιους τους περιφερειακούς παράγοντες – κάτι που ισχύει και για τη Μέση Ανατολή. «Η δική μου ανάγνωση του δόγματος είναι ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα κινηθούν προς την κατεύθυνση της ανάθεσης ολοένα και περισσότερων ευθυνών στην Τουρκία όσον αφορά τη Μέση Ανατολή. Το στοιχείο αυτό υπήρχε ήδη στη στρατηγική της κυβέρνησης και θα ενισχυθεί ακό-

μη περισσότερο από την εμπειρία του Τραμπ με το Ιράν». Ο διευθυντής του τηλεοπτικού σταθμού A News και πολιτικός αναλυτής του A Haber, του μεγαλύτερου φιλοκυβερνητικού τηλεοπτικού δικτύου της Τουρκίας, Ορχάν Σαλί, αναφέρει σε δηλώσεις του στην «Κ» ότι το επίπεδο επικοινωνίας που έχει επιτευχθεί μεταξύ Τραμπ και Ερντογάν θεωρείται σημαντικό πλεονέκτημα για την επίλυση των προβλημάτων μεταξύ των δύο χωρών. Ο ίδιος υπενθυμίζει ότι «οι αμερικανικές κυρώσεις κατά της Τουρκίας εξακολουθούν να ισχύουν. Παρότι η πλήρης άρση τους δεν φαίνεται εύκολη βραχυπρόθεσμα, η δήλωση του Τραμπ ότι «θα δώσω στην Τουρκία και στον Ερντογάν μια ευχάριστη είδηση» παρακολουθείται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον». Παραδέχεται ότι, σε πρώτη φάση, η πιθανότητα επανένταξης της Τουρκίας στο πρόγραμμα των F-35 φαίνεται περι-

Η έκθεση που παρουσιάστηκε στις Βρυξέλλες συγκεντρώνει επιλεγμένα αποσπάσματα από τη νέα ταινία παραγωγή του ΓΤΠ «Κύπριο Νάμα: Η ιστορία της Κουμανταρίας», σε σκηνοθεσία του Σταύρου Παμπάλη και με φωτογραφίες του φωτογράφου του ΓΤΠ Ανδρέα Λουκαΐδη, προσφέροντας ένα οπτικό ταξίδι στην καρδιά της αγροτικής Κύπρου.

«Κύπριο Νάμα: Κουμανταρία»

Η ιστορία και η διαχρονική αξία της Κουμανταρίας αναδείχθηκαν σε έκθεση του ΓΤΠ στις Βρυξέλλες

Η μακραίωνη ιστορία και η διαχρονική πολιτιστική και οινική αξία της Κουμανταρίας βρέθηκαν στο επίκεντρο των εγκαινίων της έκθεσης του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) «Κύπριο Νάμα: Κουμανταρία», που πραγματοποιήθηκαν την Τετάρτη, 17 Ιουνίου 2026, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) στις Βρυξέλλες. Η ΕΟΚΕ απαρτίζεται από εκπροσώπους οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων, καθώς και άλλων ομάδων συμφερόντων, και γνωμοδοτεί πάνω σε θέματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ε.Ε. και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, λειτουργώντας ως γέφυρα ανάμεσα στα όργανα λήψης αποφάσεων της Ε.Ε. και τους πολίτες της.

Πέραν των 500 ατόμων

Η εκδήλωση αποτέλεσε καρπό συνεργασίας του ΓΤΠ, της ΕΟΚΕ και της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. και παρουσιάστηκε ενώπιον της Ολομέλειας της ΕΟΚΕ και εκλεκτών προσκεκλημένων, στο πλαίσιο κυπριακής βραδιάς, στην οποία παρευρέθηκαν πέραν των 500 ατόμων.

Η εκδήλωση προσέφερε μια πολυδιάστατη γνωριμία με την Κουμανταρία, αναδεικνύοντας την πορεία της μέσα στους αιώνες και τη θέση της ως αναπόσπαστου στοιχείου της κυπριακής παράδοσης. Το κοινό «ταξίδεψε» στην ιστορία της Κουμανταρίας με τη βοήθεια αποσπασμάτων της νέας παραγωγής του ΓΤΠ «Κύπριο Νάμα: Η ιστορία της Κουμανταρίας», σε σκηνοθεσία Σταύρου Παμπάλη, και φωτογραφικού υλικού του φωτογράφου του ΓΤΠ Ανδρέα Λουκαΐδη. Παράλληλα, αναδείχθηκε η στενή σύνδεσή της με τη γη, τους ανθρώπους και τις παραδόσεις της Κύπρου, καθώς και η διεθνής της καταξίωση ως συμβόλου της κυπριακής ταυτότητας.

Καλωσορίζοντας τους προσκεκλημένους, η αντιπρόεδρος της ΕΟΚΕ κα Αλενα Mastantuono εξέφρασε τη χαρά της για τη φι-

Στον χαιρετισμό της η διευθύντρια του ΓΤΠ και Αλίκα Στυλιανού τόνισε ότι η Κουμανταρία αποτελεί πολύ περισσότερα από ένα παραδοσιακό κυπριακό κρασί, καθώς συνιστά ζωντανό στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου και υπενθύμισε ότι αναγνωρίζεται ως το αρχαιότερο επώνυμο κρασί στον κόσμο που εξακολουθεί να παράγεται.

λοξενία της έκθεσης, σημειώνοντας ότι πρόκειται για την πρώτη μεγάλη κλίμακα πολιτιστική έκθεση που φιλοξενείται στον χώρο της Επιτροπής στις Βρυξέλλες, στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. Υπογράμμισε τη σημασία της πρωτοβουλίας για την έκθεση, τονίζοντας ότι η Κουμανταρία, με ιστορία πέραν των 3.000 χρόνων, θεωρείται το αρχαιότερο επώνυμο κρασί στον κόσμο και συνδέεται άρρηκτα με τη μεσαιωνική ευρωπαϊκή παράδοση.

Επιπρόσθετα, η κα Mastantuono επισήμανε ότι ο πολιτισμός και η πολιτιστική κληρονομιά διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην κατανόηση της κοινής ευρωπαϊκής ιστορίας και στην ενίσχυση του πολιτικού μνημόσπου της Ε.Ε., ενώ το κρασί, ως στοιχείο συνυφασμένο με την ευρωπαϊκή κοινωνική και πολιτιστική ζωή, συμβάλλει στη διασύνδεση των λαών και των παραδόσεών τους, φέρνοντάς τους κοντά. Σε αυτό το πνεύμα, υπογράμμισε ότι η ΕΟΚΕ αποτελεί τον πλέον κατάλληλο και συμβολικό χώρο για την φιλοξενία της έκθεσης.

Καταληκτικά, η κα Mastantuono εξέφρασε τις ευχαριστίες της προς το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών και τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην

Ε.Ε. για την διοργάνωση της έκθεσης και τη συμβολή τους στην ανάδειξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Κατά τον δικό της χαιρετισμό, η διευθύντρια του ΓΤΠ και Αλίκα Στυλιανού ευχαρίστησε τον πρόεδρο της ΕΟΚΕ κ. Séamus Boland, τη γενική γραμματέα της ΕΟΚΕ κα Isabelle Le Galo Flores και τα μέλη της Επιτροπής για τη φιλοξενία της εκδήλωσης. Τόνισε ότι η Κουμανταρία αποτελεί πολύ περισσότερα από ένα παραδοσιακό κυπριακό κρασί, καθώς συνιστά ζωντανό στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου. Υπενθύμισε ότι αναγνωρίζεται ως το αρχαιότερο επώνυμο κρασί στον κόσμο που εξακολουθεί να παράγεται, ενώ αναφέρθηκε στη διακρισή του στον πρώτο καταγεγραμμένο οινικό διαγωνισμό, όπως αυτή αποτυπώνεται στο μεσαιωνικό ποίημα «La Bataille des Vins» του Henri d'Andeli το 1224, χάρη στην οποία απέκτησε τη φήμη του «Κρασιού των Βασιλέων».

Παράλληλα, ανέτρεξε στις βαθιές ιστορικές ρίζες της Κουμανταρίας, επισημαίνοντας ότι το κρασί ήταν ήδη γνωστό από την αρχαιότητα ως Νάμα και μνημονεύεται από τον Ησίοδο στο έργο «Έργα και Ημέραι». Η φήμη του, όπως σημείωσε, εξαπλώ-

θηκε στις βασιλικές αυλές της Ευρώπης, στους Σταυροφόρους και στις αυλές της αριστοκρατίας, φθάνοντας μέχρι και την αυλή του Ριχάρδου του Λεοντόκαρδου το 1191, ο οποίος έκανε την πρόποση στον γάμο του με Κουμανταρία.

Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε η κα Στυλιανού στους ανθρώπους που διατήρησαν ζωντανή αυτήν την παράδοση μέσα στους αιώνες, υπογραμμίζοντας ότι η Κουμανταρία εξακολουθεί να παράγεται αποκλειστικά στα 14 χωριά της ομώνυμης περιοχής από τις γηγενείς ποικιλίες Ξυνιστέρι και Μαύρο. Όπως ανέφερε, η αδιάλειπτη αυτή συνέχεια οδήγησε στην αναγνώριση της Κουμανταρίας ως προϊόντος Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης της Ε.Ε. και στην εγγραφή της στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Αναφερόμενη στην έκθεση, η διευθύντρια του ΓΤΠ σημείωσε ότι οι επιλεγμένες σκηνές από την ταινία «Κύπριο Νάμα: Η ιστορία της Κουμανταρίας», σε συνδυασμό με τις φωτογραφίες του Ανδρέα Λουκαΐδη, συνθέτουν μια εικαστική και αφηγηματική αποτύπωση της κυπριακής υπαίθρου και της παράδοσης που περιβάλλει την Κουμανταρία.

Ο κ. Γιώργος Ιωαννίδης, αναπληρωτής μόνιμος αντιπρόσωπος στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε., σε σύντομη παρέμβασή του ευχαρίστησε την ΕΟΚΕ για τη φιλοξενία της έκθεσης, καθώς και το ΓΤΠ για τη διοργάνωσή της.

Το καλλιτεχνικό πρόγραμμα πλαισιώθηκε από ζωντανή μουσική με τη συμμετοχή του συγκροτήματος Michalis Koulioumis Quintet και από γευστικές δημιουργίες με βάση την Κουμανταρία, προσφέροντας στους παρευρισκόμενους μια ολοκληρωμένη εμπειρία που συνέδεσε την ιστορία, τον πολιτισμό και τη γαστρονομική παράδοση της Κύπρου. Καθ' όλη τη διάρκεια της εκδήλωσης προβάλλονταν στιγμιότυπα από τις ταινίες παραγωγής ΓΤΠ «Art in the City» και «Penna».

Κατά τη διάρκεια της κυπριακής βραδιάς που ακολούθησε έδωσαν το παρόν τους και απύθνηταν χαιρετισμό ο πρόεδρος της ΕΟΚΕ κ. Séamus Boland και ο κ. Μάνθος Μαυρομάτης, μέλος της ΕΟΚΕ από την Κύπρο με την ιδιότητά του ως Συμπροέδρου της Δικονομικής Τεχνικής Επιτροπής για Οικονομικά και Εμπορικά Θέματα των Ηνωμένων Εθνών στην

Η μακραίωνη ιστορία και η διαχρονική πολιτιστική και οινική αξία της Κουμανταρίας βρέθηκαν στο επίκεντρο των εγκαινίων της έκθεσης του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) «Κύπριο Νάμα: Κουμανταρία», που πραγματοποιήθηκαν την Τετάρτη, 17 Ιουνίου 2026, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) στις Βρυξέλλες, στην παρουσία πέραν των 500 ατόμων.

Κύπρο, ενώ παρούσα στην εκδήλωση ήταν και η γενική γραμματέας της ΕΟΚΕ κα Isabelle Le Galo Flores. Παρόντες στην εκδήλωση ήταν επίσης ο κ. Μιχάλης Αντωνίου, γενικός διευθυντής της Ομοσπονδίας Εργοδοτών και Βιομηχάνων (ΟΕΒ) Κύπρου, ο κ. Πανίκος Χάμπας, γενικός γραμματέας της Ένωσης Κυπρίων Αγροτών (ΕΚΑ) και ο κ. Ανδρέας Μάτσας, γενικός γραμματέας της Συνομοσπονδίας Εργαζομένων Κύπρου (ΣΕΚ), η οποία είναι μέλη της ΕΟΚΕ από την Κύπρο.

Το ΓΤΠ εκφράζει θερμές ευχαριστίες προς το υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος για την παραχώρηση πειραματικής Κουμανταρίας που προσέφερε το ΓΤΠ στους πολυάριθμους εξέχοντες προσκεκλημένους.

Χαιρετισμός της Διευθύντριας του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών κας Αλίκης Στυλιανού στα εγκαίνια της έκθεσης «Κύπριο Νάμα: Κουμανταρία», στις Βρυξέλλες

Σε μια μεσαιωνική βασιλική αυλή της Ευρώπης, βασιλείς, ευγενείς και τα καλύτερα κρασιά συγκεντρώθηκαν ενώπιον του βασιλιά Φιλίππου Αυγούστου Β΄ της Γαλλίας. Ανάμεσά τους ξεχώρισε ένα κρασί από την Κύπρο. Η Κουμανταρία. Οκτακόσια χρόνια αργότερα, ακόμα ξεχωρίζει.

Είναι με μεγάλη χαρά και τιμή που σας καλωσορίζω στα εγκαίνια της έκθεσης του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) «Κύπριο Νάμα: Κουμανταρία», ως μέρος της Κυπριακής Βραδιάς, εδώ στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ).

Θα ήθελα να εκφράσω την ειλικρινή ευγνωμοσύνη μου στον πρόεδρο της ΕΟΚΕ κ. Séamus Boland, τη γενική διευθύντρια της ΕΟΚΕ κα Isabelle Le Galo Flores και τα μέλη της ΕΟΚΕ από την Κύπρο για τη διοργάνωση αυτής της εκδήλωσης, καθώς και για την τιμή να συμμετάσχω σε αυτήν. Η έκθεση «Κύπριο Νά-

μα: Κουμανταρία» γιορτάζει κάτι πολύ περισσότερο από ένα κρασί. Γιορτάζει ένα αξιοθαύμαστο πολιτισμικό ταξίδι που εκτείνεται χιλιάδες χρόνια. Μια ζωντανή κληρονομιά. Μια κληρονομιά που επέζησε της ανόδου και της πτώσης βασιλείων, της εναλλαγής αυτοκρατοριών και των αλλαγών της Ιστορίας.

Στους ηλιόλουστους αμπελώνες στους πρόποδες του Τροόδου, με μεθόδους που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά, η Κουμανταρία θεωρείται το αρχαιότερο επώνυμο κρασί στον κόσμο που ακόμη παράγεται.

Φημισμένη για την εξαιρετική της ποιότητα και τον μοναδικό της χαρακτήρα, η Κουμανταρία κέρδισε αυτό που συχνά περιγράφεται ως ο πρώτος καταγεγραμμένος διαγωνισμός οίνου στον κόσμο, ο οποίος απαθανάτιστηκε στο μεσαιωνικό ποίημα του τροβαδούρου Henri D'Andeli «La Bataille des Vins» το 1224 μ.Χ., κερδίζοντας τον τίτλο του «Αποστόλου των Οίνων», εδραιώνοντας έτσι τη θέση της ως το «Κρασί των Βασιλέων».

Πολύ πιο πριν όμως γίνει γνω-

στή ως «Κουμανταρία», αυτό το γλυκό κρασί αναφερόταν ως «Νάμα». Ο αρχαίος Έλληνας ποιητής Ησίοδος αναφέρθηκε σε αυτό ήδη από το 700 π.Χ. στο έργο του «Έργα και Ημέραι», περιγράφοντας μια μέθοδο παραγωγής που παραμένει εντυπωσιακά παρόμοια με αυτή που χρησιμοποιείται σήμερα.

Η φήμη της Κουμανταρίας εξαπλώθηκε στα παλάτια των βασιλέων και στους οίκους των ευγενών. Είτε στα κάστρα των σταυροφόρων, είτε στα βασιλικά συμπόσια,

είτε στη διάσημη Δεξίωση των Πέντε Βασιλέων στο Λονδίνο, η Κουμανταρία έγινε συνώνυμη της ποιότητας, του κύρους και της αριστείας. Ακόμη και το 1191, ο Ρικάρδος ο Λεοντόκαρδος έκανε την περίφημη πρόποση στον γάμο του με Κουμανταρία.

Ωστόσο, η ιστορία της Κουμανταρίας δεν είναι ιστορία αποκλειστικά για βασιλιάδες και ιππότες. Είναι, επίσης, η ιστορία γενεών Κύπριων αμπελουργών που καλλιεργούν αμπελώνες στις πλαγιές της οροσειράς του Τροό-

δου, διατηρώντας αρχαίες παραδόσεις μέσα στους αιώνες.

Σήμερα, η Κουμανταρία παράγεται αποκλειστικά στα 14 χωριά της περιοχής της Κουμανταρίας, με τη χρήση των γηγενών ποικιλιών σταφυλιών Ξυνιστέρι (λευκό) και Μαύρο (κόκκινο).

Η συνέχεια αυτή είναι εξαιρετική. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η Κουμανταρία αναγνωρίζεται σήμερα ως προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει περιληφθεί στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Η έκθεση που παρουσιάζουμε απόψε αποτελεί μια πρόσκληση για να ανακαλύψετε αυτή τη μοναδική κληρονομιά. Συγκεντρώνει επιλεγμένα αποσπάσματα από τη νέα ταινία παραγωγή του ΓΤΠ «Κύπριο Νάμα: Η ιστορία της Κουμανταρίας», σε σκηνοθεσία του Σταύρου Παμπάλλη και με φωτογραφίες του φωτογράφου του ΓΤΠ Ανδρέα Λουκαΐδη, προσφέροντας ένα οπτικό ταξίδι στην καρδιά της αγροτικής Κύπρου. Ένα ταξίδι που αποκαλύπτει την ομορφιά της περιοχής της Κουμανταρίας και τη διαχρονική σχέση μεταξύ φύσης και χειροτεχνίας.

Με αφετηρία αυτή την εξερεύνηση, το καλλιτεχνικό πρόγραμμα της βραδιάς περιλαμβάνει ζωντανή μουσική από το συγκρότημα Michalis Kouloumis Quintet, ενώ καθ' όλη τη διάρκεια της εκδήλωσης θα σερβίρονται ποτά με Κουμανταρία.

Καθώς βρισκόμαστε εδώ στις Βρυξέλλες, στην καρδιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για ακόμα μια φορά, αποδεικνύεται ότι η Ευρώπη δεν χτίζεται μόνο μέσω των θεσμών και των πολιτικών της, αλλά και μέσω των πλούσιων πολιτιστικών της παραδόσεων.

Σας προσκαλώ να απολαύσετε αυτή την έκθεση, την προβολή της ταινίας, τις γεύσεις της Κύπρου και το πνεύμα φιλοξενίας που χαρακτηρίζει το νησί μας. Σας ευχαριστώ για ακόμα μια φορά για την παρουσία σας και σας ευχόμαστε μια αξεχαστη βραδιά.

Η εκδήλωση αποτέλεσε καρπό συνεργασίας του ΓΤΠ, της ΕΟΚΕ και της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. και παρουσίασε ενώπιον της Ολομέλειας της ΕΟΚΕ και εκλεκτών προσκεκλημένων.

Στις Βρυξέλλες οι παρευρισκόμενοι είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν την Κουμανταρία, την πορεία της μέσα στους αιώνες, αλλά και τη θέση της ως αναπόσπαστου στοιχείου της κυπριακής παράδοσης.

Το καλλιτεχνικό πρόγραμμα πλαισιώθηκε από ζωντανή μουσική με τη συμμετοχή του συγκροτήματος Michalis Kouloumis Quintet και από γευστικές δημιουργίες με βάση την Κουμανταρία, προσφέροντας στους παρευρισκόμενους μια ολοκληρωμένη εμπειρία που συνέδεσε την ιστορία, τον πολιτισμό και τη γαστρονομική παράδοση της Κύπρου.

Αυτό κατάλαβαν;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Το πόρισμα της Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς για το «Κράτος Μαφία» ήλθε σε μια στιγμή που το πολιτικό σύστημα όφειλε να αποδείξει ότι έχει αντιληφθεί το μήνυμα των πολιτών. Και μ' αυτό δεν εννοώ να υιοθετήσει την ίδια πολιτική ανάγκη του. Εννοώ να δείξει ότι, όταν τίθενται ενώπιόν του ζητήματα που αφορούν την αξιοπιστία των θεσμών και τη λειτουργία του κράτους δικαίου, μπορεί να υπερβεί τα κομματικά του αντανακλαστικά. Δυστυχώς, αποδείχθηκε (και πάλι) ότι δεν μπορεί και ούτε θέλει να μπορέσει. Πιο συγκεκριμένα: Τα δύο μεγάλα κόμματα εργαλειοποίησαν ένα πόρισμα που αφορά στη λειτουργία του κράτους δικαίου για να επιστρέψουν στη γνώριμη γλώσσα της τοξικής κομματικής αντιπαράθεσης.

Οι ανακοινώσεις τους ήταν αποκαλυπτικές για το λόγο το αληθές. Αντι να συζητηθεί πώς θα κλείσουν τα θεσμικά

Όταν μια σοβαρή θεσμική υπόθεση μετατρέπεται σε ακόμη έναν γύρο κομματικών ανακοινώσεων, επιβεβαιώνεται η εντύπωση ότι προτεραιότητα δεν είναι η επίλυση του προβλήματος, αλλά η πολιτική εκμετάλλευσή του.

κενά που αναδείχθηκαν, επανήλθε η γλώσσα που εδώ και χρόνια απομακρύνει τους πολίτες από την πολιτική. Από τη μία, οι αναφορές στον «θλιβερό ρόλο του υπερασπιστή του Αναστασιάδη». Από την άλλη, οι κατηγορίες περί «ασέβειας στα πορίσματα» και η επικύρωση των πολιτικών αμαρτιών του αντιπάλου. Και κάπου ανάμεσα χάθηκε το ουσιώδες. Το πιο παράδοξο είναι ότι όλα αυτά συνέβησαν λίγες μόλις ημέρες μετά τις βουλευτικές εκλογές, λίγο μετά τις αναλύσεις για το μήνυμα της κάλπης, λίγο μετά τις διαπιστώσεις ότι οι πολίτες έχουν κουραστεί από την πόλωση, και την αδυναμία του πολιτικού συστήματος να συνεννοηθεί ακόμη και στα στοιχειώδη. Κι όμως, με την πρώτη μεγάλη θεσμική δοκιμασία, τα αντανακλαστικά αποδείχθηκαν ισχυρότερα από τα συμπεράσματα που υποτίθεται ότι είχαν εξαχθεί.

Η ουσία, ωστόσο, της υπόθεσης δεν βρίσκεται στις κομματικές ευθύνες που αποδίδει ο καθένας στον πολιτικό του

αντίπαλο. Βρίσκεται στο γεγονός ότι αναδείχθηκε η επιτακτική ανάγκη να καλυφθεί το θεσμικό κενό που δημιουργείται όταν προκύπτουν ζητήματα τα οποία αφορούν στους ανεξάρτητους θεσμούς και στην άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Αυτό θα έπρεπε να είναι σήμερα το κοινό αίτημα όλων των κομμάτων και πρωτίστως των δύο μεγαλύτερων. Να απαιτήσουν από κοινού την άμεση προώθηση των αναγκαίων συνταγματικών και θεσμικών αλλαγών, ώστε να μην επαναληφθεί μια κατάσταση στην οποία δημιουργούνται ερωτήματα για το ποιος αποφασίζει, ποιος ερευνά και με ποιες εγγυήσεις ανεξαρτησίας. Όχι γιατί αυτό λύνει κάθε πρόβλημα. Αλλά, γιατί κανένα κράτος δικαίου δεν μπορεί να αφήνει τέτοιες θεσμικές εκκρεμότητες να διαγωνίζονται. Αυτό είναι που ενδιέφκει πρωτίστως τους πολίτες. Όχι ποιο κόμμα θα κερδίσει λίγους ακόμη πόντους στην επικοινωνιακή διαχείριση μιας σοβαρής υπόθεσης, αλλά το αν η χώρα διαθέτει τις ασφαλιστικές δικλίδες που διασφαλίζουν ότι τόσο σοβαρές υποθέσεις, που αγγίζουν ακόμα και τον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας, θα διερευνώνται με τρόπο που δεν θα αφήνει ούτε την παραμικρή σκιά για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε. Για να μην είμαι άδικη, υπήρξαν και (ελάχιστες) πιο μετριοπαθείς πολιτικές φωνές που έδειξαν ότι υπάρχουν και ένας άλλο τρόπος να ασκείται πολιτική, αλλά έπεσαν οι εκ των έσω να τις «σιγήσουν» ανήμποροι να αντιληφθούν ότι οι πολίτες δεν αποστρέφονται μόνο όσα συμβαίνουν στους θεσμούς, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο το πολιτικό σύστημα επιλέγει να συζητά γι' αυτά.

Συνυψίζοντας, επαναλαμβάνω πως όταν μια σοβαρή θεσμική υπόθεση μετατρέπεται σε ακόμη έναν γύρο κομματικών ανακοινώσεων, επιβεβαιώνεται η εντύπωση ότι προτεραιότητα δεν είναι η επίλυση του προβλήματος, αλλά η πολιτική εκμετάλλευσή του. Και αυτό είναι ίσως το πιο ανησυχητικό συμπέρασμα. Όχι μόνο όσα αποκάλυψε το πόρισμα, αλλά και όσα αποκάλυψαν οι αντιδράσεις απέναντί του. Γιατί το ζητούμενο δεν είναι ποιος θα κερδίσει άλλη μια πολιτική αντιπαράθεση. Το ζητούμενο είναι αν το πολιτικό σύστημα μπορεί επιτέλους να αποδείξει πως έμαθε κάτι από την απαξίωση που βιώνει και πως, όταν διακυβεύεται η αξιοπιστία των θεσμών, είναι σε θέση να υπερβεί κάτι περισσότερο από το κομματικό του συμφέρον. Ή, αν μη τι άλλο, να δείχνει ότι θέλει να είναι σε αυτή τη θέση.

elenixenou11@gmail.com

Ως εικόνα, τη βρήκα κάπως αποκαρδιωτική. Σαν εξασθενημένος απόκμος μιας άλλης εποχής, το

τρέμμενο ίχνος κάποιου πράγματος που κάποτε υπήρξε ισχυρό, ζωντανό και γεμάτο ορμή. Ο ισχυρός ανήρ, μόνος μετά του πιστού δικηγόρου του, φακέλους, έγγραφα και σημειώσεις. Και φυσικά το βιβλίο του, «Ο Συκοφάντης», με πολλές κίτρινες σημειώσεις να προεξέχουν, αναφορές στις οποίες αντέτρεχε και οι οποίες αντιστρατεύονται όσα του καταλογίζουν. Τα οποία αποτελούν, ως επί το πλείστον, τον λόγο για τον οποίο απασχολεί πα την ειδησεογραφία, εδώ και μερικά χρόνια τώρα, και που θα κρατήσει ακόμα περισσότερο. Εξεταστικές επιτροπές, καταθέσεις, πορίσματα, αστυνομικές έρευνες, ανακρίσεις, ενδεχομένως ποινικοί φάκελοι και δικαστικές αιτήσεις... Καμιά αίσθηση χαράς ή ικανοποίησης δεν προκαλούσε. Απεναντίας. Σπαραξικάρδια εικόνα. Σαν να είχαν ξαφνικά (;) μακρύνει οι ίσκιοι.

Τη δεκαετή διακυβέρνηση του Νίκου Αναστασιάδη μόνο βατή δεν θα την έλεγες. Μάλλον με πορεία σε τεντωμένο σκοινί θα την παρομοιάζεις. Κορύφωση οικονομικής κρίσης, κόρυμα καταθέσεων, θυελλώδεις συνεδριάσεις στο Ευρωτομπ, κλειστές τράπεζες, κοινωνικά παντοπωλεία, εσωτερικές αντιξοότητες και προσπάθειες ανόρθωσης εκ νέου της οικονομίας... Παράλληλα, κρίσιμη διεργασία στο Κυπριακό, καθοριστικές συναντήσεις σε Μοντ Πελεράν και Κραν Μοντανά, ναυαγία συνομιλιών, αποστάσεις από ομοσπονδιακή λύση, ιδεοθύελλες για «δύο κράτη»...

Συνάμα, ήταν μια δεκαετία που στιγματίστηκε από σειρά σκανδάλων διαφθοράς και ηθικής αταξίας, που διέσπραν τη χώρα διεθνώς και εξαίτησε τους την είδαμε να πρωταγωνιστεί σε σειρές και ντοκιμαντέρ διεθνών δικτύων. Από αυτό τον λεκέ, δεν έλειπε δυστυχώς το όνομα του ίδιου του Προέδρου της Δημοκρατίας. Απεναντίας, σε πολλά από αυτά πρωταγωνιστούσε.

Μα και ολόκληρο τον πολιτικό βίο του ανδρός, αν τον διατρέχει κανείς, δεν ήταν ποτέ άνευρος—κάθε άλλο—ούτε διαδρομή μετά βαιών και κλάδων. Ας μου επιτραπεί η υπερβολή να χρησιμοποιήσω τον ευγλωτό τίτλο του Σπύρου Παπαγεωργίου στο γνωστότατο βιβλίο του για τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο ότι «πρωτότυπος είναι ο άνθρωπος που πω ότι υπήρξε μια πολιτική πορεία «διά πυρός και σιδήρου». Η οποία χαρακτηρίστηκε από έντονη και σκληρή εσωκομματική αμφισβήτηση, κρίσεις, οργίλες αντιπαράθεσεις, λοιδορίες, μη-

Σαν να είχαν ξαφνικά μακρύνει οι ίσκιοι

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Ο Νίκος Αναστασιάδης θα μπορούσε να γράψει κι ένα βιβλίο - κατάθεση ζωής. Με προσωπικές στιγμές και πολιτικές δράσεις. Όπως εκείνες που η οικογένεια Αναστασιάδη ταξίδευε με τη χαρακτηριστική μοτοσικλέτα με το «καλάθι» στο πλάι (sidescar / πλευρικό κάνιστρο).

χανορραφίες, αντιπάθειες, ιδεολογικό μίσος... Ένας πολιτικός που δοξάστηκε από όσους μισήθηκε και μισήθηκε από όσους δοξάστηκε. Και επικράτησε. Είτε επειδή είχε στομάχι καρχαρία και δέρμα κροκόδειλου, όπως «αυτοβιογραφήθηκε» σε μια παλιά συνέντευξή μας, στο περιοδικό «MAN», είτε επειδή είχε το ταλέντο να πείθει ακόμα κι όταν διατύπωνε εκ διαμέτρου αντίθετες θέσεις, είτε «απλώς» επειδή είχε την ικανότητα, το εκτόπιση και τους μηχανισμούς να σπάνει, να διαμορφώνει και να καθορίζει το «παικνίδι».

Με μια τέτοια διαδρομή, πλούσια βιωμάτων, και τόσο έντονο αποτύπωμα, οιοσδήποτε πολιτικός ηγέτης είχε τη διάθεση και τον χρόνο να καταγράψει όσα έζησε και να μοιραστεί τα απομνημονεύματά του, η ιστορία και οι ερευνητές, μα και όσοι άλλοι θα εντυφούσαν σ' αυτά, μόνο κερδισμένοι θα έβγαιναν. Οι αυτοβιογραφίες και τα πολιτικά κείμενα των ηγετών προσφέρουν μια μοναδική ματιά στα παρασκήνια της παγκόσμιας ιστορίας και στη λήψη κρίσιμων αποφάσεων. Σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, τα έργα αυτά εξελίσσονται σε μανιφέστα με τεράστια ιστορική και πολιτική επίδραση και διαμορφώνουν τα ίδια την πολιτική σκέψη των επόμενων γενεών.

Έχουμε δει πολιτικούς, όπως για παράδειγμα ο Μιχαήλ Γκορ-

ματσόφ με το βιβλίο του «Περεστρόικα: Νέα Σκέψη για τη Χώρα μας και τον Κόσμο», να αναφέρονται σε ένα πολιτικό ορόσημο στην ιστορία της χώρας τους. Είδαμε άλλους, όπως ο Αλ Γκορ, 45ος αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, να αφιερώνουν το συγγραφικό τους έργο στην κλιματική κρίση και τις ανσυχίες τους για την πλανήτη και την ανθρωπότητα. Ο Μπαράκ Ομπάμα, πάλι, στο «Η Τη Σπινγκλάντ», κάνει μια συνοδική καταγραφή της ζωής του και της πολιτικής του διαδρομής μέχρι τον Λευκό Οίκο. Αν πάμε δε, πιο πίσω, θα βρούμε το «Η Καταιγίδα Πλοιάζει» του Ουίνστον Τσόρτσιλ, στο οποίο αναλύει τα λάθη της Δύσης και την άνοδο του ναζισμού. Βιβλίο που του χάρισε το Νόμπελ Λογοτεχνίας. Θα βρούμε το «Πορεία προς την Ελευθερία» του Νέλσον Μαντέλα, μια συγκλονιστική καταγραφή του αγώνα κατά του Απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική, το οποίο αποτελεί ένα από τα κορυφαία ανθρώπινα και πολιτικά μνημόστυα του 20ού αιώνα. «Τα Χρόνια του Downing Street» της «Σιδηράς Κυρίας» της Μεγάλης Βρετανίας, Μάργκαρετ Θάτσερ, αποτελεί ένα ιδανικό σύγγραμμα για να κατανοήσει κανείς τη γέννηση του σύγχρονου νεοφιλελευθερισμού. Σ' αυτό περιγράφει τις σκληρές οικονομικές μεταρρυθμίσεις, τον Πόλεμο των Φώκλαντ και τη σχέση της με τον Ρέιγκαν.

Στα εγκώρια, ο Γλαύκος Κληρίδης ακολούθησε μια καθαρά πολιτική προσέγγιση, αφιερώνοντας την τετράτομη «Κατάθεση» στο στο Κυπριακό πρόβλημα και όσα έζησε μέσα από διάφορες θέσεις στην πρώτη γραμμή των γεγονότων. Δημήτρης Χριστόφιας και Γιώργος Βασιλείου επέλεξαν την καταγραφή μιας ιστορίας ζωής, προσωπικής και πολιτικής.

Ο Νίκος Αναστασιάδης θα μπορούσε να υιοθετήσει οποιοδήποτε μοντέλο από τα προαναφερόμενα. Ας πούμε, ένα βιβλίο με επίκεντρο την πρωτοφανών διαστάσεων τροπή που πήρε η οικονομική περιπέτεια της χώρας του, τότε που οι εταίροι του, του είχαν βάλει το περιστροφικό στον κρόταφο. Ή ένα βιβλίο επικεντρωμένο στο Κυπριακό. Με τις λοιδορίες που δέχθηκε ως «νενέκος», κι όταν αργότερα, το 2005 ταξίδευσε στην Τουρκία για να συναντήσει τον Ερντογάν που «πραγματικά ήθελε λύση του προβλήματος». Ή όταν ήταν για πρώτη φορά φιλοξενούμενος του Μεχμέτ Αλί Ταλάτ στην Κερύνηια και μετά το δειπνό ζήτησε να περιηγηθεί στην πόλη η οποία του θύμιζε τη Σμύρνη και την Κωνσταντινούπολη που είχε επισκεφτεί παιδικά και, φεύγοντας, έκλαψε. Διότι έβλεπε, είπε, την κατεχόμενη πατρίδα μας να μεταβάλλεται σε τουρκική επαρχία. Μέχρι το κύκνειο άσμα της ομοσπονδιακής λύσης, στον Κραν Μοντανά, και όσα βίωσε μέσα σε κλειστές αίθουσες και πολυώρες διαπραγματεύσεις.

Θα μπορούσε, όμως, να γράψει κι ένα βιβλίο - κατάθεση ζωής. Με προσωπικές στιγμές και πολιτικές δράσεις. Όπως εκείνες που η οικογένεια Αναστασιάδη ταξίδευε με τη χαρακτηριστική μοτοσικλέτα με το «καλάθι» στο πλάι (sidescar / πλευρικό κάνιστρο). Ο πατέρας του στη θέση του οδηγού. Στο δοχείο της βενζίνης καθόταν ο σκύλος τους. Η μητέρα τους, πίσω από τον πατέρα του. Οι δίδυμοι, Νίκος και Πάμπος, μέσα στο «καλάθι» και η αδελφή τους, η Φωτεινή, στον χώρο αποσκευών. Όπως και στιγμές με πολιτικό αποτύπωμα, όπως τότε, αρχές της δεκαετίας του '90, που ως πρόεδρος της Επιτροπής Παιδείας της Βουλής, πρότασε τον δείκτη του χειρός στη Νέλλη Τσουγιοπούλου Σαβερνιάδου, απειλώνοντας την ότι θα της αφαιρούσε την πανεπιστημιακή τήβενο.

Ωστόσο, ο Νίκος Αναστασιάδης—βίος και πολιτεία—μας άφησε ένα βιβλίο με τίτλο «Ο Συκοφάντης». Πληροφορώντας μας, στο σύντομο βιογραφικό σημείωμα που συνοδεύει το πόνημά του, ότι είχε αναγορευτεί σε επίτιμο διδάκτορα από τέσσερα πανεπιστήμια.

photiouth@kathimerini.com.cy

Κόκκινα φανάρια

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ενώ η Λευκωσία θεωρεί ότι ο Ερντογάν άναψε «πράσινο φως» στον Γκυοτέρες και ότι ο απερχόμενος ο γ.γ. του ΟΗΕ δρομολογεί ένα σχέδιο στρατηγικής συμφωνίας στο Κυπριακό, για λύση διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας, οι κινήσεις του Τούρκου προέδρου αποκλίνουν από το αφήγημα της κυπριακής κυβέρνησης. Την περασμένη Τρίτη ανακοινώθηκε και επισήμως ότι ο κ. Ερντογάν, με αλχημείες ή χωρίς, θα είναι για άλλη μια φορά υποψήφιος, στοχεύοντας να παραμείνει στο ύπατο αξίωμα της Τουρκίας, τουλάχιστον, μέχρι το 2033. Και εξασφάλισε ήδη τη συνέχιση της στήριξης των Γκριζών Λύκων του Ντεβλέτ Μπαχτσέλι, ο οποίος στην υποστηρικτική του ομιλία, εστίασσε σε σχέδον αποκλειστικά στο Κυπριακό, εμμένοντας σε «δύο κράτη» και προβάλλοντας την ετοιμότητα της Άγκυρας να διασφαλίσει την «ΤΔΒΚ», κάτι που «όλος τυχαίως» ανέφερε και το ΥΠΙΑΜ της Τουρκίας.

Όπως μάλιστα λένε στην «Κ» κοινο-

τικές πηγές, ο κ. Ερντογάν αναμένεται το επόμενο διάστημα να παίξει το εθνικιστικό χαρτί της λεγόμενης «Γαλάζιας Πατρίδας», με ό,τι αυτό συνεπάγεται και για το Κυπριακό. Άλλωστε, δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι ο Τούρκος πρόεδρος αισθάνθηκε την ανάγκη όχι απλώς να περιλάβει το Κυπριακό στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, αλλά και να εκδώσει ανακοίνωση την περασμένη εβδομάδα, σημειώνοντας ότι η Άγκυρα «είναι ικανή και αποφασισμένη» να διασφαλίσει τους Τουρκοκυπρίους. Διευκρινίζοντας ότι «δεν θα γίνουν ανεκτά τετελεσμένα γεγονότα που θα υπονομούσαν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα της ΤΔΒΚ ή θα διατάραζαν την ειρήνη στην Ανατολική Μεσόγειο». Την ειρήνη που, κατά την άποψη του κ. Ερντογάν, επιβλήθηκε το 1974 και εδραιώθηκε το 1983 με την ανακήρυξη του ψευδοκράτους.

Σε αυτά θα πρέπει να προστεθεί η πρόθεση του Τούρκου προέδρου να καταστήσει πανεθνική νομοθεσία και να δεσμεύσει εσαεί όλες τις κυβερνήσεις και τον στρατό της χώρας να υπερασπι-

στούν τις ζώνες θαλάσσιας δικαιοδοσίας, που αιθαίρετα θεωρεί ότι ανήκουν στην Τουρκία. Περιλαμβανοντας στην εθνική νομοθεσία για το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας» και θαλάσσιες ζώνες που βρίσκονται απέναντι από τον Ακάμα.

Η σταντιγί πάντως στην εικόνα που εκπέμπει η Άγκυρα δεν είναι ούτε οι απο-
Αλλά, αν μη τι άλλο, θα πρέπει να είμαστε και ειλικρινείς και υποψιασμένοι. Και να μη βαπτίζουμε «πράσινα», τα κόκκινα φώτα του κ. Ερντογάν...

φάσεις του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας για το Κυπριακό, ούτε το αφήγημα της «Γαλάζιας Πατρίδας», αλλά ούτε και οι νέες παραβιάσεις εν μέσω του καλοκαιριού, του εναέριου χώρου της Ελλάδας, κάτι που ενεργοποίησε την Αθήνα με αποτέλεσμα να σημειωθούν και «εμπλοκές». Είναι η εικόνα που αντα-

νακλούσε την περασμένη Τρίτη ο ίδιος ο Τούρκος πρόεδρος, σε συγκέντρωση του κυβερνηντος κόμματος ΑΚΡ, όταν ακούστηκε από τα χείλη ένα καινούργιο τραγούδι αφιερωμένο στον κ. Ερντογάν. Που αναφέρεται στην αγάπη που αισθάνονται οι Τούρκοι προς τον ηγέτη τους, με στίχους που υποστηρίζουν ότι «στον ουρανό αυτός είναι ο αετός, στη στεριά αυτός είναι το λιοντάρι, στην καρδιά του λαού είναι ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν». Με ένα σκηνικό, «μνημείο», στο πλαίσιο του οποίου δόθηκε και το μήνυμα ότι η τουρκική αντιπολίτευση παραπαίει, καθώς ένας από τους δημάρχους που διέθετε, προσκύννησε κυριολεκτικά τον Ερντογάν, μεταπηδώντας από το αντιπολιτευτικό CHP, στο κυβερνην κόμμα, αφού έσκυψε και φίλησε δημοσίως το χέρι του Τούρκου προέδρου.

Ο Ερντογάν, τον οποίο προχθές ο Τραμπ δήλωσε ότι θα κάνει «χαρούμενο», ενόψει της Συνόδου του ΝΑΤΟ και ενδέχεται να του παράσχει αμερικανικούς κινητήρες για το τουρκικό μαχητικό αεροσκάφος «Κααν», διεκδικεί λοιπόν την παραμονή του στην εξουσία της

Τουρκίας, «στον αιώνα των αιώνων». Και άρχισε ήδη να χτυπάει τα εθνικιστικά τύμπανα, θεωρώντας—όπως λένε ευρωπαϊκές πηγές στην «Κ»— ότι η Κύπρος «αποτελεί έναν εύκολο και πολιτικά ανέξοδο στόχο». Όμως, η Λευκωσία, για λόγους που μόνο η ίδια γνωρίζει, θεωρεί ότι μέσα από όλη αυτή την αρνητικά κλιμακούμενη συμπεριφορά που υιοθετεί ο κ. Ερντογάν, έχει ανάψει πράσινο φως στον κ. Γκυοτέρες να λύσει το Κυπριακό, «στα δικά μας μέτρα».

Εάν πάντως ο γ.γ. του ΟΗΕ συγκαλέσει νέες συνομιλίες, και παρόντες πρέπει να είμαστε και σε διαβούλευση θα πρέπει να εμπλακούμε. Επί τούτου, καμιά συζήτηση. Αλλά, αν μη τι άλλο, θα πρέπει να είμαστε και ειλικρινείς και υποψιασμένοι. Και να μη βαπτίζουμε «πράσινα», τα κόκκινα φώτα του κ. Ερντογάν, γιατί πολύ φοβάμαι ότι κινδυνεύουμε να λουστούμε την απόκλιση των προσδοκιών που εκπέμπουμε στο Κυπριακό, από το πραγματικό χρώμα της φωταγώγισης του Τούρκου προέδρου.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Το κρίσιμο φθινόπωρο

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Αν έπρεπε να στοιχηματίσω, θα προέβλεπα ότι οι εκλογές θα γίνουν έως τον Οκτώβριο. Η χώρα βρίσκεται ήδη σε προεκλογική περίοδο. Οι υπουργοί συμπεριφέρονται σαν πολιτευτές και έχουν επιδοθεί στο κυνήγι του σταυρού και στις... τακτοποιήσεις θεμάτων. Ελάχιστες είναι οι εξαιρέσεις όσον μιλούν ακόμη για μεταρρυθμίσεις και ακόμη λιγότερες οι περιπτώσεις όσον το πιστεύουν και θέλουν να κάνουν κάτι στην πράξη πριν πάμε στις κάλπες.

Το πολιτικό σκηνικό διαμορφώνεται με τρόπο που, βραχυπρόθεσμα τουλάχιστον, λειτουργεί προς όφελος του κ. Μητσοτάκη. Η δημοσκοπική άνοδος του κ. Τσίπρα μπορεί να αντανάκλα πραγματικά δεδομένα ή να αποτελεί ένα στιγμιαίο επικοινωνιακό επεισόδιο. Σε κάθε περίπτωση, βολεύει τον πρωθυπουργό να έχει έναν βασιλικό αντίπαλο, και μάλιστα τον προκάτοχό του. Μπορεί βάσιμα να ελπίζει πως έτσι θα συσπειρώσει πρώην ψηφοφόρους του, και από τα δεξιά και από το κέντρο. Από τα δεξιά γιατί ζηχνάνε αντιταχιστά αντανάκλαστικά. Και από το κέντρο γιατί υπάρχει ένας πασοκογενής κόσμος που απεχθάνεται τον παλιό ΣΥΡΙΖΑ και ενδέχεται να τρομάξει με το ενδεχόμενο της επιστροφής του στην εξουσία.

Όσο για τον άλλο πρώην πρωθυπουργό, ο χρόνος κυλάει χωρίς να έχει οργανώσει εκλογικό μηχανισμό με μεγάλες φιλοδοξίες. Οι πιστοί οπαδοί υπάρχουν ασφαλώς, όπως και οι πικραμένοι της Ν.Δ. που θα προσχωρήσουν στα ψηφοδέλτιά του. Το ερώτημα είναι αν φτάνουν για να κάνουν τι... ζημιά στον κ. Μητσοτάκη και αν θα ξεπεράσουν ένα μίνιμουμ ποσοστό που θα έπρεπε να περιμένει κάθε πρώην πρωθυπουργός για να μην ακολουθήσει τον δρόμο του ΓΑΠ στις εσω-

κομματικές εκλογές του ΠΑΣΟΚ. Ο πρωθυπουργός θα συνεχίσει να δέχεται εισιγήσεις για εκλογές την άνοιξη και λογικά θα θεωρεί ότι αυτό το σεναριο του ταιριάζει περισσότερο. Σε ένα εύλεκτο και άκρως τοξικό σκηνικό, οι εκπλήξεις που μπορεί κανείς να περιμένει είναι πολλές και σίγουρα όχι ευχάριστες. Μία σύντομη προεκλογική περίοδος μειώνει τα περιθώρια για εκπλήξεις.

Αυτές τις αποφάσεις τις παίρνει πάντα ένας, συνήθως μόνος

Ας ελπίσουμε ότι τον Οκτώβριο η Ελλάδα θα έχει μία σταθερή κανονική κυβέρνηση ή –τουλάχιστον– υπηρεσιακή, στελεχωμένη με ανθρώπους που μπορούν να χειριστούν μία ελληνοτουρκική κρίση.

του, αφού ακούσει άπειρους συννομιλήτες να του λένε το μακρύ και το κοντό τους.

Τώρα, το αν για τη χώρα θα είναι καλό να γίνουν πρόωρες εκλογές, είναι ένα άλλο ζήτημα. Αν η κυβέρνηση δεν είχε ανέβει μόνη της στον εκλογικό «διάδρομο» θα καταλάβαινα όσους λένε, «μα γιατί να βιαστούμε να μπούμε στην περίοδο της αβεβαιότητας». Ανέβηκε όμως και τώρα αυτό δεν σταματιέται.

Εχουμε μπροστά μας μια ενδιαφέρουσα περίοδο, που θα είναι πυκνή σε εξελίξεις. Ας ελπίσουμε μόνο ότι τον Οκτώβριο, που ενδέχεται να κατατεθεί στην τουρκική βουλή ο νόμος για τις θαλάσσιες ζώνες, η Ελλάδα θα έχει μία σταθερή κανονική κυβέρνηση ή –τουλάχιστον– υπηρεσιακή, στελεχωμένη με ανθρώπους που μπορούν να χειριστούν μία ελληνοτουρκική κρίση.

Στη σωστή πλευρά

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΥΡΑΝΙΔΗ**

Επειτα από δύο επίσημες επισκέψεις στο Μπάκιγκαμ, ένα εντυπωσιακό δείπνο στις Βερσαλλίες πριν από λίγες ημέρες, δεν ήταν δυνατόν ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ να μην επισκεφθεί και το «Λευκό Ανάκτορο» που ανήγειρε στην Αγκυρα ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και όπου στις 7-8 Ιουλίου θα πραγματοποιηθεί η σύνοδος του ΝΑΤΟ. Αρέσουν τα μεγαλοπρεπή και χρυσοποικιλίτα στον πρόεδρο Τραμπ, που εκτιμά τον κ. Ερντογάν, όπως δήλωσε στους δημοσιογράφους την Τετάρτη, στον Λευκό Οίκο, παρουσία του γενικού γραμματέα του ΝΑΤΟ Μαρκ Ρούτε.

«Θα πάω στη σύνοδο από σεβασμό προς τον πρόεδρο Ερντογάν και ίσως κάνω κάτι που θα τον κάνει να χαρεί», είπε ο κ. Τραμπ. Αρχισαν να διερωνώνται μερικοί εάν πρόκειται να ανακοινώσει επάνοδο της Τουρκίας στο πρόγραμμα των α/φ F-35 ή εάν δοθεί έγκριση πωλήσεως κινητήρων για τα τουρκικά μαχητικά 5ης γενιάς ΚΑΑΝ. Αγνωστο τι όντως θα συμβεί.

Το ουσιαστικό είναι ότι η σύνοδος του ΝΑΤΟ πραγματοποιείται σε μια εποχή ριζοπασιτικής αναδιατάξεως των ισορροπιών στη Μέση Ανατολή, μετά την αμερικανο-ισραηλινή επίθεση εναντίον του Ιράν, με τις διαπραγματεύσεις Ουάσινγκτον και Τεχεράνης να προχωρούν βραδέστατα και με τις σχέσεις του προέδρου Τραμπ και του πρωθυπουργού του Ισραήλ Μπίμπι Νετανιάου να διερχονται φάση ασυνήθους αρρυθμίας.

Ενδιαφέρον όμως είναι ότι ο κ. Τραμπ φρόντισε να υπενθυμίσει

την Τετάρτη την απογοήτευσή του για τη στάση που τήρησαν στη διάρκεια του πολέμου εναντίον του Ιράν η Ιταλία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Βρετανία, που δεν επέδειξαν «νομιμοφροσύνη» προς τις ΗΠΑ. Και το κυριότερο, ο πρόεδρος των ΗΠΑ ακύρωσε τη διακινούμενη αντίληψη ότι ο κ. Ερντογάν είναι «επιτήδειος ουδέτερος», τονίζοντας πως «κάποιος δεν τον θεωρούσε ως είναι ηγέτης μέλους του ΝΑΤΟ, αλλά στην πραγματικότητα είναι. Είναι ένα ισχυρό μέλος του ΝΑΤΟ».

Όλα αυτά που είπε ο ηγέτης του Ελευθέρου Κόσμου μπορεί να είναι απλώς κουβέντες του αέρα. Εδώ που έφτασαν τα πράγματα, τίποτε δεν είναι δυνατόν πλέον να αποκλεισθεί. Το πρόβλημα είναι ότι εάν όλα ειπεί ο κ. Τραμπ προ πενήνημέρου συγκροτούν όψεις μιας νέας στρατηγικής των ΗΠΑ στην περιοχή, τότε η επιλογή της Ελλάδας να οικοδομήσει σχέσεις στρατηγικής συνεργασίας με το Ισραήλ μπορεί να επιφύλασσει δυσάρεστες εκπλήξεις.

Με δεδομένο ότι οι σχέσεις Αγκυρας και Τελ Αβίβ βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδο, ο κίνδυνος εμπλοκής της χώρας μας και ειδικότερα της Κύπρου σε μία διαμάχη Τουρκίας και Ισραήλ δεν είναι δυνατόν να αποκλεισθεί.

Βεβαίως η Αθήνα κατ' επανάληψη τονίζει πως οι επιλογές της είναι οι ορθές. Μόνον που κατά την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής κανείς δεν δύναται να είναι βέβαιος από την αρχή εάν έχει τοποθετηθεί στη «σωστή πλευρά της Ιστορίας», διότι, απλούστατα, ουδείς γνωρίζει πώς θα εξελιχθεί μια περιπέτεια, το τέλος της οποίας είναι ενίοτε κάτι που δεν θέλησε κανείς από τους εμπλεκόμενους.

Πολλοί ρωτούν σε κάθε ευκαιρία πότε θα γίνουν εκλογές. Για την ακρίβεια, ρωτούν αν το φθινόπωρο θα έχουμε εντέλει εκλογές. Επικρατεί η γενική πεποίθηση ότι όσοι εργαζόμαστε σε εφημερίδα κατέχουμε μια «μυστική γνώση» την οποία έχουμε δεσμευθεί με ιερό όρκο να μην αποκαλύψουμε σε κανέναν παρά μόνον όταν έρθει η κατάλληλη ώρα.

Η αλήθεια είναι πιο πεζή: δεν ξέρουμε. Ψυχανεμιζόμαστε, υποθέτουμε, μαντεύουμε – ακόμη και οι συντάκτες και οι ρεπόρτερ που έχουν καλή και συστηματική εποπτεία του πολιτικού σκηνικού δεν γνωρίζουν. Μπορεί βέβαια κάποιος να βασιστεί στο ένστικτό του. Αλλά ως εκεί.

Κανένας δεν μπορεί να απορρίψει την πιθανότητα αμέσως μετά τη Διεθνή Εκθεση Θεσσαλονίκης ότι ο πρωθυπουργός δεν θα προκηρύξει εκλογές οι οποίες θα πραγματοποιηθούν ένα μήνα αργότερα. Όπως επίσης κανένας δεν μπορεί να επιβεβαιώσει κάτι τέτοιο φυσικά.

Τι βλέπουμε αυτή τη στιγμή; Οι πρωθυπουργός και υπουργοί βρίσκονται σε μια άτυπη προεκλογική εκστρατεία ανά την επικράτεια.

Αλλά η οριστική απόφαση θα ληφθεί μόλις το κυβερνητικό

επιτελείο σιγουρεύσει κάτι θετικό ως προς τα προγνωστικά, τις τάσεις του εκλογικού σώματος κτλ. Αλλιώς, παρά την έντονη κινητικότητα, θα αφήσει τον χρόνο να κυλήσει.

Η επίσημη κυβερνητική θέση είναι ότι «πάμε για το 2027» αλλά πολλά σε κάνουν να εισαι καχύποπτος πως δεν θα φτάσουμε ως εκεί.

Δεν είναι μόνον η κινητικότητα και του ίδιου του πρωθυπουργού σε διάφορες περιοχές της χώρας. Είναι και η επανεμφάνιση του Αλέξη Τσίπρα στο προσκήνιο που, όσο να 'ναι, μια πίεση την ασκεί. Κομβικός «παίκτης» με το λεγόμενο επικοινωνιακό χάρισμα, ανεξαρτήτως της δυσάρεστης συλλογικής εμπειρίας που είχε η χώρα με εκείνον στο τιμόνι της.

Ουσιαστικά χωρίς κόμμα, χωρίς έναν στέρο μηχανισμό που να τρέχει τα πράγματα, στις διάφορες δημοσκοπήσεις ο κ. Τσίπρας εμφανίζεται δεύτερος και με άνεση από τους άλλους.

Ποιοι είναι οι άλλοι; Σίγουρα όχι ο Κυριάκος Μητσοτάκης ο οποίος κρατάει γερά την πρωτιά, επίσης με χαρακτηριστική άνεση και παρά τη φθορά των επτά συνεχών χρόνων εξουσίας.

Οι άλλοι είναι βασικά ο κ. Νίκος Ανδρουλάκης και το ΠΑΣΟΚ, καθώς οι λεγόμενοι «μικροί» της λαϊκιστικής Δεξιάς πλέονται από την κ. Καρυστιανού, η οποία όμως και η ίδια πιέζεται πολύ ήδη στο εσωτερικό του νεότευκτου κόμματός της. Η παραφιλολογία με τις πρώτες αποχωρήσεις που έχουν ανακινωθεί αναδεικνύει, αν μη τι άλλο, το μάλλον σαθρό εγχείρημα της ένταξης της στην πολιτική αρένα.

Το ΠΑΣΟΚ είναι ο μεγάλος χαμένος ήδη – και κυρίως από τη στιγμή που θα επιβεβαιωθούν τα προγνωστικά που θέλουν τον κ. Τσίπρα δεύτερο στις προτιμήσεις του εκλογικού σώματος.

Όπωςδήποτε θα είναι μια μεγάλη επιτυχία για τον πρώην πρωθυπουργό, ο οποίος, το υπογραμμίζουμε, χωρίς κόμμα ουσιαστικά, εκτίναξε τα ποσοστά του (ή έτσι φαίνεται αυτή τη στιγμή).

Προσωπικά αδυνατώ να αντιληφθώ πώς και γιατί ο κ. Τσίπρας φιγουράρει δεύτερος: η τετραετία του 2015-2019 ήταν, με ελάχιστες εξαιρέσεις, τραυματική.

Το ξαναθυμηθήκαμε παρακολουθώντας το εξαιρετικό ντοκιμαντέρ «Στο χιλιόστο». Ας μη θιζόμαστε το γεγονός ότι η ρητορική της επανεμφάνισης Τσίπρα δεν

έχει την παραμικρή μετατόπιση ή κάτι φρέσκο, νέο συγκριτικά με αυτήν που ξέραμε.

Για κάποιους, μέσα από τις αφηγήσεις τρίτων, στο «Χιλιόστο» ο κ. Τσίπρας (ο οποίος αρνήθηκε να μιλήσει στο ντοκιμαντέρ) βγαίνει σε μεγάλο βαθμό «καθαρός», ότι προσπάθησε πολύ σκληρά, ότι συνειδητοποίησε τι γίνεται αλλά οι συνεργάτες του δεν ακολούθησαν. Δεν είμαι σίγουρος πως ισχύει: ο επικεφαλής κρίνεται και από τους συνεργάτες που επιλέγει.

Σε κάθε περίπτωση, έχω την αίσθηση ότι ο λόγος που η Νέα Δημοκρατία του Κυριάκου Μητσοτάκη συνεχίζει να είναι πρώτη δεν είναι μόνον η ανυπαρξία αντιπολίτευσης αλλά κάτι ακόμα εξαιρετικά σημαντικό: η γενικευμένη εντύπωση πως σήμερα, σε έναν κόσμο με τεράστιους κινδύνους διεθνώς, με απρόβλεπτους και επικίνδυνους ηγέτες μεγάλων δυνάμεων, η παρούσα κυβέρνηση, παρά όλα της τα σοβαρά προβλήματα και τα ολισθήματά της, με τη σταθερότητα που τη διακρίνει και τις διεθνείς συμμαχίες της, αποτελεί μια ελάχιστη δικιά ασφαλεία. Κάτι που δεν μπορεί να προσφέρει ο κ. Τσίπρας και οι άλλοι. Φυσικά ο χρόνος θα δείξει.

Περί εκλογολογίας

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΑΙΝΗ**

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΑΙΝΗ. imakris@kathimerini.gr

Τα κεκτημένα φυγείν αδύνατον

Της **ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Η Νέα Δημοκρατία ψηφίστηκε το 2019, ξαναψηφίστηκε το 2023 και τώρα θέλει πάλι να ξαναψηφιστεί. Το γεγονός αναφέρεται με έκπληξη, πράγμα αναμενόμενο αφού είναι ασυνήθιστο στον τόπο μας. Αναφέρεται όμως και με κάποια χροιά αποδοκμασίας, σαν να αποτελούσε ένδειξη υπερβολής ή ακόμη και απληστίας. Τι τη χρειάζεται την τρίτη θητεία ο Μητσοτάκης; Γιατί δεν του έφτασαν οι δύο;

Το ερώτημα μοιάζει εύλογο, έλα όμως που δεν υπάρχει ρολόγια να μετράει πόσους χρόνους απαιτείται για να παραλάβεις, π.χ., μια φαλιρισμένη ΔΕΗ και να τη μετατρέψεις σε εταιρεία πολυδαίδαλη, με μετοχή περιζήτητη και με τεράστιες προοπτικές εξέλιξης; Ή για να οργανώσεις την διάσωση του πληθυσμού από μια πανδημία, ή για να πείσεις τις αγορές ότι άλλαξες και εισαι πλέον αξιόπιστος ή για να επανεξεπιλιστείς ώστε να μπορείς να στείλεις μέσα σε τέσσερις ώρες φρεγάτες και αεροπλάνα στην Κύπρο, ή να τα κάνεις ταυτόχρονα όλα αυτά μαζί. Μετρήσιμο είναι μόνον το αποτέλεσμα – εάν δηλαδή οι ενέργειές σου φεράνε επιτυχία ή όχι. Πού βρισκόταν η ΔΕΗ το 2019 και πού τώρα; Πόσο έπεσε η ανεργία; Πόσο αναβαθμίστηκε η θέση μας στην Ευρώπη; Πόσο αποτελεσματικά και γρήγορα κινη-

θήκαμε στρατιωτικώς προς την Κύπρο; Πότε άλλοτε στην Ιστορία μας η Βουλγαρία μάς ζήτησε στρατιωτική φύλαξη;

Εχει, λοιπόν, η κυβέρνηση κάθε δικαίωμα να προβάλλει το έργο της και να μου ζητήσει να την ξαναψηφίσω. Το αλλόκοτο είναι πως και η αντιπολίτευση προς τα εκεί με στρώνει κι εκείνη! Πώς καταφέρνει αυτό; Θα σας εξηγήσω αμέσως. Η αντιπολίτευση μου τάζει πολλά και πλούσια, αλλά πουθενά δεν μου λέει τι απ' όλα όσα έχει επιτύχει ήδη έως τώρα η Ν.Δ. Θα το συνεχίσει εκείνη. Το 112 και ο εξοπλισμός της χώρας είναι δύο καλά παραδείγματα, καθώς αποτελούν για τον καθένα μας ζήτημα ζωής ή θανάτου.

Τον Ιούλιο του 2018 η φωτιά που έπιασε γύρω από το Μάτι έκαψε ζωντανούς πάνω από εκατό ανθρώπους. Η διαχείριση αυτής της τραγωδίας από τον τότε κυβερνώντα Αλέξη Τσίπρα ήταν μια απίστευτη εξαπάτησης και συγκάλυψης της κρατικής ανικανότητας. Μέσα σε ένα χρόνο ο ΣΥΡΙΖΑ έπεσε. Το πρώτο πράγμα που έκανε η διάδοχος Νέα Δημοκρατία ήταν να εγκαταστήσει τον πανευρωπαϊκό αριθμό πρώτης ανάγκης – το 112. Χάρης σε αυτόν οι τεράστιες πυρκαγιές που έγιναν απανωτά τα επόμενα χρόνια έκαψαν μεν μεγάλες εκτάσεις, αλλά οι κάτοικοι προειδοποιή-

θηκαν από το 112 και μετακινήθηκαν οσωτικά από τις κρατικές υπηρεσίες. Και εγώ κάθε καλοκαίρι που συγκεντρώνεται όλη η οικογένεια στην εξοχή, κάνω τον σταυρό μου που υπάρχει το 112 και εξασφαλίζει τη ζωή των παιδιών και των εγγονών μου σε ώρα ανάγκης.

Αλλά με μια διάδοχη κυβέρνηση θα συνεχίσει να λειτουργεί το 112; Φίδια με ζώνουν, γιατί δεν άκουσα ποτέ από έναν αντιπολιτευόμενο πολιτικό να λέει «το 112 οργανώθηκε αποτελεσματικά και θα το διατηρήσουμε ως κόρην οφθαλμού!». Δεν ξέρω καν τι γνώμη έχει ο κ. Ανδρουλάκης – ή οποιοσδήποτε άλλος ζητάει την ψήφο μου – για το 112. Αλλά ξέρω ότι ο δήμαρχος Πατρέων, στέλεχος του ΚΚΕ, το περασμένο καλοκαίρι, όταν μεγάλες φωτιές έζωσαν την πόλη, παρακινούσε αναφανδόν τον κόσμο να μην υποκύψει τις οδηγίες του 112. Και φωνή δεν ύψωσε κανένα από τα άλλα κόμματα για να αντιπαρατεθεί σε αυτήν την επικίνδυνη παλαβωμάρα! Αυτό τι σημαίνει; Πως μόλις ένα από αυτά τα κόμματα αναλάβει την κυβέρνηση θα αφήσει το 112 να ξεχαρβαλωθεί;

Ας πάρουμε τώρα τα εξοπλιστικά. Μόνη της η Νέα Δημοκρατία μελετούσε και έφερνε στη Βουλή νομοσχέδια για τις αγορές, μόνη της ψήφιζε τα σχε-

τικά νομοσχέδια. Τα κόμματα που έχουν ήδη κυβερνήσει και τώρα ζητούν την ψήφο μου, το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΡΙΖΑ, δεν τα ζητούσαν στη Βουλή – τα απέρριπταν απλώς ή πρότειναν άλλα, δικά τους. Δικαίωμά τους. Όμως αυτό τι σημαίνει; Πως θεωρούν ότι πράγματι «πετάχτηκαν δισκατομύρια στο βρόντο» και γι' αυτό εκείνοι, μόλις γίνουν κυβέρνηση θα τα αφήσουν όλα να αποσθρωθούν γιατί πρέπει να προμηθευθούνε άλλα, καλύτερα; Και στο μεταξύ, τι γίνεται με την ετοιμότητά μας να αντιπαρατεθούμε αστραπιδόν σε νέα απειλητική κίνηση της Τουρκίας εναντίον μας;

Τα κόμματα έχουν αρχίσει να μου τάζουν διάφορα δωρεάν. Η Μαρία των Κβάντα μου υπόσχεται δικαστήρια και μπόλικες ψυχαναλυτικές κλίνες. Ο κ. Βελόπουλος ειδικεύεται στην επικοινωνία με το θείον και τα ξυλόλια. Ο ρεμπραντισμένος κ. Τσίπρας πλειοδότησε έναντι του Ανδρουλάκη στα δωρεάν εισιτήρια λεωφορείων. Εγώ όμως τίποτα από αυτά δεν λιμπίζομαι, ενώ θέλω πολύ να μάθω ποιος μου εξασφαλίζει κεκτημένα μου, όπως το 112 και τον εξοπλισμό μας. Και περί αυτών δεν έχω ακόμη ακούσει λέξη.

Η κ. Αθηνά Κακούρη είναι συγγραφέας.

Από αδιέξοδο σε μονόδρομο

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Η απόσπαση προσοχής που προκαλούν οι οθόνες των ίσως και όχι πολύ έξυπνων τελικά κινητών μας συσκευών έχουν προστεθεί τα τελευταία χρόνια ως ακόμα ένας επιβαρυντικός παράγοντας στην άβολη και δυσαρμονική συνύπαρξη μεταξύ πεζών και οχημάτων στο ιδιαίζον αστικό τοπίο της Κύπρου. Προσωπικά, λόγω ακριβώς αυτής της κατάστασης με τα κινητά, μου έχει τύχει δεκάδες φορές, είτε ως πεζός να κινδυνεύω να συγκρουστώ με αυτοκίνητο, είτε –κυρίως– ως οδηγός αυτοκινήτου να κινδυνεύω να συγκρουστώ με ανυποψίαστο πεζό που βρίσκεται απορροφημένος στην οθόνη του και κυριολεκτικά δεν βλέπει τι γίνεται γύρω του.

Αν και ασφαλώς η εξάρτηση

συμβαίνει χρόνια τώρα στη συντριπτική πλειονότητα, αν όχι των χωρών της υφηλίου, τουλάχιστον των χωρών της Ε.Ε., όπου υποτίθεται ότι τουλάχιστον ανήκουμε.

Αξίζει να σκεφτούμε μόνο πόσες από τις εκατοντάδες χιλιάδες μετακινήσεις ιδιωτικών οχημάτων, που τώρα πραγματοποιούνται σε καθημερινή βάση, θα μπορούσαν να αποφευχθούν. Μπορεί ο μέσος πολυάσχολος ενήλικας εργαζόμενος, που ίσως έχει και ανήλικα εξαρτώμενα, να έχει ενδεχομένως μεγαλύτερη δυσκολία στο να απεξαρτηθεί από το ιδιωτικό του –ογκώδες και SUV συνήθως– όχημα, υπάρχουν όμως δεκάδες αν όχι εκατοντάδες χιλιάδες πολίτες εκεί έξω, όπως είναι τα παιδιά, οι έφηβοι, οι παππούδες αλλά και ένα σωρό νεαροί ενήλικες ή μεσήλικες φυσικά, που θα βελτιώνων σημαντικά την ποιότητα ζωής τους, εάν μετακινούνταν από τη μία γειτονιά στην άλλη ή από τη μία πόλη σε άλλη, χωρίς να πρέπει να μπουν σε αυτοκίνητο. Όχι μόνο θα βελτιώνων τη δική τους ζωή, αλλά θα συνέβαλλαν με αυτό τον τρόπο σε μια πιο ευρύθυμη λειτουργία του συνόλου της κοινωνίας μας.

Το έχουμε κάνει να μοιάζει περιπλοκό, είναι όμως απλό και ξεκάθαρο: Πρέπει οι δημόσιες συγκοινωνίες να λειτουργούν «ανταγωνιστικά» με το ιδιωτικό αυτοκίνητο και αντίστοιχως πρέπει οι διαδρομές μας ως πεζοί, ποδηλάτες κ.λπ. να γίνουν τέτοιες που επίσης να λειτουργούν «ανταγωνιστικά». Να είναι δηλαδή ευχάριστες και δροσερές τα καλοκαίρια ως διαδρομές, με πλατιά πεζοδρόμια και ικανοποιητική σκίαση.

Κλείνοντας αισιόδοξα, εκτιμώ πως λόγω του τέλματος του οποίοι έχουμε ήδη φτάσει δεν μπορεί παρά τα πράγματα από τώρα και στο εξής να βελτιωθούν. Έχουν ήδη γίνει ορισμένα θαρραλέα βήματα μπροστά, με τη συγκοινωνία από ανύπαρκτη που ήταν πριν από μερικά χρόνια σήμερα να είναι τουλάχιστον υπαρκτή και με ορισμένους δρόμους και δημόσιους χώρους στις πόλεις μας να έχουν γίνει, αλλού λιγότερο και αλλού περισσότερο, φιλικό στους πεζούς. Για όλους ωστόσο τους σωστούς λόγους, το περιβάλλον για το ιδιωτικό αυτοκίνητο εκεί και όπου δεν είναι απαραίτητο πρέπει να γίνει δυσπρόσιτο: Κι αυτό, από «αδιέξοδο» που ίσως φαίνεται τώρα, πρέπει να γίνει «μονόδρομος».

demetriadesp@sppmedia.com

Κάτοικοι του Καράκας της Βενεζουέλας λίγο μετά τον ισχυρό σεισμό που έπληξε τη χώρα, μεγέθους 7,5 Ρίχτερ.

EPW/ANIER PERIA

Το κράτος δικαίου εν κινήσει!

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Η διδυμη ενόπλη των πραγμάτων, έλεγχος με ισσοροπίες δεν υφίσταται και το άλλο Κυπριακό περιπλέκει σχεδόν τα πάντα.

Τι μένει για να έχουμε πραγματική μεταρρύθμιση;

1. Είτε ο πρόεδρος εκχωρεί σε εθελοντική βάση ισχύ στη Βουλή, όπως οι ακροάσεις για διορισμούς προέδρων Ανεξάρτητων Αρχών και προέδρων Δ.Σ. στις αντίστοιχες επιτροπές της Βουλής.

2. Είτε επιλογές για διορισμό με έγκριση από την πλειοψηφία

και όχι (μόνο) τις συνέπειες. Η ψήφος δεν παρέχει δικαιώματα που πρέπει μετεκλογικά να ικανοποιηθούν, αντίθετα, η εκλογική επιτυχία συνιστά ευθύνη για να δούμε γιατί και πού μείναμε πίσω και με ποιους και πώς θα δουλέψουμε διαφορετικά. Στον δημόσιο διάλογο η απλή λύση είναι η αναζήτηση του τύπου «ποιος ευθύνηται», ενώ το μείζον είναι η επεξεργασία ενός μεσοπρόθεσμου προγράμματος για ξεπεράσει των στρεβλώσεων στο κράτος δικαίου, με κεντρικό στόχο την προσαρμογή της νήσου στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Παρά τις δυσκολίες, η συνταγματική μεταρρύθμιση είναι επιβεβλημένη, αξιοποιώντας βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, ώστε να τεθεί τέρμα στη διπλή ιδιότητα του γενικού και του βοηθού γενικού εισαγγελέα ως αυτόχρονα νομικών συμβούλων του κράτους και αποκλειστικών δικαστικών αρχών, καθώς και το ανέλεγκτο των αποφάσεών τους σε σχέση με ποινικές δίωξεις. Ταυτόχρονα, η τροποποίηση του νόμου για την Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς δίνοντας σε αυτήν εξουσίες ποινικού ανακριτή. Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς, κατακτιέται μόνο όταν το κράτος διαθέτει αποτελεσματικούς θεσμούς και μηχανισμούς ελέγχου.

της ολομέλειας της Βουλής, όπως το καθέρωσε ο Γ. Βασιλείου με τον/την επίτροπο Διοικησέως.

3. Είτε σχηματισμός ενός πραγματικού «Συμβουλίου Επιλογής» με εντολές για ανεξάρτητη δραστηριότητα σε στελέχωση, τα πρόσωπα, οι επιλογές κ.λπ.

Η 4η επιλογή, είναι αυτή που βλέπουμε, είναι ιδιαίτερα δημοφιλής, συνέχιση της πεπατημένης με «παράγωγα» που διαβάζουμε στις πολλές σελίδες του πορίσματος της ΑκΔ. Όμως, το πόρισμα της ΑκΔ μάς λέει (μεταξύ άλλων) να αντιμετωπίσουμε τις αιτίες της υστέρησης μας

και όχι (μόνο) τις συνέπειες. Η ψήφος δεν παρέχει δικαιώματα που πρέπει μετεκλογικά να ικανοποιηθούν, αντίθετα, η εκλογική επιτυχία συνιστά ευθύνη για να δούμε γιατί και πού μείναμε πίσω και με ποιους και πώς θα δουλέψουμε διαφορετικά. Στον δημόσιο διάλογο η απλή λύση είναι η αναζήτηση του τύπου «ποιος ευθύνηται», ενώ το μείζον είναι η επεξεργασία ενός μεσοπρόθεσμου προγράμματος για ξεπεράσει των στρεβλώσεων στο κράτος δικαίου, με κεντρικό στόχο την προσαρμογή της νήσου στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Παρά τις δυσκολίες, η συνταγματική μεταρρύθμιση είναι επιβεβλημένη, αξιοποιώντας βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, ώστε να τεθεί τέρμα στη διπλή ιδιότητα του γενικού και του βοηθού γενικού εισαγγελέα ως αυτόχρονα νομικών συμβούλων του κράτους και αποκλειστικών δικαστικών αρχών, καθώς και το ανέλεγκτο των αποφάσεών τους σε σχέση με ποινικές δίωξεις. Ταυτόχρονα, η τροποποίηση του νόμου για την Ανεξάρτητη Αρχή κατά της Διαφθοράς δίνοντας σε αυτήν εξουσίες ποινικού ανακριτή. Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς, κατακτιέται μόνο όταν το κράτος διαθέτει αποτελεσματικούς θεσμούς και μηχανισμούς ελέγχου.

Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς, κατακτιέται μόνο όταν το κράτος διαθέτει αποτελεσματικούς θεσμούς και μηχανισμούς ελέγχου.

Η αναζήτηση λύσεων μέσα από συναινετικές διαδικασίες δεν βρίσκει πολλούς οπαδούς. Όμως, το πασιφανές γεγονός είναι μπροστά μας: το μοντέλο άσκησης εξουσίας στη νήσο μας έχει ξεπεραστεί προ πολλού. Είναι σημαντικές οι δι-

πραγματεύσιμες εισηγήσεις με βάση την εμπειρία που έχει κατακτηθεί. Η κοινή γνώμη προσέχει τις προτάσεις που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέτει στον δημόσιο διάλογο εδώ και χρόνια για την κατάσταση του κράτους δικαίου στην Κύπρο, με κορυφαίες εκείνες που αφορούν το διαχωρισμό των εξουσιών του γενικού εισαγγελέα και την κατάργηση του περιφρούρου «ανέλεγκτου» του.

Αυτή η έρευνα μάς αφορά και διενεργήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: «Το 77% σε ολόκληρη την Ε.Ε. στηρίζει την ιδέα ότι θα πρέπει να παρέχονται πόροι από τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό στα κράτη-μέλη, μόνο υπό την προϋπόθεση της εφαρμογής των αρχών του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας από την εκάστοτε κυβέρνηση». Αυτή είναι μια πολύ σοβαρή απάντηση σε εκείνα τα κράτη-μέλη που αγνοούν ή και αδιαφορούν για τις συστάσεις της Ε.Ε. και εμπιμένουν στην πεπατημένη και ασφαλώς μάς αφορά.

Το γενικότερο πλαίσιο: Από τη μια είναι οι πρακτικές της κλειστής κοινωνίας, του ελέγχου του κράτους, της ποδηγήτσης των διορισμών, ο φόβος απέναντι στις μεταρρυθμίσεις. Από την άλλη, οι προκλήσεις για την ανοικτή κοινωνία, η σύμπλευση με τις λύσεις μέσα από συναινετικές διαδικασίες δεν βρίσκει πολλούς οπαδούς. Όμως, το πασιφανές γεγονός είναι μπροστά μας: το μοντέλο άσκησης εξουσίας στη νήσο μας έχει ξεπεραστεί προ πολλού. Είναι σημαντικές οι δι-

www.larkoslarkou.org.cy

Πώς το Μουντιάλ κατατρόπωσε το μίσος του διαδικτύου

Του ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

«Προσωπικά δεν ήξερα ότι οι Νορβηγοί με τους Σουηδούς έχουν μίσος μεταξύ τους», έγραψε με αρκετή επιπολαιότητα μια Αμερικανίδα στο X, σχολιάζοντας εικόνες και συνθήματα από το Παγκόσμιο Κύπελλο του Ποδοσφαίρου σε ΗΠΑ, Καναδά και Μεξικό. Κάτω από την ανάρτησή της όμως, έγινε κάτι εξαιρετικά ασυνήθιστο. Χιλιάδες Σουηδοί, Νορβηγοί και άλλοι Ευρωπαίοι, με ευθύμη διάθεση έσπευσαν να εξηγήσουν: «Μα τι λες; Αδέλφια είμαστε και πειράζουμε ο ένας τον άλλο!» Και κάπου εκεί η ανθρωπότητα πέτυχε ακόμα μια μικρή νίκη, από τις αμέτρητες αυτές τις ημέρες, απέναντι στην τοξικότητα του διαδικτύου.

Έχουμε συνθίσει τα τελευταία χρόνια, να «σक्रολάρουμε» στα κοινωνικά δίκτυα και να μετατρέπεται κάθε μέρα μας σε έναν ατέρμονο ψηφιακό εμφύλιο πόλεμο, γεμάτο αρνητικές ειδήσεις, προσβολές, διχαστικές απόψεις και δολοφονίες χαρακτήρων. Ένα κείμαρρο από πολιτική πόλωση, οικονομική αβεβαιότητα, κυνισμό και καλλιέργεια της ανα-

σφάλειας, αλλά και ένα «βόθρο» γεμάτο ζήλια και φθόνο για τη ζωή που κάνουν άλλοι άνθρωποι. Τα κοινωνικά δίκτυα είναι σχεδιασμένα για να τρέφονται από τα αρνητικά μας συναισθήματα. Η οργή, η ζήλια και η αντιπαράθεση φέρνουν κλικ, και τα κλικ φέρνουν έσοδα. Την ώρα που ο καθένας μας εκνευρίζεται, χωρίς να το πολυσκεφτεί, να ξέρει ότι κάνει το κατίρι ενός αλγορίθμου.

Σε οποιαδήποτε άλλη στιγμή, κάτω από την αδαή ανάρτηση της Αμερικανίδας, θα προσέτρεχαν μεμονωμένοι ή οργανωμένοι τοξικοί να εκμεταλλευθούν τον δικαστικό λόγο, να προσβάλουν και να μειώσουν «εχθρούς» και συνομιλητές τους. Αν δείτε, όμως, σχεδόν το σύνολο των αναρτήσεων για το Μουντιάλ, στο X, στο Facebook, στο TikTok, ακόμη και στο Instagram, θα διαπιστώσετε ότι οι περιθωριακοί που θεωρούν τα τελευταία χρόνια ότι μπορούν να επιβάλλουν την άποψή τους στην πλειοψηφία, περιθωριοποιούνται. Και αντί της σωτηρίας και απομάκρυνσης των κανονικών ανθρώπων που έχουμε συνθίσει, έχουμε αυτή τη φορά απαντήσεις στην τοξικότητα από

εικόνες ενός κόσμου πιο χαρούμενου και πιο αισιόδοξου. Με ανθρώπους από διαφορετικές εθνότητες και θρησκείες, να τραγουδούν μαζί, να χορεύουν και να γίνονται φίλοι. Κάποιοι, θα πουν ότι το Μουντιάλ είναι γιορτή και ως τέτοια είναι λογικό να έχει ο κόσμος μια πιο θετική διάθεση. Αυτό είναι, εν μέρει, σωστό. Όμως, ως συμπτώματις της προσηλυτικής διοργάνωσης. Όποιος παρακολουθούσε τα σχόλια σε κοινωνικά δίκτυα και μέσα ενημέρωσης, θα σχημάτιζε τη βεβαιότητα ότι οδηγούμαστε σε ένα Παγκόσμιο Κύπελλο ασύγγνωστης αποτυχίας και σε ένα έντονα εκθροικό περιβάλλον για τους επισκέπτες, ειδικότερα στις ΗΠΑ, με άδεια γήπεδα και Αρχές να συλλαμβάνουν και να απελαύνουν κόσμο. Οι ίδιοι οι Αμερικανοί ήταν με την εντύπωση ότι ανέμεναν τους φτωχούς αλλοδαπούς επισκέπτες που θα γεμίσουν τη χώρα με επιπλέον φασαρίες και εγκλήματα.

Τι όμως και όσο και αν προστάθουν αλόγοι και καλοθελητές να καλλιεργήσουν το επόμενο κεφάλαιο του μίσους, ήλθε η πραγματικότητα να τους κατατρόπωσε. Διότι, αυτό που βλέπουμε εί-

να τους Σκωτσέζους, τους Ολλανδούς, τους Νορβηγούς, τους Γερμανούς, τους Βραζιλιάνους, τους Αργεντινούς, τους Αφρικανούς και όλους σχεδόν, να «καταλαμβάνουν» τα κέντρα μεγαλουπόλεων και να τις μετατρέπουν σε ένα απέραντο πανηγύρι, στο οποίο οι ντόπιοι τρέχουν έκθαμβοι να συμμετάσχουν και να κοινωνικοποιηθούν. Βλέπουμε αγκαλιασμένους οπαδούς διαφορετικών χωρών να κάνουν πράξη έναν πολύ διαφορετικό κόσμο γεμάτο γέλια, τραγούδια και χαμόγελα. Και βλέπουμε και μεμονωμένα περιστασιακά αξιοθαύμαστους ανθρώπους, όπως εκείνη με τους Κολομβιανούς που, μετά το γκολ που πέτυχαν, παρηγορούσαν ένα κλαμένο παιδάκι από το Ουζμπεκιστάν, φωνάζοντας «Ουζμπεκιστάν!» με όλη τους την καρδιά, ή τους Σκωτσέζους να συνεχίζουν οργανωμένα σε ιδρύματα για παιδιά. Ναι, το Μουντιάλ είναι ποδόσφαιρο, ένα παιχνίδι και κανείς δεν ισχυρίζεται ότι λύνει τα παγκόσμια προβλήματα. Υπάρχουν παντού στον κόσμο πόλεμοι, οικονομικές κρίσεις και γεωπολιτικές εντάσεις. Αλλά ακριβώς γι' αυτό είναι τόσο πολύτιμο: επειδή προσφέρει

μια πολύτιμη παύση. Μια υπενθύμιση ότι η ζωή δεν είναι μόνο scroll και οργή. Είναι και χαρά, σεβασμός και κοινές στιγμές. Τα social media κατέστησαν κοινωνίες ολόκληρες και ομάδες ανθρώπων εγκλωβισμένους σε θαλάμους αντίληψης του μίσους. Το Μουντιάλ, έστω λίγο, σπάει τους θαλάμους αυτούς και μας φέρνει ξανά πρόσωπο με πρόσωπο με συνανθρώπους μας από όλο τον κόσμο. Με τους οποίους, όσες και αν είναι οι διαφορές μας, δεν παύουμε να είμαστε όλοι άνθρωποι με όμοιες ανάγκες και αναζητήσεις.

«Το ποδόσφαιρο είναι το πιο σημαντικό από τα λιγότερο σημαντικά πράγματα στη ζωή», έλεγε ο θρυλικός Ιταλός προπονητής, Αρίγκο Σάκι και –προσωπικά– θαύμαζα τη συγκεκριμένη του ατάκα. Πλέον όμως, νομίζω ότι το ποδόσφαιρο εξελίσσεται σε κάτι μεγαλύτερο. Μια απόδειξη ότι η ζωντανή, ανθρώπινη επαφή μπορεί να κερδίσει την ψηφιακή μιζέρια που μας υποβάλλεται καθημερινά. Και μια αποκαλύψη ενός κόσμου που κινδυνεύσαμε να ξεχάσουμε.

michalis@michalis.com

Αναπολώντας Αλέκο Μαρκίδη

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Ουδείς αναντικατάστατος, αλλά και όλοι οι άνθρωποι είναι μοναδικοί. Οι εξουσίες έρχονται και παύονται, τα πλούττα στοιβάζονται και διασκορπίζονται, η δόξα ανακτάται και ανατρέπεται, οι έρωτες θεριεύουν και σβήνουν και απλώς η ζωή συνεχίζεται. Με τα ανθρώπινα κριτήρια, οι άνθρωποι τιμώνται, αλλά και τιμιάζονται και εν ζωή και μετά θάνατον. Μόνο με τα κριτήρια του Θεού, οι άνθρωποι καταξιώνονται και απαξιώνονται και σε αυτή και στην άλλη και την αιώνια ζωή. Οι άνθρωποι της εξουσίας, κατά κανόνα, παλεύουν για την υστεροφημία τους, les και ένα γαλάμα ή μια πνακίδα στον δρόμο, θα τους οδηγήσει είτε στον παράδεισο είτε στην κόλαση.

Ένας ευπατριδής της πολιτικής και της νομικής επιστήμης, ήταν ο αείμνηστος Αλέκος Μαρκίδης. Τώρα αν το κομματικό του κριτήριο και η ευγενής φιλοδοξία του για τον προεδρικό θώκο, δεν ήταν τόσο ισχυρά, αυτό δεν μειώνει την αξία του ανθρώπου. Ακόμη και την ώρα της δικής του «επανάστασης», όταν διεκδικούσε την Προεδρία της Δημοκρατίας, απέναντι στον Γλαύκο Κληρίδη, φανέρωσε το πολιτικό του ήθος και παρατιμήθηκε από τη Νομική Υπηρεσία, ένα αξίωμα για πολλούς ισχυρότερο και από αυτό του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ωστόσο, δεν έχει την αιγλή, την προβολή και το εύρος των εξουσιών του ύπατου αξιώματος.

Οι παλαιότεροι, όλοι όσοι πέρασαν ή περνούν ακόμη καθημερινώς από τη «Βάσανο» του Κοινοβουλίου, είτε ως βουλευτές είτε ως εργαζόμενοι είτε ως κοινοβουλευτικοί συντάκτες, αναπολούν συχνά-πυκνά το ήθος, τη σοφία και τη νομική δεινότητα του Αλέκου Μαρκίδη. Όταν υπηρετούσε στο πανίσχυρο αξίωμα του γενικού εισαγγελέα, σχεδόν καθημερινά παρευρισκόταν στις συνεδριάσεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών. Έδιδε γνωματεύσεις, έλυσε προβλήματα και καθόριζε σε μεγάλο βαθμό την πορεία αυτού του τόπου. Οι νομοθέτες δεν ανέμεναν για μίνες ή και για χρόνια γνωματεύσεις, δεν στοιβάζονταν θέματα και προβλήματα και, κυριότερο, η κοινωνία «γλίτωνε» πολλά εκατομμύρια ή καλύτερα δισεκατομμύρια ευρώ, στον φαύλο κύκλο της γραφειοκρατίας και του πολέμου μεταξύ υπηρεσιών και διευθυντών του Δημοσίου. Το γράμμα του νόμου ποτέ δεν ήταν πάνω από το συμφέρον των πολιτών και του τόπου και η δημόσια υπηρεσία προχωρούσε σιγούρα με γοργότερους ρυθμούς. Τότε ούτε λόγος για Αρχή Κατά της Διαφθοράς, ούτε κουβέντα για υφυπουργεία και «επιτροπάκια», ούτε και για ένα σωρό άλλους θεσμούς, οι οποίοι ταλαιπωρούν, αντί να διευκολύνουν

την καθημερινότητα των πολιτών. Ο Αλέκος Μαρκίδης ποτέ δεν απέφευγε τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και πάντα προέβαινε σε δηλώσεις, έστω και αν δυσκόλευε τους κοινοβουλευτικούς συντάκτες με τη νομική του δεινότητα. Τότε δεν υπήρχε ούτε αίθουσα Τύπου στη Βουλή και οι δηλώσεις γίνονταν συνήθως στην είσοδο του Κοινοβουλίου.

Μετά τον Αλέκο Μαρκίδη, οι εκάστοτε γενικοί εισαγγελέες «παξίωσαν» σε πολλές περιπτώσεις τη Βουλή και αραιά προσέρχονταν στο Κοινοβούλιο. Μερικοί έλεγαν ότι είναι νομικοί σύμβουλοι της κυβέρνησης και όχι της Βουλής. Έστειλαν ανώτερους λειτουργούς, οι οποίοι αναγκαστικά στηρίζονται μόνο στο γράμμα του Συντάγματος και του Νόμου, ύστερα πάντα από πολλές μελέτες. Αποτέλεσμα, η Βουλή να αναγκαστεί αρχικά να προσλάβει νομικό γνωσμένου και ακολουθώντας να λαμβάνει γνωματεύσεις από ιδιίτες δικηγόρους. Το κόστος είναι «τρελό», ενώ και η αξιοπιστία των γνωματεύσεων, όπως είναι πολύ φυσικό, δεν φάνει στο ύψος των γνωματεύσεων της Νομικής Υπηρεσίας. Αποτέλεσμα να οδηγούνται πολλά νομοθετήματα στο Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο είναι και ο τελικός κριτής της συνταγματικότητας των νόμων. Συνεπακόλουθα, η απουσία «νομικής αυθεντίας» στο Κοινοβούλιο πολλαπλασιάσει τις συνεδριάσεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών, αλλά και των ωρών εργασίας νομοθετών και εργαζομένων στο Κοινοβούλιο. Στη μετὰ Μαρκίδη εποχή, εκτός από τους γενικούς εισαγγελέες, πολλοί είναι και υπουργοί οι οποίοι αποφεύγουν τον ναό της Δημοκρατίας. Εξαιρέση υπουργοί που υπηρέτησαν ως βουλευτές, οι οποίοι πολλές φορές έρχονται και χωρίς πρόσκληση. Ακόμη, υπουργοί συστηματικά αποφεύγουν τις δηλώσεις στην αίθουσα Τύπου, αφού εκεί φαίνεται ότι δέχονται δύσκολες ερωτήσεις. Η δημοσιογραφία αποτελεί συστατικό στοιχείο της σύγχρονης δημοκρατίας και αποκαλείται σχηματικά και τέταρτη εξουσία. Όχι γιατί είναι εξουσία, αλλά γιατί μπορεί να «ελέγχει» με ερωτήσεις την εξουσία, να συμβάλλει στον διάλογο, μεταξών των «αντίπαλων» δυνάμεων και να μειώνει την αλαζονεία της εξουσίας, όταν η ίδια δεν πέφτει στην παγίδα της αλαζονείας. Στη ζωή όλα φαίνονται σχετικά και τυχαία. Ωστόσο, ποτέ δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η αξία του ανθρώπου. Όταν ο άνθρωπος καταφέρει να αλλάξει τον εαυτό του, μπορεί να αλλάξει και όλο τον κόσμο. Η αριστεία δεν είναι «κουβέντα», αλλά συνεχής αγώνας ζωής. Και από εκεί και πέρα, απλώς ό,τι κάνεις βρίσκεις, όπως θα έλεγαν και οι παππούδες μας.

kaparispan@yahoo.gr

Εκκλησία και ποιμνιο - μπορούν να γίνουν περισσότερα;

Του ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΧΑΣΑΠΗ

Δεν υπάρχει ενσυνείδητος γονιός που να μην πασχίζει να κάνει το καλύτερο που μπορεί για τα παιδιά του. Να προσφέρει υλικά αγαθά και πνευματικά εφόδια που τα παιδιά έχουν ανάγκη. Στην πορεία της ζωής, συνειδητοποιεί ότι τα πιο ουσιώδη είναι ίσως αυτά που προσφέρει πριν τα παιδιά τα χρειαστούν ή τα ζητήσουν. Είναι εφόδια που θα κρακίζουν τον χαρακτήρα για να ξεπεράσει τις δύσκολες στιγμές, που συγκρατούν ένα παιδί από μια κατρακύλα. Για τους πλείστους γονείς, αυτή η προσφορά αποτελεί ένα υπερβατικό έργο, πάνω από τις τυπικές υποχρεώσεις του ρόλου, και συνεπάγεται στερήσεις.

Γίνεται το ίδιο στη σχέση της ιεραρχίας της Εκκλησίας και του ποιμνίου της στις μέρες μας; Η τέλεση των ιερών ακολουθιών και των μυστηρίων, ιδιαίτερα της εξομολόγησης, ανήκουν στον πυρήνα των καθηκόντων της Εκκλησίας. Για να πραγματοποιήσει την υπέρβαση η Εκκλησία, μέσω των ιεραρχών της, οφείλει να κάνει περισσότερα. Να προσεγγίσει τα προβλήματα που ταλανίζουν το σύγχρονο ποιμνιο, αναζητώντας απαντήσεις και προτεινόμενες λύσεις. Η θέση της Εκκλησίας εδώ βρίσκεται, μαζί με τον κόσμο που την έχει ανάγκη. Δεν αρκεί η στάση αναμονής, περιμένοντας να έλθει κοντά ο πιστός που βασανίζεται. Περιχίεται σε μείνους τα μοναστήρια, είναι διαφορετική η δική τους αποστολή.

Η υπόλοιπη Εκκλησία επέλεξε να δράσει ανάμεσα στον κόσμο, και για να επιτελέσει την

αποστολή της πρέπει να βγει από τα μέγαρα, να πλησιάσει, ν' ανοίξει διάλογο. Χωρίς φόβο για ολισθημα. Μα, υπάρχει το κήρυγμα, σκέφτεσαι. Ναι, πόσο πιο βολικός και ασφαλής ο μονόλογος. Κι έπειτα, το κήρυγμα φτάνει σε λίγους, αυτούς που εκκλησιάζονται. Για τους άλλους ποιος θα νοιαστεί;

Γι' αυτούς που βαφτίζονται και διδάσκονται στο σχολείο Ορθοδοξία, αλλά στην πορεία κλυδωνίζονται. Που εκτίθενται σε επιρροές που τους μπερδεύουν, που συλλογίζονται ερωτήματα όπως γιατί νηστεία, γιατί δεν καταλαβαίνω τα ελληνικά που ακούω στον ναό κ.λπ.

Κι ενώ ο κόσμος προσμένει εξωστρέφεια από τους εκκλησιαστικούς άρχοντες, βλέπουμε εσωστρέφεια. Πώς αλλιώς να αποκαλέσουμε τον αποκλεισμό των λαϊκών της Πάφου από την εκλογή νέου μητροπολίτη. Πρόκειται για μια ιστορία όπου το ένα λάθος διαδέχεται το άλλο. Ξεκίνησε όταν διέφυγε εντελώς της αξιολόγησης του προϊστάμενου μητροπολίτη η ακαταλληλότητα του πρωτοσύγκελου του για να τον διαδεχθεί, και όταν εκείνος κατάφερε και εξέλγη μητροπολίτης και εκτέθηκε τον απέπειψε, προκαλώντας σκανδαλισμό στο ποιμνιο. Σκανδαλισμός που έστω εκ των υστέρων μπορούσε να είχε αποφευχθεί, αν ο Αρχιεπίσκοπος δήλωνε έγκαιρα mea culpa (το είπε 12 μήνες αφότου έπαψε τον Τυχικό). Με το οποίο, εν τέλει, θα ένιωθε και ο ίδιος ανακούφιση, μια και το αλάθητο δεν ανήκει στην Ορθοδοξία.

Να είναι άραγε αυστηρή η

πολύ κριτική; Δεν αμφισβητούμε καθόλου το σημαντικό έργο που επιτελείται. Από την ιεραρχία, και από πλήθος φιλότιμων ιερών στις ενορίες. Μάλιστα συνεχίζει να εμπλουτίζεται, με πρόσφατο παράδειγμα την ανακίνωση προσφοράς γενναίων επιδοτήσεων από την Αρχιεπισκοπή, για 3 και περισσότερα παιδιά, για καταπολέμηση της υπογεννητικότητας.

Δεν είναι καθόλου εύκολη δουλειά να φροντίζεις ένα ποιμνιο. Τα πρόβλατα θέλουν καθημερινά τη σίτισή τους. Και όχι μόνο. Κάποια μέρα ξεσπά επιδημία αφρώδους πυρετού ή ευλογιάς. Η Πολιτεία επεμβαίνει, αλλά σκοντάφτει. Ασθενή και υγιή ζώα οδηγούνται στη θανάτωση. Για την πνευματική επιδημία στην κοινωνία, τα συνήθη μέτρα δεν φτάνουν. Ο κόσμος ζητά την υπέρβαση.

Όποτε είναι εύκολη δουλειά να μανατζάρεις μια Σύνοδο, αλλά φαντάζει ίσως ευκολότερη στους συνοδικούς από το να οδηγείς το ποιμνιο στους σημερινούς καιρούς. Εδώ που χρειάζεται φαντασία, έτσι που να μην παραστρατήσεις από τον ορθό λόγο, ενώ αποτολμάς μια σειρά από ενέργειες προσέγγισης ενός πλατύτερου ακροατηρίου. Για τη διατύπωση των ενεργειών και λεπτομερειών υλοποίησής πρέπει να δημιουργηθεί μια ομάδα εργασίας στην οποία να συμμετέχουν και ικανά πρόσωπα που δεν συνήθιζαν να μπαίνουν στα μέγαρα, έτσι που να διευρύνεται η συλλογική ικανότητα. Τέτοιες δοκιμασμένες προσωπικότητες υπάρχουν, και είμαστε

διατεθειμένοι να συνεισφέρουμε αμισθί. Μόνο με yesmen δεν επανακτάται η εμπιστοσύνη του ποιμνίου.

Μια τέτοια σύναξη ανοικτών μυαλών θα ξεκινήσει με συλλογή ιδεών. Που αξίζουν να δοκιμασθούν έστω ως τεστ περιορισμένης διάρκειας, για μέτρηση της ανταπόκρισης του κόσμου, πριν παρθούν αποφάσεις εξάπλωσής τους. Σκέφτομαι τεστ νέων επικοινωνιακών εργαλείων, νέων μηνυμάτων, νέων ωφωριών των ακολουθιών, αναγνωσμάτων μεταφρασμένων σε απλά ελληνικά. Ακόμη και τεστ προσέγγισης διαζευγμένων. Το εκκλησιαστικό δικαστήριο εκδίδει ένα διαζύγιο και μετά σιωπά. Τι θα συγκέντρωνε αν στους 6 μήνες επιδίωκε μια συνάντηση (με τον καθένα χωριστά), για να μάθει πως ξαναπαίνουν το νήμα της ζωής;

Ο υπογράφων έχει δημοσιεύσει πολλά άρθρα υπερασπιζόμενος τόσο την πίστη, όσο και εκκλησιαστικούς ηγέτες που δέχθηκαν επιθέσεις. Παρόλα αυτά, είναι με συστολή που καταπίστηκα με το παρόν. Είμαστε μήπως λιγοστοί αυτοί που αγωνιούμε για τη στήριξη που δεν παίρνει το χειμαζόμενο ποιμνιο; Φαίνεται είμαστε πολλοί. Χαρακτηριστική η ατάκα ενός σοβαρού, μορφωμένου πιστού στο ακούσμα ότι ετοιμάζω το ανά χειράς άρθρο: «μπορώ να προσθέσω μια παράγραφο όποια στιγμή θές»!

Ο Ξενοφών Χασάπης είναι σύμβουλος και εκπαιδευτής Στελεχών Επιχειρήσεων και Νέων. xenophon.hasapis@gmail.com

Φήμες λένε ότι ο νεαρός στο Σίδνεϊ (διακρίνονται τα πόδια του) ακόμη δεν έχει βρει τα κλειδιά που έψαχνε.

Ο λαγοκέφαλος και το παράδοξο του Μουρ

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ*

Πόσο ριζική πρέπει να γίνει η κλιματική αλλαγή για να αλλάξει η καθημερινότητά μας; Πόσο επικίνδυνη και αισθητή πρέπει να γίνει για να αλλάξουμε τις συνήθειές μας και τους συνήθεις τρόπους με τους οποίους σκεφτόμαστε το άμεσο μέλλον μας; Γνωρίζουμε θεωρητικά για την κλιματική αλλαγή και πλέον τα παιδιά μας τη διδάσκονται στα σχολεία όπως διδάσκονται τη βιομηχανική επανάσταση. Μοιάζει με μια ιστορική διαδικασία η οποία διαδραματίζεται μπρος στα μάτια μας, αλλά την παρακολουθούμε σαν ταινία σε έναν συμπαντικό κινηματογράφο.

Αντιλαμβάνομαστε τις συνέπειες, βιώνουμε τις συνέπειες, αλλά η αντίληψη και τα βιώματά μας δεν είναι αρκετά για να «το πιστέψουμε». Βλέπουμε για παράδειγμα κάθε καλοκαίρι να καίγονται εκατομμύρια στρέμματα δασών σε όλη τη νότια Ευρώπη, βλέπουμε σχεδόν καθημερινά άμμο από τη Σαχάρα να πέφτει στις βεράντες μας, αλλά δεν μπορούμε να πιστέψουμε ότι όλη η νότια Ευρώπη θα ερημοποιηθεί. Μπορεί την τελευταία εβδομάδα στη Γαλλία να πέθαναν δεκάδες άτομα από τις ασυνήθιστα υπερβολικές θερμοκρασίες ή οι καταιγίδες που

διαδέχονται η μία την άλλη να σαρώνουν τις πόλεις μας, τίποτε όμως δεν εισέρχεται στην αυτοσυνείδησή μας, τίποτε δεν γίνεται μέρος της αυτοαντίληψής μας. Βιώνουμε θανάτους και καταστροφές αλλά όχι την κλιματική αλλαγή. Μοιάζουμε σαν το υποκείμενο του Μουρ που εκφράζει το παράδοξό του: «Βρέχει, αλλά δεν το πιστεύω».

Στη φράση αυτή, το υποκείμενο δηλώνει ότι βρέχει, αποδέχεται δηλαδή το εμπειρικό γεγονός ότι βρέχει, μόνο για να το αρνηθεί στη συνέχεια λέγοντας ότι δεν πιστεύει ότι βρέχει. Αν κάποιος πει ότι «βρέχει», θα ήταν λογικό να προσθέσει μια πρόταση του είδους «πρέπει να πάρω ομπρέλα». Η συνήθης λογική λέει ότι μια καταφατική δήλωση εκφράζει πίστη σε αυτό που δηλώνει και όχι αμφιβολία. Παρόλα αυτά η στάση αυτή δεν αποτελεί λογικό παράδοξο, δεν αποτελεί κάποιο είδος «στρογγυλού τετραγώνου». Για τον Βιτγκενστάιν, αυτό το παράδοξο δείχνει ότι «η λογική δεν είναι τόσο απλή όσο πιστεύουν οι λογικοί», κάτι που αναλύει κυρίως στο δέκατο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους των «Φιλοσοφικών Ερευνών» του. Σύμφωνα με τον Αυστριακό φιλόσοφο, το παράδοξο του Μουρ δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως μια απλή «ψυχολογική ανοησία»,

όπως πιστεύει ο ίδιος ο Μουρ. Κατά πρώτον, ο Βιτγκενστάιν παρατηρεί ότι το παράδοξο υπάρχει μόνο στον ενεστώτα και στο πρώτο πρόσωπο του ενικού. Αν πω: «έβρεχε, αλλά δεν το πιστεύω», στο παρελθόν, η πρόταση είναι απολύτως λογική. Το ίδιο και αν πω: «βρέχει, αλλά αυτός δεν το πιστεύει», στο τρίτο πρόσωπο. Το παράδοξο προκύπτει μόνο όταν λέω: «δεν πιστεύω» στον ενεστώτα. Η ασυμμετρία ανάμεσα στο πρώτο και στο τρίτο πρόσωπο αποδεικνύει ότι το ρήμα «πιστεύω» δεν λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο είτε ανάλογα με το πρόσωπο είτε ανάλογα με τον χρόνο στον οποίο χρησιμοποιείται.

Κατά δεύτερον, ο Βιτγκενστάιν υποστηρίζει ότι η σύγχυση προέρχεται από την ψευδαισθητική ότι το ρήμα «πιστεύω» χρησιμεύει πάντα για να περιγράψει την εσωτερική ψυχική μου κατάσταση, ενώ κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Το να λέω «πιστεύω ότι βρέχει» δεν σημαίνει ότι αναλύω τις πεποιθήσεις μου. Είναι ένας τρόπος περιγραφής της πραγματικότητας, με μια απόκρωση αμφιβολίας ή αβεβαιότητας. Για παράδειγμα, «ψιχαλίζει αλλά δεν είμαι εντελώς βέβαιος ότι θα βρέξει 'πραγματικά'». Συνεπώς, η φράση του Μουρ έχει αποτέλεσμα ανάλογο με μια λογική αντίφαση, αν και στην

πράξη δεν αποτελεί κάτι τέτοιο. Τέλος, για να ενισχύσει τον συλλογισμό του, ο Βιτγκενστάιν προτείνει ένα νοητικό πείραμα που έχει έκτοτε γίνει διάσημο. Ας φανταστούμε ότι υπάρχει ένα ρήμα που σημαίνει συγκεκριμένα «πιστεύω λανθασμένα».

Θα μπορούσαμε εύκολα να κλίνουμε αυτό το ρήμα στο τρίτο πρόσωπο: «πιστεύει λανθασμένα ότι βρέχει», κάτι που σημαίνει: πιστεύει ότι βρέχει, αλλά αυτό είναι λάθος. Το ρήμα αυτό δεν θα είχε κανένα νόημα στο πρώτο πρόσωπο του ενεστώτα: «πιστεύω λανθασμένα ότι βρέχει», διότι τη στιγμή που συνειδητοποιώ ότι η πεποίθησή μου είναι λανθασμένη, παύω να την πιστεύω. Για τον Βιτγκενστάιν, το παράδοξο του Μουρ αποδεικνύει ότι δεν είμαστε παρατηρητές της σκέψης μας. Δεν ανακαλύπτουμε τις πεποιθήσεις μας εξετάζοντας τον εαυτό μας. Οι πεποιθήσεις μας εκδηλώνονται άμεσα μέσω των δηλώσεών μας.

Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουμε συλλογικά, ως συλλογικό πολιτικό υποκείμενο, την κλιματική αλλαγή είναι ανάλογος με το υποκείμενο που λέει «πιστεύουμε λανθασμένα ότι βρέχει», φράση η οποία είναι απόλυτα λογική. Σημαίνει ότι το άτομο που την εκφράζει, ενώ αποτελεί μέρος της συλλογικότητας,

δεν συμμερίζεται τη συλλογική δήλωση. Ενώ αποδεχόμαστε και διδάσκουμε συλλογικά την κλιματική αλλαγή, ατομικά, στην καθημερινή μας ρουτίνα την αρνιόμαστε. Αυτό αλλάζει με την ανεξέλεγκτη εξάπλωση του λαγοκέφαλου ή του σαρκοβόρου μικροβίου στα μεσογειακά νερά. Ποιος θα πάει φέτος σε παραλία χωρίς να φοβάται ότι θα τον δαγκώσει λαγοκέφαλος; Το καλοκαιρινό μπάνιο στη θάλασσα δεν είναι πλέον κάτι το απλό ή το δεδομένο. Ποιος ή ποια θα αφήσει το παιδί του/της να κολυμπήσει αμέριμνο; Και ποιος θα ξαναμπει στο νερό μετά τις πρώτες αναφορές για επιθέσεις λαγοκέφαλων; Ο φόβος και η αβεβαιότητα γίνονται κομμάτι της καθημερινής μέριμνας και ρουτίνας. Είναι σαν να μας «δαγκώνει» βίαια η κλιματική αλλαγή, ενώ χαλαρώνουμε αμέριμνοι στα γαλανά νερά της τεχνολογικής μας υπεροψίας. Αν η αντιμετώπιση της ζέστης με τη χρήση κλιματιστικών είναι απλή, οι νέοι κίνδυνοι που μας περιμένουν στις μεσογειακές παραλίες αλλάζουν τα δεδομένα, μας εισάγουν σε ένα νέο επίπεδο πολυπλοκότητας.

* Ο Παναγιώτης Χρηστάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ο Μασάντ Μπούλος (δεξιά), σύμβουλος του Ντόναλντ Τραμπ αρμόδιος για αραβικές και αφρικανικές υποθέσεις, συναντήθηκε στο Κάιρο με τους υπουργούς Εξωτερικών της Αιγύπτου Μπαμπρ Αμπνελτάι (δεύτερος από δεξιά), της Σαουδικής Αραβίας Φαϊζάλ μπιν Φαρκάν αλ Σαούντ (τρίτος από δεξιά) και της Τουρκίας Χακάν Φιντάν, στις 20 Ιουνίου. Στη συνάντηση της ομάδας R-4, που πραγματοποιήθηκε την επόμενη ημέρα στην αιγυπτιακή πρωτεύουσα, συμμετείχε και ο ΥΠΕΞ του Πακιστάν Μοχάμαντ Ισάκ Νταρ.

Η Λιβύη, ο Μπούλος και η Cosco

Η αμερικανική κινητοποίηση «ρυμουλκεί» και την Αίγυπτο σε μια νέα «συνεννόηση» με την Τουρκία. Έχει απαντήσεις η ελληνική διπλωματία; Η κινεζική «βάση» στη Μισράτα

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ**

Τις τελευταίες εβδομάδες η κινητικότητα στη Λιβύη ήταν εντατική. Τόσο στην Τρίπολη, όπου εδρεύει η κυβέρνηση εθνικής ενότητας υπό τον Αμπντούλ Χαμίτ Ντμπεϊμπί, όσο και στη Βεγγάζη, την έδρα των Χαφτάρ της ανατολικής Λιβύης και της λιβυκής εθνοσυνέλευσης. Στη δικασμένη από τον εμφύλιο πόλεμο χώρα βρέθηκε ο Μασάντ Μπούλος, προσωπικός απεσταλμένος του προέδρου των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ, ταυτόχρονα με Ευρωπαίους παράγοντες που επικειρούν να εισέλθουν στον αγώνα για την αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων της Λιβύης, αλλά και τους Τούρκους, οι οποίοι αντιλαμβάνονται ότι το παιχνίδι στη χώρα με το πλούσιο υπέδαφος έχει αρχίσει να προσελκύει τους πιο μεγάλους παίκτες, συμπεριλαμβανομένων της Κίνας.

Νέες διευθετήσεις

Σε αυτό το μεγάλο παιχνίδι που εξελίσσεται λίγα ναυτικά μίλια νοτίως της Κρήτης, η Αθήνα επιχειρεί να κρατήσει ανοικτούς τους διαύλους, όπως έδειξαν η επίσκεψη του Σαντάμ Χαφτάρ, υπαρχηγού των ενόπλων δυνάμεων της ανατολικής Λιβύης, στην Αθήνα αλλά και οι επαφές σε χαμηλότερο επίπεδο στην Τρίπολη, στις αρχές του μήνα (εκεί βρέθηκε η υπουργός Εξωτερικών Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου). Ωστόσο, τα όρια της ελληνικής επιρροής είναι μάλλον

πεπερασμένα, ειδικά όταν οι μεσαιίω δρώντες στη Λιβύη, κυρίως η Τουρκία, η Αίγυπτος και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ) πλέον αναζητούν τρόπους μεταξύ τους συνεννόησης στο έδαφος.

Ο λόγος για όλη αυτή την κινητοποίηση οφείλεται, κυρίως, στην παρουσία του κ. Μπούλος, ο οποίος έχει αναλάβει για λογαριασμό του κ. Τραμπ να προωθήσει την ενοποίηση της Λιβύης. Ο κ. Μπούλος μπήκε βέβαια στο παιχνίδι με τη συνήθη, για τα δεδομένα της κυβέρνησης Τραμπ, ορμητικότητα. Πρότεινε ένα σχήμα ενοποίησης με ρόλο για τον πρωθυπουργό της Δύσης Αμπντούλ Χαμίτ Ντμπεϊμπί και τον διάδοχο της Ανατολής Σαντάμ Χαφτάρ. Κάτι που ενόχλησε όχι μόνο τον Μοχάμμεντ αλ Μενφί, νυν πρόεδρο της Λιβύης, αλλά και διάφορους ακόμα ισχυρούς παράγοντες της μεγάλης χώρας με τις ισχυρές φυλές. Και τούτο παρά το γεγονός ότι κάποιες πρωτοβουλίες του κ. Μπούλος, όπως οι κοινές ασκήσεις των ενόπλων δυνάμεων Ανατολής και Δύσης, με τη συνεργασία και των Τούρκων, είναι γενικά αποδεκτές.

Πάντως δεν είναι τυχαίο ότι οι μεγαλύτερες αντιδράσεις στο σχέδιο Μπούλος προέρχονται από τη Μισράτα που –εκτός από πατριδα του πρωθυπουργού Ντμπεϊμπί– είναι και η οικονομική «ατμομηχανή» της Λιβύης, με ένα μεγάλο λιμάνι το οποίο αποτελεί τη βασική αρτηρία της χώρας, αλλά έχει δύο βασικές ιδιαιτερότητες. Η πρώτη είναι ότι το λιμάνι ανήκει στην κινεζική Cosco, η οποία φιλοδοξεί να μετατρέψει τη Μισράτα σε ένα ακόμα σημείο πρόσβασης στην Αφρική, μάλιστα ανακοίνωσε τη σύνδεση με λιμάνι της Κίνας στις αρχές Μαΐου. Η δεύτερη ιδιαιτερότητα της Μισράτα είναι ότι αποτελεί την πιο τουρκόφιλη περιοχή της Λιβύης, με οθωμανική παράδοση, αλλά και πιο πρακτικές παραχωρήσεις, όπως, για παράδειγμα, ενοπιότητα που του τουρκικό ναυτικό χρησιμοποιεί για να ελλιμενίζονται φρεγάτες ή μικρότερα σκάφη που καταπλέουν στη Λιβύη.

Η παρουσία των Κινέζων στη Μισράτα και κυρίως η επιμονή των Λιβύων να εμβαθύνουν τη σχέση τους με το Πεκίνο αποτελεί το βασικό πρόβλημα των Αμερικανών. Ετσι, τους τελευταίους μήνες οι πρεσβείες ΗΠΑ και Κίνας στην Τρίπολη μεγεθύνονται ολόένα και περισσότερο, με τις «μεσαιίω» δυνάμεις που έχουν ιστορική επιρροή στη Λιβύη να επικειρούν να ανασχεδιάσουν την παρουσία τους εκεί. Δεν είναι τυχαίο ότι μέσα σε λίγες ημέρες ο επικεφαλής των μυστικών υπηρεσιών Αιγύπτου Χασάν Ρασάντ, ο Ιταλός ομόλογός του, στρατηγός Τζοβάνι Καραβέλι και ο επικεφαλής της τουρκικής ΜΙΤ Ιμπραήμ Καλίν βρέθηκαν στη Λιβύη, οι δύο πρώτοι στην Τρίπολη και ο τελευταίος στη Βεγγάζη.

Οι χώρες αυτές έχουν επιρροή η οποία μεταφράζεται σε κάτι περισσότερο από διπλωματική πίεση. Η Τουρκία και η Αίγυπτος είχαν εμπλακεί υποστηρίζοντας αντίθετες πλευρές κατά τον εμφύλιο. Αυτή τη στιγμή, πρέσβης της Ελλάδας στην Τρίπολη είναι ο έμπειρος διπλωμάτης Γιάννης Παπαλεγιού, ενώ στη Βεγγάζη τη καθήκοντα του γενικού προξένου (που ξεφεύγουν από την τυπική περιγραφή της δουλειάς) ασκεί ο Αθανάσιος Αναστόπουλος, ο οποίος έχει αναλάβει και τις επαφές με τους τοπικούς αξιωματούχους. Η Ελλάδα έχει εξασφαλίσει, επίσης, τη θέση του επικεφαλής της αντιπροσωπείας της Ε.Ε. στη Λιβύη, την οποία θα αναλάβει ο Αλέξης Κωνσταντόπουλος, αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΙΜΕΚ. Στο τραπέζι έχει πέσει και η δημιουργία ελληνικού προξενείου στη Μισράτα, για λόγους καλύτερης συνεργασίας στο πεδίο της οικονομίας, αλλά φαίνεται ότι η ιδέα αυτή μετατίθεται χρονικά στο μέλλον. Παράλληλα, η Αθήνα κάνει κάποιες ακόμα κινήσεις, όπως η τοποθέτηση λιμενικού ακολουθού στο γενικό προξενείο στη Βεγγάζη, προκειμένου να υπάρχει καλύτερη επικοινωνία με την ακτοφυλακή της ανατολικής Λιβύης, της οποίας η Ελλάδα έχει ήδη εκπαιδεύσει περίπου 90 στελέχη.

Η τετραμερής

Η εντατική δραστηριοποίηση στη Λιβύη είναι ένα ζήτημα, ωστόσο για την Αθήνα συνοδεύεται από μια άλλη ανησυχία, τη μετατροπή της χώρας σε πεδίο συνεννόησης της Τουρκίας με κράτη που θεωρεί εταίρους της, και κυρίως την Αίγυπτο. Τις προηγούμενες ημέρες η

Αθήνα επιχειρήσει να διαχειριστεί την κατάσταση που προέκυψε μετά τις πληροφορίες για τη σταδιακή συνεννόηση του Καΐρου με την Αγκυρα στα ζητήματα της Λιβύης, κυρίως όμως την τετραμερή που έγινε στην Αίγυπτο με τη συμμετοχή της Τουρκίας, της Σαουδικής Αραβίας και του Πακιστάν, με τη συμμετοχή του Μασάντ Μπούλος.

Αν και φαίνεται ότι εκ των υστέρων η Αίγυπτος έδωσε διαβεβαιώσεις ότι δεν υπάρχει κάποια μεταβολή στάσης που να επηρεάζει τα βασικά συμφέροντα της Ελλάδας, δηλαδή την τμηματική συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ της 6ης Αυγούστου 2020 που αποτελεί «ασπίδα» στο τουρκολιβυκό μνημόνιο, είναι απολύτως σαφές ότι οι σχέσεις του Καΐρου με την Αγκυρα έχουν εισέλθει σε μια νέα εποχή. Και επιταχυντής αυτής της κατάστασης είναι το Ισραήλ. Οι πόλεμοι των τελευταίων δυόμισι ετών έχουν φέρει τις μεγάλες συνιτικές δυνάμεις πιο κοντά, καθώς η κατάρρευση της δύναμης του Ιράν στο Λεβάντε (Συρία και Λίβανος) δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί παθητικά, καθώς κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι δημιουργούνται συνθήκες κυριαρχίας του Ισραήλ στο σύνολο της περιοχής. Η Αίγυπτος και το Ισραήλ μπορεί από το 1979 και μετά να έχουν λειτουργικές σχέσεις, ωστόσο η αλλαγή των ισορροπιών στην περιοχή επηρεάζει εκ των πραγμάτων διάφορες παραμέτρους μέχρι πρότινος σχετικά σταθερές, όπως για παράδειγμα το εύρος δέσμευσης των Αμερικανών.

Η συμφωνία για την ΑΟΖ

Αν και το Κάιρο διαβεβαιώνει την Αθήνα ότι δεν υπάρχει κάποια μεταβολή σχετικά με την τμηματική συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ, είναι σαφές ότι οι σχέσεις του με την Αγκυρα έχουν εισέλθει σε νέα εποχή, με κατεύθυνση αυτής της εξέλιξης το Ισραήλ.

ΑΠΟΨΗ

Γιατί η Αίγυπτος έρχεται πιο κοντά στην Τουρκία

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Το τελευταίο χρονικό διάστημα γίνεται όλο και πιο εμφαντική η επαναπροσέγγιση Αιγύπτου - Τουρκίας. Ταυτόχρονα παρατηρείται ένα αμοιβαίο μούδιασμα στις ελληνοαιγυπτιακές σχέσεις, που εκκίνησε από το ζήτημα της Μονής του Σινά, το οποίο κακοφόρμισε, και συνεχίστηκε με την εκατέρωθεν αβλεψία αλληλοενημέρωσης για ενέργειες περί τις θαλάσσιες ζώνες. Βεβαίως, οι επικοινωνίες των υπουργών Εξωτερικών είναι συχνές, ενώ πρόσφατα η Ελλάδα διευκόλυνε την εκταμίευση ευρωπαϊκών κονδυλίων για τη στήριξη της χειμαζόμενης αιγυπτιακής οικονομίας. Ωστόσο, φαίνεται να έχει μετριαστεί το πολύ θετικό μομέντο των περασμένων ετών. Προσώρας εντοπίζεται μία μετατόπιση του Καΐρου προς την Αγκυρα, για τέσσερις λόγους:

Πρώτον, η κυβέρνηση Αλ Σίσι πηξέται τόσο από τη δημογραφική έκρηξη (περίπου 115 εκατ. πληθυσμός) όσο και από τις αφίξεις μεταναστών, αλλά και από τη σημαντική μείωση των εσόδων από το

Σουέζ και τον τουρισμό, άρα βρίσκεται σε αναζήτηση κεφαλαίων και επενδύσεων. Καθίσταται έτσι πιο ευάλωτη σε παροτρύνσεις για τη συμμετοχή της σε περιφερειακά σχήματα. Η Τουρκία είναι διατεθειμένη να προβεί σε επενδύσεις, ιδίως στον κλάδο της βιομηχανίας. Η δε Σαουδική Αραβία αιμοδοτεί συστηματικά την αιγυπτιακή οικονομία και έχει ευλόγως την απαίτηση το Κάιρο να ακολουθήσει τη στρατηγική επιλογή της να διαμορφώσει μία βάση συνεννόησης των δύο ισχυρότερων αραβικών κρατών με το Πακιστάν και την Τουρκία. Σε αυτόν τον σχηματισμό, η προστιθέμενη αξία του Πακιστάν είναι τα πυρηνικά του, της Τουρκίας οι ένοπλες δυνάμεις και η θέση της στο ΝΑΤΟ και της Αιγύπτου ο μεγάλος αριθμητικός στρατός της, η γειτνίαση με τη Γάζα και το αποτύπώμά της στον αραβικό κόσμο.

Δεύτερον, το Ισραήλ, υπό την τωρινή ηγεσία του, θεωρείται αστάθμητος παράγων. Ακόμη και οι χώρες που παραδοσιακά συνεννοούνταν μαζί του, όπως η Ιορδανία και η Αίγυπτος, δυσπιστούν έναντι των

προθέσεών του. Αιγύπτιοι και Ιορδανοί δεν είναι ακόμη πεισμένοι ότι οι Ισραηλινοί δεν θα εξωθήσουν τελικά Παλαιστίνιους προς τις χώρες τους. Γενικότερα, το Ισραήλ εξελίσσεται σε καταλύτη αναζήτησης και εξεύρεσης έστω και προσωρινών συνεργειών από μέρους πολλών περιφερειακών δρώντων ώστε να μην του επιτρέψουν να επιβάλει τη ριζοσπαστική ατζέντα του. Ακόμη και αν η αντιπαλότητα του καθενός με το Ισραήλ διαφέρει, το ίδιο και οι φιλοδοξίες τους (π.χ. ο τουρκικός ηγεμονισμός δεν αρέσει σε Σαουδική Αραβία και Αίγυπτο), τα περισσότερα κράτη ενώνουν τις δυνάμεις τους, εξαιτίας και του κλονισμού της εμπιστοσύνης τους απέναντι στις ΗΠΑ.

Τρίτον, στην Λιβύη, Κάιρο και Αγκυρα βρίσκονται για σχεδόν 15 χρόνια σε αντιπαλα στρατόπεδα. Όμως, σχετικά πρόσφατα, η Τουρκία προσέγγισε τις αρχές της ανατολικής Λιβύης, προσέφερε χρήματα και πιθανόν διαβεβαιώσεις ότι η θέση τους είναι εξασφαλισμένη σε περίπτωση επικράτησης των δυνάμεων της ανα-

γνωρισμένης κυβέρνησης, ενώ έδωσε στον Χαφτάρ κάποιου είδους νομιμοποίηση, ανοίγοντας μαζί του διαύλους επικοινωνίας. Δεν αποκλείεται η Αγκυρα να έχει αποπειραθεί να μεσολαβήσει ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη και οπωσδήποτε σήμερα η πολιτική της στη Λιβύη είναι πιο ισορροπημένη, προς τέρψιν του Καΐρου, που θεωρούσε σοβαρή απειλή για την ασφάλειά του τυχόν επέλαση τζιχαντιστικών οργανώσεων, εξ ου και χρησιμοποίησε ως ζώνη ανάσχεσης τις δυνάμεις γύρω από τον Χαφτάρ, επιδιώκοντας έλεγχο των δυτικών συνόρων του. Χωρίς να έχει αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη, η ένταση μεταξύ των δύο χωρών έχει εκτονωθεί. Είναι, πάντως, αποκαλυπτικό του εμετάβλητου περιφερειακού περιβάλλοντος το γεγονός ότι η Αίγυπτος συνεργάστηκε στενά με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα στη Λιβύη, αλλά οι δυο τους βρίσκονται σε έντονη αντιπαράθεση σε σχέση με το Σουδάν.

Τέταρτον, στο πολύπαθο Σουδάν, όπου 14 εκατ. έχουν εκτοπιστεί και 20 εκατ. βρίσκονται σε άμε-

ση ανάγκη σίτισης, Αίγυπτος και Τουρκία έχουν βρει ένα modus operandi. Η σύγκλιση τους συνιστά στην υποστήριξη της κυβέρνησης του Σουδάν και του στρατηγού Μπουρχάν έναντι των RSF, με την Τουρκία να παρέχει μη επανδρωμένα αεροσκάφη στις σουδανικές ένοπλες δυνάμεις και επιπρόσθετες υπηρεσίες, αλλάζοντας τις ισορροπίες υπέρ τους. Η Αίγυπτος δεν φαίνεται να ενοχλείται από την πρόθεση της Τουρκίας να αποκτήσει ναυτική παρουσία στο Σουδάν, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις ολικής επαναφοράς της ως σημαντικού περιφερειακού δρώντος στη βόρεια Αφρική, γιατί το Κάιρο αυτή τη στιγμή «καίγεται» για την ασφάλεια των συνόρων του και κυρίως για τη σταδιακή σταθεροποίηση του Σουδάν, που αποτελεί σημαντική πηγή κινδύνων όχι μόνο λόγω της εισροής προσφύγων, αλλά και των δικτύων διακίνησης όπλων και των ένοπλων ομάδων.

Ενα επιπλέον πλεονέκτημα της Τουρκίας είναι η αμυντική βιομηχανία της, καθώς μπορεί να προσφέρει στην Αίγυπτο πρόσβαση

σε σύγχρονο εξοπλισμό μέχρι και συμπαραγωγές, ενώ η πρώτη έχει περίπου αποκρυσάσει τη Μουσουλμανική Αδελφότητα, ζητώντας φιλοξενία από τους Αιγυπτίους Αδελφούς Μουσουλμάνους που φιλοξενεί να κρατούν πολύ χαμηλούς τόνους έναντι του Αλ Σίσι. Ας έχουμε πάντα υπόψη την παραδοχή του πρώην υπουργού Εξωτερικών της Αιγύπτου, Σούκρι, σε Έλληνα ομόλογό του, ότι το πρόβλημα της χώρας του δεν ήταν με τον τουρκικό λαό, αλλά με τον Ερντογάν.

Κάιρο και Αγκυρα έχουν σοβαρούς λόγους να αποκαταστήσουν τις διαταραγμένες σχέσεις τους, εντούτοις, μεσομακροπρόθεσμα οι τουρκικές φιλοδοξίες για επικρατοσύνη στην ευρύτερη γειτονία θα επαναφέρουν τη δυσπιστία και τη σύγκρουση συμφερόντων. Στο μεσοδιάστημα, η Τουρκία λογικά θα επζητήσει την υπογραφή καθορισμού ΑΟΖ.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (IGA), καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

ETK0
GATE TO MODERN CULTURE
LIMASSOL

JULY 6
19:30 TILL LATE

TICKETS €10
INCLUDING ONE COCKTAIL

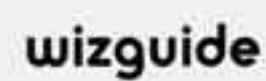
MAIN PARTNER

PARTNERS

EVENT SUPPORTER

MEDIA PARTNER

ORGANISER

Προσκλητήριο βετεράνων

Σε ποιους τηλεφωνεί ο Αντώνης Σαμαράς προκειμένου να τους στρατολογήσει για το κόμμα που σχεδιάζει

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Τα τηλεφωνήματα το τελευταίο διάστημα έχουν ενταθεί. Και μάλιστα από τον ίδιο τον πρόεδρο. Ο **Αντώνης Σαμαράς**, αυξάνοντας την κινητικότητα του για τη δημιουργία νέου κόμματος, πραγματοποιεί το τελευταίο διάστημα προσωπικές επαφές. Τα στελέχη που θέλει να προσελκύσει έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και προσεγγίζονται με ένα σαφές πολιτικό σκεπτικό. Το κομμάτι της παλιάς και σε μεγάλο βαθμό αποστασιοποιημένης βάσης της Νέας Δημοκρατίας αποτελεί για τον κ. Σαμαρά την ιδανική μαγιά για το δικό του κόμμα, καθώς γνωρίζει ότι στελέχη κυρίως μεγαλύτερης ηλικίας, με μακρά διαδρομή στη Ν.Δ., είναι πιο προσιτά. Στον αντίποδα, η Ν.Δ. –παρά τον στόχο της αναχαίτισης του κόμματος Σαμαρά– κινείται με ένα πιο ευρύ πλάνο επαναπροσέγγισης της βάσης της, ανεξάρτητα από το ποιους προσεγγίζει ο κ. Σαμαράς. Πηγές του Μαξίμου αναφέρουν ότι «εάν η Ν.Δ. κάνει αυτό που πρέπει, τότε ο επαναπατρισμός αυτών των ψηφοφόρων είναι το πιο πιθανό σενάριο».

Οι «εκτός»

Ποιες είναι τελικά οι κατηγορίες στελεχών που επιχειρεί να στρατολογήσει ο Αντώνης Σαμαράς;

Πρώτον, παλαιοί βουλευτές που βρίσκονται εκτός συστήματος Μητσοτάκη. Ο **Κώστας Τζαβάρας**, μία επιλογή που συζητείται για το ψηφοδέλτιο Επικρατείας του κόμματος, είναι χαρακτηριστική περίπτωση παλαιού βουλευτή και υπουργού, που βρίσκεται σε ανοικτή επαφή με τον Μεσσήνιο. Δεν είναι όμως ο μόνος. Σύμφωνα με πληροφορίες, στην ίδια κατηγορία ανήκουν οι παλαιοί βουλευτές **Κώστας Μαρκόπουλος**, **Αργύρης Ντινόπουλος**, **Μανώλης Αγγελάκας**, **Πάνος Παναγιωτόπουλος**, **Χρήστος Ζώης**, **Αντώνης Μπέζας** και **Δημήτρης Χριστογιάννης**. Πρόκειται για στελέχη που έχουν εκλεγεί στο παρελθόν βουλευτές και πολλοί εξ αυτών έχουν κρατήσει και υπουργικά χαρτοφυλάκια σε κυβερνήσεις της Ν.Δ. Η πρόθεση της πλευράς Σαμαρά είναι τέτοια στελέχη να είναι υποψήφιοι, παρά το γεγονός ότι πηγές φίλα προσκείμενες στον πρώην πρωθυπουργό παραδέχονται ότι ο κοινωνικός αντίκτυπος είναι περιορισμένος. Όπως λέει στην «Κ» αρμόδια πηγή, η βασική πρόθεση είναι «να έχουμε παντού στελέχη», ανεξάρτητα από τη σημερινή τους απήχηση. Δεύτερον, οι αυτοδιοικητικοί. Ο Αντώνης Σαμαράς πάντα είχε

στενή σχέση με στελέχη της αυτοδιοίκησης, που δεν είναι ευρέως γνωστά, αλλά σε τοπικό επίπεδο διαθέτουν επιρροή. Τέτοια στελέχη θέλει να ενεργοποιήσει –όπως, για παράδειγμα, τον Μάκη Κυριζίδη στη Θεσσαλονίκη ή τον Βασίλη Βουγιουκλάκη στον Πειραιά, τον περιφερειακό σύμβουλο στην Αργολίδα Δημήτρη Σχοινοκορίτη, ή εσχάτως την **Ιωάννα Γκελεσιτάη**, που αποχώρησε πρόσφατα από τη Ν.Δ. Οι προθέσεις από πλευράς Σαμαρά για προσέγγιση στελεχών «τοπικού βελνεκού» είναι δεδομένες, καθώς θεωρεί ότι υπάρχει υπόγεια δυσανεμία που δεν γίνεται αντιληπτή από το Μαξίμου.

Τρίτον, η κίνηση των 91. Αντιθέτως, δεδομένο πρέπει να θεωρείται ότι στα ψηφοδέλτια του κόμματος θα είναι στελέχη από την «πρωτοβουλία 91 πολιτών», που πέρυσι κάλεσαν τον Αντώνη Σαμαρά να αναλάβει πρωτοβουλίες στο όνομα της παραδοσιακής Δεξιάς. Ο καθηγητής **Ιωάννης Μάζης**, ο πρέ-

σβης ε.τ. **Γιώργος Αϊφάντης** και ο εκπαιδευτικός και λυκειάρχης της Ιονίου Σχολής **Μελέτης Μελετόπουλος** είναι πρόσωπα που βρίσκονται πολύ κοντά στον πρώην πρωθυπουργό και θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στις λίστες των επόμενων εκλογών.

Τέταρτον, τα παλαιά στελέχη. Υπάρχει μια κατηγορία στελεχών που δεν έχει εκλεγεί ποτέ, αλλά πριν από αρκετά χρόνια –είτε την περίοδο της διακυβέρνησης Σαμαρά είτε νωρίτερα, επί Καραμανλή– είχε ρόλο στο «γαλάζιο οικοσύστημα». Τέτοια στελέχη ενδιαφέρουν τον Αντώνη Σαμαρά, όπως ο **Θανάσης Σκορδάς** και ο **Νίκος Καραχάλιος**, που έχουν ενεργοποιηθεί ξανά στο παρασκήνιο και στο προσκήνιο. Ο **Καραχάλιος**, άλλωστε, έχει αποκτήσει αρκετή δημοσιότητα τελευταία, λόγω της δημόσιας αντιπαράθεσής του με τη **Μαρία Καρυστιανού**.

Τέλος, υπάρχουν και οι νυν βουλευτές. Για τον **Μίλτο Χρυσομάλλη**,

βουλευτή Μεσσηνίας, θεωρείται βέβαιο ότι θα ακολουθήσει τον Αντώνη Σαμαρά. Εξίσου βέβαιο, όμως, είναι πως θα παραδώσει την έδρα, καθώς ο κ. Σαμαράς δεν θέλει σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι παίρνει έδρες από το κυβερνών κόμμα. Αντίστοιχη φημολογία υπάρχει και για τον «καραμανλικό» **Γιώργο Βλάχο**, χωρίς ωστόσο να επιβεβαιώνεται σε αυτή τη φάση. Είναι πάντως δεδομένο ότι ο κ. Σαμαράς θέλει στο κόμμα του γνωστά καραμανλικά στελέχη, που θα συμβολίσουν τη συνεργασία των δύο πλευρών. Η αντίδραση της πλευράς Καραμανλή είναι ωστόσο πολύ προσεκτική, κρατώντας αποστάσεις.

Ραντεβού στην Κηφισιά

Όσον αφορά τον χρόνο δημιουργίας του κόμματος, αυτός εξαρτάται από τον **Κυριάκο Μητσοτάκη**. Η βούληση του Αντώνη Σαμαρά είναι να ανακοινώσει το εγχείρη-

μά του στο παρά πέντε των εκλογών. Συνεπώς, εφόσον ο πρωθυπουργός αποφασίσει εκλογές το φθινόπωρο, το νέο κόμμα μπορεί να ανακοινωθεί ακόμη και προς το τέλος του καλοκαιριού. Το βέβαιο είναι ότι και ο κ. Σαμαράς κινείται σε ρυθμούς φθινοπώρου, όπως και η Ν.Δ. – και αυτό το μαρτυρεί η κινητικότητα που υπάρχει πλέον στο πολιτικό του γραφείο, ενώ πολλά ραντεβού γίνονται και στο σπίτι του κ. Σαμαρά στην Κηφισιά. Βασικός παράγοντας της ενεργοποίησης του κομματικού μηχανισμού είναι ο επί σειρά ετών –από την εποχή της Πολιτικής Ανοιξης– συνεργάτης του, **Κώστας Μπούρας**, ενώ ο **Νίκος Τσιούτσικας** έχει αναλάβει τη μιντιακή εκπροσώπηση και ο **Χρύσανθος Λαζαρίδης** είναι επί του ιδεολογικού, όπως ήταν και την περίοδο της κυβέρνησής του.

Η αναχαίτιση

Και πώς βλέπει η Ν.Δ. την κινητικότητα του Αντώνη Σαμαρά;

Σε πολλές περιπτώσεις οι προσεγγίσεις του Μεσσήνιου έχουν ήδη βρει τοίχο, για δύο λόγους: πρώτον, γιατί αρκετά στελέχη, παρά τις διαφωνίες τους με τον κ. Μητσοτάκη, δεν επιθυμούν να πάρουν τέτοιο ρίσκο και να «πάνε απέναντι» και δεύτερον, γιατί η Ν.Δ. έχει ενεργοποιηθεί το τελευταίο διάστημα περισσότερο στη βάση του κόμματος. Ένας κρίσιμος παράγοντας του Μαξίμου, που έχει πλήρη εικόνα της βάσης του κόμματος και των συννομιλιών του Αντώνη Σαμαρά, είναι ο στενός συνεργάτης του πρωθυπουργού **Θανάσης Νέζης**, ο οποίος σε πολλές περιπτώσεις λειτουργεί ως το αντίβαρο στην κινητικότητα του πρώην πρωθυπουργού. Για τη Ν.Δ., όμως, όπως σημειώνουν κυβερνητικές και κομματικές πηγές, το σχέδιο είναι πολύ ευρύτερο από τις αντισαμαρικές άμυνες. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο νέος γραμματέας της Ν.Δ. **Κωνσταντίνος Κυρανάκης** έχει ζητήσει από τις κατά τόπους ΔΕΕΠ, τις κομματικές οργανώσεις, να κάνουν λεπτομερή χαρτογράφηση της περιοχής τους. Θα υπάρχει πλέον οργανωμένη καταγραφή των προβλημάτων της περιοχής, όπως τα θέτουν τοπικοί opinion leaders – είτε αυτοί είναι τοπικοί άρχοντες, δήμαρχοι και δημοτικοί σύμβουλοι είτε θεσμικοί όπως η Εκκλησία, είτε ισχυρά τοπικά στελέχη. Αυτό σημαίνει ότι η Ν.Δ. θέλει οι παρεμβάσεις και οι περιουσίες να είναι πλήρως στοχευμένες, τόσο σε ζητήματα τοπικού ενδιαφέροντος όσο και σε πρόσωπα.

Σε ρυθμούς φθινοπώρου

Ο **Αντώνης Σαμαράς** θα ήθελε να ανακοινώσει το νέο κόμμα στο παρά πέντε των εκλογών και η κινητικότητα που επικρατεί στο πολιτικό του γραφείο μαρτυρεί ότι ο πρώην πρωθυπουργός κινείται σε ρυθμούς φθινοπώρου. Πολλά ραντεβού, μάλιστα, γίνονται και στο σπίτι του κ. Σαμαρά στην Κηφισιά.

ΑΠΟΨΗ

Εχει σφυγμό η Νέα Δημοκρατία;

Του **ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ**

Η εικόνα που περιγράφουν οι δημοσκοπήσεις είναι πολύ καθαρή. Η Ν.Δ. είναι σε κάμψη και η πολιτική κυριαρχία που χαρακτήριζε την πρώτη θητεία της δεν υφίσταται πια. Διατηρεί ωστόσο ευρύ προβάδισμα έναντι των αντιπάλων της, ενώ υπάρχουν και τομείς που η εικόνα της είναι ισχυρή. Υπάρχει φθορά, δεν υπάρχει όμως κατάρρευση ή εικόνα παραίτησης. Αντιθέτως, σε περιόδους κρίσεων ή πολιτικής κινητικότητας, η Ν.Δ. δείχνει κάποια αντανακλαστικά συσπείρωσης, έστω και μικράς.

Το ερώτημα σήμερα δεν είναι αν η Ν.Δ. έχει χάσει έδαφος, αλλά αν έχει σφυγμό. Αν έχει περιθώρια ουσιαστικής ανάκαμψης, ώστε ακόμη κι αν δεν κερδίσει την αυτοδυναμία, να είναι πρωταγωνίστρια των μετεκλογικών εξελίξεων.

Από τα αίτια φθοράς της Ν.Δ. ξεχωρίζουν τρία: Η ακρίβεια, που υπονομεύει το κεντρικό αφήγημα της

κυβέρνησης. Η (σημαντική) δημοσιονομική βελτίωση δεν λέει πολλά στους πολίτες, που δυσκολεύονται στην καθημερινότητά τους. Η κόπωση, έπειτα από επτά χρόνια στην εξουσία. Ειδικά σήμερα, που η πολιτική φθορά επέρχεται ταχύτερα, όπως διαπιστώνουμε σε όλο τον δυτικό κόσμο. Τα ζητήματα διαφάνειας και θεσμικής λειτουργίας που επιβάρυναν την εικόνα της κυβέρνησης. Ανεξάρτητα από την ουσία κάθε υπόθεσης, το σωρευτικό τους αποτύπωμα έχει πλήξει τη Ν.Δ.

Αν και η φθορά της Ν.Δ. είναι οριζόντια, σε κάποιες κοινωνικές ομάδες είναι εντονότερη. Οι αγρότες, λόγω των καθυστερήσεων στις καταβολές και στους αυστηρότερους ελέγχους των επιδοτήσεων μετά το σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ και οι ελεύθεροι επαγγελματίες, κάποιες εκ των οποίων ξεβολεύτηκαν από τα μέτρα περιορισμού φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής, είναι δύο από αυτές. Μόνιμο μοιάζει πλέον το πρόβλημα στις νεότε-

ρες ηλικίες, καθώς η Ν.Δ., όπως και όλα τα παραδοσιακά κόμματα της Ευρώπης, έχει μειωμένη επιρροή στις ηλικίες που μεγάλωσαν μέσα σε ένα περιβάλλον μειωμένων πολιτικής εμπιστοσύνης και αλληπάλληλων κρίσεων. Ευδιάκριτο είναι πλέον το πρόβλημα στη Βόρεια Ελλάδα, για λόγους που σχετίζονται όχι μόνο με τις οικονομικές συνθήκες της περιοχής, αλλά και με κάποια ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περιφέρειας. Ενώ παραμένει υπό διερεύνηση πόσο θα πλήξει τη Ν.Δ. το επικείμενο κόμμα Σαμαρά.

Στο περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί, η Ν.Δ. δύσκολα μπορεί να πετύχει μια νίκη προσδοκίας όπως το 2019 ή επιβάρυνσης όπως το 2023. Μπορεί όμως να κερδίσει ξανά, στη λογική της ρεαλιστικής συγκατάβασης. Χωρίς να ενθουσιάζει, αλλά να προτιμχεί σε σχέση με επιλογές που θεωρούνται ακόμη χειρότερες και σε συνθήκες κρίσιμες. Πώς μπορεί να το πετύχει;

Κατ' αρχάς επικεντρώνοντας στο κοινό που μπορεί να την ακούσει. Ένα μέρος παλαιών ψηφοφόρων της την έχει εγκαταλείψει ανεπισημασμένα. Υπάρχουν όμως πολλοί ψηφοφόροι που βρίσκονται στην «γκρίζα ζώνη» και την ακούν ακόμη. Μετριοπαθείς πολίτες που πιστεύουν ότι η κυβέρνηση δεν έκανε όσα θα ήθελαν, αλλά δεν μηδενίζουν όσα έχουν γίνει. Που την επικρίνουν για διάφορα θέματα, αλλά ενοχλούνται από την υπέρμετρη τοξικότητα στον δημόσιο λόγο. Που είναι ρεαλιστές σε σχέση με το πώς θα κυβερνηθεί η χώρα. Το κοινό αυτό δεν θα κινητοποιηθεί, όμως, μέσα από συνεχείς συγκρούσεις και αυτοαναφορικές κοιμπορημοσύνες, αλλά με μετριοπαθή και μετρημένο λόγο που έχει και στοιχεία αυτοκριτικών παραδοχών. Αν το «σκλήπυρο» δεν απέδωσε τα τελευταία χρόνια στην αντιπολίτευση, είναι βέβαιο ότι δεν θα αποδώσει ούτε στην κυβέρνηση.

Σημαντικό για τη Ν.Δ. είναι το αφή-

γημά της να έχει ενόπτητα και συνέχεια. Πού παρέλαβε τη χώρα και πού είναι σήμερα. Η παρουσία Τσίπρα βοηθάει πλέον σε αυτό. Και να πει πού θέλει να πάει. Μια κυβέρνηση πολλών ετών δεν αρκεί να υπερασπίζεται το έργο της, πρέπει να δημιουργεί και προσδοκίες για το αύριο. Στοχευμένες κινήσεις σε ομάδες ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και στο σωστό πολιτικό χρόνο θα είναι χρήσιμες, αλλά δεν πρέπει να υπάρχει η ψευδαίσθηση ότι σημειακές παρεμβάσεις μπορούν να αντιστρέψουν ένα κλίμα οριζόντιας φθοράς.

Σημαντικός θα είναι επίσης ο ρόλος των προσώπων, ειδικά στην περιφέρεια. Η Ν.Δ. έχει πλούσιο δυναμικό, ιδίως στον χώρο της Αυτοδιοίκησης, με στελέχη ευρύτερης αποδοχής. Όσα περισσότερα αξιοποιήσει στα ψηφοδέλτια της, τόσο μεγαλύτερο όφελος θα έχει.

Καθοριστικές θα είναι οι κινήσεις τακτικές την προεκλογική περίοδο, καθώς και η καμπάνια καθαυ-

τή. Το ζήτημα της κυβερνησιμότητας υποτιμάται από το σύνολο των αντιπολιτευτικών κομμάτων μολονότι είναι βέβαιο ότι θα κυριαρχήσει την προεκλογική περίοδο. Αν η Ν.Δ. αξιοποιήσει το γεγονός ότι σημαντικό τμήμα ψηφοφόρων ανησυχεί στο ενδεχόμενο πολιτικής αστάθειας μπορεί να διευκολύσει κόμματα που κινούνται σε μια λογική απόρριψης συνεργασιών.

Οι κρίσιμοι όροι για τη Ν.Δ. σήμερα είναι η στόχευση και το μέτρο. Να μιλήσει σε όσους μπορούν να την ακούσουν. Να πείσει ότι υπάρχουν πράγματα που πρέπει να διαφυλαχθούν και πράγματα που η ίδια μπορεί ακόμη να δώσει. Και όλα αυτά με σωστό ύφος. Αυτά θα κρίνουν πρωτίστως την επίδοσή της και λιγότερο οι αδυναμίες της αντιπολίτευσης ή διάφορες αποσπασματικές κινήσεις.

Ο κ. Ευτυχής Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας.

JULY 6
18:30

ETK0

GATE TO MODERN CULTURE

LIMASSOL

WIZ GUIDE

30 BEST

BARS

BY

epic

MAIN PARTNER

THREE
ARTISANAL

CENTS
BEVERAGES

PARTNERS

El Dorado
DEMERARA RUM

MARTIN MILLER'S
GIN

MIJENTA
TRINIDAD

EMINENTE
RON DE CUBA

Tanqueray

Δημοτικότητα των Ευρωπαίων ηγετών

Ο Στάρμερ ανακοίνωσε την παραίτησή του. Αλλά και στην ηπειρωτική Ευρώπη, οι κεφαλές των μεγάλων δημοκρατιών δέχονται πίεση, με τα ποσοστά αποδοχής τους να βρίσκονται πολύ χαμηλά. Σύννεφα αντισυστημικής αστάθειας στον ευρωπαϊκό ορίζοντα.

Κιρ Στάρμερ
Απερχόμενος Βρετανός πρωθυπουργός

13%
θετική γνώμη

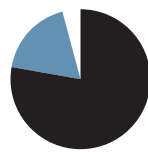

79%
αρνητική γνώμη

ΠΗΓΗ: Ipsos

Εμανουέλ Μακρόν
Γάλλος πρόεδρος

18%
έχουν θετική άποψη

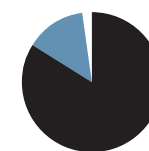
78%
έχουν αρνητική άποψη

ΠΗΓΗ: YouGov

Φρίντριχ Μερτς
Γερμανός καγκελάριος

14%
ικανοποιημένοι από τη θητεία του

84%
καθόλου ικανοποιημένοι από τη θητεία του

ΠΗΓΗ: Forsa/RTL, n-tv

Τα χαμόγελα στη συνάντηση των Τζόρτζια Μελόνι, Κιρ Στάρμερ, Ντόναλντ Τουσκ, Εμανουέλ Μακρόν και Φρίντριχ Μερτς στη βεράντα της Καγκελαρίας, την περασμένη Τετάρτη, είναι αντιστρόφως ανάλογα της πολιτικής πραγματικότητας που αποτυπώνεται στις δημοσκοπήσεις.

Ο ιός της βρετανοποίησης

Πέρα από το Λονδίνο, οι ηγεσίες κλυδωνίζονται και σε Παρίσι και Βερολίνο. Σώζεται το σύστημα;

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, ο όρος «ιταλοποίηση» παρέπεμπε σε καταστάσεις χρόνιας πολιτικής αστάθειας, με κατακερματισμό του κομματικού συστήματος και βραχυβίαιες κυβερνήσεις – η Ιταλία μείωσε 52 αλλαγές κυβερνήσεων από το 1950 έως το 2000. Τον τελευταίο καιρό, ένα άλλο, απροσδόκητο μέχρι χθες, φάντασμα πλανιέται πάνω από την Ευρώπη, εκείνο της βρετανοποίησης. Η χώρα που γέννησε τον κοινοβουλευτισμό και δεν απειλήθηκε ποτέ από σοσιαλιστικές επαναστάσεις ή φασιστικά πραξικοπήματα, όπου το εκλογικό σύστημα ήταν πάντα ισχυρά πλειοψηφικό (σε αντίθεση με την απλή αναλογική της Ιταλίας) και οι κυβερνήσεις συνήθιζαν να εξαντλούν τη θητεία τους, βρίσκονται εδώ και δέκα χρόνια σε κυβερνητικό βέρτιγκο.

Την περασμένη Δευτέρα, ο Κιρ Στάρμερ έγινε ο τρίτος, μέσα σε αυτή τη δεκαετία, πρωθυπουργός που αναγκάστηκε να παραιτηθεί, λιγότερο από τρία χρόνια μετά μια θριαμβευτική εκλογική νίκη (οι άλλοι δύο ήταν ο Ντέιβιντ Κάμερον και ο Μπόρις Τζόνσον). Ο Αντι Μπέρναμ, ο οποίος αναμένεται να τον διαδεχθεί πολύ σύντομα, θα είναι ο έβδομος Βρετανός πρωθυπουργός αυτής της θυελλώδους δεκαετίας και ο πέμπτος που θα αναρριχηθεί στο αξίωμα χωρίς να έχει κερδίσει τη λαϊκή ψήφο.

Μαύρη επέτειος

Η παραίτηση Στάρμερ υποβλήθηκε την παραμονή της δεκάτης επέτειου από το δημοψήφισμα για το Brexit. Το τυχαίο περιβλήθηκε μεμιάς από μια αύρα ειμαρμένης. Αν ο δεξιός λαϊκισμός των Μπόρις Τζόνσον και Νάιτζελ Φάρατζ προέβαλλε το Brexit ως το φάρμακο για κάθε νόσο, ο συστημικός λαϊκισμός του Remain επιμένει να το βλέπει ως την αιτία όλων των δεινών. Οι ακραιφώς φιλελεύθεροι Financial Times απέφυγαν αυτή την ευκολία όταν

έγραφαν, στο κύριο άρθρο της περασμένης Τρίτης: «Η θεμελιώδης αιτία για το κυβερνητικό καροζέλ είναι η στασιμότητα του βιοτικού επιπέδου και η επιδείνωση των δημοσίων υπηρεσιών μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, που επιδεινώθηκαν μετά το Brexit και την πανδημία της COVID».

Το Brexit ήταν το σύμπτωμα, άντε και ο καταλύτης μιας χρόνιας οικονομικής παθολογίας που προκλήθηκε από δεκαετίες λιτότητας – είτε βρίσκονταν στην εξουσία η Μάργκαρετ Θάτσερ και οι Συντηρητικοί επιγόνοί της είτε οι Νέοι Εργατικοί του Τόνι Μπλερ – απότοκος των οποίων ήταν η απαξίωση του παραδοσιακού δικομματισμού. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι παρόμοια, τρωμενών των αναλογιών, φαινόμενα πολιτικής αστάθειας γνωρίζουν η Γαλλία και η Γερμανία, χωρίς να υπάρχει για αυτές ο αποδιονομιασμός τράγος ενός Frexit ή Dexit. Αποτέλει πρωτοφανή στα χρονικά εξέλιξη, οι ηγέτες των τριών μεγαλύτερων ευρωπαϊκών δυνάμεων – Κιρ Στάρμερ, Εμανουέλ Μακρόν και Φρίντριχ Μερτς – να βλέπουν τα ποσοστά δημοφιλίας τους στα τάρταρα, κάτω του 20%.

Η Γαλλία έχει γνωρίσει έξι πρωθυπουργούς στα τέσσερα χρόνια της δεύτερης θητείας Μακρόν. Μια κατακερματισμένη Εθνοσυνέλευση αδυνατεί να λάβει σοβαρές αποφάσεις στα κρίσιμα οικονομικά θέματα και μετά βίας περνάει τον προϋπολογισμό. Στις τοπικές εκλογές του Μαρτίου το πολιτικό Κέντρο της παράταξης Μακρόν καταβαραθρώθηκε, ενώ η ακροδεξιά Εθνική Συσπείρωση των Μαρίν Λεπέν - Ζορντάν Μπαρντελά και η αριστερή Ανυπότακτη Γαλλία του Ζαν-Λικ Μελανσόν σημείωσαν μεγάλα κέρδη. Η τελευταία δημοσκοπήσιμη για τις προεδρικές εκλογές του 2027 φέρνει στην πρώτη θέση τον Μπαρντελά με 32%, ενώ για τη δεύτερη θέση διαγωνίζονται ο Μελανσόν (16% με τάση ανόδου) και ο κεντρο-

δεξιός Εντουάρ Φιλίπ (17% με πτωτική τάση). Ενδεχόμενη μονομαχία Ακροδεξιάς - ριζοσπαστικής Αριστεράς στον δεύτερο γύρο θα ήταν ο απόλυτος εφιάλτης για τις συστημικές δυνάμεις, οι οποίες κλιμακώνουν την εκστρατεία δαιμονοποίησης του Μελανσόν, καθιστώντας απολύτως σαφές ποιον φοβούνται περισσότερο.

Η άνοδος της AfD

Στη Γερμανία οι επόμενες εκλογές δεν προβλέπονται παρά για το 2029, αλλά η ταχύτατη φθορά του Μερτς, μόλις ένα χρόνο μετά την ανάληψη της εξουσίας, επιταχύνει την προϋπάρχουσα τάση του πολιτικού κατακερματισμού. Μέχρι και το 2002 τα δύο παραδοσιακά μεγάλα κόμματα, Χριστιανοδημοκράτες (CDU) και Σοσιαλδημοκράτες (SPD), έπαιρναν το 77% των ψήφων ή και παραπάνω. Το 2021 έπεσαν για πρώτη φορά κάτω από το 50% και το 2025 υποχώρησαν στο 45%, προς όφελος κυρίως της ακροδεξιάς AfD και δευτερευόντως της αριστερής Die Linke. Δημοσκοπήσιμη του Politico, τον περασμένο μήνα, έφερε την πρώτη θέση την AfD με 28%, για να ακολουθήσουν το CDU με 22%, οι Πράσινοι με 14%, το SPD τέταρτο με μόλις 12% και η Linke με 11%. Ριγη ανησυχίας προκάλεσαν στους προοδευτικούς πολίτες οι εκλογικές επιδόσεις της AfD στις τοπικές εκλογές της Ρηνανίας - Παλατινάτου (20%) και της Βάδης - Βυρτεμβέργης (18,8%), που επιβεβαίωσαν τη θεαματική άνοδο της στα δυτικά κρατίδια, πέρα από τα παραδοσιακά οχυρά της στα ανατολικά.

Ο Φρίντριχ Μερτς, όπως και ο Κιρ Στάρμερ και ο Εμανουέλ Μακρόν, πληρώνει ακριβά τον ακρωτηριασμό κοινωνικών δαπανών στον βωμό των μεγάλων εξολιτιστικών προγραμμάτων και της στρατιωτικοποίησης της οικονομίας μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Τίποτα δεν δείχνει, όμως, ότι σκέφτεται να αλλάξει πορεία. Μόλις την πε-

σμένη εβδομάδα, ανακοίνωσε ότι τα όρια συνταξιοδότησης θα αυξηθούν σταδιακά από τα 67 στα 70 χρόνια, επικαλούμενος την άνοδο του προσδόκιμου επιβίωσης. Σε συνδυασμό με την κρίση του κόστους ζωής και τη στασιμότητα της γερμανικής οικονομίας, οι συνθήκες διαγράφονται ευνοϊκές για τη μεγέθυνση των αντισυστημικών δυνάμεων και κυρίως της AfD.

Υπέρ της Ακροδεξιάς λειτουργεί και η υιοθέτηση, σε μεγάλο βαθμό, της αντιμεταναστευτικής ατζέντας της από τις περισσότερες συστημικές δυνάμεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιτομή αυτής της εξέλιξης ήταν η υιοθέτηση, την περασμένη Τετάρτη, από το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο μιας νέας, σε ακραίο βαθμό βάνουσης, πολιτικής ασύλου, που προβλέπει κέντρα κράτησης παράτυπων μεταναστών σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον δρόμο που χάραξαν ο Μπόρις Τζόνσον με τη Ρουάντα και η Τζόρτζια Μελόνι με την Αλβανία. Ρεπορτάζ του Politico ανέφερε ότι οι πρώτες χώρες που προορίζονται για το κατάπτυστο outsourcing μεταναστών είναι η Ρουάντα, το Ουζμπεκιστάν και η Ουγκάντα. Τον περασμένο μήνα, η Κομισιόν έφτασε να καλέσει στις Βρυξέλλες εκπροσώπους των Ταλιμπάν –άλλη γνωστήν υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων– για να συζητήσουν τις απελάσεις μεταναστών. Αλλά και ο ίδιος ο Στάρμερ έριξε νερό στον μύλο του Φάρατζ, εξαγγέλλοντας μια σκληρότατη μεταναστευτική πολιτική με φρασολογία που θύμιζε τον πατριάρχη του αντιμεταναστευτικού αμόκ Ινοχ Πάουελ, διακτραγωδώντας τον κίνδυνο μετατροπής της Βρετανίας σε «έθνος ξένων».

Το κυριότερο αμάρτημα που πλήρωσε ο Στάρμερ, όμως, ήταν ο πολιτικός καιροσκοπισμός του. Μπήκε στη σκιά του κυβερνήτη του Τζέρεμι Κόρμπιν δηλώνοντας πλήρη αφοσίωση στον αριστερό ηγέτη των Εργατικών, για να τον περιλούσει στη συνέχεια με τη λάσπη του αντισιμητισμού και

να αποδουθεί σε εκστρατεία εξοστρακισμού της αριστερής πτέρυγας του κόμματος. Ανέβηκε στην εξουσία με υποσχέσεις για εθνοκοινοποιήσεις στο νερό, στην ενέργεια, στους σιδηροδρόμους και στο ταχυδρομείο, φόρο μεγάλων περιουσιών για το 5% των ανώτερων εισοδημάτων και κατάργηση των διδάκτρων στα πανεπιστήμια, αλλά ενταφίασε όλες τις δεσμεύσεις του για να εξασφαλίσει την υποστήριξη του Σίτι. Καρπός αυτής της πολιτικής του ήταν η συντριπτική ήττα των Εργατικών στις τοπικές εκλογές της 7ης Μαΐου, προς όφελος του Reform υπό τον Νάιτζελ Φάρατζ και των Πρασίνων του Ζακ Πολάνσκι, που έχουν υιοθετήσει ριζοσπαστικά αριστερές θέσεις τόσο στα οικονομικά όσο και στα εξωτερικά θέματα (αλληλεγγύη στους Παλαιστίνιους, έξοδος από το ΝΑΤΟ). Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του BBC, η προβολή των αποτελεσμάτων της 7ης Μαΐου σε εθνικό επίπεδο θα έδινε τα εξής αποτελέσματα: Reform 26%, Πράσινοι 18%, Εργατικοί και Συντηρητικοί από 17%.

Μοντέλο Μάντσεστερ

Ο Αντι Μπέρναμ υπήρξε μέλος των κυβερνήσεων Τόνι Μπλερ και Γκόρντον Μπράουν, αλλά σήμερα εμφανίζεται ως θιασώτης μιας πιο αριστερής γραμμής. Το «μοντέλο του Μάντσεστερ», όπου ήταν μέχρι χθες δήμαρχος, προβλέπει εθνοκοινοποιήσεις επιχειρήσεων κοινής ωφελείας, εν μέρει δωρεάν συγκοινωνίες, επαναβιομηχανία και «το τέλος 40 χρόνων νεοφιλελευθερισμού». Απομένει να δούμε εάν τα εννοεί όλα αυτά ή εάν θα ακολουθήσει την παλιά αρχή του κεντροαριστερού κυνισμού ότι «κερδίζεις το κόμμα από τα αριστερά και κυβερνάς από τα δεξιά». Στη δεύτερη περίπτωση, θα τον κυνηγεί η σκιά του προκατόχου του, θυμίζοντάς του ότι στη Βρετανία και στην Ευρώπη του καιρού μας η απόσταση ανάμεσα στη δόξα και στην ταπείνωση δεν είναι και τόσο μεγάλη.

Περικοπές και όπλα

Ο Φρίντριχ Μερτς πληρώνει ακριβά τον ακρωτηριασμό κοινωνικών δαπανών στον βωμό των μεγάλων εξολιτιστικών προγραμμάτων. Μόλις την περασμένη εβδομάδα ο καγκελάριος ανακοίνωσε ότι τα όρια συνταξιοδότησης θα αυξηθούν από τα 67 στα 70 χρόνια.

Η Γαλλία σε περιδίνση

Η τελευταία δημοσκοπήσιμη για τις προεδρικές εκλογές του 2027 δείχνει πρώτο τον Μπαρντελά της Εθνικής Συσπείρωσης με 32%, ενώ για τη δεύτερη θέση ο κεντροδεξιός Εντουάρ Φιλίπ (17%) προηγείται οριακά του αριστερού Ζαν-Λικ Μελανσόν (16%), αλλά για πόσο ακόμη;

Ο νεοεκλεγείς βουλευτής του Μέικερφιλντ Αντι Μπέρναμ, κατά την άφιξή του στο βρετανικό κοινοβούλιο, στο Λονδίνο. Ο πρώην δήμαρχος του Μάντσεστερ, με τρεις δεκαετίες πολιτικής σταδιοδρομίας στην πλάτη, ακολούθησε τη συνταγή του δήθεν αντισυστημικού Νάτζελ Φάρατζ και κατάφερε σήμερα να απέχει ένα βήμα από την Ντάουνινγκ Στριτ 10.

Βλέποντας και κάνοντας, ξανά

Ο Μπέρναμ αλλάζει εύκολα θέσεις. Μήπως ετοιμάζεται να επαναλάβει τα λάθη του Στάρμερ;

Του ανταποκριτή μας στο ΛΟΝΔΙΝΟ
ΘΥΜΙΟΥ ΤΖΑΛΛΑ

Η πιο αμήχανη στιγμή στην προεκλογική εκστρατεία των επαναληπτικών εκλογών για την κοινοβουλευτική έδρα του Μέικερφιλντ ήρθε στο ντιμπέι του BBC, όταν οι υποψήφιοι κλήθηκαν να περιγράψουν το αγαπημένο τους «βρώμικο» στην εκλογική περιφέρεια. Όλες και όλοι έπρεπε να αποδείξουν ότι είναι καθημερινοί άνθρωποι της διπλανής πόρτας, που ξέρουν να βρίσκουν το λαϊκό σάντουιτς στην πόλη, χωρίς να τους ξεφύγουν εξεζητημένες διατροφικές επιλογές, οι οποίες θα μαρτυρούσαν βίο πολυτελείας ενός επαγγελματία πολιτικού. Ολοι διάλεξαν περίπου το ίδιο (αγλιανά πίτα με μισοκάρι σε κύβους), σε έναν ψυχαναγκαστικό συναγωνισμό να κερδίσουν δήθεν αβίαστα τους ανθυποψηφίους τους σε κανονικότητα.

Τσιγάρο και κουράγιο

Είναι το σημείο που έχει φτάσει η Βρετανία: για να τα καταφέρει ως πολιτικός, πρέπει να φαίνεται ότι δεν είσαι. Ο κανόνας έχει επιβληθεί από τον Νάτζελ Φάρατζ, τον άνθρωπο που ετοιμάζεται να κυβερνήσει τη Βρετανία κρατώντας ένα τσιγάρο και μια μπύρα στο χέρι: «Ευλικρινά, αυτή τη στιγμή είμαι ο μόνος με το κουράγιο και τη λαϊκή υποστήριξη για να γίνω πρωθυπουργός και να κερδίσω το κατεστημένο, εκτός αν κάποιος άλλος εμφανιστεί σε ένα-δύο χρόνια», δήλωσε ο αρχηγός του Reform.

Εδώ και λίγες ημέρες, αυτός ο άλλος είναι ο Εργατικός Αντι Μπέρναμ. Κατέβηκε στις εκλογές του Μέικερφιλντ με την αλάνθαστη συνταγή Φάρατζ: ως ο μπουχτισμένος με το κατεστημένο κανονικός άνθρωπος, έτοιμος να βάλει κι εκείνος εναντίον του συστήματος από μέσα. Εισ επήρρωσιν της δικής του ετοιμότητας, λίγο πριν ανοίξουν οι κάλπες, ο Μπέρναμ κατέβασε μονορούφι μέχρι τη μέση μια πιντα Γκίνες. Λίγο αργότερα κατάπε και το Reform με μεγάλη διαφορά, ανέλπιστη ακόμη και για το επιτελείο του.

Όπως ο Φάρατζ μπορεί να παίζει άνετα το χαρτί του αντι-πολιτικού με τριάντα χρόνια πολιτικής καριέρας στην πλάτη, έτσι και ο Μπέρναμ εμφανίζεται αντισυστημικός, έχοντας υπηρέτησει το σύστημα ανελλιπώς, αφού δεν έχει καν επάγγελμα εκτός πολιτικής. Η πρώτη του δουλειά, μετά την αποφοίτησή του από το Κέμπριτζ, το

1994, ήταν επιστημονικός συνεργάτης στο γραφείο της Τέσα Τζόουελ των Εργατικών. Το 1998 έγινε ειδικός σύμβουλος στο υπουργείο Πολιτισμού, θέση στην οποία παρέμεινε έως ότου εκλέχθηκε βουλευτής το 2001. Υπουργός στις κυβερνήσεις Μπλερ - Μπράουν (τρία αξιώματα σε τρία χρόνια), δύο φορές υποψήφιος για την αρχηγία του κόμματος (2010 και 2015), επιτυχημένος δήμαρχος στο Μάντσεστερ το 2017, όταν το Γουέστμινστερ δεν του επέτρεψε να πραγματοποιήσει τις φιλοδοξίες του.

Τα «χρυσά παιδιά»

Ο λόγος που ο Μπέρναμ παίζει τόσο καλά το χαρτί του Φάρατζ, δεν είναι γιατί απλώς πρόφερε να το ξεπατικώσει, αλλά γιατί είναι αυθεντικό παιδί της λαϊκής Βρετανίας που μιλάει αβίαστα, με χιούμορ και χαρακτηριστική βόρεια προφορά τη γλώσσα της. Ο μαμαπάς του ήταν ηλεκτρολόγος, η μαμά του ρεσεψιονίστ. Ο ίδιος ο Μπέρναμ κάθε φορά που ψήφισε ως βουλευτής στις κρίσιμες ψηφοφορίες, έκανε νόημα στην κάμερα στον γιο του, με τον τρόπο που ανυποψίαστοι καθημερινοί άνθρωποι καιραιοτά ξαφνικά ενθουσιασμένοι τον φακό γιατί τους βλέπουν στο σπίτι.

Δεν έκρυψε ποτέ τη φιλοδοξία του για την κορυφή, αλλά εξίσου εμφανής ήταν και η απουσία του ειδικού βάρους που είχαν, για παράδειγμα, οι αδελφοί Μίλιμπαντ ή ο Εντ Μπόλς, τα άλλα «χρυσά παιδιά» των Μπλερ - Μπράουν: ο Μπέρναμ έμοιαζε πάντα με τον πολιτικό που τον θάμπωνε η τρέχουσα πολιτική μόδα. Υπουργός πρώτης γραμμής στον Τόνι Μπλερ, αλλά και σκιώδης υπουργός Εσωτερικών στην ομάδα του Τζέρεμι Κόρμπιν. Η κριτική προς τον Μπέρναμ είναι πως δεν είχε ποτέ δικό του πολιτικό προσανατολισμό, ότι πάντα πήγαινε προς τα εκεί που φυσούσε ο άνεμος. Στις 28 ημέρες της προεκλογικής εκστρατείας του στο Μέικερφιλντ πήραμε μια γεύση της σχεδόν ανέμελης ιδεολογικής του περιδίνησης. Υποστήριξε ότι οι κυβερνήσεις δεν μπορεί να είναι όμηροι των αγορών, μια ήπια εκδοχή πως οι Βρετανοί θα βαρύνουν το νταούλι, αλλά ανασκεύασε αμέσως δηλώνοντας υπακοή στους κανόνες δανεισμού της κυβέρνησης Στάρμερ. Οπαδός της βρετανικής επιστροφής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έβαλε το θέμα στο συρτάρι προκειμένου να κερδίσει τις εκλογές στο αγρίως ευρωσκεπτικιστικό Μέικερφιλντ.

Πόσο έμειναν στο Νο 10 της Ντάουνινγκ Στριτ

◆ Πριν από την παραίτηση
◆ Μετά την παραίτηση

Τόνι Μπλερ

10 χρόνια και 57 μέρες

Γκόρντον Μπράουν

2 χρόνια και 319 μέρες

Ντέιβιντ Κάμερον

6 χρόνια και 64 μέρες

Τερέζα Μέι

3 χρόνια και 12 μέρες

Μπόρις Τζόνσον

3 χρόνια και 45 μέρες

Λιζ Τρας

50 μέρες

Ρίσι Σούνακ

1 χρόνο και 255 μέρες

Κιρ Στάρμερ

Τουλάχιστον 2 χρόνια και 13 μέρες

(θα εξαρτηθεί από το πόσο σύντομα θα ολοκληρωθεί η διαδοχή)

0 2 4 6 8 10 χρόνια

ΠΗΓΗ:
The New York Times

Πρόλαβε ακόμη και να υποσχεθεί 10 δισ. λίρες σε αναδρομικές αποζημιώσεις σε 3,5 εκατομμύρια γυναίκες συνταξιούχους, αλλά το επόμενο πρωί ο εκπρόσωπός του διευκρίνισε ότι ο Αντι απλώς έδινε την ευχή του στον αγώνα, αλλά επ' ουδενί το χρήμα. Δικαιώματα τρανς, αναλογικό εκλογικό σύστημα, ο Μπέρναμ ανασκεύαζε διαρκώς προηγούμενες δηλώσεις του.

Με την ίδια αμφιθυμία

Αυτή ακριβώς, όμως, υπήρξε η συνταγή της θητείας του Κιρ Στάρμερ, και τελικά ο λόγος της πτώσης του. Η μεταρρύθμιση του κράτους πρόνοιας, ώστε να πάψει να είναι δαπανηρό και να καθλώνει νέους ανθρώπους στα επιδόματα ανεργίας, αποσύρθηκε μπροστά στις εσωκομματικές αντιδράσεις. Το ίδιο και η πανηγυρική υπόσχεση αύξησης των αμυντικών δαπανών. Η ηγεσία του υπουργείου Άμυνας (υπουργός Τζον Χίλι και υφυπουργός Αλ Καρνς) παραιτήθηκε γιατί τα χρήματα δεν βρέθηκαν ποτέ. Αμφιθυμία και στο Brexit. Από τη μία ο Στάρμερ δήλωνε ότι δεν θα στερούσε από τα παιδιά του ένα καλύτερο μέλλον, αν αυτό είναι μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από την άλλη προειδοποίησε ότι η επιστροφή δεν θα γίνει στη διάρκεια της δικής του ζωής. Διαρκώς ο Στάρμερ έλεγε δύο πράγματα, το ένα ακύρωνε το άλλο, και τελικά κανείς δεν έμαθε ποτέ τι προεβύει.

Η στέψη του το 2024 βασίστηκε στην ίδια αρχή με την οποία ο Μπέρναμ ετοιμάζεται τώρα να περάσει το κατώφλι της Ντάουνινγκ Στριτ: as μπουέ και βλέπουμε. Αυτή η συνθήκη κατέστησε τον Στάρμερ πρωθυπουργό χωρίς σαφή λαϊκή εντολή υλοποίησης ενός συγκεκριμένου κυβερνητικού προγράμματος, και κυρίως χωρίς εσωκομματική κοινοβουλευτική νομιμοποίηση. Κάθε μεταρρύθμιση του σκόνταφτε στην εύλογη ένσταση των διαφωνούντων ότι δεν έδωσαν ποτέ τη συναίνεσή τους στα προτεινόμενα μέτρα.

Το σκηνικό του 2024 επαναλαμβάνεται το 2026. Οι Εργατικοί, ξανά σε καθεστώς άκρατης ευφορίας, περιστοιχίζουν τον προαλειψόμενο νέο αρχηγό τους – περίπου 200 βουλευτές πόζαραν μπροστά στο κινητό του Μπέρναμ για τη σέλιφ στα σκαλιά του Γουέστμινστερ. Κάποιοι πανηγυρίζουν μέχρι δακρύων μπροστά στο νέο ξεκίνημα. Ο Τζον Μακντόνελ, Νο 2 στα χρόνια του

Κόρμπιν, μιλούσε βουρκωμένος στο ραδιόφωνο του LBC. Ήταν δάκρυα ανακούφισης και προσμονής, αφού ο Μπέρναμ διέλυσε επιτέλους το Reform του Φάρατζ, υποσχόμενος ότι θα βάλει τέλος σε «40 χρόνια νεοφιλελευθερισμού στη Βρετανία». Λες και ο Στάρμερ ήταν δεξιός. Εξήντα έξι δισ. λίρες έσοδα από φορολόγηση (κυρίως πλουσίων και επιχειρήσεων), αύξηση δημοσίων δαπανών κατά 300 δισ., χρήματα για το κράτος πρόνοιας αντί για εξοπλισμούς, αλλαγή της νομοθεσίας υπέρ των ανθρώπων που ζουν στο ενοίκιο, αναγνώριση του παλαιστινιακού κράτους.

«Δύσκολες αποφάσεις»

Τώρα, ένας πολιτικός με παρόμοιο ιδεολογικό προφίλ και εξίσου ευμετάβλητες απόψεις έρχεται να τον αντικαταστήσει. Για ποιον ακριβώς λόγο ο κόσμος να περιμένει κάτι διαφορετικό; «Επειδή τα περιθώρια ελιγμών δεν είναι πια μεγάλα. Αν θέλουμε να κάνουμε τη χώρα ξανά σπουδαία και να φτάσουμε στο 2029 με μια επιτυχημένη κεντροαριστερή κυβέρνηση, τότε θα χρειαστεί να πάρουμε δύσκολες αποφάσεις, και να εξηγήσουμε στον κόσμο γιατί είναι αναγκαίες», λέει στην «Κ» ο Αλ Καρνς. Το όνομα του πρώην υφυπουργού Άμυνας εμφανίστηκε παντού αυτή την εβδομάδα ως πιθανού αντιπάλου του Μπέρναμ σε εσωκομματικές εκλογές, ώστε να υπάρξει κάποιου είδους ιδεολογική μάχη με την οποία μεταβασθ από τον έναν πρωθυπουργό στον άλλον. «Αν δεν πάρουμε τώρα τις δύσκολες αποφάσεις και συνεχίσουμε να παραδέρνουμε χωρίς ξεκάθαρη επικοινωνία με την κοινωνία, τότε το 2029 θα καταλήξουμε με κυβέρνηση συνασπισμού Reform και Συντηρητικών», λέει ο Αλ Καρνς, πιθανός αντίπαλος του Μπέρναμ σε εσωκομματικές εκλογές.

Δύσκολες αποφάσεις

«Αν δεν πάρουμε τώρα τις δύσκολες αποφάσεις, τότε το 2029 θα καταλήξουμε με κυβέρνηση συνασπισμού Reform και Συντηρητικών», λέει ο Αλ Καρνς, πιθανός αντίπαλος του Μπέρναμ σε εσωκομματικές εκλογές.

Και Μπλερ και Κόρμπιν

Υπουργός του Τόνι Μπλερ, αλλά και σκιώδης υπουργός Εσωτερικών στην ομάδα του Τζέρεμι Κόρμπιν. Η κριτική προς τον Μπέρναμ είναι πως δεν είχε ποτέ πολιτικό προσανατολισμό, ότι πάντα πήγαινε προς τα εκεί που φυσούσε ο άνεμος.

Μια βουτιά από γέφυρα στο κανάλι Σεν Μαρτέν είναι από τους ελάχιστους τρόπους που έχουν οι Παριζιάνοι στη διάθεσή τους για να αντιμετωπίσουν τον καύσωνα. «Η κλιματική κρίση φαίνεται να είναι πάντα το δεύτερο πιο σημαντικό ζήτημα», λέει ο Πέτερ Ντίτλεβσεν, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης. Ίσως επειδή δεν επιδέχεται λύσεις εντός ενός εκλογικού κύκλου.

Εγκλωβισμένοι στον «θόλο»

Η Ευρώπη ζει το πιο θερμό καλοκαίρι της, ενώ η κλιματική κρίση εξοβελίζεται από την ατζέντα

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Με τα ρεκόρ θερμοκρασίας στη δυτική Ευρώπη να καταρρίπτονται το ένα μετά το άλλο την περασμένη εβδομάδα, η κοινή γνώμη και η πολιτική τάξη της Γηραιάς Ηπείρου έλαβαν μία χρήσιμη υπενθύμιση: το να αγνοείς το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής, δεν θα το κάνει να εξαφανιστεί.

Το 2025, το τρίτο πιο θερμό έτος στα χρονικά, η αύξηση της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας έφτασε στον 1,4 βαθμό Κελσίου από την αρχή της βιομηχανικής εποχής. Η Συμφωνία των Παρισίων του 2015 έθετε την αύξηση κατά 1,5 βαθμό ως όριο ασφαλείας για την αποτροπή ακραίων μορφών κλιματικής αλλαγής.

Η στροφή

Ο Ντόναλντ Τραμπ, ωστόσο, θεωρεί την κλιματική κρίση «απάτη». Από τη στιγμή που επέστρεψε στο Οβάλ Γραφείο, κάνει ό,τι μπορεί για να υπονομεύσει την ενεργειακή μετάβαση των ΗΠΑ και να πρωτοδοτήσει τα ορυκτά καύσιμα. Μεταξύ άλλων, απέσυρε για δεύτερη φορά τη χώρα του από τη Συμφωνία των Παρισίων.

Ήδη πριν από τη δεύτερη εκλογική του νίκη, η ευρωπαϊκή Δεξιά είχε αρχίσει να στρέφεται κατά των «διεθνώς προωθημένων» μέτρων της Ε.Ε. για τον μπεντισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050. Ιδιαίτερα από το 2023, το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, επικαλούμενο το αυξημένο κόστος ζωής, είτε την επίδρασή τους στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, έχει συμμαχήσει επανειλημμένως με τις ομάδες της Ακροδεξιάς για την άμβλυνση των μέτρων καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής.

Διαδοχικές κρίσεις, από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία έως

τον πόλεμο στον Περσικό και το κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ, έχουν αναδείξει τη ζωτική σημασία της ενεργειακής ασφάλειας και της μείωσης της εξάρτησης από το πετρέλαιο και το αέριο. Βραχυπρόθεσμα, ωστόσο, ο οικονομικός τους αντίκτυπος έχει δυσχεράνει την προσήλωση των κρατών-μελών στους ευρωπαϊκούς κλιματικούς στόχους.

Η «Κ» επικινώθηκε με κορυφαίους επιστήμονες που μελετούν το κλίμα και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού για να διερευνήσει τον βαθμό ανησυχίας τους για την εξέλιξη της υπερθέρμανσης του πλανήτη και τον βαθμό προτεραιότητας που δίνουν οι κυβερνήσεις στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Αλυσιδωτές επιπτώσεις

Ξεκινώντας με τα επιστημονικά: ρωτήσαμε τον Μάικλ Μαν, διακεκριμένο καθηγητή στο Τμήμα Επιστημών της Γης και του Περιβάλλοντος στο Πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνια, πώς συνδέεται ο καύσωνας στη δυτική Ευρώπη με την αλλαγή του κλίματος.

«Πρώτα απ' όλα, ο πλανήτης θερμαίνεται σταθερά (περίπου 0,3 βαθμό Κελσίου ανά δεκαετία), επομένως οι βασικές θερμοκρασίες γίνονται όλο και πιο ζεστές. Τα κύματα καύσωνα είναι πιο συχνά και διαρκούν περισσότερο», απαντά. Ο ίδιος εκτιμά πως «οι κλιματολόγοι τείνουν να υποτιμούν τον ρόλο της ανθρωπογενούς υπερθέρμανσης του πλανήτη στην πρόκληση καυσώνων».

Ο Πέτερ Ντίτλεβσεν, καθηγητής στο Ινστιτούτο Niels Bohr του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης, έγινε ευρύτερα γνωστός προ τριετίας για την προειδοποίησή του, σε έρευνα που εκπόνησε μαζί με την αδελφή του, Σούζαν, για τον κίνδυνο κατάρρευσης του Ρεύ-

ματος του Κόλπου (Gulf Stream) στον Βόρειο Ατλαντικό. Παλαιότερες εκτιμήσεις τοποθετούσαν την πιθανή κατάρρευση του ρεύματος που μεταφέρει ζεστά νερά από την τροπική ζώνη στην Αρκτική –που φέρει το ακρωνύμιο AMOC (Atlantic Meridional Overturning Circulation)– στον 22ο αιώνα.

Σύμφωνα με την έρευνα των αδελφών Ντίτλεβσεν, η ανατροπή αυτή θα γίνει πολύ πιο άμεσα, πριν από το 2095. Η κατάρρευση του AMOC θα προκαλέσει ψύχρανση του κλίματος στο βόρειο ημισφαίριο, με το κλίμα στη δυτική Ευρώπη να γίνεται παρόμοιο με αυτό της Αλάσκας και πιο έντονη υπερθέρμανση στον Νότο.

«Εξακολουθώ να ανησυχώ», τονίζει στην «Κ» ο Πέτερ Ντίτλεβσεν στην «Κ». «Αφότου δημοσιεύθηκε η εργασία μας το 2023, οι προσομοιώσεις κλιματικών μοντέλων δείχνουν όλο και περισσότερο ότι η διακοπή λειτουργίας του AMOC μπορεί να συμβεί σε ένα σενάριο με μεγαλύτερες συγκεντρώσεις διοξειδίου του άνθρακα και πιο ζεστές θερμοκρασίες».

Φταίει η πολιτική;

Πόσο μεγάλη ζημιά έχουν προκαλέσει οι πολιτικές της δεύτερης κυβέρνησης Τραμπ στον παγκόσμιο αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής; Πόσο εύκολα αναστρέψιμη θα είναι αυτή η ζημιά; «Η ζημιά είναι σίγουρα πολύ μεγάλη εδώ στις Ηνωμένες Πολιτείες», υπογραμμίζει ο Μάικλ Μαν – από τις πιο μαχητικές φωνές στη χώρα του κατά της άρνησης της κλιματικής αλλαγής. «Αλλά ο υπόλοιπος κόσμος –η Κίνα, αλλά και τα ευρωπαϊκά κράτη– κάνει σημαντική πρόοδο. Οι ΗΠΑ δεν έχουν πλέον τη δυνατότητα να καθορίσουν τις εξελίξεις. Μπορούν απλά να αποφασίσουν αν θα επιβιβαστούν στο τρένο ή αν θα μείνουν πίσω στον

σταθμό όσον αφορά τη μεγάλη οικονομική επανάσταση αυτού του αιώνα: τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια».

Ο Πέτερ Ντίτλεβσεν, από την πλευρά του, βλέπει μια θετική πλευρά στον πόλεμο που έχει κηρύξει ο Τραμπ ειδικά κατά της ατομικής ενέργειας, με εξαιρετικά σοβαρές συνέπειες για δανικές εταιρείες του κλάδου που έχουν επενδύσει στις Ηνωμένες Πολιτείες. «Ο Τραμπ δεν πολεμά τις ανεμογεννήτριες επειδή νοιάζεται για τα πουλιά ή για τις φάλαινες. Το κάνει για να βοηθήσει την πετρελαιοβιομηχανία. Το γεγονός ότι η πετρελαιοβιομηχανία μπορεί να χρειάζεται βοήθεια για να ανταγωνιστεί τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι πραγματικά καλό νέο! Σημαίνει ότι οι ΑΠΕ είναι πράγματι ανταγωνιστικές έναντι της βιομηχανίας ορυκτών καυσίμων, γεγονός που είναι θετικό για την πράσινη μετάβαση».

Το «μπλοκ» του πετρελαίου

Ο Μαν δηλώνει «ανήσυχος» και για τις εξελίξεις στην Ευρώπη στον τομέα της κλιματικής πολιτικής – θεματική την οποία έχει αναπτύξει σε βιβλία του όπως το «The New Climate War» και, πιο πρόσφατα, το «Science Under Siege» (εκδόσεις Public Affairs, 2025), γραμμένο μαζί με τον Πίτερ Χόττεζ. Όπως αναφέρει στην «Κ» ο φημισμένος κλιματολόγος, η νέα διστακτικότητα των Ευρωπαίων «μπορεί να αποδοθεί σε μια εκστρατεία επιρροής από συμφέροντα ορυκτών καυσίμων και "πετρο-κράτη" όπως η Ρωσία και η Σαουδική Αραβία». Τα συμφέροντα αυτά «έχουν εργαλειοποιήσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τον ευρύτερο δημόσιο διάλογο και έχουν συμβάλει στην εκλογή διεφθαρμένων πολι-

τικών τους οποίους έχουν χρηματοδοτήσει, στο όνομα της διατήρησης της εξάρτησης του κόσμου από τα ορυκτά καύσιμα».

Ο Ντίτλεβσεν παραδέχεται ότι «θα χρειαστεί αγώνας για να παραμείνουμε εντός των στόχων» για τη μείωση των εκπομπών στην Ε.Ε. Από την οπτική της πολιτικής και της οικονομίας, σημειώνει ο Δανός επιστήμονας, «είναι θετικό που το Διακυβερνητικό Πάνελ για την Κλιματική Αλλαγή δεν θεωρεί πλέον ρεαλιστικό σενάριο για το μέλλον των εκπομπών το RCP 8,5 (σ.σ.: πρόβλεπε ότι χωρίς ουσιαστά μέτρα μείωσης των ρύπων η παγκόσμια θερμοκρασία θα αυξηθεί από 3,5 έως 5,5 βαθμούς Κελσίου το 2100). Αυτό δείχνει ότι, σε κάποιο βαθμό, η Συμφωνία των Παρισίων λειτουργεί. Η πρόβλεψή μας για κατάρρευση του AMOC βασιζόταν σε ένα σενάριο πολιτικής business as usual, παρεμφερές με το RCP 8,5».

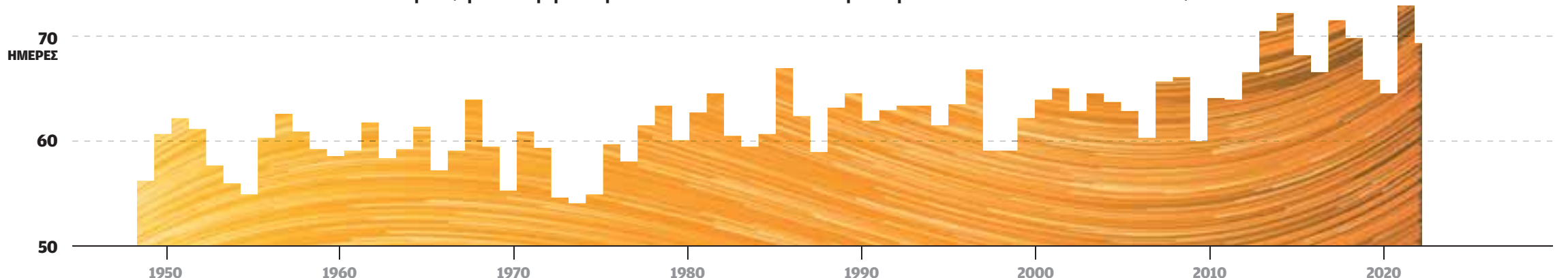
«Από την οπτική της επιστήμης, ωστόσο, θεωρώ ότι είναι λάθος να μην κρατήσουμε το σενάριο αυτό», συνεχίζει. «Οχι γιατί είναι το πιο πιθανό, αλλά για να μπορούμε να συγκρίνουμε τι προκύπτει από τα μοντέλα των νέων και των παλαιότερων προσομοιώσεων».

Γιατί, ξεκινώντας από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, παρατηρούμε συνεχώς να εκτοπίζεται η κλιματική αλλαγή από την κορυφή των προτεραιοτήτων των κυβερνήσεων; «Όντως, η κλιματική κρίση φαίνεται να είναι πάντα το δεύτερο πιο σημαντικό ζήτημα, πίσω από κάτι πιο επείγον», επισημαίνει ο καθηγητής του Ινστιτούτου Niels Bohr. «Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι είναι δυσεπίλυτο πρόβλημα, που δεν επιδέχεται λύσεις εντός ενός εκλογικού κύκλου».

«Αλάσκα» στην Ευρώπη

Το ρεύμα AMOC, που μεταφέρει ζεστά νερά από την τροπική ζώνη στην Αρκτική, σύμφωνα με την έρευνα των αδελφών Ντίτλεβσεν, μπορεί να καταρρεύσει πριν από το τέλος του αιώνα μας. Εάν αυτό το σενάριο επιβεβαιωθεί, το κλίμα στη δυτική Ευρώπη θα γίνει παρόμοιο με αυτό της Αλάσκας.

Μέρες με θερμοκρασία άνω των 32 βαθμών Κελσίου ανά έτος

Κύματα καύσωνα

«Ο πλανήτη της θερμαίνεται σταθερά (περίπου 0,3 βαθμό Κελσίου ανά δεκαετία), επομένως οι βασικές θερμοκρασίες γίνονται όλο και πιο ζεστές. Τα κύματα καύσωνα είναι πιο συχνά και διαρκούν περισσότερο», λέει στην «Κ» ο Μάικλ Μαν, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνια.

Ο ΑΝΤΕΤΟΚΟΥΝΜΠΟ ΣΤΟΥΣ ΜΑΪΑΜΙ ΧΙΤ

Ο ήρωας που έγινε brand

Από τον μύθο της Ντίονεϊ, στον χρυσοπληρωμένο επαγγελματία που ξεπέρασε την ομάδα του

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Από μικρός, ο Γιάννης Αντετοκούνμπο ήξερε πάντα ποιος ήταν ο ρόλος του. Όταν έβλεπε τους γονείς του να μοιράζουν στα παιδιά τους το λιγοστό φαγητό που μπορούσαν να φέρουν στο τραπέζι κι εκείνοι να μην τρώνε, γνώριζε ότι έπρεπε να βοηθήσει.

Όταν, στα 14 του, όντας ήδη παίκτης του μπάσκετ, τον πλησίασε η Adidas προσφέροντάς του 5.000 ευρώ, εκείνος ζήτησε και ένα συμβόλαιο για τον μεγαλύτερο αδελφό του, Θανάση. Την ημέρα που ήταν να υπογράψει –για να λάβει ένα ποσό σωτήριο για τον ίδιο και την οικογένειά του– ζήτησε να δει και το συμβόλαιο του Θανάση. Ο εκπρόσωπος της εταιρείας απάντησε με μισόλογα και ο Γιάννης δεν υπέγραψε. Λίγες ημέρες μετά, τον κάλεσαν από τη Nike.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, ήξερε ότι ήθελε να παίξει στο NBA. Σε συνέντευξη που είχε δώσει τον Φεβρουάριο του 2013, δήλωνε για τον εαυτό του ότι είναι ένας παίκτης που μπορεί να παίξει παντού, σε όλες τις θέσεις. Τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς, τον επέλεξαν στο ντραφτ του NBA.

Περίπου ενάμιση χρόνο αργότερα υπέγραψε το συμβόλαιο του με τους Μιλγουόκι Μπακς, ο τότε 20χρονος Αντετοκούνμπο έδωσε συνέντευξη στο ESPN. Ερωτώμενος για το επόμενο βήμα που θέλει να ακολουθήσει στο παιχνίδι του, απάντησε ότι κάθε μέρα, θέλει να προσπαθεί να γίνει «πγέτς». «Θέλω να μιλάω περισσότερο, για να γνωρίζουν οι συμπαίκτες μου ότι τους σπριζώ.

Το ξέρω ότι είμαι μικρός, είναι δύσκολο να μιλάς πιο πολύ από τους βετεράνους», είχε σημειώσει, «αλλά προσπαθώ να το κάνω».

Και ύστερα όλα έτρεξαν. Έγινε δύο φορές MVP. Σύμφωνα με τους New York Times, έκανε τους Μπακς «κουλ» ξανά, βγάζοντάς τους από την αφάνεια και βοηθώντας τους να κατακτήσουν ύστερα από 50 χρόνια το πρωτάθλημα του NBA, το 2021. Αυτήν την εβδομάδα, ο κόσμος του μπάσκετ συζητάει μόνο ένα πράγμα: τη μεταγραφή του στους Μαϊάμι Χιτ.

Μέσα στα 13 χρόνια που ο Γιάννης Αντετοκούνμπο ζει και παίζει στις ΗΠΑ, ο ίδιος έγινε φαινόμενο και η ζωή του παραμύθι – κυριολεκτικά. Το 2022, η Ντίονεϊ κυκλοφόρησε ταινία βασισμένη στην ιστορία του ίδιου και της οικογένειάς του. Αλλά ο παίκτης που είναι γνωστός παγκοσμίως με το μικρό του, ελληνικό, όνομα, δεν μπορεί να περιγραφεί με μία λέξη.

Ο εαυτός ως εταιρεία

«Το ξέρω πως ο ίδιος έχω ένα brand και βλέπω τον εαυτό μου ως εταιρεία», δήλωσε τον προηγούμενο μήνα ο Αντετοκούνμπο σε ένα podcast. «Αυτό το brand», τονίζει στην «Κ» η αθλητικογράφος του New Yorker, Λουίζα Τόμας, «έχει αλλάξει κάπως τα τελευταία χρόνια».

Τον αποκαλεί τρομερό, «σχεδόν επαναστατικό», παίκτη. «Να τον βλέπεις να τρέχει προς την μπασκέτα είναι ένα εκπληκτικό θέαμα», επισφαιρίζει. Κι μετά είναι η σπουδαία ιστορία του – και όχι μόνο η αρχή της, με τις εξαιρετικές δυσκολίες που βίωσε μεγαλώνοντας μες στη φτώχεια, χωρίς χαρτιά, στα Σεπόλια.

«Ηρθε σε μια μικρή ομάδα στις ΗΠΑ, στο Μιλγουόκι, και πραγματικά αγάπησε τους ανθρώπους εδώ, οι ντόπιοι τον αγάπησαν – τους κατέπληξε

η ιστορία του, αλλά και το δέος που προκαλεί στους θεατές στο γήπεδο», εξηγεί η κ. Τόμας. Η ίδια περιγράφει πως ο Αντετοκούνμπο τοποθέτησε τον εαυτό του με έναν τρόπο που η ζωή του πραγματικά θυμίζει «μια ταινία της Ντίονεϊ», ακόμη και πριν αυτή γυριστεί. «Και όμως», συμπληρώνει, «εγώ πάντα θεωρούσα ότι είναι πιο σύνθετος χαρακτήρας».

Επικεντρώνει αυτή την πολυπλοκότητά του στο έντονο ανταγωνιστικό πνεύμα του. «Είναι προφανές ότι αισθάνεται μια πραγματική επιτακτικότητα και ανταγωνιστικότητα, κάτι που αναδείχθηκε λίγο περισσότερο τα τελευταία χρόνια, ιδίως όταν οι Μπακς άρχισαν να δυσκολεύονται, αφότου τραυματίστηκε, και τώρα, με το μακρύ και άσχημο διαζύγιο που είχε με την ομάδα», αναφέρει.

Οχι ότι ο Αντετοκούνμπο διστασε ποτέ να μιλήσει για τη

Τα έσοδά του
το 2026
(εκτίμηση Forbes)

99,2

εκατ. δολάρια συνολικά

11ος

παγκοσμίως
μεταξύ όλων
των αθλητών

4ος

μεταξύ των
παικτών του
NBA.

Αμοιβές μόνο από
συμβόλαιο NBA

396,5

εκατ. δολάρια σε 13 σεζόν

φερε πως διαβάζει ό,τι γράφεται και λέγεται για εκείνον. «Έχω ακούσει τα πάντα», είπε, υπογραμμίζοντας ότι θέλει να ξέρει τι λένε, γιατί του δίνει κίνητρο, απολαμβάνει την πρόκληση. «Μου αρέσει να λένε ότι δεν μπορώ να τα καταφέρω και να πηγαίνω εκεί έξω, και να δίνω τα πάντα».

«Σοφία»
του δρόμου

Η κ. Τόμας, ωστόσο, δεν θεωρεί πως η προσωπικότητα του Αντετοκούνμπο εξαντλείται στην ανταγωνιστικότητά του, στοιχείο αναμενόμενο για αθλητή τέτοιου επιπέδου. «Μπορεί να γίνει και πολύ σοφός», επισφαιρίζει, αναφερόμενη σε διάφορες δηλώσεις του και πιο συγκεκριμένα στην απάντησή που έδωσε σε δημοσιογράφο το 2023, όταν είπε ότι «δεν υπάρχει η αποτυ-

πάτέρα τους, μέσω του οποίου σπριζώνουν ευάλωτες κοινωνικά ομάδες. Και είναι, φυσικά, οι πολλές συμφωνίες με εταιρείες, με κυριότερη αυτή με τη Nike, που του αποφέρει πολλά εκατομμύρια τον χρόνο.

«Κάποιες φορές», δήλωσε πρόσφατα, «ο κόσμος δεν καταλαβαίνει ότι το να είσαι εγώ είναι ένα βάρος· ποτέ δεν ήθελα να γίνω διάσημος, να παίξω για τα λεφτά».

Οχι ότι δεν έχουν σημασία. Αγοράζει έργα τέχνης, ρολόγια και ακίνητα, διότι τον ενδιαφέρει η αξία που μένει.

Η συμβουλή του σε νεαρούς παίκτες είναι ότι δεν θα πρέπει ο δικηγόρος, ο οικονομικός τους σύμβουλος και ο ατζέντης τους να γνωρίζονται μεταξύ τους – «γιατί μπορεί να σε εκμεταλλευθούν. Πρέπει να προστατεύεις τον εαυτό σου».

Αυτό που ήθελε, άλλωστε, ήταν να καταφέρει να προσφέρει μια καλύτερη ζωή στην οικογένειά του.

Ήταν η απόλυτη προτεραιότητα του Αντετοκούνμπο πριν γίνει ο «Greek Freak», και αυτή η αφοσίωση παρέμεινε και παραμένει αμείωτη. Στα παπούτσια που έχει δημιουργήσει με τη Nike, αναγράφονται τα ονόματα όλων: των γονιών του, των αδελφών του, της συζύγου και των τεσσάρων παιδιών τους. Στην ειδική έκδοση All-Star 2024 του Zoom Freak 5, έγραψε με τα δικά του γράμματα, «Thanasis, thanks for sharing», μια αναφορά στα παπούτσια που μοιράζονταν οι δυο τους όταν δεν μπορούσε να αγοράσει ένα ζευγάρι ο καθένας.

«Η πιο μακρά σχέση που έχει ένας άνθρωπος είναι με τα αδέρφια του», έχει πει. Τη σύζυγό του, Μαρία, την έχει περιγράψει ως την «υπερδυναμική» του. «Επιλέξετε καλά», συμβουλεύει τους μικρότερους, «ένας άνθρωπος με ραγισμένη καρδιά δεν μπορεί να λειτουργήσει, να δει καθαρά».

Θεός
και οικογένεια

Μιλάει συχνά για τη σκληρή δουλειά, το να ξεπερνάς τον εαυτό σου, να δημιουργείς εσύ τις συνθήκες της ζωής σου. Για την ομαδικότητα και το μπάσκετ, ακόμη και για όταν ήθελε να το παρατήσει.

Για την οικογένεια, για τον Θεό, στον οποίο πιστεύει βαθιά. Για την ταυτότητά του ως πατέρα – «τη στιγμή που μπαίνω στην πόρτα, γίνομαι μπαμπάς, πηγαίνω τα παιδιά στο σχολείο, τα γυρίζω σπίτι, τρώνε, αν μας αφήσει η μαμά, τα πηγαίνω για μπάσκετ».

Ως φόρο τιμής στον δικό του πατέρα, πριν από την έναρξη κάθε αγώνα ή έπειτα από μια μεγάλη επιτυχία, δείχνει ψηλά, προς τον ουρανό.

Είναι ένας παίκτης που, σύμφωνα με την κ. Τόμας, κατά μία έννοια ξεπέρασε τους Μπακς, έγινε μεγαλύτερος από την ομάδα. Η ανακοίνωση της μετακίνησής του στους Μαϊάμι Χιτ πυροδότησε εκατοντάδες χιλιάδες αντιδράσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Πολλοί ανάρτησαν μέχρι και τα παιδιά τους, φορώντας φανέλες Μπακς, λέγοντας ότι τώρα θα πρέπει να πάρουν των Μαϊάμι Χιτ. Για μία ακόμη φορά, ο ίδιος έχει επίγνωση του ρόλου του, της θέσης του, της επιρροής του, της κληρονομιάς του.

«Ο Γιάννης Αντετοκούνμπο», είχε παρατηρήσει πριν από μερικούς μήνες, «δεν είναι μόνο τα καλά. Έρχεται και με ένα βάρος». Πρέπει να είσαι σωστός, είχε πει· πρέπει να είσαι πρότυπο για τα παιδιά. «Πρέπει να μπορείς να εμπνεύσεις την επόμενη γενιά».

Πώς βρίσκει κίνητρο

«Έχω ακούσει τα πάντα», έχει αναφέρει σε συνέντευξή του, τονίζοντας ότι θέλει να ξέρει τι λένε, γιατί του δίνει κίνητρο. «Μου αρέσει να λένε ότι δεν μπορώ να τα καταφέρω και να πηγαίνω εκεί έξω, και να δίνω τα πάντα».

Αφοσιωμένος μπαμπάς

Για την ταυτότητά του ως πατέρα έχει πει ότι «τη στιγμή που μπαίνω στην πόρτα, γίνομαι μπαμπάς, πηγαίνω τα παιδιά στο σχολείο, τα γυρίζω σπίτι, τρώνε, αν μας αφήσει η μαμά, τα πηγαίνω για μπάσκετ».

Οι πιο
ακριβοπληρωμένοι
παίκτες στο NBA

(συμβόλαιο 2025-26)

Στεφ Κάρι
\$59,6 εκατ.

Τζόελ Εμπίντ
\$55,2 εκατ.

Νικόλα Γιόκιτς
\$55,2 εκατ.

Κέβιν Ντουράντ
\$54,7 εκατ.

Γιάννης Αντετοκούνμπο
\$54,1 εκατ.

Τζέισον Τέιτσομ
\$54,1 εκατ.

σημασία που έχει η νίκη ή για το πάθος του να γίνεται καλύτερος. Το 2022 έλεγε ότι το να τον αποκαλούν «τον καλύτερο παίκτη στον κόσμο» μπορεί και να τον κρατάει πίσω. «Και δεν θέλω τίποτα να με κρατάει πίσω», δήλωνε, «για αυτό δεν προτιμώ με άλλους παίκτες».

Πιο πρόσφατα, τον Σεπτέμβριο, εξέφρασε την επιθυμία του να βάζει στόχους στη ζωή και να παλεύει για να τους πετυχαίνει. «Μου αρέσει», τόνισε, «να ζω μέσα στην πίεση και στην αδρεναλίνη».

Ενας από αυτούς τους στόχους ήταν το μετάλλιο με την Εθνική Ελλάδος, ο οποίος όταν επιτεύχθηκε ο ίδιος ένιωσαν σαν να έφυγε ένα βάρος από πάνω του, βάρος που ο ίδιος είχε επιβάλει στον εαυτό του. «Από την καριέρα μου, μια επιτυχία με την Εθνική ήταν κάτι που έλειπε», παρατήρησε, «το να κερδίσω βραβείο MVP είναι κάτι σημαντικό, το να κερδίσω με την Εθνική για μένα είναι πιο σημαντικό».

Στην ίδια συνέντευξη, ανέ-

χία στα αθλήματα».

Κατά τον ίδιο, από όταν ήταν μικρός η εξουσία του δεν ήταν εγκυκλοπαιδική, αλλά πρακτική. «Street-smart», έχει χαρακτηρίσει τον εαυτό του. Και αυτό το πρακτικό πνεύμα δεν τον έχει βοηθήσει μόνο στο γήπεδο. Ο Αντετοκούνμπο έβγαλε το πρώτο του εκατομμύριο όταν ήταν 20 χρόνων. Χάρη στον ίδιο, τα δύο μικρότερα αδέρφια του φοίτησαν σε ιδιωτικά σχολεία. Μεγαλώνοντας, έμαθε όχι μόνο πως να είναι θρύλος του μπάσκετ, αλλά και καλός επιχειρηματίας. Μια χρονιά έβγαλε 120 εκατ., όπως έχει παραδεχθεί.

Μαζί με τα αδέρφια του έχουν δημιουργήσει ή συμμετάσχει σε περισσότερες εταιρείες από όσες θυμάται να απαριθμήσει.

Επενδυτικές εταιρείες που επικεντρώνονται στα ακίνητα, εταιρεία παραγωγής, ρουκισμού, εστιατόρια. Έχουν δημιουργήσει το Charles Antetokounmpo Family Foundation, το φιλανθρωπικό ίδρυμα με το όνομα του

ΣΤΟΝ ΠΥΡΕΤΟ ΤΟΥ ΜΟΥΝΤΙΑΛ

Του ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Επρεπε να περάσουν 17 ολόκληρες ημέρες για να μπορέσει να ισχυριστεί κανείς πως το Μουντιάλ τώρα ξεκινάει. Η πρώτη σέντρα στο «Αζτέκα» έγινε στις 11 Ιουνίου και σε τρία 24ωρα ο μήνας φεύγει, με το τουρνουά να μπαίνει από σήμερα στο κύριο μέρος του με τη φάση των «32» και τα νοκ άουτ ματς. Από μόνο του και αυτό είναι κάτι πρωτόγνωρο. Στα γήπεδα των ΗΠΑ, του Μεξικού και του Καναδά γράφεται ούτως ή άλλως Ιστορία. Οι μεγάλοι stars (Μέσι, Εμπαπέ, Ρονάλντο, Χάαλαντ, Γαμάλ) που παίρνουν μέρος στη διοργάνωση, καταρρίπτουν το ένα μετά το άλλο τα ρεκόρ. Όλα προμηνύουν μια συνέχεια η οποία θα μείνει χαραγμένη στο μυαλό μας για χρόνια. Το ποδόσφαιρο, τούτες τις ώρες, εκτός από το αμιγώς αγωνιστικό κομμάτι, περνάει στο επόμενο στάδιο. Η στρατηγική της FIFA για ένα προίον που θα κάνει τον θεατή να το βλέπει με άλλο μάτι και να είναι ακόμη πιο κερδοφόρο βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Κάποια πράγματα έκαναν αίσθηση σε αυτό το πρώτο μέρος του 23ου Παγκοσμίου Κυπέλλου, πράγματα που δίνουν την κατεύθυνση για το μέλλον.

«Τάιμ άουτ» με κέρδη

Αναγκαία λόγω της ζέστης ή απλώς μια καλή αφορμή για περισσότερα κέρδη από τις τηλεοπτικές διαφημίσεις; Μάλλον το ένα συμπληρώνει το άλλο σε ό,τι έχει να κάνει με τα cooling breaks στο 22ο και στο 67ο λεπτό κάθε αγώνα –ανεξάρτητα από τις καιρικές συνθήκες–, ενώ σε κάθε περίπτωση αλλάζουν τη φυσιογνωμία του αθλήματος. Στην πρώτη διακοπή που έγινε στο εναρκτήριο ματς της διοργάνωσης, οι συνθήκες στο στάδιο «Αζτέκα» ήταν ιδανικές: το θερμομέτρο έδειχνε μόλις 22 βαθμούς Κελσίου. Ακόμη και στον διακοπή για τα τηλεοπτικά δικαιώματα του τουρνουά, πουλάει διαφημιστικά πακέτα διαρκείας 30 δευτερολέπτων έναντι περίπου 200.000 δολαρίων στα παιχνίδια των ομίλων, με τα ποσά, όπως γίνεται αντιληπτό, να ανεβαίνουν θεαματικά όσο εξελίσσεται η διοργάνωση. Η τιμή ανέρχεται ακόμη και σε 750.000 δολάρια στους αγώνες της εθνικής ομάδας των ΗΠΑ.

Με χώρο για τέσσερις διαφημίσεις σε κάθε τρίλεπτο διάλειμμα, προκύπτουν συνολικά οκτώ διαφημίσεις ανά αγώνα και 832 σε ολόκληρη τη διοργάνωση. Με βάση όλα αυτά, τα συνολικά έσοδα του Fox θα μπορούσαν να ξεπεράσουν τα 300 εκατ. δολάρια και να αποτελέσουν μια σοβαρή απόσβεση των εξόδων του. «Το ποδόσφαιρο κρατείται όλημερίς από στελέχη σε κλιματιζόμενα γραφεία. Μας πούλησαν τα cooling breaks σαν ασπίδα για την υγεία των παικτών, σαν ένα ευγενικό σπαθί ενάντια στη ζέση. Στην πραγματικότητα; Δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένα χρυσό κλουβί φτιαγμένο για τους κορπηγούς», ήταν το αιχμηρό σχόλιο του Γερμανού προπονητή Γιούργκεν Κλοπ.

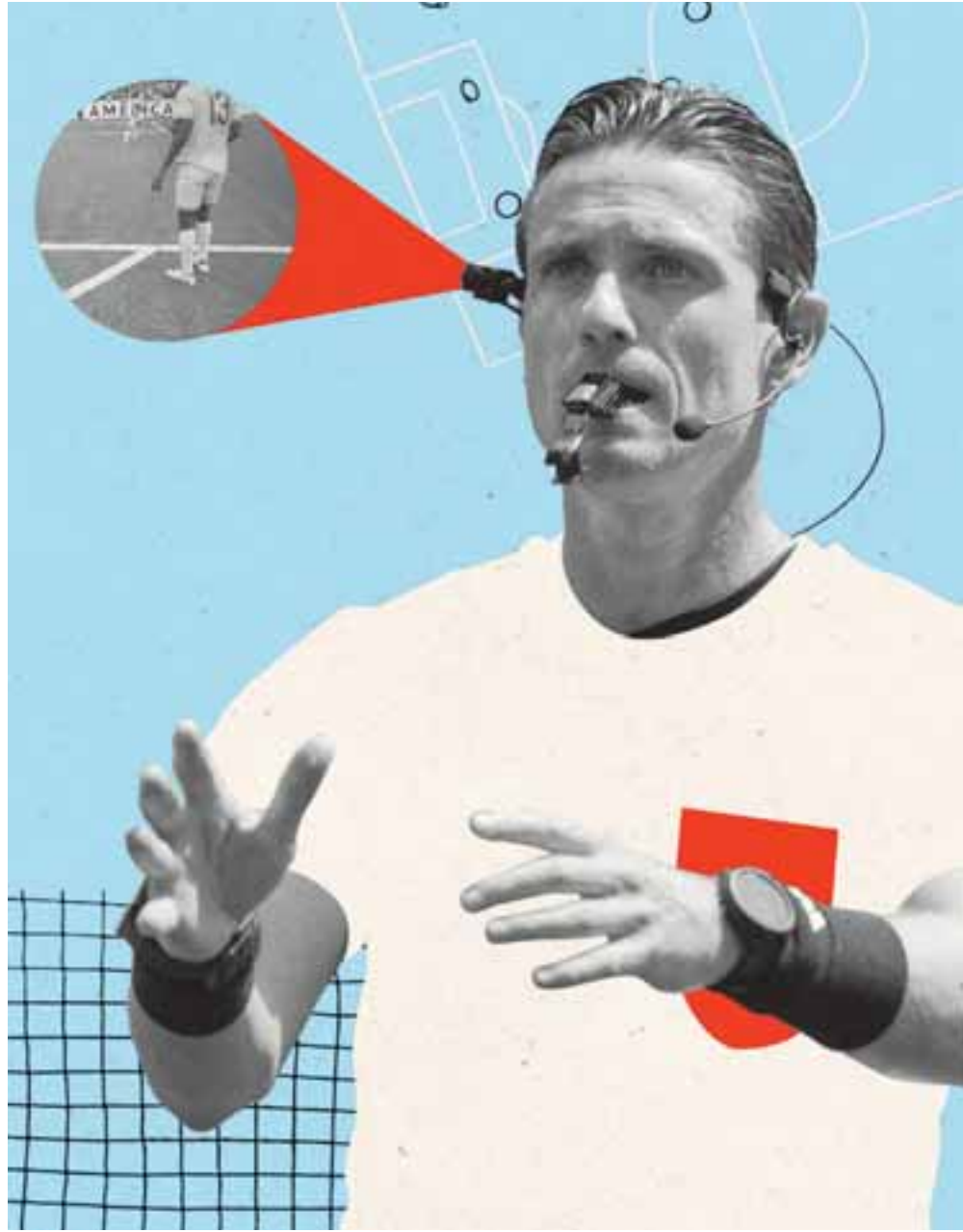
Τα ποινάκια

Όταν η FIFA επέκτεινε το Παγκόσμιο Κύπελλο από 32 σε 48 ομάδες, το κυριότερο μέρος της συζήτησης επικεντρώθηκε στην αθλητική νομιμότητα. Η φετινή έκδοση του τουρνουά «κατασκευάστηκε», τουλάχιστον στη φάση των ομίλων, έχοντας καθαρά εμπορική στόχευση και κυρίως για έναν κόσμο όπου τα αθλητικά στοιχεία είναι στις προτεραιότητές του. Στο Μουντιάλ του Κατάρ, το 2022, μόνο οι Αμερικανοί στοιχημάτισαν νόμιμα 1,8 δισ. δολάρια, ποσό για μια διοργάνωση που στην άλλη άκρη του Ατλαντικού διεξαγόταν τις πιο αντιπληοπτικές ώρες, τις πρώτες πρωινές. Οι προβλέψεις για το 2026 κυμαίνονται σε 3,3 δισ. δολάρια στις ΗΠΑ και στο αστρονομικό ποσό των 50 δισ. δολαρίων σε όλο τον κόσμο από τα 35 δισ. δολάρια που τοποθετήθηκαν το 2022 στο Κατάρ. Περισσότερα παιχνίδια σημαίνουν περισσότερες αγώνες και μεγαλύτερη διάρκεια στη φάση των ομίλων, που δημιουργεί όγκο στοιχημάτων. Ο μέσος γκολ ανά αγώνα ήταν περίπου 2,5 στα τουρνουά από το 2002 έως το 2018 και αυξήθηκε σε 2,7 στο Κατάρ. Η προσθήκη 40 ακόμη αγώνων στη φάση των ομίλων αύξησε αυτόν τον μέσο όρο, που ξεπερνά ήδη τα 3 γκολ ανά ματς. Τα live στοιχεία είναι το σημείο όπου η επέκταση της μορφής έχει τη μεγαλύτερη εμπορική επίδραση. Ήδη μέχρι στιγμής περίπου το 55%-60% του συνολικού στοιχήματος προέρχεται από ζωντανά στοιχήματα, από 35% που ήταν το ποσοστό στο Κατάρ.

Τρεις συμφωνίες με εταιρείες στοιχημάτων υπέγραψε η FIFA, από τις οποίες υπολογίζεται πως θα εισπράξει έσοδα άνω των 11 εκατ. ευρώ. Και όλα αυτά, ενώ ο κώδικας δεοντολογίας της απαγορεύει ρητά σε παίκτες και αξιωματούχους να στοιχηματίζουν σε αγώνες ή σχετικές διοργανώσεις.

«Πατέντες» και χρυσά εισιτήρια

Νέες τεχνολογίες και αγωνιστικές καινοτομίες στο πιο ακριβό Μουντιάλ της Ιστορίας

Ξεδέρνες από εύπορους

Το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2026 είναι αναμφισβήτητο το πιο ακριβό στην Ιστορία. Οι τιμές για πολλά παιχνίδια της φάσης των ομίλων κυμαίνονται από 350 έως 5.000 δολάρια και αυτό χωρίς να υπολογίζονται οι πτήσεις, τα ξενοδοχεία και εκατοντάδες άλλα έξοδα. Υπήρχαν πραγματικοί φόβοι πως ένα τέτοιο υψηλό κόστος θα οδηγούσε σε άδεια στάδια.

Αντ' αυτού, αν εξαιρεθούν κάποια εντελώς αντιεμπορικά ματς στην αρχή του τουρνουά (π.χ. Νότια Κορέα - Τσεχία, Κατάρ - Ελβετία), τα στάδια και στις τρεις συνδιοργανώτριες χώρες ήταν σχεδόν γεμάτα. Περισσότεροι από 65.000 θεατές παρακολούθησαν κάθε αγώνα κατά μέσο όρο. Κάτι που σημαίνει πως από δω και στο εξής, οπότε το ενδιαφέρον κορυφώνεται, θα είναι κατάμεστα, παρότι οι

τιμές θα είναι ακόμη πιο ακριβές.

Σύμφωνα με τον αθλητικό οικονομολόγο της σχολής Erasmus, Τόμας Πίτερος, ο παγκόσμιος χαρκτηρας του τουρνουά έχει αλλάξει πλήρως, κάτι που σημαίνει ότι πλέον προσελκύει κυρίως εύπορους οπαδούς με επαρκές διαθέσιμο εισόδημα πάνω από 10.000 δολάρια, ποσό το οποίο διαθέτουν συνδυάζοντας ταξίδι και διασκέδαση.

Για τη FIFA, οι πωλήσεις εισιτηρίων γίνονται μια ολοένα και πιο σημαντική πηγή εσόδων. Εννέα Μουντιάλ του Κατάρ αντιπροσώπευε περίπου το 12% των εσόδων του, το μερίδιο αυτό έχει πλέον αυξηθεί σε σχεδόν ένα τέταρτο του συνολικού προϋπολογισμού του οργανισμού.

Η κάμερα (RefCam)

Η τηλεοπτική λήψη από τη μικροσκοπική κάμερα (RefCam), που

κουβαλάει μαζί του ο διαιτητής, είναι από τις πιο ευχάριστες καινοτομίες. Δίνει μια αίσθηση συμμετοχής στο ίδιο το παιχνίδι στον θεατή, τον κάνει να αισθάνεται περισσότερο τη δράση των αθλητών, επιτρέποντάς του να παρακολουθήσει έστω και για δευτερόλεπτα τον αγώνα σε πραγματικό χρόνο, από το σημείο όπου το βλέπει ο διαιτητής. Η πλειονότητα των σχολίων στα social media είναι άκρως θετικά, κάτι που δεν περνάει απαρατήρητο από τη FIFA. Το πρώτο γκολ του Μέσι στο Μουντιάλ και η μοναδική λήψη από την κάμερα του ρέφери έκανε εκατομμύρια views σε όλο τον πλανήτη. Με δεδομένο πως σε κάθε παιχνίδι υπάρχουν περίπου τέσσερα πλάνα από την κάμερα, στο μέλλον ενδεχομένως να μεγαλώσει ο αριθμός. Γενικώς η επίδραση του διαιτητή είναι μεγάλη στο τουρνουά, αν λά-

βει κανείς υπ' όψιν το ενσωματωμένο μικρόφωνο και γενικά την εμφάνισή του, που θυμίζει περισσότερο gamer παρά παραδοσιακό διαιτητή. Αν μη τι άλλο, οι ρέφери του Μουντιάλ δίνουν μια πρώτη γεύση από το νέο τεχνολογικό πρόσωπο του ποδοσφαίρου.

Οι εκπλήξεις, το 4-4-2

και τα χαμένα «εννιάρια»

Είθισται σε όλα τα παγκόσμια κύπελλα, στην πρώτη φάση να υπάρχουν οι ομάδες-εκπλήξεις. Ετσι και σε αυτό. Είναι περισσότερες, αφού είναι περισσότερες και οι συμμετέχουσες σε σύγκριση με το παρελθόν. Μένει να αποδειχθεί αν αποτελέσματα όπως αυτά που έφερε το Πράσινο Ακρωτήριο στη φάση των ομίλων θα έχουν και συνέχεια στα νοκ άουτ, για να ισχυριστεί βάσιμα κάποιος πως οι διαφορές έχουν αμβλυθθεί.

Στο τακτικό κομμάτι, πάντως, κοινή ήταν η διαπίστωση πως οι προπονητές επιστρέφουν όλο και περισσότερο στα παλιά και κλασικά 4-4-2. Τα κενά μεταξύ των παικτών είναι μεγαλύτερα, με λιγότερο πρόσθετο ψήλα που είναι και λιγότερο αποτελεσματικό, δεδομένων της ζέστης και της υγρασίας. Οι επιθετικοί φαίνεται να βρίσκουν περισσότερο χώρο για να κινηθούν και αν εξαιρεθεί κανείς περιπτώσεις όπως ο Ερλινγκ Χάαλαντ, το γεγονός ότι έχουν αρχίσει να εκλείπουν τα καθαρόαιμα σέντερ φορ, αναγκάζει τους προπονητές να καταστράνουν τα πλάνα τους σε αυτό που λέμε «ψευτοεννιάρι».

«Κατεψυγμένα» γιλέκα

Εκτός από αυτά που αλλάζουν στο προσκήνιο και είναι εμφανή ακόμη και στους τηλεοπτικούς δέκτες, το συγκεκριμένο Μουντιάλ προκαλεί προβληματισμούς και στην εκγύμναση των ποδοσφαιριστών. Ισπανοί και Γερμανοί προνόησαν και η Adidas επινόησε τα ειδικά γιλέκα ψύξης, για να αντιμετωπίσουν τις ακραίες συνθήκες ζέστης που συχνά επικρατούν κατά τη διάρκεια των προπονήσεων. Τα ειδικά γιλέκα περιέχουν αποσπώμενες παγκόσμιες που περιέχουν ένα προαποψυγμένο τζελ. Χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της προθέρμανσης ή στα διαλείμματα μεταξύ των ασκήσεων, προκειμένου να αποτρέπει η υπερθέρμανση του σώματος. Υπολογίζεται ότι ρίχνουν άμεσα κατά ένα βαθμό τη θερμοκρασία σώματος και 13 εκείνη του δέρματος. Θεωρείται σχεδόν βέβαιο ότι με δεδομένη την κλιματική αλλαγή, στο προσεχές μέλλον τα γιλέκα ψύξης θα αποτελέσουν αναπόσπαστο εργαλείο των ομάδων, ιδίως κατά τις περιόδους προετοιμασίας.

ΑΠΟΦΕΙΣ

Αθλητικός Δικαστής: Ιστορία μου...

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

Σοβαρά τώρα; Θορυβήθηκε ή έτω ευαισθητοποιήθηκε η Εκτελεστική της ΚΟΠ για τον Αθλητικό της Δικαστή; Κάλλιο αργά παρά ποτέ θα μπορούσε να πει κάποιος, γιατί κακά τα ψέματα, υπήρξαν και χειρότερα σε ακατανόητες αποφάσεις του κυρίου Βρυωνίδα, τα τελευταία χρόνια, σε σχέση με τις ποινές του για τα γεγονότα του πρόσφατου τελικού κυπέλλου.

Πολύ πριν από τις αντιδράσεις και τη γενικότερη κατακραυγή για το... χάρμα των αρνητικών πρωταγωνιστών του τελικού, υπήρξε σε αρκετές περιπτώσεις ανάλογη αντίδραση, έμμενη δεκάδες φορές εκτεθειμένος ο Αθλητικός Δικαστής και γενικότερα ο θεσμός της ποδοσφαιρικής Δικαιοσύνης. Όταν για σοβαρά επεισόδια εντός ή εκτός γηπέδου, όταν για εισοδο οπαδών στον αγωνιστικό χώρο, ζημιές δεκάδων χιλιάδων ευρώ σε γήπεδα, όταν για σοβαρή ανάρμοστη συμπεριφορά ποδοσφαιριστών, προπονητών ή πα-

ραγόντων, ο κύριος Βρυωνίδης δεν είχε πάντα την ίδια κρίση στις αποφάσεις του, δεν λάμβανε πάντα υπόψη τα ίδια κριτήρια και όπως αυτά καθορίζονται από τους Πειθαρχικούς Κανονισμούς. Όταν κάποιο μετρούσαν τα προηγούμενα ιδίων παραπομπών για κάποιες ομάδες και κάποτε έκανε ή έκανε λάθος στο μέτρομα ο Αθλητικός Δικαστής. Ανομοιομορφία, επιλεκτική ευαισθησία και πολλά άλλα, χρόνια τώρα, πολλά για τα οποία μπορούμε να μιλάμε για μέρες. Πολλά για τα οποία η ΚΟΠ σφύριζε αδιάφορα. Σε βαθμό που δικαιολογημένα, αν και χωρίς τεκμηρίωση, θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει πως η... αδιαφορία αυτή βόλευσε και εξυπηρετούσε γενικότερα...

Κάλλιο αργά παρά ποτέ, λοιπόν, αλλά με επιφύλαξη για το αποτέλεσμα της ευαισθητοποιήσεως των αρμοδίων αυτή τη φορά. Τεράστια η ευθύνη του κυρίου Βρυωνίδα, από μόνη της, ωστόσο, μια απλή αντικατάστασή του δεν θα λύσει το πρόβλημα. Πολύ περισσότερο ούτε η προσθήκη δεύτερου προσώπου, ή ακόμη

και επανασύσταση (Δικαστικής) Επιτροπής, όπως φημολογείται. Γενικότερα ο θεσμός και η λειτουργία του Αθλητικού Δικαστή κριζούν επαναξιολόγησής. Από τα κριτήρια για την παραπομπή, τις αποφάσεις του Πειθαρχικού Εισαγγελέα, μέχρι την επιβολή της κατάλληλης ποινής και το τι μπορεί να καθορίσει τον βαθμό των επιπτώσεων σε ομαδικό ή ατομικό επίπεδο.

Πρώτα και κύρια, όμως, θα πρέπει να αποδειχθεί πως η ποδοσφαιρική Δικαιοσύνη θα είναι... τυφλά και ανεμπρέαστη από οποιαδήποτε σωματειακά, οπαδικά ή άλλα συμφέροντα. Είναι σε θέση κάποιος να υποστηρίξει και πολύ περισσότερο να πείσει, πως έτσι λειτουργεί και τώρα;

Είτε ένας Αθλητικός Δικαστής, είτε δύο ή περισσότεροι σε Επιτροπή, Βρυωνίδης ή όποιος άλλος, αν με τον ίδιο τρόπο επιλεκτικά ή ανομοιομορφα θα επιβάλλονται και πάλι κάποιες ποινές, αν δηλαδή αντί τυφλής Δικαιοσύνης θα ισχύουν τα... τυφλά μάτια με την ανοχή ή τις ευλογίες της ΚΟΠ, απλώς, χάσιμο χρόνου.

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Το δικαιοδοτικό όργανο της ΚΟΠ, είναι μια άρρηκτα συνδεδεμένη με τον Αριστοτέλη Βρυωνίδα, ο οποίος στελεχώνει τη θέση του Αθλητικού Δικαστή από το 2015! Από τότε έως και σήμερα, ο επικεφαλής του συστήματος δικαιοσύνης της Ομοσπονδίας από τις υποθέσεις που απασχόλησαν την εγκάρια ποδοσφαιρική κοινή γνώμη, η οποία ομολογούμενως, μετά από τόσα χρόνια, δεν έχει ακόμη κατανοήσει τον τρόπο ή και τη μεθοδολογία, που δικάζονται οι υποθέσεις.

Άλλοτε κωδικοποιημένες, κάποιες φορές ακατανόητες και σύγγορα ανομοιομορφες, το σύστημα που μεριμνά για την επιβολή δικαιοσύνης στον χώρο του ποδοσφαίρου, μοιάζει με ασύμμετρα απειλή. Ουδείς γνωρίζει, πώς και γιατί, ούτε φυσικά έχει ποτέ γίνει κατανοητό, πώς ο Αθλητικός Δικαστής καταλήγει σε μια απόφασή του. Κατά καιρούς,

υπήρξαμε μάρτυρες υποθέσεων, που περιείχαν το ίδιο κατηγορητήριο και η απόφαση ήταν παντελώς διαφορετική.

Μόλις πρόσφατα, ακόμη και το Εφρετίο, σε απόφασή του, ομολόγησε ότι «φαίνεται πράγματι μια ανομοιομορφία στις ποινές που επιβλήθηκαν», προσθέτοντας ότι «αυτή η ανομοιομορφία, δημιουργεί δικαιολογημένα παράπονα, αίσθημα αδικίας και διαφορετικής αντιμετώπισης από τις υποθέσεις». Τον τελευταίο χρόνο, προέκυψε επίσης υπόθεση, όπου φέρεται η αστυνομία, υποδεικνύοντας μάλιστα συγκεκριμένο άρθρο των κανονισμών, να ζητά και να επιτυγχάνει την παραδειγματική τιμωρία σωματείων, για «αποτροπή του μμητισμού σε άλλους αγώνες».

Επεικόσως σκανδαλώδεις ήταν και οι αποφάσεις που λήφθηκαν για τα επεισόδια που έγιναν στον τελικό κυπέλλου, όπου ο Αθλητικός Δικαστής επέλεξε να καίδηφι αφτιά, παρά να εφαρμόσει τους πειθαρχικούς κανόνες. Ενδεχομένως να υπάρχει και παραποίηση του φύλλου αγώνος,

αλλά ποιο εποπτικό όργανο θα εξετάσει ένα τέτοιο ενδεχόμενο; Ο χειρισμός της εν λόγω υπόθεσης, επιβεβαιώνει όλους ισχυρίζονται ότι το δικαιοδοτικό όργανο δεν είναι παρά ένα εργαλείο, που χρησιμοποιείται το σύστημα εξουσίας για τη διαχείριση του ισοζυγίου δυνάμεων. Οι αποφάσεις για τα γεγονότα του τελικού, δεν ενόχλησαν κανένα, παρά μόνο την ΑΕΛ, που έτσι και αλλιώς είχε προηγουμένως με τον Αθλητικό Δικαστή, ζητώντας την παραιτήσή του.

Πέραν όμως αυτού, ούτε η ηγεσία της Ομοσπονδίας, ούτε και κανένα άλλο σωματειακό εξέφρασαν την ενόχλησή τους, για μια περίπτωση όπου η «κακοδικία» είναι εξόφθαλμη. Το σύστημα εξουσίας της ΚΟΠ, που διαμορφώνεται από τα σωματειακά και την ηγεσία της Ομοσπονδίας, επέλεξε να προστατεύσει με τη σωπή το δικαιοδοτικό όργανο του, επιβεβαιώνοντας ότι μάλλον δεν πρόκειται ακριβώς για το σύστημα δικαιοσύνης, αλλά μάλλον για τη βιτρίνα του συστήματος!

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ. -0,8%	Χ.Α. -1%	Dow Jones -0.11%	Nasdaq -0.29%	Nikkei -3,03%	Dax -0,13%	FTSE 100 1,25%	Πετρέλαιο -7,53%	€/ \$ -0,20%
-----------------	-------------	---------------------	------------------	------------------	---------------	-------------------	---------------------	-----------------

ΙΑΠΩΝΙΑ

Αυξάνει τα τέλη τουριστικής βίζας

Σε σημαντική αύξηση των τελών για ορισμένες τουριστικές βίζες προχωράει η Ιαπωνία από τον Ιούλιο, στο πλαίσιο της ευρύτερης πολιτικής της κυβέρνησης της Σανάνε Τακάιτσι για αυστηρότερους ελέγχους στην είσοδο ξένων υπηκόων. Για τη βίζα μιας εισόδου, το κόστος αυξάνεται από περίπου 18 δολάρια σε 93 δολάρια, ενώ για τη βίζα πολλαπλών εισόδων διαμορφώνεται από 37 δολάρια σε 186 δολάρια. **Σελ. 10**

Φόροι 427 εκατ. από τράπεζες στην Κύπρο

Ο πληθωρισμός φέρνει ξανά εισηγήσεις της αντιπολίτευσης για επιπρόσθετη φορολόγηση του τομέα

Το σενάριο συζήτησης για επιβολή επιπρόσθετης φορολογίας στις τράπεζες επανέρχεται στη Βουλή, καθώς η άνοδος του πληθωρισμού και οι πιθανές περαιτέρω αυξήσεις επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σκ-

νοθετούν αυτή την εικόνα. Η αντιπολίτευση αναμένεται να επαναφέρει το θέμα στο προσκήνιο, υποστηρίζοντας ότι τα αυξημένα τραπεζικά κέρδη δημιουργούν περιθώριο για στήριξη σε αυτούς που έχουν ανάγκη. Πάγια θέση

των τραπεζών είναι η απόρριψη της προοπτικής ενός νέου φόρου, επισφαιρώντας ότι ήδη επιβαρύνονται σημαντικά λόγω υψηλών φόρων και δη, λόγω της ειδικής εισφοράς (special bank levy) που καταβάλλεται μόνο επί κυ-

πριακού εδάφους. Σύμφωνα με στοιχεία του Συνδέσμου Τραπεζών, η συνολική φορολογική συνεισφορά του κλάδου από το 2018 έως το 2025 ανήλθε στα €2,81 δισ., ενώ μόνο το 2025 έφτασε τα €427 εκατ., ποσό που αντιστοιχεί

στο 5,3% των συνολικών φορολογικών εσόδων του κράτους. Την ίδια ώρα, η ΕΚΤ έχει δηλώσει πως, η αύξηση της τάξης των 25 μονάδων βάσης δεν θα είναι «one-off», καθώς έχει ως αποστολή να δαμάσει τον πληθωρισμό. **Σελ. 4**

Η Κίνα στην κορυφή των υπερυπολογιστών

Η Κίνα επανέρχεται στην κορυφή των υπερυπολογιστών με το LineShine στη Σενζέν, που ξεπερνά το αμερικανικό El Capitan. Το σύστημα βασίζεται σε CPU με ειδικά κυκλώματα, παρακάμπτοντας τους αμερικανικούς περιορισμούς στις GPU. Η εξέλιξη ενισχύει το Πεκίνο στην τεχνολογική κούρσα με τις ΗΠΑ και αναδεικνύει κενά στους ελέγχους των εξαγωγών. **Σελ. 9**

ΕΚΘΕΣΗ ΔΑΤ

Δεύτερη ανάγνωση των επιστημόνων

Η Κύπρος δεν αντιμετωπίζει κανένα πρόβλημα μακροοικονομικής σταθερότητας, αλλά πρόβλημα παραγωγικότητας και εφαρμογής. Η επόμενη φάση ανάπτυξης εξαρτάται από μεταρρυθμίσεις που θα μειώσουν κόστος, θα απελευθερώσουν επενδύσεις, θα αυξήσουν δεξιότητες και θα μετατρέψουν τη δημοσιονομική ισχύ σε ποιοτικό κεφαλαιουχικό απόθεμα. **Σελ. 5**

ΜΟΥΝΤΙΑΛ 2026

«Μπιστάρει» το αθλητικό στοίχημα

Το Παγκόσμιο Κύπελλο δεν θα μπορούσε να έρθει σε πιο κατάλληλη στιγμή για τη βιομηχανία του αθλητικού στοίχηματος. Τα ματς του Παγκοσμίου Κυπέλλου, που διενεργείται τώρα στις ΗΠΑ, στον Καναδά και στο Μεξικό, μπορούν να αποτελέσουν ακριβώς την ώθηση που έχει ανάγκη η βιομηχανία. **Σελ. 11**

ALPHA BANK

REAL ESTATE

Μειώνει τιμές το άνοιγμα κατοικιών

Η στεγαστική κρίση στην Ελλάδα δεν οφείλεται μόνο στην έλλειψη κατοικιών, αλλά και στο ότι μεγάλο μέρος του υπάρχοντος αποθέματος παραμένει ανενεργό. Σύμφωνα με το Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής, οι τιμές κατοικιών θα μπορούσαν να μειωθούν έως και 24,6% εάν σημαντικό μέρος των περίπου 1,8 εκατ. αδρανών κατοικιών επέστρεφαν στην αγορά. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,27%	-0,05%
Γερμανία	2,86%	-0,07%
Γαλλία	3,52%	-0,11%
Ιταλία	3,59%	-0,04%
Ισπανία	3,34%	-0,06%
Ιρλανδία	3,03%	-0,13%
Ελλάδα	3,54%	-0,05%
Ην. Βασίλειο	4,54%	-0,30%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Σταθερή
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

ANALYSIS / Της ΕΣΙ ΝΕΛΣΟΝ / THE NEW YORK TIMES

Το Ηνωμένο Βασίλειο εξακολουθεί να μετράει το κόστος του Brexit

Λίγο πριν από το μοιραίο δημοψήφισμα για τη σχέση της Βρετανίας με την Ε.Ε. πριν από δέκα χρόνια, η τότε κυβέρνηση προειδοποίησε ότι η αποχώρηση από το μπλοκ θα οδηγούσε σε «ένα άμεσο και βαθύ σοκ» για την οικονομία. Με μικρή διαφορά, οι Βρετανοί ψήφισαν υπέρ της αποχώρησης.

Οι οικονομικές προειδοποιήσεις αποδείχθηκαν λανθασμένες, αλλά μόνο στο χρονοδιάγραμμα. Το Brexit έχει πλήξει τη βρετανική οικονομία και το κόστος έχει συσσωρευτεί σταθερά την τελευταία δεκαετία, υπερβαίνοντας κατά πολύ τυχόν οφέλη. Επίσης, έχει προκαλέσει κύμα πολιτικής αστάθειας, καθώς η χώρα θα αποκτήσει

σύντομα τον έβδομο πρωθυπουργό της μετά το 2016. Είναι δύσκολο να υπολογίσει κανείς ακριβώς το κόστος του Brexit, δεδομένων των άλλων πληγμάτων στη βρετανική οικονομία, όπως η πανδημία, οι δασμοί Τραμπ και οι πόλεμοι στην Ουκρανία και στο Ιράν. Η ενεργειακή κρίση και άλλα γεγονότα έχουν δυσκολέψει τους οικονομολόγους να ξεδιαλύνουν την επίδραση του Brexit στην οικονομία. Αλλά πολλοί το έχουν προσπαθήσει.

Μια μελέτη, με επικεφαλής τον καθηγητή του Στάνφορντ Νικόλας Μπλουμ, εκτίμησε ότι το Brexit έχει μειώσει το ΑΕΠ της Βρετανίας έως και 8%. Ενώ άλλοι οικονομολόγοι διαφω-

Οι οικονομικές προειδοποιήσεις αποδείχθηκαν λανθασμένες, αλλά μόνο στο χρονοδιάγραμμα.

νούν με τη μεθοδολογία αυτής της μελέτης, συμφωνούν ότι η οικονομία της Βρετανίας είναι 4% έως 6% μικρότερη από ό,τι θα ήταν αν είχε παραμείνει στην Ε.Ε., μια σημαντική απώλεια παραγωγής. Αυτό σημαίνει χαμηλότερα φορολογικά έσοδα για τη χρηματοδότηση κυβερνητικών δαπανών και βραδύτερη βελτίωση του βιοτικού

επιπέδου. Το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικού κόστους προήλθε από τις εμπορικές τριβές με μια αγορά 450 εκατ. ανθρώπων στην πόρτα της Βρετανίας. Παρά το επιπλέον κόστος και τα εμπόδια που εισήγαγε το Brexit, η Ευρώπη παραμένει μακράν ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Βρετανίας, αντιπροσωπεύοντας περισσότερο από το 40% του εμπορίου της, ποσοστό οριακά χαμηλότερο από ό,τι πριν από το δημοψήφισμα.

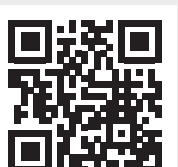
Καθώς η βρετανική οικονομία παλεύει με τον επίμονο πληθωρισμό, το βαρύ χρέος και το υψηλότερο κόστος δανεισμού, η ιδέα της αντιστροφής ορισμένων από τις επιπτώ-

σεις του Brexit έχει γίνει όλο και πιο δελεαστική. Ο υποψήφιος για την πρωθυπουργία Αντι Μπέρναμ χαρακτηρίζει το Brexit «επιζήμιο».

Πέρουσι η κυβέρνηση του Στάρμερ πραγματοποίησε σύνοδο κορυφής με τους Ευρωπαίους ηγέτες για να «επαναρυθμίσουν» τη σχέση τους. Αλλά πάνω από ένα χρόνο αργότερα, η πρόοδος έχει σταματήσει. Οι αναλυτές λένε επίσης ότι υπάρχει περιορισμένο ενδιαφέρον από τις Βρυξέλλες να επαναδιαπραγματευτούν εις βάθος με τη Βρετανία. Το πιο σημαντικό κόστος του Brexit είναι το κόστος ευκαιρίας. Δηλαδή, όλα τα πράγματα που δεν έχουν συμβεί λόγω του Brexit.

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Ο πρώτος εργαζόμενος της χώρας

Μετά τα όσα πρωτοφανή συμβαίνουν με αφορμή την ανακοίνωση της Αρχής κατά της Διαφθοράς ίσως έφτασε η ώρα για μια άλλου είδους συζήτηση. Αυτής του ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία θα μπορούσε, κατά το πρότυπο άλλων αρχικών κυβερνήσεων στην Ευρώπη, να ασκείται μέσα από το πρίσμα μιας κανονικής εργασίας και όχι ως βασιλικό προνόμιο. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, για παράδειγμα, θα μπορούσε να εργάζεται στη θέση αυτή ασκώντας τα εκτελεστικά του καθήκοντα κάποιες ώρες της ημέρας και μετά ως κανονικός άνθρωπος να έχει φυσιολογική ζωή, με τα παιδιά, την οικογένεια, τους φίλους, τα χόμπι του. Ίσως έτσι πετύχουμε κάποια στιγμή να διαχωρίσουμε, πρώτα εμείς ως πολίτες στο μυαλό μας, τον ρόλο από το πρόσωπο. Ο πρώτος πολίτης της χώρας θα μπορούσε κάλλιστα να αντικρίζεται και ως ο πρώτος εργαζόμενος της χώρας.

Ως διαφημιστές κάποιας εικόνας

Κατά το ίδιο πρότυπο βλέπουμε υπουργούς, δυστυχώς ο πρόεδρος σε αρκετές περιπτώσεις λειτουργεί ως υπουργός, σχεδόν καθημερινά να τρέχουν από εκδήλωση σε εκδήλωση. Συγκεκριμένα, έχουμε την παρουσία υπουργών σε εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν: τελική γιορτή σχολείου, εγκαίνια γηπέδου, εκδήλωση σωματίου, παρουσίαση προγραμμάτων, δένδροφυτεύσεις, ημερίδες, χαιρετισμούς και ό,τι άλλο φανταστείτε. Οι υπουργοί λειτουργούν περισσότερο ως διαφημιστές κάποιας εικόνας και λιγότερο ως πολιτικοί προϊστάμενοι των υπουργείων τους. Μήπως θα ήταν καλύτερο να αφιερώναν τον χρόνο τους σε συναντήσεις με λειτουργούς που γνωρίζουν από μέσα τα προβλήματα, τις καθυστερήσεις,

Η **κυοφορούμενη** κυβερνητική πρωτοβουλία στις συντάξεις είναι τόσο στενά οριοθετημένη που περισσότερο μοιάζει με παρέμβαση παρά με μεταρρύθμιση.

τα εμπόδια, τις δυνατότητες και τις προοπτικές;

Μόνιμο δρώμενο

Η **συζήτηση** γύρω από το «Κράτος Μαφία» μάς προκαλεί να αλλάξουμε. Σε μια μικρή Κύπρο πρέπει επιτέλους να αποφασίσουμε τι πραγματικά χρειάζεται να συντηρεί το κράτος και τι διατηρείται απλώς επειδή έτσι μάθαμε. Χρειαζόμαστε αλήθεια όλες αυτές τις δομές; Τόσους επιτρόπους που συχνά περιορίζονται σε εισηγήσεις χωρίς ουσιαστική εξουσία; Χρειαζόμαστε τόσα ταξίδια στο εξωτερικό, τόσες αποστολές,

τόσες φιέστες, εγκαίνια και δημόσιες εμφανίσεις; Μήπως τελικά η διακυβέρνηση μετατρέπεται σε μόνιμο δρώμενο (show) αφήνοντας την ουσία να περάσει σε δεύτερη μοίρα; Μήπως πρέπει όσοι ασκούν εξουσία, να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στα γραφεία τους σχεδιάζοντας μια καλύτερη ζωή για τους πολίτες;

Εκεί που ασκείται η πραγματική εξουσία

Η **Αρχή** κατά της Διαφθοράς ανέδειξε άλλη μια παθολογία του συστήματος. Με-

τά από 200 ακροάσεις, 150 μαρτυρίες και κόστος άνω του ενός εκατομμυρίου ευρώ, η υπόθεση παραπέμπεται αλλού, εκεί δηλαδή που ασκείται η πραγματική εξουσία. Και κάπου εδώ εντοπίζεται το πρόβλημα. Έχουμε μια κυπριακή αγάπη να ιδρύουμε θεσμούς χωρίς πραγματικές εξουσίες. Αρχές, επιτροπές, συμβούλια και επιτρόπους που παράγουν πορίσματα, στρατηγικές και εισηγήσεις αλλά η πραγματική ευθύνη βρίσκεται πάντοτε αλλού. Στην αστυνομία, τη νομική υπηρεσία, τα υπουργεία, τις υπηρεσίες. Είναι καιρός να εγκαταλειφθεί το κυπριακό μοντέλο, να ενεργούμε για χάρη εντυπώσεων και μετά να πληρώνουμε δυο φορές, την πρώτη αυτόν που εμφανίζεται

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Υπεραξία Χρεογράφου

Η **Υπεραξία** χρεογράφου καλείται η θετική διαφορά, η οποία προκύπτει από τη σύγκριση της τρέχουσας τιμής ενός επενδυτικού τίτλου (ομολόγου, αξιογράφου, ομολογίας, κ.ά.) που εκδίδεται από νομικό πρόσωπο (κυβέρνηση, εταιρία ή άλλο οργανισμό), σε σχέση με την αξία απόκτησής του.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

ως υπεύθυνος και τη δεύτερη αυτόν που πραγματικά κάνει τη δουλειά.

Σπάταλο κράτος

Η **συζήτηση** δεν μπορεί να εξαιρεί το σπάταλο κράτος. Εδώ και χρόνια εντοπίζονται κρατικά έξοδα εννοικίων, την ίδια ώρα που υπάρχουν δημόσια κτίρια αναξιοποιούμενα, μελέτες που πληρώνονται και μένουν στα συρτάρια, έργα που καθυστερούν για χρόνια πριν εκτοξευθεί ο προϋπολογισμός κατά την υλοποίηση, οργανισμούς και δομές που κανένας δεν τολμά να αξιολογήσει αν χρειάζονται. Όλα αυτά ακούγονται αυτοπύκνωτα στη χώρα μας, ό,τι προλάβει και φτιαχτεί μένει εσάει. Κανείς δεν τολμά να κλείσει, να συγχωνώσει, να καταργήσει, να κόψει. Η μόνη αποδεκτή πρακτική είναι αυτή της μεγέθυνσης με νέες δομές. Όλοι ζητούν κοινωνική πολιτική από το περιεχόμενο που δεν υπάρχει. Κανείς όμως δεν είναι διατεθειμένος να αφήσει να θιχτεί κάτι από το υπάρχον σύστημα.

Της **ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Συγκεκριμένα εκατοντάδες χιλιάδες ακολούθους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και επηρεάζουν καθημερινά τις επιλογές του κοινού τους. Ωστόσο, αρκετοί από αυτούς επιλέγουν, έναντι σημαντικής αμοιβής, να προωθούν ιστοσελίδες παράνομου τζόγου. Πρόκειται για δεκάδες γνωστούς Έλληνες influencers οι οποίοι, ανάμεσα σε διαφημίσεις προϊόντων και στιγμιότυπα από την προσωπική τους ζωή στο Instagram και σε άλλες πλατφόρμες, ενσωματώνουν με ιδιαίτερα επιδέξιο τρόπο αναφορές σε μη αδειοδοτημένες ιστοσελίδες τυχερών παιχνιδιών. Η πρακτική ακολουθεί συνήθως ένα συγκεκριμένο μοτίβο. Σε ένα φαινομενικά άσχετο βίντεο λίγων λεπτών ο influencer αφηγείται μια προσωπική ιστορία, υποστηρίζοντας ότι κέρδισε μέσα σε μία ημέρα αρκετές χιλιάδες ευρώ, χρήματα που, όπως ισχυρίζεται, τον βοήθησαν να ξεπληρώσει χρέη ή να στηρίξει οικονομικά κάποιο μέλος της οικογένειάς του. Στη συνέχεια παραπέμπει τους ακολούθους του σε συ-

Συνολικά οι 18 influencers απευθύνονταν σε κοινό που ξεπερνούσε τα 3 εκατ. χρήστες.

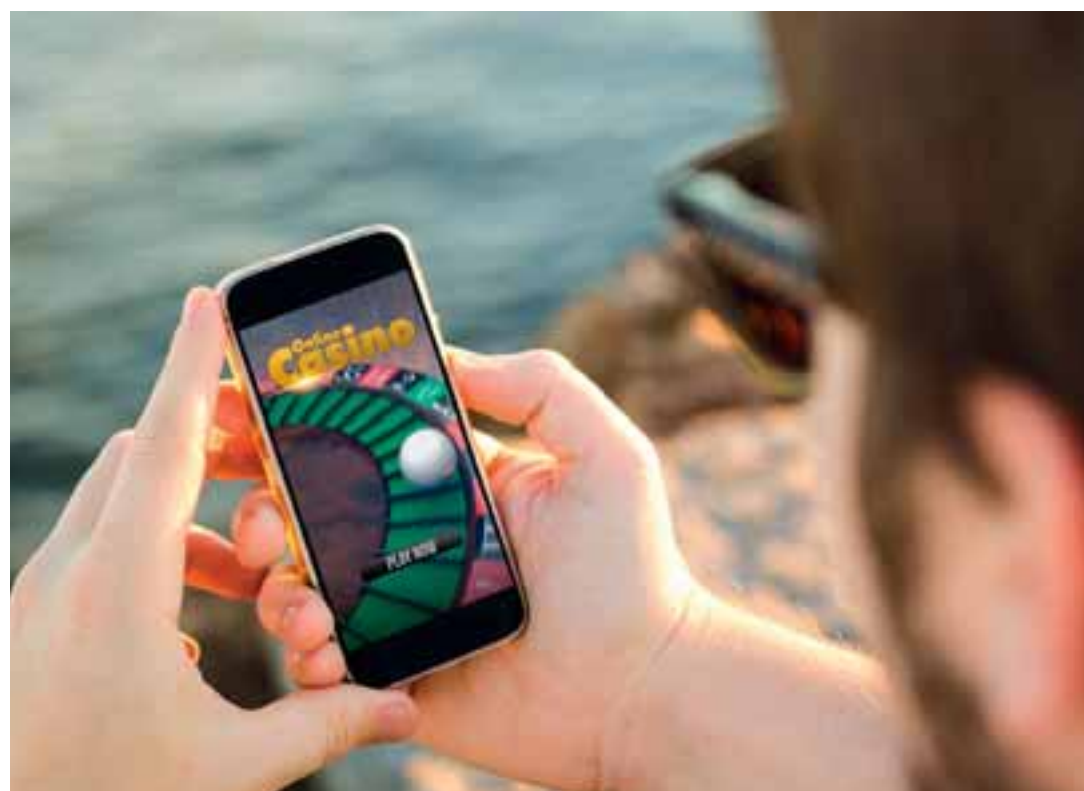
γκεκριμένες ιστοσελίδες, οι οποίες λειτουργούν εκτός του νόμιμου και αδειοδοτημένου πλαισίου.

Για να τραβήξουν την προσοχή του κοινού, χρησιμοποιούν εκφράσεις όπως «κέρδισα», «κέρδη» ή «σίγουρα λεφτά», όρους που απαγορεύονται στις διαφημίσεις των νόμιμων παρόχων τυχερών παιχνιδιών. Στόχος είναι να δημιουργηθεί η εντύπωση εύκολου και άμεσου πλουτισμού, σε ένα κοινό στο οποίο συμμετέχουν και πολλοί ανήλικοι χρήστες. Σύμφωνα με πληροφορίες της αγοράς, οι αμοιβές για τέτοιου είδους αναρτήσεις κυμαίνονται συνήθως από 3.000 έως 5.000 ευρώ ανά δημοσίευση, ποσά που εξηγούν γιατί το φαινόμενο συνεχίζει να εμφανίζεται παρά τους κινδύνους και τις απαγορεύσεις που το συνοδεύουν.

Μέχρι σήμερα οι περισσότεροι από αυτούς τους influencers παρέμειναν ουσιαστικά στο απυρόβλητο, συνεχίζοντας να προωθούν παράνομους παρόχους τυχερών παιχνιδιών χωρίς ουσιαστικές συνέπειες. Συχνά, μάλιστα, ακολουθούσαν την πρακτι-

Μήνυση κατά 18 Ελλήνων influencers

Από την Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων, για διαφήμιση παράνομου τζόγου μέσω του Instagram

Σύμφωνα με έρευνα της ΕΕΕΠ σε συνεργασία με την Kara Research, περίπου 900.000 πολίτες, ή το 10,5% του πληθυσμού, συμμετείχαν το 2025 σε παράνομα τυχερά παιχνίδια. Ο ετήσιος κύκλος δραστηριότητας της παράνομης αγοράς εκτιμάται ότι προσεγγίζει τα 2 δισ. ευρώ, στερώντας από το Δημόσιο περίπου 400 εκατ. ευρώ σε φορολογικά έσοδα.

κή του «ανεβάζω, κατεβάζω και ξαναβάζω», αποσύροντας προσωρινά επίμαχα βίντεο όταν θεωρούσαν ότι κινδυνεύουν να γίνουν αντιληπτοί από τις Αρχές.

Το σκηνικό αυτό αναμένεται να αλλάξει με την αυστηροποίηση του θεσμικού πλαισίου που προβλέπει το νέο νομοσχέδιο του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, το οποίο ψηφίστηκε πρόσφατα από τη Βουλή και αναμένεται να τεθεί άμεσα σε ισχύ. Μεταξύ άλλων, προβλέπονται σημαντικές κυρώσεις για όσους διαφημίζουν, προωθούν ή προβάλλουν ιστοσελίδες παράνομου τζόγου.

Συγκεκριμένα, θα επιβάλλονται διοικητικά πρόστιμα από 5.000 έως 50.000 ευρώ σε όσους συνδέονται με την προβολή μη αδειοδοτημένων ιστοσελίδων, οι οποίες σήμερα ξεπερνούν τις 14.000 και περιλαμβάνονται στις λίστες αποκλεισμού της Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (ΕΕΕΠ).

Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΕΠ προχώρησε στην υποβολή μηνυτήριας αναφοράς στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών κατά 18 influencers, οι οποίοι φέρονται να διαφήμιζαν μέσω των λογαριασμών τους στο Instagram παράνομους παρόχους τυχερών παιχνιδιών και μη αδειοδοτημένες ιστοσελίδες στοιχηματισμού. «Οι σχετικοί φάκελοι διαβιβάστηκαν στην Εισαγγελία, ώστε οι υποθέσεις αυτές να πάρουν τον δρόμο της Δικαιοσύνης», ανέφερε χθες ο

πρόεδρος της ΕΕΕΠ Αντώνης Βαρθολομαίος, από το βήμα του 4ου Greek Online Gaming Day, που διοργάνωσε ο Σύνδεσμος Παρόχων και Προμηθευτών Διαδικτυακών Τυχερών Παιγνίων.

Όπως αποκάλυψε, μόνο οι πέντε μεγαλύτερες υποθέσεις αφορούσαν λογαριασμούς με εκατοντάδες χιλιάδες ακολούθους, ενώ συνολικά οι 18 influencers απευθύνονταν σε κοινό που ξεπερνούσε τα 3 εκατ. χρήστες. «Ανάμεσα στο κοινό αυτό υπήρχαν και πολλοί ανήλικοι, γεγονός που καθιστά το ζήτημα ακόμη πιο σοβαρό», υπογράμμισε.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΕΠ, ο μεγαλύτερος από τους λογαριασμούς που ερευνώνταν διέθετε περίπου 600.000 ακολούθους και ανήκει σε ιδιαίτερα δημοφιλή influencer από τον χώρο της μουσικής. Όπως ανέφεραν στελέχη της αγοράς, οι πιο συννησιμένες δικαιολογίες που προβάλλονται από τους εμπλεκόμενους είναι είτε ότι το περιεχόμενο δημιουργήθηκε με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης και δεν είναι οι ίδιοι είτε ότι δεν γνώριζαν πως οι ιστοσελίδες που προωθούσαν λειτουργούσαν παράνομα.

Ο παράνομος τζόγος εξακολουθεί να αποτελεί μια ανοιχτή πληγή για την ελληνική οικονομία και κοινωνία. Σύμφωνα με έρευνα της Kara Research, περίπου 900.000 πολίτες, ή το 10,5% του πληθυσμού, συμμετείχαν το 2025 σε παράνομα τυχερά παιχνίδια. Ο ετήσιος κύκλος δραστηριότητας της παράνομης αγοράς εκτιμάται ότι προσεγγίζει τα 2 δισ. ευρώ, στερώντας από το Δημόσιο περίπου 400 εκατ. ευρώ σε φορολογικά έσοδα.

Την ίδια στιγμή, τα συνολικά ποταρίσματα στα νόμιμα τυχερά παιχνίδια ανήλθαν το 2025 σε 16,7 δισ. ευρώ, έναντι 15,65 δισ. ευρώ το 2024. Από τα δικαιώματα και τη φορολόγηση των κερδών των παικτών εισέρρευσε στα δημόσια ταμεία 1,04 δισ. ευρώ.

Τα ευρήματα της νέας έρευνας δεν διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με εκείνα του 2024. Μία από τις λίγες μεταβολές που καταγράφηκαν αφορά το μέσο ετήσιο ποσό που δαπανούν οι παίκτες σε μη αδειοδοτημένα δίκτυα, το οποίο υποχώρησε από 2.200 ευρώ σε 2.000 ευρώ. Ωστόσο, στελέχη της ΕΕΕΠ σημειώνουν ότι η μεταβολή αυτή ενδέχεται να συνδέεται και με τη διαφορετική μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στη φετινή έρευνα.

.....

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το πολυσυζητημένο μπεστ σέλερ μιας αυθεντίας σε θέματα διεθνούς ασφάλειας επιστρέφει εκκωφαντικά στην επικαιρότητα και διαβάζεται ως προειδοποίηση.

.....

«Διαβάστε το.
Θα σας
ταρακουνήσει»
- Bloomberg Opinion

«Απαραίτητο
να διαβαστεί
σε Ουάσινγκτον
και Πεκίνο»
- Boston Globe

«Ένα χρήσιμο
και σημαντικό
καμπανάκι
προειδοποίησης»
- Max Hastings,
The Sunday Times

5/7

Εδωσαν οι τράπεζες 427 εκατ. στην Κύπρο το 2025

Η συνολική φορολογική συνεισφορά του κλάδου αυξήθηκε κατά 91% μέσα σε επτά χρόνια

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ανοίγει εκ νέου η αντιπολίτευση το κεφάλαιο επιπρόσθετης φορολογίας των τραπεζών στην Κύπρο, κεφάλαιο το οποίο η προηγούμενη Βουλή αν και άνοιξε, δεν έγινε κατορθωτό να περάσει. Ο πληθωρισμός που αρχίζει να αυξάνεται για ακόμα μία φορά, λόγω του προσφάτου πολέμου των ΗΠΑ και Ισραήλ, εναντίον του Ιράν, έφερε στο προσκήνιο αυξήσεις στα επιτόκια, κίνηση στην οποία προέβη η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) για να τον αντιμετωπίσει. Η αύξηση των επιτοκίων κατά 25 μονάδες βάσης φέρνει τους δανειολήπτες των τραπεζών απέναντι σε νέες αυξήσεις στην καταβολή των δανείων τους, αλλά φέρνει και στις τράπεζες κέρδη λόγω της πλεονάζουσας ρευστότητας που έχουν κατατεθειμένη στις κεντρικές τράπεζες και παράγει παθητικά κέρδη. Η ΕΚΤ επίσης έχει δηλώσει πως, η αύξηση που είδαμε της τάξης των 25 μονάδων βάσης δεν θα είναι «one-off», καθώς έχει ως αποστολή να διαμείνει τον πληθωρισμό, όπως έκανε και προ 2ετίας. Έτσι, είναι θέμα χρόνου να αρχίσει η συζήτηση στη Βουλή για νέο φόρο στις τράπεζες, με σκοπό τη στήριξη των κοινωνικών ομάδων και των δανειοληπτών που έχουν ανάγκη.

Σε αυτό το «σκεπτικό» οι τράπεζες αντιστέκονται σθεναρά, καθώς όπως υποστηρίζουν ήδη καταβάλουν τεράστια ποσά στο κράτος μέσω της φορολογίας, αλλά συγχρόνως δίνουν και ένα φόρο που δεν έχουν άλλα κράτη. Κοινώς, όπως έχουν αναφέρει πολλάκις, ο φόρος αυτός λειτουργεί μειονεκτικά και μειώνει η ανταγωνιστικότητα πλεονεκτικότητά τους, έναντι άλλων τραπεζικών ιδρυμάτων μέσα στην Ε.Ε. Στο πλαίσιο της ετήσιας γενικής συνέλευσης του Συνδέσμου Τραπεζών την εβδομάδα που μας πέρασε, εκδόθηκε και η

ετήσια έκθεση του Συνδέσμου Τραπεζών με στατιστικά στοιχεία που εμπεριέχουν αναλυτικά τους φόρους και το είδος φόρων που έχουν δώσει από το 2018 μέχρι και το 2025.

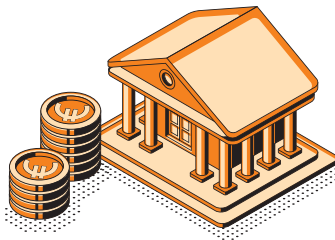
Στα 2,81 δισ. από το 2018

Όπως καταδεικνύουν τα δεδομένα που επεξεργάστηκε η «Κ», οι κυπριακές τράπεζες συνεισέφεραν €427 εκατ. στα δημόσια έσοδα το 2025, ενώ η οκταετής προσφορά τους «σκαρφαλώνει» στα 2,81 δισ. ευρώ μέσω φόρων που κατέβαλαν. Η συνολική φορολογική συνεισφορά του κλάδου αυξήθηκε κατά 91% μέσα σε επτά χρόνια.

Αναλύοντας τα στοιχεία που παρέχονται από τον Συνδέσμο Τραπεζών, το 2025 καταγράφηκε η υψηλότερη συνεισφορά όπως προαναφέρθηκε, με 427 εκατ. ευρώ. Οι φόροι που κατέβαλαν οι τράπεζες έφτασαν τα €284,2 εκατ., εκ των οποίων €99,1 εκατ. αφορούσαν φόρο εισοδήματος, €79,8 εκατ. η ειδική εισφορά τραπεζών που δίνουν μόνο οι τράπεζες, €39,8 εκατ. σε μη ανακτήσιμο ΦΠΑ που πληρώνεται από την τράπεζα, €50,8 εκατ. σε εργοδοτικές εισφορές και €14,7 εκατ. λοιπούς φόρους επί των δραστηριοτήτων και των κερδών. Την ίδια ώρα, εισπράχθηκαν €142,8 εκατ. ως σύνολο κρατικών φόρων, από τα οποία €82 εκατ. αφορούν φόρους και εισφορές εργαζομένων, €39,9 εκατ. από αμυντική εισφορά και εισφορές ΓεΣΥ επί καταθέσεων και €21 εκατ. από ΦΠΑ, χαρτόσημα και άλλους φόρους. Η συνολική συνεισφορά των τραπεζών αντιστοιχούσε στο 5,3% των συνολικών φορολογικών εσόδων της Κυπριακής Δημοκρατίας, τα οποία έφτασαν στα 8,07 δισ. ευρώ.

Για το 2024, χρονιά ρεκόρ για τις τράπεζες σχετικά με τα κέρδη, η συνολική συνεισφορά διαμορφώθηκε στα €408 εκατ. ευρώ, καθώς οι τράπεζες κατέβαλαν συνολικά

Φορολογική συνεισφορά του τραπεζικού τομέα στην Κύπρο (εκατ. ευρώ)

Φόρος εισοδήματος	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ειδική τραπεζική εισφορά	6,8	7,6	19,2	12,2	20,1	95,9	117,5	99,1
Μη ανακτήσιμο ΦΠΑ που καταβλήθηκε από τράπεζα	47,2	60,7	56,7	54,3	66,4	69,5	74,0	79,8
Καταβληθείσες εργοδοτικές εισφορές	12,4	22,3	19,4	15,4	32,8	34,9	37,2	39,8
Όλοι οι άλλοι φόροι επί των δραστηριοτήτων και των κερδών	32,3	44,2	45,0	45,8	48,5	45,5	50,4	50,8
Όλοι οι άλλοι φόροι επί των δραστηριοτήτων και των κερδών	1,3	1,2	1,0	1,2	15,2	8,9	4,6	14,7
Σύνολο φόρων που επιβαρύνουν την τράπεζα	99,9	135,8	141,2	128,8	183,0	254,7	283,7	284,2
Φόροι που εισπράχθηκαν από τους εργαζομένους	49,8	61,3	60,6	60,1	68,2	67,4	78,4	82,0
Φόρος άμυνας/εισφορές ΓεΣΥ που παρακρατούνται από καταθέσεις	53,0	44,7	15,8	6,8	4,6	16,1	25,5	39,9
ΦΠΑ, τέλος χαρτοσήμου και φόροι για λογαριασμό τρίτων	20,4	22,4	17,4	20,1	19,9	19,4	20,3	21,0
Σύνολο εισπραχθέντων φόρων	123,2	128,4	93,8	87,0	92,8	102,9	124,3	142,8
Συνολικά φορολογικά έσοδα της Κύπρου για το έτος	4.277,0	4.567,0	4.331,2	5.008,4	6.014,8	6.737,1	7.439,8	8.071,4
Συνεισφορά των τραπεζών της Κύπρου	5,2%	5,8%	5,4%	4,3%	4,6%	5,3%	5,5%	5,3%

€283,7 εκατ., εκ των οποίων €117,5 εκατ. ήταν φόρος εισοδήματος, €74 εκατ. ειδική εισφορά τραπεζών, €37,2 εκατ. μη ανακτήσιμο ΦΠΑ, €45,5 εκατ. εργοδοτικές εισφορές και €4,6 εκατ. λοιποί φόροι. Παράλληλα, εισέπραξαν €124,3 εκατ. για το κράτος και η συνεισφορά τους έφτασε στο 5,3% των συνολικών φορολογικών εσόδων της χώρας που ήταν στα 7,43 δισ. ευρώ.

Το 2023, χρονιά που τα κέρδη των τραπεζών ήταν εξίσου ισχυρά, αλλά ελαφρώς μικρότερα από το 2024, η συνολική συνεισφορά πήγε στα €357,6 εκατ. Οι φόροι που καταβλήθηκαν έφτασαν τα

€254,7 εκατ., εκ των οποίων €95,9 εκατ. αφορούσαν φόρο εισοδήματος, €69,5 εκατ. ειδική εισφορά τραπεζών, €34,9 εκατ. μη ανακτήσιμο ΦΠΑ, €45,5 εκατ. εργοδοτικές εισφορές και €8,9 εκατ. λοιποί φόροι. Επιπλέον, εισπράχθηκαν €102,9 εκατ. για το κράτος και οι τράπεζες αυτή τη χρονιά συμμετείχαν στα φορολογικά έσοδα κατά 5,3%. Ενδεικτικά, τα φορολογικά έσοδα της χρονιάς για την Κύπρο, ήταν 6,73 δισ. ευρώ.

Το 2022, η συνολική συνεισφορά ανήλθε στα €275,8 εκατ., με τους άμεσους φόρους να είναι στα €183 εκατ. Τα 66,4 εκατ. ήταν η ειδική εισφορά τραπεζών, ενώ εισπράχθηκαν και €92,8 εκατ. για λογαριασμό του Δημοσίου.

Το 2021 η συνολική συνεισφορά ήταν μόλις στα €215,8 εκατ. λόγω πανδημίας. Οι φόροι που κατέβαλαν οι τράπεζες ανήλθαν σε €128,8 εκατ., με τον ειδικό φόρο να είναι στα 54,3 εκατ. ευρώ, ενώ οι φόροι που εισπράχθηκαν για το κράτος ήταν στα €87 εκατ.

Το 2020 στην αρχή της πανδημίας, η συνολική φορολογική συνεισφορά έφτασε τα €235 εκατ. Οι φόροι που κατέβαλαν οι τράπεζες έφτασαν τα €141,2 εκατ., με 56,7 εκατ. να είναι από την ειδική εισφορά τραπεζών. Επίσης, εισπράχθηκαν €93,8 εκατ. για λογαριασμό του κράτους.

Το 2019 η συνολική συνεισφορά ήταν στα €264,2 εκατ. Οι φόροι που κατέβαλαν οι τράπεζες ανήλθαν στα €135,8 εκατ. και τα €60,7 εκατ. ήταν από την ειδική εισφορά τραπεζών. Εισπράχθηκαν €128,4 εκατ. για το κράτος. Τέλος, το 2018 η συνολική συνεισφορά των κυπριακών τραπεζών ανήλθε στα €223,1 εκατ., εκ των οποίων €99,9 εκατ. αφορούσαν φόρους που κατέβαλαν οι ίδιες οι τράπεζες και €123,2 εκατ. φόρους που εισπράχθηκαν για λογαριασμό του Δημοσίου. Η ειδική εισφορά τραπεζών ήταν στα €47,2 εκατ. ευρώ.

Η Κύπρος κερδίζει έδαφος στην ανταγωνιστικότητα

Καλύτερη από πέρσι, χειρότερη από το 2022 η κατάταξη της Κύπρου στην Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας του IMD

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Ενθαρρυντική εικόνα παρουσιάζει η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της Κύπρου καθώς φέτος κατέταξε στην 42η θέση μεταξύ 70 χωρών στην Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας του IMD. Η επίδοση της χώρας έχει καταγράψει βελτίωση φέτος, αφού συγκριτικά με πέρσι ανέβηκε συνολικά 2 θέσεις από την 44η θέση που κατείχε το 2025. Όθνη στην ανταγωνιστικότητα της χώρας έδωσε το ευνοϊκό και ταυτόχρονα σταθερό και ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί και τραβάει σαν μαγνήτη τις ξένες εταιρείες για επενδύσεις, δημιουργώντας προϋποθέσεις για ανάπτυξη, νέες θέσεις εργασίας και υψηλότερα εισοδήματα. Την ίδια ώρα, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας επηρεάζεται αρνητικά από την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης να εφαρμόσει πολιτικές. Καταράκι σε σχέση με πέρσι σημείωσε η επίδοση της χώρας αναφορικά με την εγκύρια οικονομία. Στις κυριότερες προκλήσεις για την ανταγωνιστικότητα της Κύπρου φέτος, συμπεριλαμβάνεται η διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας εν μέσω πιέσεων που προκύπτουν από εξωτερικούς κλυδωνισμούς και γεωπολιτικά γεγονότα.

Στην πρώτη θέση της φετινής κατάταξης βρέθηκε η Σγκαπούρη, που έκλεψε την πρωτιά από την Ελβετία που έπιασε φέτος στην τρίτη θέση. Στη δεύτερη θέση βρέθηκε το Χονγκ Κονγκ, ενώ στην 4η θέση βρίσκεται η Ταϊβάν. Την πρώτη πεντάδα συμπληρώνουν τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Τα αποτελέσματα του IMD καταδεικνύουν την υπεροχή των ασιατικών οικονομιών έναντι των

οικονομικών της Ευρώπης. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι οι δύο μεγαλύτερες οικονομίες της Ε.Ε., η Γερμανία και η Γαλλία, υποχώρησαν κατά τέσσερις θέσεις και κατέταξαν στην 19η και στην 32η θέση, αντίστοιχα. Αξίζει να σημειώσουμε ακόμα ότι από την Ευρωπαϊκή Ένωση μόνο η Δανία, η Ιρλανδία, η Ολλανδία και η Σουηδία έχουν καταφέρει να φηγουράρουν στη φετινή δεκάδα των πιο ανταγωνιστικών χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τα πάνω και τα κάτω

Στην επτάχρονη της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό η κατηγορία της οικονομικής επίδοσης, όπου η Κύπρος ανέβηκε φέτος στην 30η θέση από την 36η το 2025. Το 2024 η χώρα μας βρέθηκε στην 28η θέση στην κατηγορία της οικονομικής επίδοσης. Καθοριστικοί παράγοντες ήταν η χαμηλή ανεργία, η αύξηση της απασχόλησης, ο περιορισμός του πληθωρισμού και οι ισχυρές επιδόσεις στις εξαγωγές υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, η χώρα διατήρησε πολύ θετικές αξιολογήσεις σε τομείς που αφορούν τις εξαγωγές υπηρεσιών και βελτίωσε τη θέση της και στις εξαγωγές αγαθών. Στον αντίποδα καταγράφονται στρεβλώσεις και αδυναμίες σε ζητήματα όπως το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και οι όροι εμπορίου. Χειρότερη καταγράφηκε και στις υποκατηγορίες της εγκύριας οικονομίας και των διεθνών επενδύσεων.

Το γεγονός ότι οι διεθνείς αλλά και οι εγκύριοι επενδυτές ζητούν παραγωγική και ανταγωνιστική οικονομία ενίσχυσε το επιχειρηματικό κλίμα, ωθώντας το να ανεβεί κατά έξι θέσεις φέτος καταλαμβάνοντας την 46η θέση σε σχέση με το 2025. Η καλύτερη επίδοση της χώρας μας σε ό,τι αφορά την κατηγορία του ελαφρώς καταγράφηκε το 2022 όταν η Κύπρος είχε σκαρφαλώσει στην 44η θέση.

Στις προκλήσεις για το 2026 είναι η μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού και οι επενδύσεις που σχετίζονται με την ενέργεια.

Ειδικότερα, στην κατηγορία των υποδομών η Κύπρος ανέβηκε τέσσερις θέσεις, επιστρέφοντας στην 42η θέση που κατείχε το 2023 και το 2024. Και σε αυτή την κατηγορία η χώρα μας κατέγραψε την καλύτερη επίδοση το 2022 όπου ήταν στην 40η θέση.

Πρακτικά, τα ευρήματα της έκθεσης καταδεικνύουν ότι, παρά τη σημαντική πρόοδο που καταγράφει η Κύπρος στους τομείς της έρευνας, της καινοτομίας και της διασύνδεσης των ακαδημαϊκών κοινότητας με τον επιχειρηματικό κόσμο, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις σε βασικούς τομείς υποδομών. Η χαμηλή επίδοση στη διαχείριση των υδατικών πόρων, το υψηλό ενεργειακό κόστος, οι ελλείψεις στις δεξιότητες τεχνικής νομοσύνης και οι περιβαλλοντικές αδυναμίες περιόριζαν τη δυνατότητα της χώρας να ενοχώσει περαιτέρω την ανταγωνιστικότητά της. Τα ευρήματα αυτά αναδεικνύουν την ανάγκη για επενδύσεις, στην τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και στη δημιουργία προϋποθέσεων για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Οι πέντε προκλήσεις

Η κυβέρνηση καλείται να διαχειριστεί μια σειρά από σημαντικές προκλήσεις που επηρεάζουν τόσο τη βραχυπρόθεσμη όσο και τη μακροπρόθεσμη πορεία της οικονομίας. Όπως επισημαίνει το IMD, η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή δημιουργεί αυξημένες αβεβαιότητες, επηρεάζοντας το ενεργειακό κόστος, τον τουρισμό και τις επενδύσεις, τομείς που αποτελούν βασικούς πυλώνες της κυπριακής οικονομίας. Η αύξηση των τιμών της ενέργειας ενδέχεται να ενισχύσει τις πληθωριστικές πιέσεις και να επιβαρύνει το κόστος πα-

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Πρόσδος σημειώθηκε σε σχέση με πέρσι στην κατηγορία της ανάπτυξης των υποδομών της χώρας με τις προκλήσεις να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Καλά νέα από ΔΝΤ αλλά με αστερίσκους

Μια δεύτερη ανάγνωση των ευρημάτων του Ταμείου, παρά το ότι η οικονομία παρουσιάζεται ισχυρή

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η οικονομία της Κύπρου συνεχίζει να παρουσιάζει ισχυρή απόδοση, με την ανάπτυξη το 2025 να συγκαταλέγεται μεταξύ των υψηλότερων στην Ε.Ε., υποστηρίζεται από την ισχυρή εγχώρια ζήτηση και τις σημαντικές εξαγωγές υπηρεσιών, ιδίως στον τομέα των ICT και του τουρισμού. Τα ευρήματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι ενθαρρυντικά, έχουν όμως πίσω από τις γραμμές μία δεύτερη, ή και τρίτη – αν μας επιτρέπεται η έκφραση – ανάγνωση. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, στο πλαίσιο της διαβούλευσης του Άρθρου IV για την Κύπρο, τα μέλη εξέφρασαν τη συνεχιζόμενη ισχυρή μακροοικονομική απόδοση και ανθεκτικότητα της Κύπρου, με σταθερή ανάπτυξη, δημοσιονομικά πλεονάσματα και μείωση του δημόσιου χρέους παρά το δύσκολο εξωτερικό περιβάλλον. Ωστόσο, οι διευθυντές προειδοποίησαν ότι οι βραχυπρόθεσμοι κίνδυνοι κλίνουν προς τα κάτω – μεταξύ άλλων λόγω γεωπολιτικών εντάσεων και υψηλότερων τιμών ενέργειας – και ότι οι διαρθρωτικές ευπάθειες παραμένουν. Ενθάρρυναν τις Αρχές να διατηρήσουν τη δημοσιονομική βιωσιμότητα και να προχωρήσουν με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και τη στήριξη της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης.

Βλέποντας λοιπόν τα δεδομένα της 82σέλιδης έκθεσης των διεθνών δανειστών, εξάγεται το συμπέρασμα πως, παρά τα ισχυρά θεμελιώδη μεγέθη της Κύπρου, υπάρχουν προκλήσεις. Η αγορά εργασίας παραμένει ιδι-

αίτερα στενή, ενώ η τραπεζική διαμεσολάβηση εξακολουθεί να είναι περιορισμένη. Το υψηλό ενεργειακό κόστος συνεχίζει να επιβαρύνει την ανταγωνιστικότητα, ενώ οι καθυστερήσεις στη Δικαιοσύνη επηρεάζουν την πίστη και τις επενδύσεις. Όπως αναφέρεται στην έκθεση, η υιοθέτηση της τεχνητής νοημοσύνης από τις επιχειρήσεις υστερεί, ενώ η μεταρρυθμιστική προσπάθεια πρέπει να επιταχυνθεί, με έμφαση όχι μόνο στη νομοθέτηση, αλλά στην ταχύτητα, τη στόχευση και την εκτέλεση.

Η Δικαιοσύνη νοσεί

Μέσα στις βασικές επιστημονικές του ΔΝΤ, η Δικαιοσύνη κρίνεται ως θεμελιώδης αδυναμία. Οι καθυστερήσεις δεν είναι μόνο νομικό πρόβλημα αφού επηρεάζουν την επιβολή συμβάσεων, καθυστερούν την επίλυση ΜΕΔ, μειώνουν την πιστωτική επέκταση και τις επενδύσεις και επηρεάζουν τον ανταγωνισμό. Μέσα από μία «βαθύτερη ανάγνωση», είναι ίσως ο πιο κρίσιμος πολλαπλασιαστής, καθώς επηρεάζει επενδύσεις, πίστωση, ΜΕΔ, πτωχεύσεις και εμπιστοσύνη.

Την ίδια ώρα, σημειώνει το Ταμείο, το ενεργειακό κόστος λειτουργεί σαν φόρος στην παραγωγικότητα. Χαρακτηρίζεται από υψηλές τιμές ηλεκτρισμού, πετρελαϊκή παραγωγή, απουσία διασύνδεσης, καθυστερήσεις σε LNG και GSI. Η ενέργεια εξάλλου είναι θέμα ανταγωνιστικότητας, ισοζυγίου και γεωοικονομικής ανθεκτικότητας, όχι μόνο πρώτης μετάβασης.

Στο AI, όπως σημειώνεται χαρακτηριστικά, υπάρχει χάσμα

Η υιοθέτηση της τεχνητής νοημοσύνης από τις επιχειρήσεις υστερεί, ενώ η μεταρρυθμιστική προσπάθεια πρέπει να επιταχυνθεί, με έμφαση όχι μόνο στη νομοθέτηση.

Μέσα στις βασικές επιστημονικές του ΔΝΤ, η Δικαιοσύνη κρίνεται ως θεμελιώδης αδυναμία.

χρήσης, καθώς οι πολίτες είναι μπροστά και οι επιχειρήσεις πίσω. Η προσωπική χρήση είναι υψηλή, αλλά λιγότερο από 10% των επιχειρήσεων χρησιμοποιούν AI. Αυτό δημιουργεί κίνδυνο να εμφανιστεί τεχνολογική έκθεση της εργασίας χωρίς αντίστοιχη παραγωγική απορρόφηση από τις επιχειρήσεις. Έτσι, η Κύπρος κινδυνεύει να έχει το λεγόμενο «AI exposure», χωρίς «AI productivity». Αξίζει να σημειωθεί ότι, η δημόσια διοίκηση έχει μεγάλη δυναμική συμπληρωματικότητα με AI.

Καλύτερη στόχευση

Μέσα από τις επιστημονικές του ΔΝΤ διακρίνεται πως η κοινωνική πολιτική χρειάζεται καλύτερη στόχευση, όχι απλώς μεγαλύτερη δαπάνη. Οι οριζόντιες μειώσεις ΦΠΑ είναι ακριβές και περιορισμένες αναδιανεμητικές απόδοσης, ενώ η ανακατεύθυνση πόρων σε στοχευμένες μεταβιβάσεις έχει πολύ μεγαλύτερο

αποτέλεσμα στην ανισότητα. Σε μία «τρίτη ανάγνωση» υπάρχει μεταρρυθμιστικό κέρδος χωρίς αύξηση συνολικής δαπάνης, ενώ η καλύτερη στόχευση μπορεί να μειώσει ανισότητα και να απελευθερώσει πόρους.

Ο δημοσιονομικός χώρος πρέπει να μετατραπεί σε επενδυτική ικανότητα. Τα πλεονάσματα και η πτώση του χρέους επιτρέπουν σταδιακή καλάρωση, αλλά η ποιότητα της καλάρωσης είναι κρίσιμη σε ενέργεια, κλίμα, ψηφιακές υποδομές, μεταφορές, υγεία και R&D.

Συν τοις άλλοις, ο κίνδυνος εφαρμογής μέτρων και έργων, είναι πραγματικός. Η πλήρης αξιοποίηση πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), η λειτουργία εξειδικευμένων δικαστηρίων, η ολοκλήρωση ενεργειακών έργων και το εθνικό σχέδιο AI απαιτούν μηχανισμό παρακολούθησης με σαφείς προθεσμίες και λογοδοσία. Σε μία «βαθύτερη ανάγνωση», το ζητούμενο δεν είναι περισσότερη δαπάνη, αλλά λίστα έργων με υψηλή παραγωγικότητα και εκτέλεση εντός χρονοδιαγραμμάτων.

Τέλος, όσον αφορά στις τράπεζες και τις συναφείς υπηρεσίες, για την καταπολέμηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες AML/CFT και την εποπτική φήμη, οι κίνδυνοι φήμης παραμένουν, ειδικά εκτός τραπεζικού τομέα. Σε οικονομία υπηρεσιών, η εποπτική αξιοπιστία είναι στοιχείο ανταγωνιστικότητας, ενώ τα μη εξυπηρετούμενα εκτός τραπεζών παραμένουν πολύ υψηλά. Χωρίς αξιόπιστη επιβολή εξασφαλίσεων, η πιστωτική αγορά μένει ρηχή και οι τράπε-

ζες κρατούν ρευστότητα αντί να χρηματοδοτούν επενδύσεις.

Η καλή εικόνα

Σύμφωνα με την έκθεση του ΔΝΤ, ο πληθωρισμός μειώθηκε πέρυσι, αντανακλώντας τις ευνοϊκές εξελίξεις στις τιμές της ενέργειας και των αγαθών, αλλά έχει αρχίσει να αυξάνεται καθώς οι υψηλότερες τιμές της ενέργειας που συνδέονται με τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή μετακυλούνται στην οικονομία. Ο τουρισμός παρουσιάζει επίσης σημάδια επιβράδυνσης, με τις δημοσιονομικές επιδόσεις να παραμένουν ισχυρές, με συνεχιζόμενα πλεονάσματα και το δημόσιο χρέος να μειώνεται κάτω από το 60% του ΑΕΠ. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι υγιής, με ισχυρά αποθέματα κεφαλαίου και ρευστότητας και βελτιωμένη ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων.

Η ανάπτυξη αναμένεται να επιβραδυνθεί φέτος, καθώς οι υψηλότερες τιμές της ενέργειας και οι γεωπολιτικές εντάσεις επηρεάζουν αρνητικά τα πραγματικά εισοδήματα, τον τουρισμό και την εμπιστοσύνη. Ο πληθωρισμός προβλέπεται να αυξηθεί βραχυπρόθεσμα πριν υποχωρήσει, ενώ οι κίνδυνοι κλίνουν προς τα κάτω, κυρίως λόγω ενός πιο παρατεταμένου πολέμου στη Μέση Ανατολή, αυστηρότερων παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών συνθηκών και ανθεκτικότερης εξωτερικής ζήτησης. Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές είναι πιο ισορροπημένες, υποστηριζόμενες από ισχυρά θεμελιώδη μεγέθη και τη δυναμική των μεταρρυθμίσεων.

Επίτιμος Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας ο David Sinclair

Ο διακεκριμένος Καθηγητής του Χάρβαρντ κάλεσε τους νέους να αναζητήσουν τον σκοπό τους, συνδέοντας την αίσθηση αποστολής με τη μακροζωία

ΣΕ ΜΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ σημαντική ακαδημαϊκή εκδήλωση, το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας απένειμε τον τίτλο του Επίτιμου Διδάκτορα Φιλοσοφίας (Doctor of Philosophy Honoris Causa) στον διεθνή αναγνωρισμένο επιστήμονα και Καθηγητή Γενετικής στην Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ, David A. Sinclair, ως αναγνώριση της μακρόχρονης και καθοριστικής συνεισφοράς του στη βιολογία της γήρανσης, της μακροζωίας, στη μεταφραστική ιατρική και στην ευρύτερη κατανόηση της υγείας.

Η τιμητική διάκριση απονεμήθηκε από τη Σχολή Επιστημών Ζωής και Υγείας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, στο πλαίσιο ειδικής τελετής που πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 5 Ιουνίου 2026, παρουσία ακαδημαϊκών, φοιτητών και προσκεκλημένων. Η τελετή περιλάμβανε χαιρετισμούς, ακαδημαϊκή πομπή, παρουσίαση του τιμημένου, απονομή του τίτλου και υπογραφή του Μητρώου Επίτιμων Διδασκόντων, καθώς και ομιλία του Καθηγητή Sinclair.

Κατά την έναρξη της τελετής, ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, Καθηγητής Φίλιππος Πουγιούτας, τόνισε ότι ο τίτλος του Επίτιμου Διδάκτορα αποτελεί την ανώτατη τιμητική διάκριση του Πανεπιστημίου για προσωπικότητες με σημαντική προσφορά στην επιστήμη και την κοινωνία.

Πρωτοπόρος στην έρευνα της γήρανσης

Κατά την παρουσίαση του επιστημονικού έργου του Καθηγητή Sinclair από τον Κοσμήτορα της Σχολής Επιστημών Ζωής και Υγείας, Καθηγητή Κυριάκο Φελέκκο, έγινε αναφορά στη σημαντική συμβολή του Sinclair στην κατανόηση της βιολογίας της γήρανσης, αναφέροντας

παράλληλα ότι έχει διετελέσει ιδρυτικός διευθυντής του Glenn Center for Biology of Aging Research στο Χάρβαρντ (2005-2023). Ο ίδιος έχει συνδέσει το όνομά του με τη θεωρία της πληροφορίας για τη γήρανση, η οποία υποστηρίζει ότι η γήρανση οφείλεται, τουλάχιστον εν μέρει, στην προοδευτική απώλεια επιγενετικής πληροφορίας, ενώ αναφορά έγινε και στη δη-

μοσίευση-ορόσημο στο Nature (2020), η οποία έδειξε ότι ο κυτταρικός επαναπρογραμματισμός μπορεί να αποκαταστήσει νεανικά μοτίβα έκφρασης γονιδίων σε νευρικά κύτταρα ποντικών.

Στην ομιλία του, ο Sinclair εξέφρασε τη βαθιά του συγκίνηση για την τιμή, χαρακτηρίζοντας την αναγνώρισή του ως μία από τις πιο ξεχωριστές στιγμές της καριέρας του. Απευθυνόμε-

νος στο κοινό, υπογράμμισε ότι η πρόδος στην επιστήμη προϋποθέτει θάρρος και περιέργεια, ενθαρρυνόντας τα να αμφισβητεί τα δεδομένα, λέγοντας χαρακτηριστικά: «Όταν βλέπετε έναν ηλικιωμένο άνθρωπο στον δρόμο που μόλις περπάτά, δεν βλέπετε πραγματικά έναν γέρο άνθρωπο. Βλέπετε απλώς κάποιον του οποίου τα κύτταρα χρειάζονται επαναφορά - μια νέα εγκατάσταση λογισμικού».

Ξεχωριστή θέση στην ομιλία του κατείχε η αναφορά στη σημασία του προσωπικού σκοπού, υπογραμμίζοντας ότι το πάθος και η αίσθηση αποστολής δεν καθιστούν απλώς τη ζωή πιο ουσιαστική, αλλά, σύμφωνα με την έρευνα, συμβάλλουν και στη μακροζωία.

Ο Καθηγητής δεν έκρυψε και τον θαυμασμό του για το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, το οποίο χαρακτήρισε «διαμάντι της Μεσογείου», εκφράζοντας την πρόθεσή του να το προβάλει διεθνώς.

Η τελετή αναγόρευσης του Καθηγητή Sinclair στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της επίσκεψής του στην Κύπρο, η οποία περιέλαβε επίσης διάλεξη του την προηγούμενη ημέρα στο UNIC Athens, στην Αθήνα, στο πλαίσιο της σειράς Evolve Lecture Series, με θέμα την αντιστροφή της γήρανσης και τις πρώτες κλινικές δοκιμές σε ανθρώπους.

Η Ελλάδα στην «tech συμμαχία» της Δύσης

Συμμετέχει στην αμερικανική πρωτοβουλία Pax Silica για την τεχνολογική θωράκιση της Δύσης έναντι της Κίνας και της Ρωσίας

Των **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**
και **ΛΕΝΑΣ ΑΡΓΥΡΗ**

Σε μια εξέλιξη στρατηγικής σημασίας και υψηλού συμβολισμού, που κομίζει νέα δεδομένα στην αμυντική αρχιτεκτονική της Ανατολικής Μεσογείου, η Ελλάδα προσχώρησε και επίσημα στην αμερικανική πρωτοβουλία Pax Silica. Η υπογραφή της σχετικής διακήρυξης στην Ουάσιγκτον από τον πρόεδρο της Ελλάδας στις ΗΠΑ Αντώνη Αλεξανδρίδη και τον Αμερικανό υφυπουργό Εξωτερικών για την Οικονομική Ανάπτυξη, Τζέικομπ Χέλιπεργκ, αποτελεί σημαντικό βήμα στο διπλωματικό πεδίο για τη ριζική αναθεώρηση της δυτικής στρατηγικής. Διευρύνοντας την παραδοσιακή έννοια της εθνικής ασφάλειας, η Ουάσιγκτον αντιμετωπίζει πλέον τις τεχνολογίες και τις υποδομές της τεχνητής νοημοσύνης –από τα κέντρα δεδομένων και τους ημιαγωγούς έως τα κρίσιμα ορυκτά και την υπολογιστική ισχύ– ως παράγοντες στρατηγικής ισχύος, αντίστοιχης σημασίας με την άμυνα και την ενέργεια. Η πρωτοβουλία Pax Silica αποτελεί το βασικό εργαλείο με το οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες επιχειρούν να δημιουργήσουν ένα ισχυρό, θωρακισμένο δίκτυο χωρών που θα συνεργάζονται στενά σε αυτούς τους ευαίσθητους τομείς.

Το παρασκήνιο

Πρόκειται ουσιαστικά για μια νέα μορφή στρατηγικής συνεργασίας, που πολλοί στην Ουάσιγκτον περιγράφουν ανοικτά ως ένα είδος «τεχνολογικού NATO». Αν και η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί ένα ευρύτερο δόγμα και μια διμερή πολιτική συμφωνία, παρά έναν νέο

Στην υπό την ηγεσία των ΗΠΑ πρωτοβουλία Pax Silica, της οποίας η επίσημη συγκρότηση και η προσχώρηση της Ελλάδας ανακοινώθηκαν τον Ιούνιο, συμμετέχουν παγκόσμιοι τεχνολογικοί και παραγωγικοί γίγαντες, όπως η Ταϊβάν, η Νότια Κορέα και η Ολλανδία, καθώς και στρατηγικοί εταίροι ασφαλείας, όπως η Γαλλία, η Γερμανία, το Ισραήλ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστραλία και η Ινδία, με τη χώρα μας να εντάσσεται πλέον ως ο κρίσιμος –γεωγραφικά και πολιτικά ασφαλής– περιφερειακός κόμβος δεδομένων και ψηφιακών υποδομών για όλη την Ανατολική Μεσόγειο.

Η Ουάσιγκτον αντιμετωπίζει τις τεχνολογίες και τις υποδομές της AI ως παράγοντες στρατηγικής ισχύος, αντίστοιχης σημασίας με την άμυνα.

θεσμοθετημένο διεθνή οργανισμό με δεσμευτικές ρήτρες αμυντικής συνδρομής, στο πλαίσιο αυτού του συμφώνου οι συμμετέχουσες χώρες δεν θα ανταλλάσσουν απλώς στρατιωτικές πληροφορίες, αλλά θα συντονίζουν επενδύσεις,

θα ανταλλάσσουν πολύτιμη τεχνολογία και θα αναπτύσουν κοινές, ασφαλείς αλυσίδες εφοδιασμού στην οικονομία του μέλλοντος, θωρακίζοντας τη Δύση από την τεχνολογική διείσδυση της Κίνας και της Ρωσίας.

Η επίσημη αυτή «επιβίβαση» της Αθήνας στο τρένο της Pax Silica δεν ήρθε σε διπλωματικό κενό. Αντίθετα, λειτουργεί ως η πολιτική «ομπρέλα» που συμπληρώνει ιδανικά τις παράλληλες, πολυμερείς νατοϊκές πρωτοβουλίες, δημιουργώντας ένα ενιαίο πλαίσιο για μια σειρά από τεχνολογικές επιτυχίες που σημειώνουν εταιρείες ελληνικού ενδιαφέροντος και συμπεριφέρονται το τελευταίο διάστημα, αποδεικνύοντας ότι το εγχώριο

deep-tech οικοσύστημα έχει ήδη αρχίσει αφενός να κάνει αισθητή την παρουσία του και αφετέρου να ευθυγραμμίζεται με τους δυτικούς προσανατολισμούς.

Ο επιταχυντής Diana

Πρόσφατο δείγμα γραφής αποτελεί η ένταξη της ελληνικής Fasmetrics SA στον παγκόσμιο αμυντικό επιταχυντή NATO Diana, για την ανάπτυξη συστημάτων προσαρμοστικής μορφοποίησης δέσμης κεραίων σε περιβάλλοντα ηλεκτρομαγνητικών παρεμβολών (jamming). Στον ίδιο εξαιρετικά ανταγωνιστικό επιταχυντή έχουν ήδη ενταχθεί η Sotiria Technology, η οποία αναπτύσσει προηγμένα υποθαλάσσια συστήματα πληρο-

Το εγχώριο deep-tech οικοσύστημα έχει αρχίσει να κάνει αισθητή την παρουσία του και να ευθυγραμμίζεται με τους δυτικούς προσανατολισμούς.

φοριών και τεχνητής νοημοσύνης για την προστασία κρίσιμων καλωδίων και αγωγών στον βυθό, καθώς και η Raymetrics S.A., παγκόσμιος ηγέτης στα συστήματα τηλεοπτικού Lidar που χρησιμοποιεί ακτίνες λέιζερ και AI για

τον έγκαιρο εντοπισμό και την ταξινόμηση εχθρικών drones. Την ίδια στιγμή, το ενδιαφέρον στρέφεται και σε εταιρείες με ισχυρό ελληνικό αποτύπωμα που προσελκύουν διεθνή κεφάλαια, όπως η iComat (ιδρύθηκε από Έλληνα επιστήμονα και διατηρεί ισχυρή βάση στην Ελλάδα), η οποία εξασφάλισε χρηματοδότηση 22,5 εκατ. δολ. με τη συμμετοχή του επίσημου Ταμείου Καινοτομίας του NATO (NIF) για την παραγωγή υπερελαφρών υλικών από ανθρακονήματα για αεροσκάφη και διαστημικά οχήματα. Παράλληλα, ώριμες επιχειρήσεις της εγχώριας αγοράς, όπως η Space Hellas, ανακινώνουν πλέον επίσημα τη στρατηγική τους στροφή προς το Defense Tech, επενδύοντας αυτοτελώς σε συστήματα κυβερνοασφάλειας και δίκτυα 5G-6G, που «κουμπώνουν» στις προδιαγραφές της Συμμαχίας.

Ο «Δημόκριτος»

Στην Αθήνα, τα γρανάζια αυτής της νέας πραγματικότητας γυρίζουν πλέον με θεσμική κάλυψη. Το Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών «Δημόκριτος» λειτουργεί ήδη ως επίσημο πιστοποιημένο κέντρο δοκιμών του Diana, προσφέροντας σε startups τις υποδομές για την ανάπτυξη τεχνολογιών διπλής χρήσης (dual-use), ενώ το νεοσύστατο Ελληνικό Κέντρο Αμυντικής Καινοτομίας (ΕΛ-ΚΑΚ) επιχειρεί να γεφυρώσει το διαχρονικό χάσμα αναμεσα στα πανεπιστημιακά εργαστήρια και τη βιομηχανική παραγωγή. Αυτή η κινητικότητα αποτελεί τοπικό καθρέφτισμα μιας παγκόσμιας στρατηγικής έκτακτης ανάγκης που εκπορεύεται από το Πεντάγωνο και τις Βρυξέλλες.

Οι επενδύσεις του NATO και οι κρίσιμες υποδομές της χώρας

Η ηγεσία της Δύσης έχει συνειδητοποιήσει ότι ο επόμενος υβριδικός πόλεμος δεν θα κριθεί μόνο από το μέγεθος των συμβατικών στρατευμάτων, αλλά από την ταχύτητα των αλγορίθμων, την ανθεκτικότητα των δικτύων, την κβαντική υπολογιστική και την κυριαρχία στις δορυφορικές επικοινωνίες. Το Ταμείο Καινοτομίας του NATO, ένα αυτόνομο venture capital άνω του ενός δισ. ευρώ, κινείται πλέον επιθετικά και παράλληλα με την Pax Silica. Χαρακτηριστική είναι η πρόσφατη συμμετοχή του NIF στον χρηματοδοτικό γύρο ύψους 270 εκατ. ευρώ για την Isar Aerospace, με αποκλειστικό σκοπό να διασφαλίσει αυτόνομες ευρωπαϊκές δυνατότη-

Η Ελλάδα έχει μια χρυσή ευκαιρία να κεφαλαιοποιήσει τη γεωγραφική της θέση και να μετατραπεί σε περιφερειακό κόμβο δεδομένων (data hub).

τες εκτόξευσης δορυφόρων στο Διάστημα, μακριά από την εφοδιαστική αλυσίδα του Πεκίνου. Το NATO έχει θέσει σε εφαρμογή το φιλόδοξο πρόγραμμα

μα Next Generation Targeting (NGT), το οποίο χρησιμοποιεί σπονδυλωτή τεχνητή νοημοσύνη (modular AI) και ενοποιημένες ροές δεδομένων για να μειώσει τον χρόνο λήψης αποφάσεων στο πεδίο της μάχης κατά περισσότερο από 50%.

Πρόκειται για την άμεση απάντηση της Δύσης σε αυτό που οι αναλυτές αποκαλούν «στιγμή Σπούτνικ» της εποχής μας: τον ορατό κίνδυνο απώλειας της τεχνολογικής πρωτοκαθεδρίας από την Κίνα στους τομείς της γενετικής AI και της μαζικής παραγωγής μικροτσιπ.

Για την Ελλάδα, η πρόκληση που ανοίγεται στον ορίζοντα μετά την υπογραφή της διακήρυξης

είναι διπλή και ιστορική. Από τη μια πλευρά, της δίνεται η χρυσή ευκαιρία να κεφαλαιοποιήσει τη γεωγραφική της θέση και να μετατραπεί σε περιφερειακό κόμβο δεδομένων (data hub) και ασφαλών υποδομών για όλη την Ανατολική Μεσόγειο, προσελκύνοντας αμερικανικές επενδύσεις. Από την άλλη, η χώρα καλείται να αποδείξει ότι διαθέτει την απαραίτητη ταχύτητα, γραφειοκρατική ευελιξία και ασφάλεια δικτύων ώστε να απορροφήσει αυτά τα κεφάλαια.

Παράλληλα, η όλη συζήτηση στην άμυνα συνδέεται και με μεγάλα έργα τα οποία βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε φάση δυναμικής ανάπτυξης και υλοποίησης, θέτοντας τις βάσεις για τις

υποδομές του μέλλοντος. Μεταξύ αυτών η επένδυση της ΔΕΗ για τη δημιουργία μεγάλου κέντρου δεδομένων στην Κοζάνη, καθώς και ο υπερυπολογιστής «Δαίδαλος», που αναπτύσσεται στο Λαύριο με τεχνολογία της Nvidia και ο οποίος, όταν τεθεί σε πλήρη λειτουργία, θα αποτελέσει τη νέα εθνική ναυαρχίδα υπολογιστικής ισχύος AI.

Επιπλέον, η χώρα έχει ήδη προσελκύσει μεγάλους παρόχους υπολογιστικού νέφους και τεχνητής νοημοσύνης, όπως η Google, η Amazon και η Microsoft, οι οποίοι θεωρούνται απαραίτητοι για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου οικοσυστήματος ψηφιακών υποδομών.

Η γενικότερη συζήτηση στην άμυνα συνδέεται και με μεγάλα έργα που υλοποιούνται στη χώρα. Μεταξύ αυτών ο υπερυπολογιστής «Δαίδαλος».

Στρατηγική συμμαχία ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ με Rheinmetall στην άμυνα

Της **ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Το επόμενο βήμα στη συνεργασία τους, η οποία είχε ξεκινήσει το τελευταίο τρίμηνο του 2025, έκαναν η ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ και η Rheinmetall, προχωρώντας στη σύναψη μακροπρόθεσμης, στρατηγικής δεσμευτικής συμφωνίας με στόχο την ενίσχυση της ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας. Η σύμπραξη των δύο ομίλων αναμένεται να στηριχθεί στην εμπειρία της ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ στις κρίσιμες υποδομές, την ενέργεια και τα σύνθετα βιομηχανικά συστήματα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και στο διεθνές εμπόριο χαρτοφυλάκιο επίγειων συστημάτων και αμυντικών τεχνολογιών της Rheinmetall.

Ταυτόχρονα, θεμελιώνει μια βιομηχανική συνεργασία δυναμικών εγχώριας προστιθέμενης αξίας, η οποία θα ενδυναμώνει τις εθνικές δυνατότητες και θα δημιουργήσει τεχνολογία. Στόχος της συνεργασίας είναι η υποστήριξη των ελληνικών Ενοπλων Δυνάμεων με δυνατότητες αιχμής, βασιζόμενες μεταξύ άλλων σε νέα τακτικά επίγεια συστήματα, καθώς και η αναβάθμιση

των υφιστάμενων μέσων με παράλληλη υποστήριξη καθ' όλο τον κύκλο ζωής τους. Επιδιώκεται ακόμη η συστηματική ανάπτυξη ανθεκτικών βιομηχανικών δυνατοτήτων εντός των εγκαταστάσεων του Ελληνικού Στρατού με την ενεργό συμμετοχή ελλ-

Στόχος της συνεργασίας είναι η παροχή νέων τακτικών επιγειών συστημάτων στις ελληνικές Ενοπλες Δυνάμεις.

νικών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

Η γερμανική Rheinmetall συγκαταλέγεται σήμερα στις ισχυρότερες αμυντικές βιομηχανίες της Ευρώπης, με δραστηριότητα που εκτείνεται από τα τεθωρακισμένα οχήματα και τα πυρομαχικά έως τα συστήματα αεράμυνας, την ψηφιοποίηση των ενόπλων δυνάμεων και τις δορυφορικές εφαρμογές. Η εταιρεία, με έδρα το Ντίσελντορφ, βρίσκεται στο

Η γερμανική Rheinmetall συγκαταλέγεται σήμερα στις ισχυρότερες αμυντικές βιομηχανίες της Ευρώπης, με δραστηριότητα που εκτείνεται από τα τεθωρακισμένα οχήματα και τα πυρομαχικά έως τα συστήματα αεράμυνας, την ψηφιοποίηση των ενόπλων δυνάμεων και τις δορυφορικές εφαρμογές.

επίκεντρο της ευρωπαϊκής αμυντικής ανασυγκρότησης, καταγράφοντας δυναμική ανάπτυξη. Το 2025 οι πωλήσεις της ανήλθαν σε 9,9 δισ. ευρώ, αυξημένες κατά 29%, ενώ το ανεκτέλεστο υπόλοιπο συμβάσεων εκτοξεύθηκε σε

επίπεδο-ρεκόρ 63,8 δισ. ευρώ.

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια επιδιώκει να επεκτείνει σταθερά το αποτύπωμά της, συμμετέχοντας ενεργά στις συζητήσεις για τον εκσυγχρονισμό των ελληνικών Ενόπλων

Δυνάμεων. Η εταιρεία διατηρεί επαφές με τη Γενική Επιτελεία για ζητήματα υποστήριξης υφιστάμενων οπλικών συστημάτων, όπως τα τεθωρακισμένα Marder, αλλά και για νέες προμήθειες και προγράμματα.

Η συμφωνία έρχεται σε μια περίοδο κατά την οποία η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία έχει εισέλθει σε φάση ραγδαίας αναδιάρθρωσης. Υπό το δόγμα περισσότερο, γρηγορότερα και ευρωπαϊκά, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να ενισχύσει την αμυντική της αυτονομία, αυξάνοντας την παραγωγική της ικανότητα και περιορίζοντας την εξάρτηση από τρίτες χώρες. Στο επίκεντρο βρίσκεται το πρόγραμμα ReArm Europe, μέσω του οποίου προβλέπεται η κινητοποίηση έως και 800 δισ. ευρώ για αμυντικές επενδύσεις και βιομηχανικές συνεργασίες.

Παράλληλα, και η Ελλάδα επιχειρεί να ενισχύσει τη συμμετοχή της εγχώριας βιομηχανίας στα νέα εξοπλιστικά προγράμματα, θέτοντας ως στόχο ποσοστό ελληνικής προστιθέμενης αξίας που θα προσεγγίζει το 25%. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον,

η συνεργασία ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ και Rheinmetall αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς δεν περιορίζεται στην προμήθεια ή υποστήριξη αμυντικών συστημάτων, αλλά φιλοδοξεί να δημιουργήσει παραγωγική βάση και τεχνολογία εντός της χώρας.

Την ίδια στιγμή, η άμυνα εξελίσσεται σε πεδίο που υπερβαίνει τα παραδοσιακά οπικά συστήματα, επεκτεινόμενη σε τομείς όπως η ψηφιοποίηση, η κυβερνοασφάλεια, τα πληροφοριακά συστήματα, η ανάλυση δεδομένων και οι τεχνολογίες διπλής χρήσης. Η συγκεκριμένη συνεργασία εντάσσεται ακριβώς σε αυτή τη νέα πραγματικότητα, όπου η βιομηχανική παραγωγή συνδέεται ολοένα και περισσότερο με την τεχνολογική καινοτομία και τη δημιουργία εγχώριων αλυσίδων αξίας. Παράλληλα, η συμφωνία αντανακλά μια ευρύτερη τάση που καταγράφεται σε ολόκληρη την Ευρώπη, όπου οι μεγάλες αμυντικές βιομηχανίες αναζητούν τοπικούς εταίρους προκειμένου να αναπτύξουν παραγωγικές δυνατότητες εντός των χωρών που υλοποιούν εξοπλιστικά προγράμματα.

Ο τουρισμός, μοχλός ανάπτυξης για τους «μικρούς» των τροφίμων

Η τουριστική ζήτηση απορροφά έως το 15% των συνολικών πωλήσεων του κλάδου

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Σε ισχυρό «αιμοδότη» και σταθερό μοχλό ανάπτυξης για την ελληνική βιομηχανία τροφίμων και ποτών εξελίσσεται ο τουριστικός κλάδος, με τη δομημένη διασύνδεσή τους να παράγει ήδη απτά οικονομικά αποτελέσματα. Αυτή τη στιγμή η τουριστική ζήτηση απορροφά το 10% έως 15% των συνολικών πωλήσεων του κλάδου, προσφέροντας ζωτικό στήριγμα απέναντι στις σύγχρονες πιέσεις κόστους και τις διεθνείς γεωπολιτικές αναταράξεις. Οι διεθνείς επισκέπτες καλύπτουν πλέον το 5% των δυναμικών ημερήσιων καταναλωτών στη χώρα μας, έναντι 3% πριν από μια δεκαετία, ενώ διατηρούν σχεδόν τριπλάσια ημερήσια δαπάνη διατροφής σε σχέση με τους εγχώριους καταναλωτές. Καθώς η διεθνής τουριστική ζήτηση αναμένεται να αυξηθεί κατά 50% την επόμενη δεκαετία και η γαστρονομία αποκτά κεντρικό ρόλο στις προτιμήσεις των ταξιδιωτών, ο τουρισμός λειτουργεί ως μια «εγχώρια εξαγωγική αγορά», προσελκύνοντας διεθνή ζήτηση εντός των συνόρων με σαφώς χαμηλότερο κόστος πρόσβασης σε σύγκριση με τις κλασικές εξαγωγές.

Η σημασία αυτής της ευκαιρίας αναγνωρίζεται ευρέως, καθώς το 91% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) τροφίμων θεωρεί τον τουρισμό βασικό πυλώνα ζήτησης, με το ποσοστό να αγγίζει το 96% στα νησιά και το 83% στα αστικά κέντρα. Η υψηλή αυτή συνειδητοποίηση έχει ήδη μετατραπεί σε ευρεία κινητοποίηση, καθώς τα δύο τρίτα του τομέα

λάδα, αντανακλώντας την ισχυρότερη εξάρτηση των τοπικών οικονομιών από το τουριστικό προϊόν.

Αυτά τα στοιχεία προκύπτουν από ειδική μελέτη της Διεύθυνσης Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας (Ιούνιος 2026), η οποία βασίστηκε σε έρευνα πεδίου σε δείγμα μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Σύμφωνα με την Εθνική Τράπεζα, το οικονομικό αποτύπωμα αυτής της διασύνδεσης είναι άμεσο, καθώς οι ΜμΕ τροφίμων που συμπράττουν με τουριστικές επιχειρήσεις τετραπλασιάζουν την πιθανότητα να δουν την τουριστική ζήτηση να συνεισφέρει ουσιαστικά στα έσοδά τους. Μάλιστα, το 65% των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων δηλώνει ότι ο τουρισμός αντιπροσωπεύει πλέον πάνω από το 20% των συνολικών τους πωλήσεων, ενώ για το 17% των επιχειρήσεων αυτών η συνεισφορά του τουρισμού ξεπερνάει ακόμη και το 50% των εσόδων τους, ενισχύοντας δραστικά τη χρηματοοικονομική τους εικόνα.

Τα οφέλη εκτείνονται πέρα από τον όγκο πωλήσεων, αγγίζοντας και την κερδοφορία, καθώς το 25% του τομέα επιτυγχάνει ταυτόχρονη άνοδο

ΠΗΓΗ: Έρευνα Συγκυρίας ΕΤΕ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το 91% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων τροφίμων θεωρεί τον τουρισμό βασικό πυλώνα ζήτησης.

έχουν προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες αξιοποίησης της τουριστικής ώθησης. Ειδικότερα, το 56% του κλάδου έχει συνάψει συνεργασίες με ξενοδοχεία ή εστιατόρια, ενώ ένα επιπλέον 7% βασίζεται αποκλειστικά σε δικά του κανάλια προώθησης. Οι νησιωτικές επιχειρήσεις εμφανίζονται σαφώς πιο δραστήριες, με το 72% αυτών να έχει προχωρήσει σε συνεργασίες, έναντι 50% στην υπόλοιπη Ελ-

λάδα, αποδεικνύοντας ότι η απόσταση δεν αποτελεί εμπόδιο. Πλέον, η βασική πρόκληση μετατοπίζεται από την απλή αναγνώριση της ευκαιρίας στη μετατροπή της σε ένα οργανωμένο και αξιόπιστο κανάλι B2B πωλήσεων μέσω αποτελεσματικών δομών διασύνδεσης, όπως τοπικά food hubs και ψηφιακές πλατφόρμες. Το ζητούμενο για την περαιτέρω ανάπτυξη είναι η ικανότητα κάθε επιχείρησης να μετατρέψει το δικό της πλεονέκτημα σε επαναλαμβανόμενες σχέσεις προμήθειας, μέσα από σταθερή παραγωγή, συνεργατική ικανότητα, επαρκές μέγεθος και επιχειρησιακή ωριμότητα.

είναι ότι ο δείκτης απόδοσης ενεργητικού (ROA) των ελληνικών ΜμΕ τροφίμων αναρρίχθηκε στο 3,7% το 2024 από 0,4% το 2004, κλείνοντας σχεδόν πλήρως την απόκλιση κερδοφορίας από την Ευρώπη. Η μελέτη αποκαλύπτει επίσης ότι δεν υπάρχει μια μοναδική «συνταγή» επιτυχίας, καθώς το 32% του τομέα στηρίζεται σε κινήσεις δικτύωσης, ένα αντίστοιχο 32% στην ποιοτική διαφοροποίηση του προϊόντος (τοπικότητα, πιστοποιήσεις ΠΟΠ) και το 23% στην ανταγωνιστικότητα κόστους. Αντιθέτως, η γεωγραφική εγγύτητα με τουριστικές περιοχές κρίθηκε σημαντική μόνο από

το 13%, αποδεικνύοντας ότι η απόσταση δεν αποτελεί εμπόδιο. Πλέον, η βασική πρόκληση μετατοπίζεται από την απλή αναγνώριση της ευκαιρίας στη μετατροπή της σε ένα οργανωμένο και αξιόπιστο κανάλι B2B πωλήσεων μέσω αποτελεσματικών δομών διασύνδεσης, όπως τοπικά food hubs και ψηφιακές πλατφόρμες. Το ζητούμενο για την περαιτέρω ανάπτυξη είναι η ικανότητα κάθε επιχείρησης να μετατρέψει το δικό της πλεονέκτημα σε επαναλαμβανόμενες σχέσεις προμήθειας, μέσα από σταθερή παραγωγή, συνεργατική ικανότητα, επαρκές μέγεθος και επιχειρησιακή ωριμότητα.

άγχος;

BLACK RANGE EASY DAY

Υπογράφει την ηρεμία

αϋπνία;

BLACK RANGE EASY NIGHT MELATONIN

Υπογράφει την ξεκούραση

BLACK RANGE

Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

Freeze Drying

Κάψουλες βραδείας αποδέσμευσης

PHARMALEAD®

VITORGAN

Το ψηφιδωτό της τρέλας

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

Όταν ξεκίνησα να γράφω για το «Ψηφιδωτό της τρέλας» στο μακρινό 2015, δεν φανταζόμουν ότι θα έβρισκα θέματα ώστε να φτάσω στην έβδομη συνέχεια, η οποία απ' ό,τι φαίνεται δεν θα είναι η τελευταία.

Τι είναι όμως το ψηφιδωτό της τρέλας; Είμαι απολύτως βέβαιος ότι όλοι μας έχουμε δει και έχουμε θαυμάσει κάποιο ψηφιδωτό. Το εντυπωσιακό στα ψηφιδωτά είναι το γεγονός ότι μία μία οι ψηφίδες δεν μας λένε απολύτως τίποτα. Είναι μονόχρωμα γυαλάκια ή πετραδάκια τα οποία δεν παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον. Όλα μαζί, όμως, τοποθετημένα κατάλληλα, μας παρουσιάζουν πολύπλοκες και εξαιρετικά λεπτομερείς εικόνες.

– **Αριθμητική του Καραγκιόζη**

Αποφάσιμα να γράψω τη σημερινή συνέχεια όταν άκουσα τον **Αντώνη Σαουλιδη**, έναν πολιτικό της ΕΛΑΣ, να λέει μερικά πράγματα στις 14/6/2026 στην εκπομπή της **Φαίνας Μαυραγάνη** στον ΣΚΑΪ, που μου επιβεβαίωσε αυτό που εδώ και πολύ καιρό πιστεύω. Οτι, δηλαδή, πολλοί πολιτικοί δεν έχουν καμία σχέση με την αριθμητική. Δεν μιλά για άλγεβρα ή τριγωνομετρία, αλλά για απλή αριθμητική με πρόσθεση, αφαίρεση, πολλαπλασιασμό και διαίρεση. Τι είπε ο αθεόφοβος; **Οτι υπάρχουν 1.500 ΑΦΜ που δηλώνουν εισόδημα μεγαλύτερο από 900.000 και ότι αν τους φορολογήσουν με επιπλέον φόρο, το κράτος θα εισπράξει περίπου 4 δισ. ευρώ!** Κανένας δεν του απάντησε και έτσι πέρασε αυτή η δήλωση χωρίς σχολιασμό. Κάντε όμως τη διαίρεση $4.000.000.000 / 1.500 = 2.666.666$ ευρώ. Δηλαδή, σε κάποιον που δηλώνει από 900.000 μέχρι 2.666.665 εισόδημα, να του πάρουμε όλο το εισόδημα και να μας χρωστάει και από πάνω. Και αυτός ο άνθρωπος ζητά την ψήφο μας για να του εμπιστευθούμε τις τύχες της χώρας μας! Και σε άλλη εκπομπή είπε το απίθανο: **«Το 90% του ελληνικού λαού θέλει πολιτική αλλαγή».** Δεν γνωρίζω τι σπουδές έχει κάνει ο εν λόγω πολιτικός, αλλά με την αριθμητική δεν τα πάει καθόλου καλά!

– **«Τό γάρ πολύ τού έρωτος γεννή παραφροσύνη».**

Η φράση καρφώθηκε στο μυαλό μου όταν άκουσα τον **Αιμίλιο Χειλάκη**, ηθοποιό, να αποφαίνεται ότι: **«Ο Τσίπρας είναι σαν τον πίνακα της Τζοκόντα. Απ' όποια πλευρά και να τον κοιτάξεις, νομίζεις ότι σε κοιτάει. Είναι έτσι ζωγραφισμένος. Ο Τσίπρας νομίζεις ότι σου μιλάει, σαν να απευθύνεται σε σένα. Είναι μια**

Η φωτογραφία που ανήρτησε το Πάσχα του 2026 ο Κώστας Μπακογιάννης σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης προκάλεσε την αντίδραση της βουλευτού του ΣΥΡΙΖΑ Ραλλίας Χρηστίδου, που υποστήριξε ότι η σκληρότητα αυτής της εικόνας δεν αποτελεί ούτε δείκτη σεβασμού ούτε μέτρο, αλλά ούτε και κοινωνικής προόδου.

προσπάθεια ενός ανθρώπου που πραγματικά τον νοιάζει κάτι. Νοιώθεις ότι κάτι δικό σου τον αφορά».

Λυπούμαι που θα τον απογοητεύσω. Δυστυχώς, δεν υπάρχει τίποτα το ιδιαίτερο στο που κοιτάει η Μόνα Λίζα. Είναι κανόνas, ότι είτε στη ζωγραφική είτε στη φωτογραφία, αν το πρόσωπο κοιτάει κατ' ευθείαν

Ο αριστερός Καραμέρος αποφάνθηκε ότι για την εμφάνιση του λαγοκέφαλου στις ελληνικές θάλασσες φταίει ο... Μπυστάκης.

τον ζωγράφο ή τον φακό της μηχανής, τότε από όποια γωνία και να δεις την εικόνα φαίνεται να σε κοιτάζει. Και μια μαϊμού να φωτογραφηθεί όταν να κοιτάζει τον φακό, από όποια γωνία και να τη βλέπεις θα νομίζεις ότι σε κοιτάζει. Τζάμπα η κολακεία.

– **Άλλος ένας με τη «βούρτσα»**

Ο Αιμίλιος Λιάτσος, δημοσιογράφος, σε ανάρτησή του υπερθεμάτισε: **«Ο Αλέξης Τσίπρας κέρδισε άξια μια θέση δίπλα στον Ντε Γκωλ, στον Μιτεράν και τον Αντενάουερ. Εξελίσσεται σε ηγέτη των λαών της Ευρώπης!».** Το κρίσιμο ερώτημα είναι πού θα στήσουμε τον ανδριάντα του...

– **Πρωθυπουργός από το Facebook**

«Εγώ τη Μαρία των Τεμπών την ψήφισα για πρωθυπουργό της χώρας. Δεν θεωρώ τους αρχηγούς των κομμάτων καλύτερους από εκείνους. Εδωσε μάχη, συγκίνησε 1.300.000 κόσμο, 2,5 φορές τις ψήφους του ΠΑΣΟΚ. Δεν είναι σπουδαία αυτή η γυναίκα». Τάδε έφη **Νίκος Κοτζιάς**, πολιτικός. Μήπως να καταργήσουμε τις εκλογές και να μετράμε «likes» στο Facebook;

– **«Παλαίκομματική και οπισθοδρομική κουλτούρα κυριαρχίας»**

Η κεντρική φωτογραφία της σελίδας είναι αυτή που ανήρτησε ο ο Κώστας Μπακογιάννης το Πάσχα του 2026. Τα σχόλια που ακολουθούν έγιναν από τη **Ραλλία Χρηστίδου** του ΣΥΡΙΖΑ: **«Το θέμα δεν είναι τι επιλέγει να καταναλώνει ένα πολιτικό πρόσωπο στην ιδιωτική του ζωή. Το θέμα είναι τι και με ποιον τρόπο επιλέγει να το προβάλλει δημόσια. Όταν το κεντρικό θέμα μιας εορταστικής δημόσιας ανάρτησης είναι το σώμα ενός ζώου εκτεθειμένο σε πρώτο πλάνο, δεν πρόκειται για τιμή στην εθνική παράδοση αλλά περισσότερο για μια αισθητική και πολιτισμική επιλογή που μάλλον παραπέμπει σε μια παρωχημένη, παλαίκομματική και οπισθοδρομική κουλτούρα κυριαρχίας. Η σκληρότητα αυτής της εικόνας δεν αποτελεί ούτε δείκτη σεβασμού ούτε μέτρο, αλλά ούτε και κοινωνικής προόδου. Μάλλον το αντίθετο. Γι' αυτό τέτοιες εικόνες δεν με**

εκφράζουν».

Τώρα, το πώς ένα ψημένο αρνί στη σουβλά αποτελεί «[...] μια αισθητική και πολιτισμική επιλογή που μάλλον παραπέμπει σε μια παρωχημένη, παλαίκομματική και οπισθοδρομική κουλτούρα κυριαρχίας [...]», εμπίπτει στα όρια της ψυχανάλυσης!

– **Ο λαγοκέφαλος και ο κούφοκέφαλος**

Ο αριστερός Καραμέρος αποφάνθηκε ότι για την εμφάνιση του λαγοκέφαλου στις ελληνικές θάλασσες, φταίει ο... **Μπυστάκης** που δεν πήρε τα κατάλληλα μέτρα για να εμποδίσει το ταξίδι του λαγοκέφαλου μέσω της διώρυγας του Σουέζ στη Μεσόγειο.

– **Δωρεάν δημόσιες συγκοινωνίες - Πάρτε κόσμη!**

Εδώ έχουμε πραγματική σύμπτωση απόψεων. Ο κραταίος Νικόλαος και ο rebranding Αλέξης είχαν την ίδια φαινή ιδέα με διαφορά 24 ωρών.

Για το ΠΑΣΟΚ, αντιγράφω από το site τους για να μην αλωϊώσω το νόημα: **«Με νέες και νέους συζήτησε απόψε στον πολυχώρο λιπασμάτων της Δραπετσώνας ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ-Κινήματος Αλλαγής, Νίκος Ανδρουλάκης και δεσμεύτηκε ότι το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση θα κάνει πράξη τη δωρεάν μετακίνηση όλων των νέων ηλικίας έως 24 ετών στα μέσα μαζικής μεταφοράς της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.»**

«[...] Νομίζω λοιπόν ότι αυτό το μέτρο πρέπει να γίνει

πράξη, και θα γίνει από εμάς.

Καθολική δωρεάν πρόσβαση για όλους τους νέους έως 24 ετών σε όλα τα μέσα μαζικής μεταφοράς σε Αττική και Θεσσαλονίκη», ανέφερε ο κ. Ανδρουλάκης εξηγώντας ότι **«όλα αυτά είναι μακριά από το ραντάρ της σημερινής κυβέρνησης, ενώ για εμάς τα θέματα της καλύτερης ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι προτεραιότητα. Για να προλάβω αυτούς που θα κάνουν λόγο για «λεφτόδεντρα» του ΠΑΣΟΚ, το μέτρο το αναλύσαμε και το κοστολογήσαμε. Είναι 30-35 εκατομμύρια ευρώ. Είναι ένα μέτρο πολύ χαμηλού κόστους και τεράστιου οφέλους για τη γενιά μας».**

Μια διευκρίνιση, παρακαλώ. Οι νέοι στις άλλες πόλεις θα πηγαίνουν με τα πόδια;

Ο Τσίπρας, όμως, είναι πιο large. Γενίκευσε το μέτρο σε όλες τις πόλεις για τους νέους μέχρι 25 ετών. Οχι παίζουμε! Όσο και την κοστολόγησε του μέτρου δεν έχουμε καμία ανησυχία. **«Είναι χαρακτηριστικό ότι η Μαριζέτα Αντωνοπούλου, παρουσιάζοντας τις βασικές προτεραιότητες της ΕΛΑΣ υποστήριξε ότι το κόμμα διαθέτει ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την οικονομία και το κοινωνικό κράτος, όταν όμως της ζητήθηκε η κοστολόγηση των μέτρων, παραδέχτηκε ότι η πλήρης κοστολόγηση δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί και ότι θα παρουσιαστεί σε επόμενο χρόνο [...]»** (Manifesto 16/6/2026). Γιατί να ανησυχούμε; Με τον Τσίπρα έχουμε συνθησίου να πηγαίνουμε **«στο άγνωστο με**

βάρκα την ελπίδα».

Εκεί όμως που έδειξαν τον παροϊμώδη ερασιτεχνισμό τους, είναι η εξωφρενική πρόταση ότι εισιτήρια στα ΜΜΜ θα πληρώνουν μόνο οι τουρίστες (Τσίπρας στο Forum του Ο.Τ.). Και το μέτρο κοστολογήθηκε στα 120-140 εκατ. ευρώ / χρόνο. Για τους πολίτες της Ε.Ε. δεν είναι δυνατόν να υφίσταται τέτοια διαφορετική μεταχείριση. Αρα αφορά μόνο τους λοιπούς τουρίστες. Πώς θα τους διακρίνεις; Με έλεγχο διαβατηρίων στα ΜΜΜ; Ή μήπως θα τους προμηθεύουμε κάρτα απεριόριστων διαδρομών στην εισοδο της χώρας; Και πώς ελέγχεται η χρήση της;

Καλά που το θυμήθηκα! Βρε μανία με τους τουρίστες ο παλιός Σύριζα και η νέα ΕΛΑΣ. Θυμάστε τη φαινή ιδέα που είχε ο **Γιάννης** με ένα «ν»; Να βάλουμε κάμερες στους τουρίστες ώστε να καταγράφονται οι συναλλαγές τους για να συλλάβουμε τον χαμένο ΦΠΑ!!! Οι άνθρωποι αυτοί δεν ξέρουν τι τους γίνεται. Και θέλουν να κυβερνήσουν! Δεν παίζονται με τίποτα.

Θα ήταν όμως ασυχώρητη παράλειψη να μην αναφερθώ και σε άλλο ανερχόμενο αστέρι της ΕΛΑΣ. Τον **Νίκο Νυφούδη**, επιχειρηματία κατά δήλωσή του, ο οποίος εξέφρασε το παράνομο του γιατί οι εργαζόμενοι του εξαντλούν τον μισθό τους στις 18-20 του μηνός και τους λείπει κρημάτων τις υπόλοιπες μέρες τρώνε μόνο... μακαρόνια. Ελπίζω να αποδίδω σωστά τα λεχθέντα και για τον λόγο αυτό απέφυγα τα εισαγωγικά. Όταν όμως ρωτήθηκε γιατί δεν τους δίνει αύξηση, η απάντηση είναι εξαιρετικά λογική. Οι επιχειρήσεις έχουν προϋπολογισμό, ο οποίος πρέπει να τηρείται! Όπως είναι ευνόητο, το κράτος και οι υπόλοιπες επιχειρήσεις που ΔΕΝ διαθέτουν προϋπολογισμούς, μπορούν να δίνουν αυξήσεις κατά το δοκούν ώστε οι εργαζόμενοι τους να τρέφονται καλύτερα από τους εργαζομένους του κ. Νυφούδη. Αν δεν με απατά η μνήμη, πριν από πολλά χρόνια ο **Ronald Reagan** αποκάλυψε παρόμοιες σκέψεις: **«Voodoo Economics».**

Με τον παλιό Τσίπρα είχαμε τα οικονομικά του νάρκισσου με ένα «ν» και με τον αναβαπτισμένο και ολοκαίνουργιο Τσίπρα οδεύουμε σε **«voodoo»** Οικονομία!

Θέξ μου, από πού γλιτώσαμε. Σε παρακαλούμε γλιτώσε μας από τη νέα επέλαση της Αριστεράς!

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επιχειρήσεων.

Μπορεί η Ελλάδα να φορολογεί περισσότερο τα μερίσματα;

Του **ΤΑΣΟΥ Ι. ΑΒΡΑΝΤΙΝΗ**

Η συζήτηση για τη φορολογία των μερισμάτων επανέρχεται συχνά στη δημόσια ζωή με όρους επιπόλαις κομματικής αντιπαράθεσης. Διατυπώνεται συχνά η άποψη ότι ο χαμηλός φόρος στα μερίσματα αποτελεί «δώρο στους πλούσιους» ή προνομιακή μεταχείριση του κεφαλαίου. Η πραγματικότητα όμως είναι αρκετά διαφορετική. Η χαμηλή φορολόγηση των μερισμάτων δεν είναι φορολογική ευνουσία: είναι ένας τρόπος περιορισμού μιας στρεβλωτικής μορφής φορολόγησης, της διπλής φορολόγησης των εταιρικών κερδών.

Πιο συγκεκριμένα, τα κέρδη μιας κεφαλαιουχικής εταιρείας φορολογούνται ήδη μία φορά μέσω του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων. Όταν τα ίδια αυτά κέρδη διανεμηθούν στους μετόχους και φορολογηθούν ξανά ως μέρισμα, τότε στην πραγματικότητα το ίδιο εισόδημα φορολογείται δύο φορές. Όμως, η αύξηση αυτή του φορολογικού βάρους επί του

παραγωγικού κεφαλαίου μειώνει την καθαρή απόδοση των επενδύσεων.

Η οικονομική συνέπεια είναι προφανής. Όσο περισσότερο φορολογείται το κεφάλαιο τόσο λιγότερες επενδύσεις καθίστανται οικονομικά βιώσιμες. Οι επιχειρήσεις επενδύουν λι-

Όσο περισσότερο φορολογείται το κεφάλαιο, τόσο λιγότερες επενδύσεις καθίστανται οικονομικά βιώσιμες.

γότερο σε εξοπλισμό, τεχνολογία, καινοτομία και ανθρώπινο δυναμικό. Όπως επισημαίνει και σε σχετική μελέτη του το εγκυρότατο Tax Foundation, η διπλή φορολόγηση λειτουργεί ανασταλτικά για την αποταμίευση, την επένδυση, τη δημιουργία

επιχειρηματικού κεφαλαίου και τελικά για τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας.

Το πρόβλημα είναι ακόμη πιο έντονο στην ελληνική οικονομία, η οποία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρό επενδυτικό έλλειμμα. Οι παραγωγικές επενδύσεις στην Ελλάδα κινούνται σήμερα κοντά στο 15%-16% του ΑΕΠ, όταν ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπερβαίνει το 22%. Πριν από την κρίση, η Ελλάδα είχε ποσοστό παραγωγικών επενδύσεων που ξεπερνούσε το 25% του ΑΕΠ. Παρά τη βελτίωση των τελευταίων ετών, η χώρα εξακολουθεί να εμφανίζει επενδυτικό κενό (υποεπένδυση) της τάξης του 6% του ΑΕΠ τουλάχιστον, χωρίς να ληφθεί υπόψη και η παλαιότητα των εγκατεστημένου κεφαλαιακού αποθέματος.

Σε μια οικονομία που χρειάζεται περισσότερες επενδύσεις, μεγαλύτερη παραγωγικότητα και ισχυρότερη κεφαλαιακή βάση, η αύξηση της φορολογίας

των μερισμάτων θα έστειλε το ακριβώς αντίθετο μήνυμα. Θα σήμαινε μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση στο κεφάλαιο, σε μια περίοδο όπου η χώρα χρειάζεται ακριβώς το αντίθετο, ήτοι περισσότερα κίνητρα για αποταμίευση, επιχειρηματική επέκταση και ανάληψη επενδυτικού κινδύνου.

Υπάρχει όμως και μια ακόμη κρίσιμη διάσταση στο θέμα μας, η ανταγωνιστικότητα της χώρας. Η Ελλάδα, με συνολική φορολογική επιβάρυνση εταιρικών κερδών και μερισμάτων (effective tax rate) 25,9%, βρίσκεται με χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αλλά όχι εκτός βαλκανικού και ανατολικευρωπαϊκού πλαισίου. Χώρες όπως η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ουγγαρία, η Εσθονία, η Λετονία, η Μολδαβία και το Κόσοβο φορολογούν συνολικά τα διανεμόμενα εταιρικά κέρδη ακόμη χαμηλότερα, τη στιγμή που η Ελλάδα λόγω του υψηλού χρέους αλλά και του λανθάνον-

τος ασφαλιστικού χρέους έχει σημαντικά υψηλότερο χωρικό κίνδυνο.

Η ελληνική εμπειρία των τελευταίων ετών δείχνει επίσης ότι η μείωση της φορολογίας δεν οδήγησε σε κατάρρευση των δημοσίων εσόδων – το αντίθετο. Από το 2018 έως το 2023 ο φόρος στα μερίσματα μειώθηκε από 15% σε 5%. Παρ' όλα αυτά, τα δηλωθέντα μερίσματα σχεδόν τετραπλασιάστηκαν: από 1,2 δισ. ευρώ το 2018 σε 4,65 δισ. ευρώ το 2023. Τα έσοδα από τον παρακρατηθέντα φόρο αυξήθηκαν από περίπου 180 εκατ. ευρώ σε 231 εκατ. ευρώ.

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι ένα πιο ανταγωνιστικό και λογικό φορολογικό πλαίσιο μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη συμμόρφωση, περισσότερες διανομές κερδών και συνολικά υψηλότερη οικονομική δραστηριότητα. Η φορολογία δεν λειτουργεί σε κενό. Όταν γίνεται υπερβολική, περιορίζει ακρι-

βώς τη δραστηριότητα από την οποία προσδοκά να αντλήσει έσοδα.

Τελικά, η συζήτηση για τα μερίσματα δεν είναι συζήτηση για το πώς φορολογείται το παραγωγικό κεφάλαιο σε μια χώρα που εξακολουθεί να χρειάζεται επενδύσεις. Η Ελλάδα δεν έχει πρόβλημα υπερβολικών επενδύσεων ούτε υπερβολικής αποταμίευσης. Έχει το αντίθετο πρόβλημα.

Η χαμηλή φορολόγηση των μερισμάτων δεν είναι ιδεολογική εμμονή. Είναι μια επιλογή οικονομικής λογικής που περιορίζει τις στρεβλώσεις της διπλής φορολόγησης, ενισχύει την παραγωγικότητα και δημιουργεί καλύτερες προϋποθέσεις για επενδύσεις, θέσεις εργασίας και ανάπτυξη.

Ο κ. Τάσος Ι. Αβραντίνης είναι νομικός και πρόεδρος του Ινστιτούτου Δημοσιονομικών και Οικονομικών Μελετών (ΙΔΟΜ).

Η Κίνα εκθρόνισε τις ΗΠΑ από την κορυφή των υπερυπολογιστών

Το σύστημα LineShine ανακηρύχθηκε το ταχύτερο σε όλο τον κόσμο

Για πρώτη φορά από το 2017, το Πεκίνο κατέκτησε την κορυφή στην παγκόσμια κατάταξη των υπερυπολογιστών, σε μια εξέλιξη που επαναπροσδιορίζει την τεχνολογική κούρσα ΗΠΑ - Κίνας. Το σύστημα LineShine, εγκατεστημένο στη Σενζέν, ανακηρύχθηκε το ταχύτερο στον κόσμο, ξεπερνώντας κατά περισσότερο από 20% το αμερικανικό El Capitan, που βρίσκεται στην κορυφή της εξαμηνιαίας κατάταξης απόδοσης υπερυπολογιστών από τον Νοέμβριο του 2024. Η ανάδειξη αυτή δεν αποτελεί απλώς μια επιστημονική νίκη, αλλά μια σαφή επίδειξη τεχνολογικής ισχύος στον «ψυχρό πόλεμο» μεταξύ Πεκίνου και Ουάσιγκτον, εντείνοντας έναν σκληρό ανταγωνισμό που έχει επιπτώσεις στην επιστήμη, στην εθνική ασφάλεια και στη γεωπολιτική.

Το πιο εντυπωσιακό χαρακτηριστικό του LineShine δεν είναι η ακατέργαστη ταχύτητά του, αλλά η αρχιτεκτονική του. Ενώ οι σύγχρονοι αμερικανικοί υπερυπολογιστές βασίζονται σε εξειδικευμένες μονάδες επεξεργασίας γραφικών (GPU) -κυρίως της Nvidia- για βαριά αριθμητική επεξεργασία, το κινεζικό σύστημα χρησιμοποιεί αποκλειστικά τυπικούς μικροεπεξεργαστές (CPU). Ενσωματώνοντας ειδικά κυκλώματα για την επιτάχυνση πολύπλοκων μαθηματικών υπολογισμών απευθείας στα τσιπ, η Κίνα κατάφερε να συνδέσει σχεδόν 14 εκατομμύρια υπολογιστικούς πυρήνες σε 90 ερμάρια υλικού.

Η συγκεκριμένη σχεδιαστική προσέγγιση βασίζεται σε οδηγίες της βρετανικής Arm Holdings, η

Ο LineShine, εγκατεστημένος στη Σενζέν, ξεπέρασε κατά περισσότερο από 20% τον αμερικανικό El Capitan, που βρισκόταν στην κορυφή της κατάταξης απόδοσης υπερυπολογιστών.

Χρησιμοποιείται ήδη για προηγμένες προσομοιώσεις του γήινου κλίματος και του ανθρώπινου εγκεφάλου.

οποία δραστηριοποιείται παγκοσμίως τηρώντας τους ελέγχους εξαγωγών. Αν και οι λεπτομέρειες για τον κατασκευαστή των τσιπ παραμένουν επιτακτικά μυστικό, η επιλογή των CPU αναδεικνύεται σε μια ευφυή στρατηγική παράκαμψης των αμερικανικών περιορισμών. Οι αυστραλοί δασμοί και τα όρια στις εξαγωγές GPU που επέβαλε ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ με στό-

χο την ανακαίτιση της κινεζικής προέλασης, φαίνεται πως ανάγκασαν το Πεκίνο να καινοτομήσει αυτόνομα.

Αναλυτές της αγοράς επισμαίνουν ότι η επιτυχία αυτή αποκαλύπτει ένα σημαντικό «κενό» στους ισχύοντες αμερικανικούς κανονισμούς, καθώς οι έλεγχοι είχαν επικεντρωθεί κυρίως στα GPU. Η Ουάσιγκτον ήδη δέχεται εισηγήσεις για αυστηρότερη εποπτεία και στην αγορά των CPU. Παράλληλα, η αμερικανική κυβέρνηση επιχειρεί να απαντήσει μέσω της αποστολής Genesis, μια πρωτοβουλίας που στοχεύει στη σύμπραξη εθνικών εργασιών και ιδιωτικού τομέα για την ενίσχυση της εγχώριας έρευνας.

Αν και οι ΗΠΑ διατηρούν τα νιάτα στα εμπορικά μοντέλα τεχνητής νοημοσύνης (όπως τα

OpenAI και Google) που βασίζονται σε ταχύτερους αλλά λιγότερο ακριβείς υπολογισμούς χαμηλής ανάλυσης, η Κίνα αποδεικνύει ότι διαθέτει πλέον την υποδομή για τις πιο απαιτητικές επιστημονικές εφαρμογές. Το LineShine χρησιμοποιείται ήδη για προηγμένες προσομοιώσεις του γήινου κλίματος και του ανθρώπινου εγκεφάλου, με τις επιδόσεις του να διεκδικούν διεθνή επιστημονικά βραβεία, όπως το Gordon Bell. Αν και οι αμερικανικές εταιρείες ιστορικά κυριαρχούν στις τάξεις των μεγαλύτερων υπερυπολογιστών, αρκετά ξένα συστήματα έχουν φτάσει μερικές φορές στην κορυφή. Ένα σύστημα στην Ιαπωνία, για παράδειγμα, κατατάχθηκε στην 1η θέση στη λίστα από το 2020 έως το 2022. «Υπάρχει πολλή συζήτηση γύρω από το γεγονός ότι η Αμερική είναι η μόνη χώρα που είναι ικανή για αυτά τα συστήματα. Στη συνέχεια, διαπιστώνεις ότι άλλες εταιρείες έχουν δυνατότητες», δήλωσε ο Αντισον Σνελ, αναλυτής στην Intersect360 Research, εταιρεία που παρακολουθεί τον τομέα. Η ανάπτυξη του LineShine στην κορυφή της λίστας Top 500 -ένα έργο που σύμφωνα με πληροφορίες ολοκληρώθηκε χωρίς κρατική χρηματοδότηση- καταρρίπτει τον μύθο ότι μόνον η Αμερική μπορεί να κατασκευάσει συστήματα τέτοιας κλίμακας. Για τους αναλυτές, η τεχνολογική κόντρα των δύο υπερδυνάμεων περνάει πλέον σε μια νέα, πιο σύνθετη φάση, όπου οι περιορισμοί των εξαγωγών δεν εγγυώνται πλέον την αμερικανική πρωτοκαθεδρία.

Ο ιδρυτής της fintech Cred αναλαμβάνει τα νιάτα του WhatsApp

Η Meta τοποθετεί τον ιδρυτή της Cred στην ηγεσία του WhatsApp, σε μια περίοδο που η εφαρμογή επιχειρεί να εξελιχθεί από πλατφόρμα μηνυμάτων σε οικοσύστημα πληρωμών, εμπορίου και τεχνητής νοημοσύνης. Ο Κουνάλ Σαχ ήταν, μέχρι πρόσφατα, ένα ιδιαίτερα γνωστό όνομα κυρίως στους κύκλους των startups και των επενδυτών στην Ινδία. Ιδρυτής της fintech Cred, με ισχυρή παρουσία σε podcasts και κοινωνικά δίκτυα, είχε χτίσει σταδιακά ένα προφίλ που ξεπερνούσε τα στενά όρια των επιχειρήσεων που δημιούργησε.

Ο Σαχ μεγάλωσε στη Βομβάη και δεν ακολούθησε την κλασική διαδρομή πολλών Ινδών τεχνολογικών στελεχών μέσα από κορυφαίες σχολές μηχανικών ή διοίκησης επιχειρήσεων. Σπούδασε φιλοσοφία, μια επιλογή που, όπως έχει αναφερθεί δημοσίως, συνδεόταν και με την ανάγκη του να εργάζεται παράλληλα, καθώς η οικογενειακή επιχείρηση είχε αντιμετωπίσει οικονομικές δυσκολίες.

Η πρώτη μεγάλη επιχειρηματική επιτυχία του ήρθε το 2010 με το FreeCharge, μια πλατφόρμα ανανέωσης χρόνου ομιλίας σε κινητά τηλέφωνα. Η εταιρεία γνώρισε γρήγορη άνοδο και το 2015 εξαγοράστηκε από τη Snapdeal. Μετά την αποχώρησή του από το FreeCharge, ο Σαχ στράφηκε σε επενδύσεις και συμβουλευτικούς ρόλους, στηρίζοντας νέες τεχνολογικές επιχειρήσεις. Το 2018 ίδρυσε την Cred,

μία fintech εταιρεία με αρχικό μοντέλο την επιβράβευση χρηστών που εξοφλούν εγκαίρως τις πιστωτικές κάρτες τους. Ο ίδιος έχει συνδέσει συχνά τη γέννηση της εταιρείας με έννοιες όπως η εμπιστοσύνη και η κίνητρα και η συμπεριφορά των καταναλωτών.

Σταδιακά, η Cred επεκτάθηκε σε δανεισμό, ασφάλειες, εμπόριο και προϊόντα διαχείρισης πλούτου. Σύμφωνα με το Reuters, η τελευταία επένδυση της Meta στην Cred, ύψους 900 εκατ. δολαρίων, αποτιμά την εταιρεία περίπου στα 4,5 δισ. δολάρια - υψηλότερα από τον προηγούμενο γύρο χρηματοδότησης, αλλά χαμηλότερα από την κορυφαία αποτίμηση που είχε πετύχει το 2022. Η τοποθέτηση του Σαχ στην ηγεσία του WhatsApp δεν αφορά μόνο τις πληρωμές. Αν και η εμπειρία του στη fintech είναι προφανής, αναλυτές εκτιμούν πως η Meta βλέπει σε αυτόν κάτι ευρύτερο: έναν ιδρυτή που έχει ασχοληθεί συστηματικά με το προϊόν, τη συμπεριφορά των χρηστών, τα κίνητρα και την εμπορική κλιμάκωση μιας καταναλωτικής υπηρεσίας.

Η Ινδία, όπου ο Σαχ έκτισε το μεγαλύτερο μέρος της επιχειρηματικής πορείας του, είναι και η μεγαλύτερη αγορά του WhatsApp. Αυτό προσδίδει στην επιλογή του πρόσθετη σημασία. Για πρώτη φορά, ένας Ινδός αναλαμβάνει την ηγεσία της πλατφόρμας, σε μια στιγμή που η Meta επιδιώκει να αξιοποιήσει περισσότερο τις εμπορικές δυνατότητες της εφαρμογής.

MINTHIS
MUSIC FESTIVAL

10 JULY
20:00

VISION
STRING QUARTET

YOUNG, COOL AND BRILLIANT:
THE STRING QUARTET OF THE FUTURE

VIOLIN FLORIAN WILLEITNER | DANIEL STOLL VIOLIN
CELLO LEONARD DISSELHORST | SANDER STUART VIOLA

Book your tickets at: soldoutticketbox.com

Organisers: **Pafilia** LAIMTEE.ART
Main Sponsor: **PORSCHE**

THE
POLO
RESTAURANT

PAVLOS KYRIAKIS
"The Polo Restaurant"
Alasia Boutique Hotel

MARC BERNHART
Head Chef "Mamesa"
Restaurant, South Tyrol

KAY BAUMGARDT
Gault & Millau
Patisserie of the Year 2020

SIX HANDS DINNER
Sunday 28th & Monday 29th of June

Discover the rich flavors and timeless Alpine charm
of South Tyrol, on an unforgettable culinary journey

Reservations: 25 332 000

SPONSORS:

ACQUA PANNA
THE FINE DINING WATERS

S.PELLEGRINO

Η Ιαπωνία πενταπλασιάζει τα τέλη για έκδοση τουριστικής βίζας

Το μέτρο ισχύει από Ιούλιο και αφορά ταξιδιώτες από περισσότερες από 100 χώρες

Σε σημαντική αύξηση των τελών για ορισμένες τουριστικές βίζες προχωράει η Ιαπωνία από τον Ιούλιο, στο πλαίσιο της ευρύτερης πολιτικής της κυβέρνησης της Σανάν Τακάιτσι για αυστηρότερους ελέγχους στην είσοδο ξένων υπηκόων.

Ο υπουργός Εξωτερικών Τοσιμίτσου Μοτέγκι ανακοίνωσε πρόσφατα τις αλλαγές, επισημαίνοντας ότι τα σχετικά τέλη παρέμειναν αμετάβλητα επί 48 χρόνια. Ως βασικούς λόγους για την αναπροσαρμογή επικαλέστηκε τον πληθωρισμό και τις μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Τα νέα τέλη, σύμφωνα με τους New York Times, θα αφορούν ταξιδιώτες από περισσότερες από 100 χώρες, μεταξύ των οποίων η Κίνα, η Ινδία και το Βιετνάμ – αγορές που συγκαταλέγονται στις σημαντικότερες πηγές επισκεπτών για την Ιαπωνία. Για τη βίζα για εισόδου, το κόστος αυξάνεται από περίπου 18 δολάρια σε 93 δολάρια, ενώ για τη βίζα πολλαπλών εισόδων διαμορφώνεται από 37 δολάρια σε 186 δολάρια.

Αντίθετα, οι τουρίστες από τις Ηνωμένες Πολιτείες και περίπου 70 ακόμη χώρες δεν θα επιβαρυνθούν άμεσα, καθώς καλύπτονται από καθεστώς απαλλαγής από την υποχρέωση θέωσης. Προς

το παρόν, οι συγκεκριμένοι ταξιδιώτες μπορούν να εισέρχονται στη χώρα χωρίς κόστος. Ωστόσο, το 2028 η Ιαπωνία σχεδιάζει να θέσει σε εφαρμογή το ηλεκτρονικό σύστημα Jesta για ταξιδιώ-

Το κυβερνών κόμμα συνδέει την ανάγκη για αυστηρότερους κανόνες και με το ζήτημα του υπερτουρισμού.

τες που δεν χρειάζονται βίζα, με το ύψος του σχετικού τέλους να μην έχει ακόμη καθοριστεί.

Σύμφωνα με το κυβερνών Φιλελεύθερο Δημοκρατικό Κόμμα, τα πρόσθετα έσοδα από τα τέλη θα αξιοποιηθούν για τη μείωση του κόστους έκδοσης διαβατηρίων για τους Ιάπωνες πολίτες, οι οποίοι θα πληρώνουν περίπου 43 δολάρια λιγότερα.

Η απόφαση, πάντως, δεν είναι μόνο δημοσιονομική. Εντάσσεται σε μια σαφώς αυστηρότερη γραμμή της κυβέρνησης Τακάιτσι απέναντι στη μετανάστευση και την παρουσία ξένων στη χώρα. Η Ιαπωνία παραμένει μια χώρα με περιορισμένη μεταναστευτική παράδοση, αν και τα

τελευταία χρόνια ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων, των φοιτητών και των εργαζομένων από το εξωτερικό αυξάνεται σταθερά.

Στελέχη του κυβερνώντος κόμματος υποστηρίζουν ότι ορισμένοι αλλοδαποί κάνουν κατάχρηση των τουριστικών θεωρημάτων, παραμένοντας στη χώρα πέραν του επιτρεπόμενου χρόνου. Οι επικριτές, από την άλλη, θεωρούν ότι η κυβέρνηση μετατοπίζει το βάρος από την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης σε μια γενικότερη πίεση προς τους νόμιμους αλλοδαπούς κατοίκους.

Η αύξηση των τουριστικών τελών έρχεται έπειτα από άλλες παρεμβάσεις στο μεταναστευτικό πλαίσιο. Τον Μάρτιο, η κυβέρνηση πρότεινε τροποποίηση της νομοθεσίας ώστε να αυξηθούν σημαντικά τα τέλη για άδειες διαμονής. Για την αίτηση μόνιμης διαμονής, το κόστος θα μπορούσε να φθάσει έως τις 300.000 γιεν, δηλαδή πάνω από 1.800 δολάρια, από περίπου 60 δολάρια σήμερα.

Η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα έσοδα θα χρηματοδοτήσουν υπηρεσίες για αλλοδαπούς, όπως η εκμάθηση της ιαπωνικής γλώσσας. Ωστόσο, οργανώσεις υπεράσπισης μεταναστών και δικηγορικοί σύλλογοι στο Τόκιο και στην Οσάκα έχουν ασκήσει κριτική,

Η Ιαπωνία κατέγραψε πέρυσι ρεκόρ 42,6 εκατ. αφίξεων ξένων επισκεπτών, επιβεβαιώνοντας τη μεγάλη σημασία του τουρισμού για την οικονομία της.

κάνοντας λόγο για αιφνιδιαστικό και υπερβολικό βάρος στους ξένους κατοίκους.

Το κυβερνών κόμμα επιχειρεί επίσης να συνδέσει το ζήτημα του υπερτουρισμού με την ανάγκη αυστηρότερων κανόνων. Μετά το εκ νέου άνοιγμα της Ιαπωνίας στον διεθνή τουρισμό, περιοχές όπως το Τόκιο και το Κιότο αντιμετωπίζουν έντονες πιέσεις από τον μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Οι κάτοικοι διαμαρ-

τύρονται για σκουπίδια, παράνομη στάθμευση, συνωστισμό σε θρησκευτικούς χώρους και γενικότερη επιβάρυνση της καθημερινότητας.

Η Ιαπωνία κατέγραψε πέρυσι ρεκόρ 42,6 εκατ. αφίξεων ξένων επισκεπτών, επιβεβαιώνοντας τη μεγάλη σημασία του τουρισμού για την οικονομία της. Η ίδια η Τακάιτσι έχει αναγνωρίσει ότι ο τουρισμός είναι «ζωτικές σημασίας», ξεκαθαρίζοντας όμως

ότι η κυβέρνηση δεν θα ανεχθεί παραβατικές συμπεριφορές από ξένους επισκέπτες.

Τα τελευταία στοιχεία δείχνουν πάντως κάμψη των αφίξεων. Τον Μάιο, οι ξένοι επισκέπτες μειώθηκαν κατά 3,6% σε ετήσια βάση, με τη μεγαλύτερη πτώση να καταγράφεται στους Κινέζους τουρίστες, σε μια περίοδο κατά την οποία οι σχέσεις Τόκιο - Πεκίνου παραμένουν τεταμένες.

Η Lilly θέλει να γίνει η Apple των φαρμακευτικών εταιρειών

Πώς εξελίχθηκε σε υπερδύναμη με κεφαλαιοποίηση άνω του 1 τρισ. δολαρίων

Όταν ο Ντέιβ Ρικς, ο 11ος διευθύνων σύμβουλος στα 150 χρόνια ιστορίας της Eli Lilly, ανέλαβε τα καθήκοντά του το 2017, οι Αμερικανοί αγαπούσαν να μισούν τις φαρμακευτικές εταιρείες. Ο Ντόναλντ Τραμπ ξεκινούσε την πρώτη του θητεία στον Λευκό Οίκο «σταυρώνοντας» τον κλάδο για τις υψηλές τιμές των φαρμάκων και ο CEO λάμβανε γράμματα από διαβητικούς που του εξηγούσαν πόσο δυσκολεύονταν να αγοράσουν την ινσουλίνη που χρειαζόνταν. Οι ασθενείς αυτοί ουσιαστικά κατηγορούσαν τη Lilly ότι τους «έκλεβε» και ο Ρικς δεν μπορούσε παρά να το πάρει προσωπικά. «Δεν μπορούσα απλά να κάθωμ εκεί και να το δέχομαι. Ήταν ένα σημαντικό πρόβλημα», λέει μιλώντας στο Businessweek.

Σχεδόν μία δεκαετία αργότερα, τα πράγματα έχουν αλλάξει δραστηρικά για τη Lilly. Η επιτυχημένη ένεσή της για τον διαβήτη, Μουντζαρο, αλλά και η ένεση κατά της παχυσαρκίας, Ζερβουντ, έχουν μεταμορφώσει όχι μόνο την τύχη της εταιρείας, αλλά και τη δημόσια εικόνα της.

Η Lilly είναι η πιο πολύτιμη εταιρεία υγείας στον κόσμο. Μάλιστα έχει μπει στο κλαμπ των εταιρειών με κεφαλαιοποίηση άνω του 1 τρισ. δολαρίων, παρότι αυτό περιλαμβάνει μόλις καμιά δεκαριά

Σε μία δεκαετία τα επιτυχημένα φάρμακά της για τον διαβήτη, αλλά και κατά της παχυσαρκίας, έχουν μεταμορφώσει όχι μόνο την τύχη της εταιρείας, αλλά και τη δημόσια εικόνα της.

επιχειρήσεις, κυρίως του τομέα της τεχνολογίας. Ο ίδιος ο Ρικς είναι πα ένας συνομιλητής του Λευκού Οίκου και συνέβαλε ώστε να πειστεί η κυβέρνηση Τραμπ να επεκτείνει την κάλυψη του προγράμματος Medicare στα φάρμακα κατά της παχυσαρκίας.

Ακόμα και η αλληλογραφία που δέχεται είναι καλύτερη αυτές τις μέρες: Οι ασθενείς του στέλνουν ενθουσιώδεις μαρτυρίες για την επιτυχία τους στην απώλεια βάρους, μαζί με φωτογραφίες από το πριν και το μετά.

Σήμερα, εκατομμύρια ασθενείς από όλο τον κόσμο λαμβάνουν το Μουντζαρο, το Ζερβουντ και τα άλλα φάρμακα GLP-1 που παρά-

Η Lilly είναι η πιο πολύτιμη εταιρεία υγείας στον κόσμο. Έχει μπει στο κλαμπ των εταιρειών με κεφαλαιοποίηση άνω του 1 τρισ. δολ., παρότι αυτό περιλαμβάνει μόλις καμιά δεκαριά επιχειρήσεις, κυρίως του τομέα της τεχνολογίας.

γονται από τη Lilly και τη μεγάλη ανταγωνίστριά της, τη δανική Novo Nordisk. Τα φάρμακα που καταστέλλουν την όρεξη έφεραν επανάσταση στη μάχη κατά της παχυσαρκίας και πλέον μελετώνται για τη θετική επίδρασή τους

σε άλλα σοβαρά προβλήματα υγείας, όπως οι καρδιοπάθειες και ο εθισμός στα ναρκωτικά, δείχνοντας πολλά υποσχόμενα αποτελέσματα. Αυτό που μένει να φανεί είναι εάν η Lilly θα καταφέρει, υπό την καθοδήγηση του Ρικς, να

γλιτώσει από τον γνωστό κύκλο άνηθης και πτώσης που τόσο καλά γνωρίζουν οι φαρμακευτικές εταιρείες. Και αυτό γιατί οι πατέντες για τα φάρμακα κρατούν περίπου δύο δεκαετίες, όμως συνήθως χορηγούνται χρόνια πριν ένα σκεύασμα εξασφαλίσει την άδεια κυκλοφορίας, επομένως οι εταιρείες δεν έχουν και πολύ καιρό να επωφεληθούν από μια εμπορική επιτυχία τους, πριν τα φθηνά αντιγραφα αρχίσουν να «ροκανίζουν» τις πωλήσεις τους. Περίπου τα μισά από τα έσοδα της Lilly πέρυσι προήλθαν από τα Μουντζαρο και Ζερβουντ. Και ενώ τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας για αυτά τα φάρμακα είναι ασφαλή για περίπου μία δεκαετία ακόμα, ο ανταγωνισμός ήδη εντείνεται.

Όμως ο Ρικς δεν πτοείται. Όπως είπε στο Businessweek, θέλει να προσδώσει στην Eli Lilly κάτι από την κυριαρχία τεχνολογικών γιγάντων όπως η Apple και η Amazon. Για αυτό και πέρα από τις πολλές νέες θεραπείες στις οποίες δουλεύει η εταιρεία, η Lilly επιδιώκει και σε ένα πρωτοφανές μαρράζ εξαγορών, καθώς και σε μια πανταχού παρούσα διαφημιστική καμπάνια, που επιδιώκει να κάνει τους καταναλωτές να ακολουθούν το brand name της κάπως σαν εκείνο της Nike.

«Υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι

που ποστάρουν στο Reddit όταν το πακέτο τους από τη Lilly φτάνει στην πόρτα τους. Το ανοίγουν και κάνουν ολόκληρο βίντεο για αυτό. Είναι σαν ένα νέο iPhone. Είναι μια συναρπαστική στιγμή», λέει ο Ρικς.

Είναι σαφές ότι ο CEO αντλεί έμπνευση από τις εταιρείες τεχνολογίας, έστω και εάν διοικεί μια επιχείρηση που έχει τις ρίζες της στο μακρινό 1876, όταν ένας πρώην συνταγματάρχης του στρατού της Ένωσας ονόματι Eli Lilly άνοιξε ένα μικρό εργαστήριο στην οδό Pearl στην Ινδιανάπολη. Χρειάστηκε λίγος χρόνος, αλλά η Lilly τελικά έκανε επιτυχία, πωλώντας χάπια επικαλυμμένα με ζελατίνη, μια σημαντική βελτίωση σε σχέση με τα φαρμακευτικά υγρά με απαίσινα γεύση και τις σκόνης που συνήθως αναγκάζονταν να καταναλώσουν τότε οι ασθενείς. Τα επόμενα 150 χρόνια, η Lilly εξελίχθηκε από εκείνο το μικροσκοπικό, διώροφο κτίριο σε μια υπερδύναμη με περίπου 50.000 υπαλλήλους σε όλο τον κόσμο. Σε αυτό το διάστημα βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της αντιμετώπισης των πιο πειστικών παθήσεων και προβλημάτων της Αμερικής: από τον διαβήτη, την πολιομυελίτιδα και την κατάθλιψη, στη στεινική δυσλειτουργία, τον κορωνοϊό και, τώρα, στην παχυσαρκία.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΑΝΟΥ

OUR STYLE ROCKS 3 - FASHION SHOW 2026

Από τον έρανο (με αριθμό άδειας Ν.Π. 27/2026) που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της φιλανθρωπικής εκδήλωσης «Our Style Rocks 3», η οποία διεξήχθη στις 17 Μαΐου 2026 στα γραφικά δρομάκια της Λαϊκής Γειτονιάς Πάφου, από το Ladies Circle 5 Pafos και Tangent Club 5 Pafos, συγκεντρώθηκαν καθαρά έσοδα ύψους €10.250. Το συνολικό ποσό των €10.250 θα διατεθεί για την ενίσχυση του έργου του Συνδέσμου «Παιδιά με Ηπατικές Παθήσεις - Γιώργος Ψαράς - Round Table», σύμφωνα με τους όρους της σχετικής άδειας έρανου.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΑΝΟΥ

«Ποδηλατώ για 1 Ευρώ»

Ο έρανος «Ποδηλατώ για 1 Ευρώ», με αριθμό άδειας Ν.Π. 06/2025, η οποία εκδόθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών, διενεργήθηκε από τις 24 Μαρτίου 2025 μέχρι τις 24 Σεπτεμβρίου 2025.

Τα συνολικά έσοδα του έρανου ανήλθαν σε €7015,55 και τα συνολικά έξοδα διοργάνωσης του έρανου σε €275,47.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η No1
ενημερωτική
εφαρμογή
στην Κύπρο

Μείνετε ενημερωμένοι!

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

Ευκαιρία ανάπτυξης το Μουντιάλ για τη βιομηχανία στοιχήματος

Μόνο στις ΗΠΑ, ο τζίρος μέσω πλατφορμών αναμένεται να φτάσει στα 4,4 δισ. δολ.

Το Παγκόσμιο Κύπελλο δεν θα μπορούσε να έρθει σε πιο κατάλληλη στιγμή για τη βιομηχανία του αθλητικού στοιχήματος. Με τη ζήτηση να πλησιάζει στην κορύφωσή της και τον ανταγωνισμό από τις αναδυόμενες αγορές προβλέφουν να εντείνεται, οι στοιχηματικές δυσκολεύονται να προσελκύσουν νέους πελάτες και να εμπνεύσουν τους υφιστάμενους να στοιχηματίζουν περισσότερο. Τα ματς του Παγκοσμίου Κυπέλλου, που διεξάγονται τώρα στις ΗΠΑ, στον Καναδά και στο Μεξικό, μπορεί να αποτελέσει ακριβώς την ώθηση που έχει ανάγκη η βιομηχανία.

Οι στοιχηματικές προσπάθειες να εκμεταλλευθούν τον διευρυμένο σχεδιασμό των 48 ομάδων και το γεγονός ότι η διοργάνωση λαμβάνει χώρα το καλοκαίρι, που υπό φυσιολογικές συνθήκες είναι «ήσυχη» περίοδος για το αθλητικό στοιχείο. Μόνο στις ΗΠΑ αναμένεται να παιχτούν στοιχήματα 4,4 δισ. δολαρίων μέσω διαδικτυακών πλατφορμών αθλητικού στοιχήματος, σύμφωνα με την εταιρεία ερευνών Eilers & Kresjick Gaming. Πρόκειται για μεγάλη αύξηση από τα στοιχήματα 1,8 δισ. της διοργάνωσης του 2022, αν και οι προσδοκίες της αγοράς θα εξαρτηθούν κατά πάσα πιθανότητα από την πορεία της εθνικής ομάδας των ΗΠΑ στη διοργάνωση. Η εκτίμηση πάντως του ύψους των στοιχημάτων διεθνώς είναι δύσκολη υπόθεση, καθώς υπάρχουν πολλές μη ρυθμιζόμενες αγορές, αν και αρκετοί αναλυτές αναμένουν ότι θα φτάσει σε επίπεδο-ρεκόρ, αγγίζοντας δεκάδες δισεκατομμύρια δολάρια.

Οι στοιχηματικές εταιρείες προσπαθούν να εκμεταλλευθούν τον διευρυμένο σχεδιασμό των 48 ομάδων του Παγκοσμίου Κυπέλλου και το γεγονός ότι η διοργάνωση λαμβάνει χώρα το καλοκαίρι, που υπό φυσιολογικές συνθήκες είναι «ήσυχη» περίοδος για το αθλητικό στοιχείο.

Ο Νταν Σίνγκερ, επικεφαλής της ομάδας Αθλητισμού και Τυχερών Παιγνίων στη McKinsey, είπε στους New York Times ότι το ύψος των χρημάτων σε στοιχήματα μπορεί να αγγίζει επίπεδα που αντιστοιχούν σε οκτώ έως δέκα διοργανώσεις Super Bowl. Οι εταιρείες FanDuel και DraftKings, που κυριαρχούν στην αγορά αθλητικών στοιχημάτων στις ΗΠΑ, αισθάνονται έντονο ανταγωνισμό από τις αγορές προβλέψεων όπως η Kalshi και η Polymarket. Στις πλατφόρμες προβλέψεων, ο κόσμος μπορεί να στοιχηματίσει για τα πάντα, από τις εκλογές μέχρι την ημερομηνία γάμου της Τέιλορ Σουίφτ και σε ολόένα περισσότερες πτυχές των αθλητικών διοργανώσεων. Τον Δεκέμ-

βριο έγιναν στοιχήματα σχεδόν 12 δισ. δολαρίων μέσω της Kalshi και της Polymarket, καταγράφοντας αύξηση 400% σε σύγκριση με ένα χρόνο νωρίτερα, σύμφωνα με στοιχεία από την επενδυτική τράπεζα Piper Sandler.

Η Kalshi μάλιστα έχει επεκτείνει σημαντικά τα προϊόντα που σχετίζονται με το Παγκόσμιο Κύπελλο, με εκατοντάδες καινοτόμους αγορές πρόβλεψης που αφορούν τη διοργάνωση. Αντιστοίχως, η Polymarket προσφέρει σχεδόν 600 προϊόντα για αυτό. Στις 11 Ιουνίου, πρώτη ημέρα της διοργάνωσης, η εταιρεία ανακοίνωσε ότι είχε ήδη ξεπεράσει τα 2 δισ. δολάρια σε συνολικό όγκο συναλλαγών για το Παγκόσμιο Κύπελλο. Τόσο η FanDuel όσο και

η DraftKings έχουν λανσάρει τις δικές τους αγορές προβλέψεων με επίκεντρο τον αθλητισμό και βασίζονται στο Παγκόσμιο Κύπελλο για την περαιτέρω διεύρυνση των ήδη ραγδαία αναπτυσσόμενων δραστηριοτήτων τους. Ο Τζέισον Ρόμπινς, διευθύνων σύμβουλος της DraftKings, δήλωσε ότι έχει «πολύ υψηλές» προσδοκίες σε ό,τι αφορά την προσέλκυση νέων πελατών και την ενίσχυση της συμμετοχής των χρηστών κατά τη διάρκεια του Παγκοσμίου Κυπέλλου, ιδίως μέσω της πλατφόρμας προβλέψεων της εταιρείας. «Θα επενδύσουμε δυναμικά σε αυτή την ευκαιρία», τόνισε ο Ρόμπινς κατά την παρουσίαση των οικονομικών αποτελεσμάτων τον περασμένο μήνα.

Αυξήσεις τιμών έως 25% από την Apple λόγω ελλείψεων τσιπ μνήμης

Η Apple ανακοίνωσε σημαντικές αυξήσεις τιμών σε πλήθος προϊόντων της, έτσι ώστε να αντισταθμίσει το υψηλότερο κόστος που προκαλεί η πρωτοφανής έλλειψη τσιπ μνήμης. Ως εκ τούτου, οι νέες τιμές των προϊόντων που εμφανίζονται στο κατάστημα εμπεριέχουν αυξήσεις κατά 15% έως 25%. Οι ανατιμήσεις αφορούν τα μοντέλα MacBook Neo, MacBook Pro, MacBook Air, καθώς και τα iPad Air και iPad Pro, ενώ η εταιρεία δεν προχώρησε σε αλλαγές στις τιμές των iPhone.

Οι ανατιμήσεις αφορούν, μεταξύ άλλων, μοντέλα Mac και iPad, ενώ η εταιρεία δεν προχώρησε σε αλλαγές στις τιμές των iPhone.

Δεν έχουμε ξαναδεί τόσο μεγάλη και τόσο γρήγορη αύξηση στο κόστος των εξαρτημάτων, αναφέρει η εταιρεία.

ποιτής Apple TV κοστολογείται υψηλότερα πλέον, με την τιμή του να διαμορφώνεται στα 199 δολ., έναντι 129 δολ. Υπενθυμίζεται ότι τον Μάρτιο τα νέα MacBook Air και MacBook Pro είχαν ήδη ενσωματώσει αυξήσεις τιμών, οι οποίες συνοδεύτηκαν από μεγαλύτερη μνήμη και αναβαθμισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά. Παράλληλα, τον Μάιο η Apple απέσυρε την έκδοση του Mac mini, η οποία ανερχόταν στα 599 δολ. Τέλος, η Apple αναμένεται να κυκλοφορήσει νέα σειρά smartphones τον Σεπτέμβριο, με την τιμή τους να ενδέχεται να είναι υψηλότερη από 2.000 δολάρια.

Δημήτρης Κ. Μέλισσας & Χρίστης Θ. Λοττίδης

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

“ Η Δημοκρατία προϋποθέτει διαφάνεια, προϋποθέτει αξιοπιστία, προϋποθέτει την τήρηση των κανόνων, που η ίδια έχει θεσπίσει, άσχετα με το τι θέλει να ακούσει ο κάθε πολίτης

€22

www.sakkoulas.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα
• Ιπποκράτους 23 | Τ.Κ. 10679
• Κ. Λουκάρεως 29 και Μομφεράτου 154 | Τ.Κ. 11475
Θεσσαλονίκη
• Φράγκων 1 | Τ.Κ. 54626
• Εθ. Αμύνης 42 | Τ.Κ. 54621
Λευκωσία
• Νικοψίου Σαρπητόου 2 Γωνία @ Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη

Επένδυσε
στη ζωή
με σπουδές
στη Νοσηλευτική
& Μαιευτική

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΥΓΕΙΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Μείωση τιμών έως 25% στα ακίνητα αν ανοίξουν κλειστές κατοικίες

Παραμένουν εκτός αγοράς λόγω κληρονομικών και ιδιοκτησιακών εκκρεμοτήτων

Του ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Εως και 25% θα μπορούσαν να υποχωρήσουν οι τιμές των κατοικιών στην Ελλάδα εάν ένα σημαντικό μέρος περίπου 1,8 εκατ. αδρανών κατοικιών επέστρεφε στην αγορά. Αυτό είναι το βασικό συμπέρασμα μελέτης του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, η οποία δείχνει ότι η στεγαστική κρίση δεν οφείλεται μόνο στη χαμηλή οικοδομική δραστηριότητα, αλλά και στην περιορισμένη αξιοποίηση του ήδη υπάρχοντος οικιστικού αποθέματος.

Σύμφωνα με τη μελέτη, πολλές κατοικίες παραμένουν εκτός αγοράς λόγω κληρονομικών και ιδιοκτησιακών εκκρεμοτήτων, κακής κατάστασης, ενεργειακών προβλημάτων ή άλλων εμποδίων. Η σταδιακή επανένταξη τους θα μπορούσε να μειώσει τις πραγματικές τιμές κατοικίας κατά 15,5% έως 24,6%, προσφέροντας σημαντική ανακούφιση στα νοικοκυριά. Η ανάλυση περιλαμβάνεται στο κείμενο εργασίας «House Prices and Marketable Housing Supply in Greece: A Housing Utilization Perspective», που υπογράφουν οι ερευνητές Στέλιος Γιαννουλάκης και Μιχάλης Σταυράκης, καθώς και ο συντονιστής του Γραφείου και καθηγητής Οικονομικών Γιάννης Τσουκαλάς.

Η Ελλάδα, σύμφωνα με την έκθεση, εμφανίζει ένα σημαντικό παράδοξο. Διαθέτει μεγάλο αριθμό κατοικιών, αλλά η πρόσβαση στη στέγη γίνεται ολοένα δυσκολότερη. Σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού - κατοικιών 2021 της ΕΛΣΤΑΤ, περίπου το

Την περίοδο 2011-2021 το απόθεμα κατοικιών αυξήθηκε κατά 3,5%, όμως οι διαθέσιμες κατοικίες για μακροχρόνια ενοίκια μειώθηκαν κατά 10,4% και οι κατοικίες προς πώληση κατά 33,1%. Παράλληλα, οι αδρανείς κατοικίες αυξήθηκαν από 1,71 εκατ. σε 1,81 εκατ.

Στην αξιοποίηση των αδρανών κατοικιών εστιάζει το Γραφείο Προϋπολογισμού για να αντιμετωπιστεί η στεγαστική κρίση.

34,5% των κατοικιών είναι κενές. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι όλες μπορούν άμεσα να διατεθούν προς ενοίκια ή πώληση. Την περίοδο 2011-2021 το συνολικό απόθεμα κατοικιών αυξήθηκε κατά 3,5%, όμως οι διαθέσιμες κατοικίες για μακροχρόνια ενοίκια μειώθηκαν κατά 10,4% και οι κατοικίες προς πώληση κατά 33,1%. Παράλληλα, οι αδρανείς κατοικίες αυξήθηκαν από 1,71 εκατ. σε 1,81 εκατ. Το αποτέλεσμα είναι ότι η πραγματική προ-

σφορά κατοικιών συρρικνώθηκε, παρά την ύπαρξη μεγάλου αριθμού ακινήτων.

Η μελέτη αναγνωρίζει ότι η κατάρρευση της οικοδομικής δραστηριότητας μετά την οικονομική κρίση συνέβαλε στη στεγαστική πίεση. Ωστόσο, οι ερευνητές επισημαίνουν ότι η χαμηλή οικοδομική δραστηριότητα εξηγεί μόνο μέρος του προβλήματος. Καθοριστικό ρόλο παίζει το πόσες κατοικίες είναι πραγματικά διαθέσιμες στην αγορά. Σε ένα σενάριο επιστροφής του ποσοστού κενών κατοικιών στα επίπεδα του 2001, οι πραγματικές τιμές θα μπορούσαν να μειωθούν κατά 15,5% έως 24,6% μέσα σε έξι χρόνια.

Η μελέτη προειδοποιεί ότι οι πολιτικές ενίσχυσης της ζήτησης, χωρίς αντίστοιχη αύξηση της προσφοράς, ενδέχεται να οδηγήσουν σε περαιτέρω άνοδο των τιμών. Για τον λόγο αυτό προτείνεται μια

ισορροπημένη στεγαστική στρατηγική με πέντε βασικούς άξονες:

1. Ωθηση στην επίλυση κληρονομικών και κτηματολογικών εκκρεμοτήτων.
2. Φορολογικά κίνητρα για μακροχρόνιες μισθώσεις. Οι μακροχρόνιες μισθώσεις μπορούν να γίνουν πιο ελκυστικές έναντι των βραχυχρόνιων με τη θέσπιση αλλαγών στο ισχύον φορολογικό πλαίσιο όπως μειωμένου φορολογικού συντελεστή για το εισόδημα από μακροχρόνιες μισθώσεις.
3. Στήριξη των ανακαινίσεων. Στοχευμένες επδοτήσεις για ανακαινίσεις ή προγράμματα πράσινων δανείων, υπό την προϋπόθεση ότι στη συνέχεια τα ακίνητα θα εντάσσονται στην αγορά μακροχρόνιας μίσθωσης για τουλάχιστον ένα ορισμένο χρονικό διάστημα.
4. Ρύθμιση βραχυχρόνιων μισθώσεων. Η καθιέρωση διαφορετικού φορολογικού καθεστώτος, αδειοδοτικών απαιτήσεων ή τελών σε περιοχές υψηλής ζήτησης θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην επιστροφή ακινήτων από τη βραχυχρόνια στη μακροχρόνια αγορά ακινήτων.
5. Συμπληρωματικές δημόσιες επενδύσεις σε κατοικίες. Πολιτικές που δίνουν ώθηση στη νέα οικοδομική δραστηριότητα –μέσω ταχύτερων αδειοδοτήσεων, χαμηλότερου κατασκευαστικού κόστους και στοχευμένων μεταρρυθμίσεων των χρήσεων γης στις αστικές περιοχές– είναι απαραίτητες, αλλά πρέπει να αποτελέσουν συμπληρωματικά μέτρα και όχι υποκατάστατα μέτρων για την ενεργοποίηση του αποθέματος υφιστάμενων κατοικιών.

Πωλήσεις 880 ακινήτων μέσα σε έναν χρόνο από την πλατφόρμα Uniko

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλούν τα στοιχεία που προέκυψαν για την αγορά ακινήτων από την ανάλυση δεδομένων της ψηφιακής πλατφόρμας Uniko, η οποία συμπλήρωσε έναν χρόνο δραστηριότητας στην Ελλάδα. Η εταιρεία, που λειτουργεί ως κοινοπραξία της Εθνικής Τράπεζας (49%) και της Qualco (51%), έχει αναπτύξει ως ψηφιακό μεσίτη στην ελληνική αγορά, συνδέοντας σε ενιαίο περιβάλλον όλα τα στάδια της αγοραπωλησίας, από την αναζήτηση έως τον τεχνικό και νομικό έλεγχο και τη χρηματοδότηση. Όπως ανέφερε σε παρουσίαση χθες ο διευθυντής συμβούλων της Uniko, Χρήστος Φουσκοῦδης, μέσα σε έναν χρόνο η πλατφόρμα προσέλαβε πάνω από ένα εκατομμύριο χρήστες, εξυπρέττει περισσότερους από 10.000 πελάτες, ενώ κατέγραψε άνω των 1.000 μοναδικών πωλητών κυρίως σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Παράλληλα, διαχειρίστηκε 4.679 αγγελίες, εκ των οποίων περίπου 880 μετατράπηκαν σε συμβόλαια, αποτυπώνοντας τον ρόλο της ως ψηφιακού μεσίτη που δεν περιορίζεται στην απλή καταχώριση ακινήτων, αλλά παρεμβαίνει ενεργά στη διαδικασία ολοκλήρωσης συναλλαγών.

Πέρα από τον όγκο δραστηριότητας, η ανάλυση αναδεικνύει ότι η επιτυχία μιας πώλησης δεν εξαρτάται μόνο από τις συνθήκες της αγοράς, αλλά κυρίως από τις αποφάσεις που λαμβάνονται πριν ακόμη δημοσιευθεί μια αγγελία. Τα ορθώς τιμολογημένα ακίνητα εμφανίζουν έως και 55% υψηλότερη πιθανότητα επιτυχούς πώλησης σε σχέση με τα υπερτιμημένα, ενώ ολοκληρώνουν τη συναλλαγή σημαντικά ταχύτερα, σε 176 ημέρες κατά μέσον όρο, έναντι 229,5 ημερών.

Η ελληνική αγορά ακινήτων εμφανίζει έντονες διαφοροποιήσεις ανά κατηγορία τιμής, με το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης να συγκεντρώνεται στα χαμηλότερα επίπεδα τιμών. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν, η κατηγορία έως περίπου 100.000 ευρώ αποτελεί τη βασική δεξαμενή ενδιαφέροντος, όπου οι αγοραστές υπερτερούν και οι συναλλαγές ολοκληρώνονται ταχύτερα, δημιουργώντας μια αγορά όπου ο πωλητής βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση. Αντιθέτως, η αγορά εμφανίζει ισορροπία γύρω στις 200.000 ευρώ, όπου παρατηρείται πιο συμμετρική σχέση προσφοράς και ζήτησης και, κατά συνέπεια, πιο «ορθολογική» διαπραγμάτευση μεταξύ αγοραστών και πωλητών. Ωστόσο, σε υψηλότερες ζώνες τιμών τα δεδομένα αλλάζουν σημαντικά. Ειδικότερα, στην κατηγορία 300.000-400.000 ευρώ καταγράφεται μόλις το 6% της συνολικής ζήτησης, γεγονός που οδηγεί σε περιορισμένο αγοραστικό ενδιαφέρον και μεγαλύτερους χρόνους παραμονής των ακινήτων στην αγορά. Στον αντίποδα, στα ακίνητα άνω των 300.000 ευρώ η ζήτηση φτάνει περίπου στο 16%, στοιχείο που υποδηλώνει επιλεκτική αλλά υπαρκτή ζήτηση στην ανώτερη κατηγορία τιμών.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται και στα χαρακτηριστικά των ακινήτων, πέρα από την τιμή. Το 84% των αγοραστών δηλώνει προτίμηση σε κατοικίες μεταξύ πρώτου και τρίτου ορόφου, ενώ μόλις το 14% στρέφεται σε ισόγειες ή χαμηλότερες επιλογές. Παράλληλα, το 53% αναζητεί ακίνητα άνω των 80 τ.μ., ενώ τα πολύ μικρά ακίνητα κάτω των 50 τ.μ. συγκεντρώνουν μόλις το 3% του ενδιαφέροντος. ΜΑΤΙΝΑ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ

Η άχρηστη πληροφορία της ημέρας: η ψευδαισθησιση της αλγοριθμικής εκτίμησης ακινήτων

Βρισκόμαστε στην αυγή της ψηφιακής επανάστασης, όπου η τεχνητή νοημοσύνη (AI) υπόσχεται να λύσει κάθε μας πρόβλημα και να αυτοματοποιήσει κάθε διαδικασία. Η αγορά των ακινήτων δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη. Τα τελευταία χρόνια, διειστώντας αλλά και στην Κύπρο, κάνουν την εμφάνισή τους τα λεγόμενα Automated Valuation Models (AVMs) – αυτοματοποιημένα συστήματα που υπόσχονται να σου πουν την ακριβή αξία του ακινήτου σου μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα. Βάζεις την περιοχή, τα τετραγωνικά, το έτος κατασκευής, πατάς ένα κουμπάκι και... βουαλά! Η οθόνη αναγράφει την αξία του σπιτιού σου με μαθηματική, δήθεν, ακρίβεια.

Για τους λάτρεις της τεχνολογίας και τους αποδοούς της ταχύτητας, αυτό φαντάζει ως το μέλλον. Για έναν έμπειρο εκτιμητή, όμως, που γνωρίζει σπιθαμή προς σπιθαμή το κυπριακό real

estate, το αποτέλεσμα αυτών των αλγορίθμων είναι, στην παρούσα φάση, η απόλυτη «άχρηστη πληροφορία της ημέρας». Είναι μια επικίνδυνη απλούστευση που αγνοεί παντελώς το local context – το ιδιαίτερο, ιδιόρρυθμο και συχνά παράλογο κυπριακό real estate γίγνεσθαι.

Οι αλγόριθμοι τρέφονται με δεδομένα (data). Στις μεγάλες αγορές του εξωτερικού, όπως στις ΗΠΑ ή στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου υπάρχουν εκατομμύρια ομοιομορφα ακίνητα (π.χ. πανομοιότυπα σπίτια σε προάστια) και τεράστιος όγκος δημόσιων, επικαιροποιημένων δεδομένων, αυτά τα συστήματα έχουν μια σχετική χρησιμότητα. Στην Κύπρο, όμως, η αγορά είναι μικρή, κατακερματισμένη και στερείται της απαιτούμενης διαφάνειας και ομοιομορφίας δεδομένων.

Πώς μπορεί ένας αλγόριθμος, όσο «έξυπνος» κι αν είναι, να γνωρίζει τις μοναδικές ιδιαιτε-

ρότητες που κρύβει ένα κυπριακό οικοπέδο ή μια οικοδομή; Ας δούμε μερικά πρακτικά παραδείγματα που αντιμετωπίζουμε καθημερινά στο πεδίο. Ο αλγόριθμος βλέπει ένα διαμέρισμα 100 τ.μ. στην Έγκωμη, κατασκευής 2018. Υπολογίζει μια υψηλή αξία με βάση τα γενικά δεδομένα της περιοχής. Αυτό που δεν ξέρει ο αλγόριθμος, γιατί κανένα spreadsheet δεν το καταγράφει, είναι ότι στο διπλανό οικόπεδο έχει εγκριθεί η ανέγερση ενός εξαώροφου φοιτητικού συγκροτήματος που θα κλείσει εντελώς τη θέση και το φως του διαμερίσματος, εκμηδενίζοντας την ιδιωτικότητα του.

Η ας σκεφτούμε την εκτίμηση ενός οικοπέδου. Το σύστημα βλέπει 600 τ.μ. στα Λατσία με συντελεστή δόμησης 90%. Βγάζει μια τιμή. Όμως, ο αλγόριθμος αδυνατεί να «δει» ότι το οικόπεδο έχει ένα εξαιρε-

τικά περίεργο, τριγωνικό σχήμα, με πολύ στενό πρόσωπο στον δρόμο, γεγονός που καθιστά την αρχιτεκτονική του αξιοποίηση εξαιρετικά δύσκολη και δαπανηρή. Δεν ξέρει ότι το υψόμετρό του είναι δύο μέτρα κάτω από το επίπεδο του δρόμου, απαιτώντας τεράστιες δαπάνες για μετώπον και τοίχους αντιστήριξης. Δεν γνωρίζει αν από μέσα περνάει αργάκι ή αν υπάρχουν δεσμεύσεις από το Τμήμα Πολεοδομίας.

Το κυπριακό real estate είναι βαθιά επηρεασμένο από τον ανθρώπινο παράγοντα και τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Οι τίτλοι ιδιοκτησίας (ή η συχνή απουσία τους), οι εκκρεμότητες με τις τελικές εγκρίσεις, οι σημειώσεις για παρανομίες στο κτηματολογικό έγγραφο, οι άλυτες δικαστικές διαμάχες μεταξύ συνιδιοκτητών – όλα αυτά είναι στοιχεία που διαμορφώνουν την αξία και απαιτούν ανθρώπινη

έρευνα, επιτόπια επίσκεψη και κριτική σκέψη.

Η εκτίμηση ακινήτων δεν είναι μια στεγνή λογιστική πράξη. Είναι μια τέχνη που βασίζεται στην επιστήμη. Απαιτεί την εμπειρία των αισθήσεων. Ο εκτιμητής πρέπει να πάει στο ακίνητο. Πρέπει να σταθεί στο μπαλκόνι για να ακούσει αν ο θόρυβος από τον αυτοκινητόδρομο είναι υποφερτός ή ενοχλητικός. Πρέπει να μυρίσει αν υπάρχει πρόβλημα με την αποχέτευση της περιοχής ή με παρακείμενες κτηνοτροφικές ζώνες. Πρέπει να μιλήσει αν είναι δυνατόν με τους γείτονες, να κατανοήσει τις τάσεις της συγκεκριμένης γειτονιάς, να δει την ποιότητα των υλικών που χρησιμοποιήσε ο εργολάβος, πόσο τεχνίτης ήταν, αλλά και το επίπεδο συντήρησης ή φθοράς του κτιρίου.

Όταν εμπιστευόμαστε τυφλά μια αυτοματοποιημένη πλατφόρμα, παίρνουμε στα χέρια μας

ένα νούμερο που στερείται ψυχής και, το κυριότερο, στερείται ευθύνης. Αν ο αλγόριθμος κάνει λάθος (και κάνει συχνά), δεν μπορείς να ζητήσεις τα ρέστα από τις γραμμές του κώδικα. Η τεχνολογία είναι ένα εξαιρετικό εργαλείο υποστήριξης. Μας βοηθά να οργανώσουμε τα δεδομένα μας, να έχουμε γρήγορη πρόσβαση σε χάρτες και ιστορικά στοιχεία. Αλλά η μετατροπή της σε αυτόνομο κριτή της αξίας της περιουσίας μας είναι μια επικίνδυνη πλάνη. Μην παρασύρεστε από την ευκολία του «ενός κλικ». Στην Κύπρο των ιδιαίτεροτήτων, η εκτίμηση χωρίς επιτόπια επιθεώρηση και τοπική εμπειρογνώμοσύνη δεν είναι απλώς ελλιπής: είναι, με μαθηματική ακρίβεια, η άχρηστη πληροφορία της ημέρας.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Orthodoxou Employment

Hospitality Staffing Solutions!

orthodoxouemployment.com

ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ

Η τέχνη ως χώρος όπου
οι διαδικασίες του γίνεσθαι
αποκτούν μορφή

Σελ. 8

ΒΑΡΒΑΡΑ ΔΡΙΜΤΖΙΑ ΜΑΡΑΓΓΟΥ

Οι γυναίκες
που κράτησαν
ὀρθια την Ελλάδα

Σελ. 11

ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΑΚΦΑΡΛΑΝ

Τα νεκρά ποτάμια
και η γεωγραφία
της ελπίδας

Σελ. 10

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΕΧΝΕΣ
& γράμματα

Κυριακή 28 Ιουνίου 2026

Τι σημαίνει για μένα Αμερική

Ένας στίχος του Ντίλαν; Ένα έργο του Τενεσί Ουίλιαμς; Ένα βιβλίο του Κέρουακ; Είκοσι τρεις άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών καταθέτουν βιώματα και εμπειρίες που συνθέτουν ένα μωσαϊκό από τις πολλές και διαφορετικές όψεις των Ηνωμένων Πολιτειών, με αφορμή την επικείμενη επέτειο των 250 ετών από τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας στις 4 Ιουλίου.

Σελ. 2-5

Αυτοκίνητα όπως η γαλάζια Buick Century του 1955, με το κομψό λευκό ελαστικό και τις αστραφτερές νίκελ λεπτομέρειες, ήταν η απόλυτη έκφραση της επιτυχίας, του αμερικανικού ονείρου, που αναδύθηκε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Σύμβολα υπεροχής, πλουτισμού και ελευθερίας, που μέσα από τη βιομηχανία του Χόλιγουντ αποίκισαν το συλλογικό υποσυνείδητο του πλανήτη για δεκαετίες.

Αυτή είναι
η δική μου
Αμερική

Ο Μπομπ Ντίλαν στην πρώτη του εμφάνιση στο φεστιβάλ του Νιούπορτ, το καλοκαίρι του 1963. Ο 22χρονος νεαρός με την ακουστική κιθάρα έμελλε να αφήσει το στίγμα του στο παγκόσμιο μουσικό στερέωμα.

• Συνέχεια από την πρώτη σελίδα

Χρήστος Αστερίου
Κέρουακ, Ντίλαν
και Βιετνάμ

Στα χρόνια προ Διαδικτύου, στα χρόνια της μυθοποίησης, όταν μια εικόνα ή ένας στίχος τραγουδιού αρκούσε για να πυροδοτήσει τη φαντασία, η Αμερική ήταν για μένα ο μακρινός τόπος της ελευθερίας, ήταν η Route 66, η βρώμικη Νέα Υόρκη και τα ηλιοκαμένα κορίτσια της δυτικής ακτής, οι χίπιδες και το καλοκαίρι της αγάπης, ο Κέρουακ, ο Ντίλαν και οι φοιτητές που διαδήλωναν για το Βιετνάμ. Αργότερα ήρθε η εποχή του Ρέικβαν και όλη την ατμόσφαιρα της αμερικανικής ερήμου αποτύπωσαν κάτι Ιρλανδοί στο άλμπουμ «The Joshua Tree», που άκουγα ασταμάτητα επί μήνες. Αμερική ήταν ό,τι έφτανε στα μέρη μας μέσω του κινηματογράφου, των βιβλίων, αλλά κυρίως της μουσικής. Ποτέ δεν φαντάστηκα ότι θα περνούσα τον Ατλαντικό, ότι θα μπορούσα να ζήσω στην Αμερική ή να γράψω γι' αυτήν. Ωστόσο, συνέβη. Η Αμερική παραμένει ακόμη terra incognita για τη λογοτεχνία μας παρά την ισχυρή ελληνική παρουσία εκεί. Η δική μου Αμερική περιλαμβάνει, μεταξύ πολλών άλλων, μια κουβανέζικη Πρωτοχρονιά στο Μαϊάμι, ένα παραδοσιακό μαγαζί με εβραϊκά κνίς στη Νέα Υόρκη και μια μαγική ανάβαση στα Rocky Mountains του Κολοράντο.

Ο κ. Χρήστος Αστερίου είναι συγγραφέας.

★★★★

Λένα Διβάνη
Ενα φαντεζί παζλ
χωρίς τον Τραμπ

Η Αμερική μου είναι ένα φαντεζί παζλ που –ευτυχώς– δεν εμπεριέχει τον Τραμπ. Μια σκηνή όμως παραμένει η βασιλεύουσα: είναι Γενάρης, μόλις έχω φτάσει στη Βοστώνη για έρευνα του post doc μου. Εχω πάθει τόση πλάκα με τη Βιβλιοθήκη του Χάρβαρντ μόλις έμαθα ότι είναι ανοιχτή νυχθημερόν, που τις πρώτες δύο μέρες έβαζα ξυπνητήρι και εμφανιζόμουν χωρίς λόγο στις 3 μετά τα

μεινύχτα για να βεβαιωθώ ότι δεν ζω όνειρο. Αυτό σταμάτησε. Ο βραδινός ύπνος ήταν πολύτιμος, γιατί όλη μέρα την έτρωγα κουβαλώντας βιβλία και ογκώδεις τόμους περιοδικών έξω από τη σχολή για να τους φωτοτυπήσω σε μαγαζί που μου έκανε υπερβολικά φιλική τιμή. Τα λεφτά ήταν λίγα, η Βοστώνη πανέμορφη στην κλασική λονδρέζικη ομορφιά της, ο καιρός ήταν γλυκός, τα φυλλάδια των δέντρων τεχνικόλογό, αλλά οι μύες του δεξιού μου μπράτσου επρόκειτο να γίνουν σίδερο από το κουβάλημα. Και εδώ μπαίνω στο ψαχνό: την τέταρτη μέρα επιστρέφω από το φωτοτυπικό με μια τεράστια πάνινη τσάντα γεμάτη τόμους των αμερικανικών αρχείων, που ζύγιζαν δέκα κιλά ο καθένας. Πλοσιάζω βογκώντας το ντεσκ όπου έκανε τον έλεγχο όσων μπαινόβγαϊναν, όταν ένας εξηντάρης κύριος, λεπτός, προχειροτυμένος, με άσπρη κάλτσα και ορειβατικό πέδιλο, κάπως λέτσος δηλαδή, ενώ είχε ήδη περάσει από έλεγχο, με είδε, με συμπόνεσε, πετάχτηκε πάλι έξω, άρπαξε τη βαριά τσάντα μου και την έφερε στο ντεσκ για εξέταση χαμογελώντας ευγενέστατα. Μετά έγενεψε και εξαφανίστηκε. «Ξέρεις ποιος είναι αυτός;» μου είπε η κύρια που μας ήλεγχε. «Θυρωρός;» είπα η άσχετη. «Το περυσινό Νομπέλ Μαθηματικών», μου είπε αυτή. «Καλωσόρισες στο Χάρβαρντ».

Η κ. Λένα Διβάνη είναι συγγραφέας.

★★★★

Βασίλης Κεκάτος
Μια χώρα στη σκιά
του ονείρου της

Η Αμερική που κατοικεί μέσα μου δεν είναι γεωγραφική. Είναι μια χώρα του βλέματος. Ερμηί που μοιάζουν ατελείωτες, βενζινάδικα σαν φθνοί δισατημικοί σταθμοί, άνθρωποι που περιπλανώνται αναζητώντας κάτι που δεν μπορούν να ονομάσουν.

Πρώτα ήρθε η Αμερική του Βέντερς και του Σέπαρντ. Υστερα του Σπρίνγκστριν, μέσα από τη «Nebraska» του. Οχι η θριαμβευτική χώρα του αμερικανικού ονείρου, αλλά η σκιά του. Επαρχιακοί

“

Η δική μου Αμερική
θα είναι πάντα το μεγάλο ταξίδι. Και η ελευθερία
θα βρίσκεται κάπου στον επόμενο δρόμο,
ακόμη κι αν έχεις μισοάδειο ρεζερβουάρ.

Βασίλης Κεκάτος

Χρωστάω πολλά στην
αμερικανική χοντροκοπιά. Στο να λες τα πράγματα
με το όνομά τους, να μη στρογγυλεύεις,
να μη καϊδεύεις αυτά για να γίνεις
συμπαθής.

Σωτήρης Γκορίτσας

Ο Ντόναλντ Τραμπ
αποτελεί την άρνηση
κάθε στοιχείου της χώρας
που αξίζει να γιορταστεί.

Απόστολος Δοξιάδης

δρόμοι, φθνήα μοτέλ, ξεχασμένες πόλεις, πρόσωπα σκαλισμένα από το βάρος της απεραντοσύνης. Μια μυθολογία φτιαγμένη όχι από νικητές αλλά από drifters, από ανθρώπους που συνεχίζουν να κινούνται επειδή η ακινησία θα ήταν η παραδοχή της ματαιότητάς τους. Και ήταν και άλλες Αμερικές: του Badlands, του Κέρουακ, του Τομ Γουέιτς, του Ρέντφορντ, του Country roads take me home.

Κι αν η Αμερική πλέον έχει αλλάξει ή δεν ήταν ποτέ αυτή. Η δική μου Αμερική θα είναι πάντα το μεγάλο ταξίδι. Και η ελευθερία θα βρίσκεται κάπου στον επόμενο δρόμο, ακόμη κι αν έχεις μισοάδειο ρεζερβουάρ.

Ακόμη κι αν όλα αυτά είναι απλά το σινεμά.

Ο κ. Βασίλης Κεκάτος είναι σκηνοθέτης.

★★★★

Στάθης Καλύβας
Το «Flashdance»
και η πραγματικότητα

Είμαι σίγουρος ότι δεν θα μου έλεγαν πολλά πράγματα σήμερα, αλλά όταν πρωτοείδα το «Flashdance», το 1983, θυμάμαι πόσο πολύ με συνεπήρε. Η ταινία αφηγείται την προσπάθεια μιας δεκαοκτάχρονης κοπέλας που εργάζεται σε χαλυβουργία του Πίτσμπουργκ και ονειρεύεται να γίνει δεκτή στο ωδείο της πόλης της, για να σπουδάσει κλασικό χορό. Χωρίς κοινωνικό κεφάλαιο και δίχως καμία κλασική μουσική παιδεία, αγωνίζεται να πραγματοποιήσει το όνειρό της και με σκληρή δουλειά, μπόλοκο θάρρος, πολλή φαντασία και κάμποση τύχη, τα καταφέρνει. Μια ταινία, με λίγα λόγια, για το αμερικανικό όνειρο. Το 1983 ήμουν δεκαεννιάχρονων και αισθανόμουν ασφυξία στην Ελλάδα του Ανδρέα Παπανδρέου. Οι συμφοιτητές μου ονειρεύονταν να γίνουν συνδικαλιστές ή, έστω, δημόσιοι υπάλληλοι και η ιδέα πως θα τολμούσες να φανταστείς κάτι εντελώς φιλόδοξο, διαφορετικό και έξω από το πλαίσιο του τόπου και της εποχής, ανήκε στη σφαίρα της φανταστικής χώρας του αμερικανικού ονείρου, αλλά η σκιά του. Επαρχιακοί

για τότε και λαμπερή αισθητική των βίντεο κλιπ και στους ξεσηκωτικούς ρυθμούς του Τζόρτζιο Μόροντερ. Το «What a Feeling», που ερμήνευε η Αϊρην Κάρα, σε ώθησε να ονειρευθείς με αυτό τον απογειωτικό και μοναδικά αμερικανικό τρόπο: «Take your passion and make it happen». Ωραίο παραμύθι θα πείτε, αλλά το απίστευτο είναι πως έτσι ακριβώς έγινε για μένα: πήγα στην Αμερική και έκανα το όνειρό μου πραγματικότητα.

Ο κ. Στάθης Ν. Καλύβας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Gladstone στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

★★★★

Σωτήρης Γκορίτσας
Να λες τα πράγματα
με το όνομά τους

Διαβάζω μια τελευταία φορά το πρώτο μου δεκάλεπτο σενάριο. Σίγουρος ότι πρόκειται για αριστούργημα, το δίνω στον γνωστό Αμερικανό σεναριογράφο του Χόλιγουντ Τζέραλντ Γουίλσον, ο οποίος με περιμένει στο μπαρ της κινηματογραφικής σχολής όπου φοιτώ. Ο καπνός από το τσιμπούκι του το έχει ήδη ντυμανιάσει. Διαβάζει τις δέκα όλες κι όλες σελίδες αναστενάζοντας κάθε τόσο. «Θες να 'μαι ειλικρινής;» «Εξυπακούεται, Τζέρι». «Το σενάριο σου είναι για τα μπάζα». Σοκάρομαι: αλλά συνεχίζει απτόητος. «Δεν αφορά τίποτα!». Χαμογελάω με την αμερικανική αφέλεια. Αν το σενάριο μου έχει ένα πρόβλημα –σίγουρος όμως ότι δεν έχει– αυτό είναι το ότι «αφορά τα πάντα», του εξηγώ. Δεν με καταλαβαίνει και αναγκάζομαι να του αναφέρω τα πιο σημαντικά. «Στο μυαλό σου υπάρχουν όλα αυτά. Στις δέκα σελίδες που διάβασα δεν υπάρχει τίποτα. Π.χ., σκηνή πρώτη. Τι βλέπουμε;» «Τον ήρωα», απαντώ εκνευρισμένος. «Που κάνει τι;». «Πηγαίνει νευρικός σε έναν σκοτεινό διάδρομο». «Πράγμα που μας λέει τι;». «Ότι ο ήρωας αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα, Τζέρι!» «Κατοικεί και είναι η τουαλέτα πασμένη;». «Τώρα μιλάμε σοβαρά ή...;» «Σκηνή δεύ-

τερη. Τι βλέπουμε;». «Τον ήρωα. Σε ακόμη μεγαλύτερη ένταση. Πάει να ανάψει τσιγάρο, ανοίγει το κουτί με τα σπέρτα ανάποδα και τα σπέρτα χύνονται στο πάτωμα». «Από τα δέκα, λοιπόν, λεπτά που έχεις όλα κι όλα, ξόδεψες ήδη το πρώτο για να μας γνωρίσεις έναν πλιθίο που κατοικείται και ανοίγει ανάποδα το κουτί με τα σπέρτα; Δεν με ενδιαφέρει να μάθω τίποτα περισσότερο για αυτόν. Ούτε για το όποιο πρόβλημά του. Και μια συμβουλή: Μην προσπαθήσεις να το διορθώσεις. Δεν παίρνει διόρθωση. Πέτα το όπως είναι και γράψε άλλο!». Δεν άκουσα, βέβαια, τη συμβουλή του και το γύρισα. Είναι τραγικό. Οποτε το βλέπω έκτοτε –σπανιότατα– τον θυμάμαι με ευγνωμοσύνη. Χρωστάω πολλά στην αμερικανική χοντροκοπιά. Στο να λες τα πράγματα με το όνομά τους, να μη στρογγυλεύεις, να μη καϊδεύεις αυτά για να γίνεις συμπαθής. Είναι η δική μου Αμερική, η Αμερική που συμπαθώ.

Ο κ. Σωτήρης Γκορίτσας είναι σκηνοθέτης.

★★★★

Απόστολος Δοξιάδης
Ακατάλληλη στιγμή

Η επέτειος των 250 χρόνων των Ηνωμένων Πολιτειών έμελλε να γίνει στην πιο ακατάλληλη στιγμή της ιστορίας τους. Αιτία γι' αυτό είναι, φυσικά, η προεδρία του Ντόναλντ Τραμπ, του ανθρώπου που αποτελεί την άρνηση κάθε στοιχείου της χώρας που αξίζει να γιορταστεί.

Πώς να τιμήσεις τη σωτήρια για τον ελεύθερο κόσμο αντίσταση της Αμερικής στον φασιστικό ολοκληρωτισμό, στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και κατόπιν, στο Ψυχρό Πόλεμο, στον σοβιετικό; Πώς, αλήθεια, όταν τώρα κυβερνά τη χώρα ένας άνθρωπος που κάνει κάθε προσπάθεια ώστε να την οδηγήσει εσωτερικά στον φασιστικό ολοκληρωτισμό, ενώ πολεμά λυσσαλέα τις ευρωπαϊκές αξίες για τις οποίες έχυσαν το αίμα τους οι πρόγονοί του, και ταυτόχρονα συνοδοιπορεί, με σκοτεινό τρόπο, με τους ουσιαστικούς συνεχιστές του σοβιετικού ολοκληρωτισμού;

STEPHEN SOMMERSTEIN/GETTY IMAGES/IDEAL

«Το τείχος των διακρίσεων πέφτει», λέει ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ σε 25.000 διαδηλωτές που διεκδικούν δικαίωμα ψήφου, μιλώντας από τα σκαλοπάτια του Καπιτωλίου του Μοντγκόμερι, πρωτεύουσας της Αλαμπάμας. Το ημερολόγιο γράφει 25 Μαρτίου 1965 και έχουν προηγηθεί οι ιστορικές πορείες από τη Σέιλα, που σημαδεύτηκαν από τη «Ματωμένη Κυριακή», στις 7 του ίδιου μήνα. Στις 6 Αυγούστου 1965, ο πρόεδρος Λίντον Τζόνσον υπέγραψε τον νόμο περί δικαιωμάτων ψήφου.

Προσωπικά, αν διάλεγα ένα και μόνο πράγμα για να σκεφτώ τα καλά της Αμερικής στην επέτειό της, θα έβλεπα πάλι το θαυμαστό τραγούδι «When the saints go marching in», όπως το τραγουδούν στο βίντεο στο Διαδίκτυο ο Λούις Αρμστرونγκ και ο Ντάνι Κέι, δηλαδή ένας απόγονος σκλάβων και ένας γιος φτωχών μεταναστών, που με το απaráμιλλο ταλέντο τους έγιναν βασιλιάδες στην πιο συμπεριληπτική και ανοιχτόκαρδη –και καθαρά αμερικανική– μορφή μουσικής. Μα πώς θα το κάνω φέτος, όταν ο εφιαλτικός σημερινός πρόεδρος της χώρας που παρήγαγε τέτοιο γενναϊόδωρο πνεύμα έχει βαλθεί να εξοντώνει τους μη έχοντες κάθε χρώματος και κλείνει την πόρτα στον κάθε μετανάστη; Δηλαδή, έχει στρέψει την προεδρία του εναντίον των ανθρώπων που

Ο κ. Απόστολος Δοξιάδης είναι συγγραφέας.

★★★★

Ερση Σωτηροπούλου
Ο Σέρτζιο Λεόνε
έδειξε την αλήθεια

Στο πρώτο μου ταξίδι στην Αμερική, τον Αύγουστο του 1981, όταν το αεροπλάνο της TWA άρχισε να κατεβαίνει, δεν είχα καμία αμφιβολία ότι προσγειωνόμουν στη χώρα του Ιανού. Υπήρχαν δύο Αμερικές: μια Αμερική που μισούσαμε, ανελέητη, εγκληματική, και η Αμερική του Φόκνερ, του Σκοτ Φιτζέραλντ, του Έζρα Πάουντ, του Τζακ Κέρουακ, που με είχαν εμπνεύσει και είχα μεγαλώσει μαζί τους. Μια χώρα συνωμοσιών με μακριά ιστορία ενορχήστρωτης πραξικοπημάτων. Η ίδια χώρα που είχε σπνριζήσει τη δικτατορία στη Ελλάδα, είχε γεννήσει τους συγγραφείς που με στήριξαν στην εφηβεία μου τα χρόνια της δικτατορίας. Φυσικά, δεν ήταν μόνο άσπρομαύρο. Το κατάλαβα αργότερα. Εκείνο που αναρωτιέμαι είναι τι έχει απομείνει σήμερα από αυτή τη δυαδικότητα. Η Αμερική εξακολουθεί να είναι η χώρα του

Ιανού; Φοβάμαι πως όχι.

Η απάντηση βρίσκεται σε μια ταινία που γυρίστηκε μόλις λίγα χρόνια ύστερα από εκείνο το πρώτο ταξίδι. Βλέποντας το «Κάποτε στην Αμερική» του Σέρτζιο Λεόνε, γίνεται προφανές η δομική σχέση ανάμεσα στο αμερικανικό όνειρο και στο έγκλημα. Ο Σέρτζιο Λεόνε κατάφερε να ανιχνεύσει με αριστουργηματικό τρόπο το πόσο βαθιά είναι ριζωμένες η διαπλοκή και η αυθαιρεσία στον αμερικανικό τρόπο ζωής.

Η κ. Ερση Σωτηροπούλου είναι συγγραφέας.

★★★★

Κάλια Παπαδάκη
Αυτοί που είναι
μέσα και οι απέξω

Η δική μου Αμερική στα χρόνια αλλάζει, είναι ένας τεθλασμένος καθρέφτης, μια οικεία, αλλά και συνάμα άγνωστη, κάθε φορά, συνάρτηση. Την παρούσα στιγμή, είναι μια σκηνή από το ασπρόμαυρο φιλμ «Possessed». Ένα τολμηρό για την εποχή του αμερικανικό δράμα του 1931, πριν από την επιβολή του ηθικολογικού κώδικα Χέιζ, σε διασκευασμένο από το θέατρο σενάριο της Λεονόρ Κόφι, σκηνοθετημένο από τον Κλάρενς Μπράουν. Πρωταγωνοιστούν οι Τζόαν Κρόφορντ και Κλαρκ Γκέιμπλ. Στην ιστορία που εκτυλίσσεται, η Μάριαν Μάρτιν ζει με τη μητέρα της σε μια επαρχιακή πόλη της πολιτείας της Πενσιλβάνια, εργάζεται σ' ένα εργοστάσιο χαρτιού και ονειρεύεται να ξεφύγει από την προδιαγεγραμμένη πορεία της. Δεν τη χωράει ο τόπος καταγωγής της, το μικρό, φτωχικό διαμέρισμά της, η τρετιμένη ζωή της. Όταν ένα πολυτελές τρένο με προορισμό τη Νέα Υόρκη επιβραδύνει μπροστά της για να κάνει ολιγόλεπτη στάση, η Μάριαν κοιτάζει μέσα από τα παράθυρα και βλέπει από πολύ κοντά πόσο μεγάλη απόσταση πρέπει να διανύσει, ώστε τα όνειρά της να πραγματοποιηθούν. Το τρένο σταματά και η Μάριαν κουβεντιάζει με έναν μεθυσμένο επιβάτη που της προσφέρει απλόχερα σαμπάνια.

Η ελλειπτική στιχομυθία τους ίσως να συμπυκνώνει όλη τη φιλοσοφία της Αμερικής: «Κοιτάς μέσα; Λάθος κατεύθυνση. Μπες μέσα και κοιτά έξω». «Μέσα πού;» «Οπουδήποτε. Απλώς, μπες μέσα. Υπάρχουν μόνο δύο είδη ανθρώπων στον κόσμο: αυτοί που βρίσκονται μέσα και αυτοί που στέκονται απέξω».

Η κ. Κάλια Παπαδάκη είναι συγγραφέας.

★★★★

Κωνσταντίνος Κακτανιάς
Μου δώρισε
ελευθερία

Σε αυτήν την περίοδο της Ιστορίας, μου είναι δύσκολο να εκφράσω τα πραγματικά μου αισθήματα για τις ΗΠΑ. Θα σταθώ μόνο στον θαυμασμό που έχω για την αμερικανική κουλτούρα και πολιτισμό, μουσική, κινηματογράφο, ζωγραφική, αλλά και την ποπ κουλτούρα που μου μαθαίνει τόσα. Είμαι επίσης ευγνώμων στη χώρα αυτή που μου δώρισε ελευθερία, με στερέωσε ως καλλιτέχνη και ως ομοφυλόφιλο άνδρα, και μου έδωσε ίσα δικαιώματα με τους συνανθρώπους μου. Είναι τόσα έργα που μιλούν για την Αμερική –που αγαπώ–, όμως σήμερα διάλεξα ένα ποίημα του Frank O'Hara με τίτλο «Song».

*I'm going to New York!
(what a lark! what a song!)
where the tough Rocky's eaves
hit the sea. Where th'Acropolis
is functional, the trains
that run and shout! the books
that have trousers and sleeves!
I'm going to New York!
(quel voyage! jamais plus!)
far from Ypsilanti and Flint!
where Goodman rules the Empire
and the sunlight's eschatology
upon the wizard's bridges
and the galleries of print!
I'm going to New York!
(to my friends! mes semblables!)
I suppose I'll walk back West.
But for now I'm gone forever!
the city's hung with flashlights!
the Ferry's unbuttoning its vest!*

Μετάφραση
Πάω στη Νέα Υόρκη
(τι τραγούδι! τι διέγερση)

“

Βλέποντας το «Κάποτε
στην Αμερική» γίνεται
προφανές η δομική
σχέση ανάμεσα στο
αμερικανικό όνειρο και
στο έγκλημα.

Ερση Σωτηροπούλου

Είμαι ευγνώμων στη
χώρα αυτή που μου
δώρισε ελευθερία, με
στερέωσε ως καλλιτέχνη
και ως ομοφυλόφιλο
άνδρα και μου έδωσε
ίσα δικαιώματα με τους
συνανθρώπους μου.

Κωνσταντίνος Κακτανιάς

Σε μια ακραία φανατισμένη
και θρησκοκλίπτα
αμοραλιστική Αμερική,
ο Πάουερς ξεχωρίζει
ως η ηθική συνειδηση
μιας άλλης Αμερικής.

Λευτέρης Καλοσπύρος

Εκεί, στου Rocky, το βαρύ γέισο
βαράει τη θάλασσα. Η Ακρόπολη
είναι λειτουργική, τα τρένα
τρέχουν και φωνάζουν! Βιβλία
με παντελόνια και μανίκια, εκεί!
Πάω στη Νέα Υόρκη!
(quel voyage! jamais plus!)
Μακριά απ' τον Υψηλάντη και το
Φλιντ!
Εκεί όπου ο Γκούντμαν ορίζει την
Αυτοκρατορία
με το φως του ήλιου να εσατολο-
γεί στις γέφυρες των μάγων πάνω
και σε τυπογραφεία γκαλερί!
Πάω στη Νέα Υόρκη!
(στους φίλους μου! mes semblables!)
Δεν αποκλείω να γυρίσω και πεζή.
Αλλά προς το παρόν έφυγα από τη
δυστική ακτή, για πάντα!
Η πόλη κρεμιέται από τους προβο-
λείς της!
το Φέρρυ ξεκουμπώνει το γιλέκο
του!

1951

(μτφρ. Γιώργος Χαντζής, στο πλαίσιο
της εκδήλωσης «Με τα λόγια γίνεται»
το 2022, πρώτη δημοσίευση στο
περιοδικό «the book's journals», 2023)

Ο κ. Κωνσταντίνος Κακτανιάς είναι
εικαστικός.

★★★★

Αγγελος Χανιώτης
Ένας δυναμισμός
που σταδιακά φθίνει

Σε τι θα ήταν η ζωή μου φτωχότερη
εάν δεν υπήρχε η Αμερική; Σε πρώτη
μοίρα δεν βάζω μια ακαδημαϊκή θέση
που μου έδωσε μεγαλύτερη ευελιξία στην
έρευνα από εκείνη που θα είχα στην
Ευρώπη. Στην πρώτη μοίρα είναι ο
κινηματογράφος της χρυσής εποχής
του Χόλιγουντ (1927-1965) και η μουσική
σοπράνο που καλλιέργησαν οι μεγάλες
ορχήστρες μαύρων τις δεκαετίες 1930
και 1940. Πέρα από την προσωπική μου
αγάπη για τις ταινίες και τη μουσική
εκείνων των δεκαετιών, θεωρώ ότι
αυτές οι δημιουργίες αντικατοπτρίζουν
δύο ουσιαστικές πτυχές του δυναμισ-
μού της αμερικανικής κοινωνίας: την
προσφορά ευκαιριών σε μετανάστες
δημιουργούς και την καλλιτεχνική
επιρροή ομάδων που ήταν θύμα
διακρίσεων. Αυτό τον δυνα-

μισμό βλέπουμε σήμερα σταδιακά
να φθίνει.

Ο κ. Αγγελος Χανιώτης είναι καθηγητής
Αρχαίας Ιστορίας και Κλασικών
Σπουδών, Ινστιτούτο Προηγμένων
Μελετών, Πρίνστον.

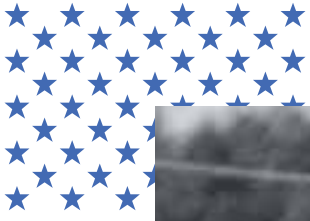
★★★★

Λευτέρης Καλοσπύρος
Η χώρα
του Ρίτσαρντ Πάουερς

Η δική μου Αμερική σήμερα είναι η
Αμερική του Ρίτσαρντ Πάουερς. Ενός
κάποτε αθόρυβου και μάλλον υποτιμη-
μένου συγγραφέα, που έμελλε να γίνει
περίπου διασημότητα όταν πα είχε
πατήσει τα εξήντα, τη χρονιά που
έλαβε το 13ο λογοτεχνικό βραβείο του
– και μάλιστα όχι όποιο κι όποιο, αλλά
το περίφημο βραβείο Πούλιτζερ, το 2019,
για τις «Κορυφές της ζωής» (Overstory).
Αυτός ο αδιανόητα διαβασμένος και
καλλιέργημένος συγγραφέας, ένας από
τους ελάχιστους εν ζωή αναγεννησιακούς
διανοούμενους και πεζογράφους, όχι
μόνο στην Αμερική, αλλά σε ολόκληρο
τον κόσμο, συνδυάζει βαθιά επιστημο-
σύνη με μια ασίγηστη περιέργεια που
εξακτινώνεται σε θέματα ποικίλα
μα συγκλίνοντα, όπως η νευροεπιστήμη,
η τεχνητή νοημοσύνη, η βιοτρομοκρατία,
η κλιματική αλλαγή, η ζωή των
δέντρων, η ζωή σ' άλλους πλανήτες,
η ζωή στα βάθη των ωκεανών. Σε μια
ακραία φανατισμένη και θρησκοκλίπτα
αμοραλιστική Αμερική, ο Πάουερς
ξεχωρίζει ως η ηθική συνειδηση μιας
άλλης Αμερικής. Είναι το αντίβαρο, το
άλλο άκρο, σε μια ζωή, ενστικτώδη,
μισαλλόδοξη χώρα, που μέρα με τη
μέρα οδηγείται στην αυτοκαταστροφή –
αφού πρώτα όμως καταστρέψει τον
υπόλοιπο πλανήτη. Τα πολυμορφα βιβλία
του Ρίτσαρντ Πάουερς, η στάση του ως
ενεργού καλλιτέχνη-ακτιβιστή, καλούν
όλους εμάς σε αφύπνιση, εγρήγορση,
αντίσταση, επανάσταση. Είναι ώρα να
τον διαβάσουμε ακόμη πιο προσεκτικά.

Ο κ. Λευτέρης Καλοσπύρος είναι
συγγραφέας.

• Γυρίστε σελίδα

Αυτή είναι η δική μου Αμερική

Ιούλιος του 1938, Αμπριτζ, Πενσιλβάνια. Τέσσερα αγόρια ποζάρουν στον φωτογραφικό φακό μπροστά στο ελληνικό «Καφενείο» της πόλης. Η ανάπτυξη της καλυβουργίας στις αρχές του 20ού αιώνα κατέστησε την πόλη πόλο έλξης για τους μετανάστες κυρίως από την ανατολική και τη νότια Ευρώπη.

• Συνέχεια από τη σελίδα 3

Χρήστος Λούλης
*Τζον Γουέιν, κοι ντογκ
και πανεπιστήμια*

Αμερική για μένα είναι το στραβό χαμόγελο του Τζον Γουέιν, όταν σπιρουνίζει το άλογο του στο τέλος της ταινίας. Είναι το έντονο μπλε και κόκκινο της διακόσμησης του δρόμου με τα κοι ντογκ. Οι αυτάρεσκες φωνάρες των θεατών στο air show. Είναι οι πόλεις με τους αρχαιοελληνικούς κίονες που στηρίζουν κτίρια με ιρλανδέζικα κόκκινα τούβλα σε δρόμους που μυρίζουν ψημένο λίπος. Είναι ο τύπος με τα καγκούρικα γυαλιά πλίου και καπέλο MAGA. Τα απέραντα λιβάδια με τους περιεργούς βράχους, όπου σε περιμένει η περιπέτεια του αγνώστου, αλλά και ο θάνατος. Ένα τεράστιο δολάριο στο ασπράδι των ματιών τους όταν σε βλέπουν να περιδιαβαίνεις την πόλη τους. Ο Νόαμ Τσόμσκι παρέα με τη Ρόζα Παρκς να παίζουν αμερικάνικο μπλιάρδο με τον Χένρι Κίσιγκερ, όσο τους παρακολουθεί ο Ράμπο ακονίζοντας το μαχαίρι του από το Βιετνάμ, προορισμένο να μπει στην κοιλιά του τοπικού σερίφη. Είναι η σιγουριά ότι μπορείς να καταφέρεις τα πάντα εάν δουλέψεις σκληρά. Κι αν στην πορεία χάσεις τον εαυτό σου, θα σου χαρίσει καινούργιο εαυτό η τηλεόραση. Είναι το όνειρο του Κολόμβου λίγο πριν από την ανταρσία. Η αίσθηση ότι το κόμμα είναι κούφιο. Είναι η επιτομή της λογικής, της εμμονής, της παράνοιας και του κυνικού ρομαντισμού. Είναι ο Τζιμ Μόρισον στο Venice beach και ο Φρανκ Σινάτρα στο Μανχάταν. Τα πιο υπέροχα πανεπιστήμια στα πιο υπέροχα χωριά. Αυτός που περπατάει πίσω σου τα βράδια και σε κάνει να σφιγγεσαι. Η εκκολλημένη μυρωδιά στις μύτες τους ότι υπάρχει και άλλος κόσμος στον πλανήτη. Η γνώση τους ότι μέσα σε διακόσια χρόνια από χωριάτες επαναστάτες έγιναν το πιο δυναμικό και δυνατό έθνος της Γης και που τώρα, όλο αυτό τελειώνει. Είναι και θα είναι η γη που σε περιμένει να γίνεις αυτό που είσαι.

Ο κ. Χρήστος Λούλης είναι ηθοποιός.

Γιώργος Κοντραφούρης
*Πολυφωνία
που συνεπαίρνει*

Για μένα η Αμερική είναι η μουσική της κατά κύριο λόγο. Η ύπαρξη, η ανάμειξη και η συνύπαρξη των διαφόρων ιδιωμάτων των λαών που βρέθηκαν στον καινούργιο κόσμο, δημιουργώντας ένα διαυλό επικοινωνίας και τελικά ταυτότητας στη μουσική τουλάχιστον.

Για μένα είναι πολύ συναρπαστικό αυτό μέχρι και σήμερα και πάντα με συνεπαίρνει αυτή η πολυφωνία, που στη μεγάλη έννοια γίνεται μια ξεχωριστή ταυτότητα.

Ο κ. Γιώργος Κοντραφούρης είναι μουσικός.

★★★★

Γιώργος Μαυρογορδάτος
Γη της Αξιοκρατίας

Η Αμερική υπήρξε και για μένα, όπως για εκατομμύρια άλλους, «Γη της Επαγγελίας». Ακριβέστερα: «Γη της Αξιοκρατίας». Χωρίς να βάλω «μέσο», ούτε με άλλη αναξιοπρεπή μεθόδευση, έγινα δεκτός στα καλύτερα πανεπιστήμια και κρίθηκα στη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου μέχρι και το διδακτορικό δίπλωμα. Πάντα χωρίς «μέσο», η διατριβή μου έγινε δεκτή από τον εκδοτικό οίκο του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας, καταλήγοντας σε βιβλίο που βραβεύτηκε από την Αμερικανική Εταιρεία Πολιτικής Επιστήμης. Σε όλη αυτή τη διαδικασία, κυριαρχούσαν τα επιστημονικά ενδιαφέροντα, τα αντικειμενικά κριτήρια αξιολόγησης και η τήρηση απρόσωπων διαδικασιών, ανεξάρτητα από συμπάθειες (ή και αντιπάθειες).

Πρέπει να τονίσω και το οικονομικό ζήτημα. Πήρα πρώτα υποτροφία από το Ίδρυμα Fulbright, που μου βρόκε και έμμισθη θέση βοηθού έρευνας στο Πανεπιστήμιο Purdue, με μηνιαίο μισθό 280 δολάρια (του 1970, δηλαδή περι-

“

Αμερική για μένα είναι ο Νόαμ Τσόμσκι παρέα με τη Ρόζα Παρκς να παίζουν αμερικάνικο μπλιάρδο με τον Χένρι Κίσιγκερ, όσο τους παρακολουθεί ο Ράμπο ακονίζοντας το μαχαίρι του από το Βιετνάμ.

Χρήστος Λούλης

Ακόμη και τώρα που γνωρίζω τη σκοτεινή όψη της Σελήνης που έφεγγε στον ουρανό της διαμόρφωσής μου, ακόμη και στη θλιβερή τρέχουσα συνθήκη του τραμπισμού, αδυνατώ να τραγουδήσω «I'm so bored with the USA».

Γιάννης Παλαβός

Οι αξίες της κοινωνίας είναι αδιαπραγμάτευτες: σκληρή δουλειά με ανάλογη αμοιβή, αλλά πάντοτε με προώθηση μέσω αξιολόγησης, αξιοκρατίας και εκτίμησης της αριστείας.

Σταμάτης Κριμιζής

που 2.400 σημερινά). Έτσι, δεν χρειάστηκε να επιβαρύνω την οικογένειά μου. Το ίδιο συνεχίστηκε αργότερα και στο Berkeley, με υποτροφίες και έμμισθες θέσεις βοηθού διδασκαλίας.

«Γη της Αξιοκρατίας», λοιπόν. Το ίδιο είχε ζήσει και ο πατέρας μου. Για χάρη πολιτικών επιδιώξεων, όμως, επιστρέψαμε και οι δύο στην Ελλάδα, όπου τα βρήκαμε μπαστούνια... Δυσκολεύτηκε εκείνος να ονομαστεί «τακτικός» καθηγητής, απέτυχα εγώ να ονομαστώ «ομότιμος»...

Το νέο βιβλίο του καθηγητή Γιώργου Θ. Μαυρογορδάτου έχει τίτλο «1975: Αγώνες για το νέο Σύνταγμα» και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη.

★★★★

Γιάννης Παλαβός
*Εχουν αποικίσει
το υποσυνείδητό μας*

«Η χώρα μου είναι αποικία μιας πιο μεγάλης αποικίας», τραγουδούσαν οι Στέρεο Νόβα της εφηβείας μου. Ωστόσο, χρειάστηκαν χρόνια ώσπου να συσχετίσω τον στίχο με τη γνωστή ατάκα του Βιμ Βέντερς για τις ΗΠΑ («οι Γιάνκηδες έχουν αποικίσει το υποσυνείδητό μας»), η οποία αποτυπώνει όχι μόνο τη δική μου σχέση με την Αμερική, αλλά, λίγο-πολύ, τη σχέση μεγάλου μέρους του πλανήτη μαζί της μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Διότι ο προσωπικός μου αποικισμός είχε κιόλας συντελεστεί από την παιδική μου ηλικία: στο δημοτικό, ήρωάς μου ήταν ο Ρίτσαρντ Ντιν Αντερσον ως «Μαγκάιβερ»· οι μπάντες που άκουγα στο λύκειο μεγάλωσαν στο Σιάτλ και στο Σικάγο και οι συγγραφείς που πρωτοαγάπησα ως ενήλικος γεννήθηκαν στο Μισισίπι και στο Ορεγκόν. Ο Ορφέας Περίδης το είπε θαυμάσια: «Κι όλο μεταφράζω στίχους / από τα τραγούδια μου τ' αμερικάνικα / αλλάζω τους ρυθμούς, τους ήχους / κι από ροκ εν ρολ τα κάνω τσάμικα». Κι έτσι, ακόμη και τώρα που, μεσπλικας πα, γνωρίζω τη σκοτεινή όψη της

Σελήνης που έφεγγε στον ουρανό της διαμόρφωσής μου, ακόμη και στη θλιβερή τρέχουσα συνθήκη του τραμπισμού, αδυνατώ να τραγουδήσω «I'm so bored with the USA».

Ο κ. Γιάννης Παλαβός είναι συγγραφέας.

★★★★

Σταμάτης Κριμιζής
*Η ήσων προσπάθεια
δεν της ταιριάζει*

Εξήσα στη χώρα από τα 18 μου χρόνια μέχρι τα 67, σπούδασα και δίδαξα στα πανεπιστήμια της (Minnesota, Iowa, Johns Hopkins) και συνεχίζω με περιόδικες επισκέψεις/διαμονές ως ομότιμος έως σήμερα. Όλο το διάστημα υπηρέτησα ως επικεφαλής ερευνητής ή συν-ερευνητής σε 24 διαστημικές αποστολές της NASA από τα 25 μου, συμπεριλαμβανομένων και αυτών των Voyager 1 & 2 – από το 1971. Από την άφιξη μου, με ελάχιστη γνώση της γλώσσας και της αμερικανικής κουλτούρας, ποτέ δεν αισθάνθηκα σαν «ξένος», όλοι/όλες με βοήθησαν σε όλα τα επίπεδα να προσαρμοσθώ, πάντοτε με ένα χαμόγελο και κατανόηση – ήμουν εξήσου «Αμερικανός» με εκείνους των οποίων οι οικογένειες υπήρχαν εκεί από εκατονταετίες. Οι αξίες της κοινωνίας είναι αδιαπραγμάτευτες: σκληρή δουλειά με ανάλογη αμοιβή, αλλά πάντοτε με προώθηση μέσω αξιολόγησης, αξιοκρατίας και αναγνώρισης και εκτίμησης της αριστείας. Ο Τζον Κένεντι το 1961 είπε «επιλέγουμε να φτάσουμε στο φεγγάρι πριν το τέλος της δεκαετίας, όχι επειδή είναι εύκολο αλλά επειδή είναι δύσκολο». Η ήσων προσπάθεια δεν ταιριάζει με το προφίλ της χώρας. Δεν υπάρχουν «γυάλινα ταβάνια» στην επαγγελματική εξέλιξη ουδενός. Οι μέντορες σε προωθούν να φτάσεις όσο ψηλά μπορείς – δεν φοβούνται τον ανταγωνισμό.

Είναι η Αμερική μια τέλεια κοινωνία: Όχι βέβαια! Έχει ακόμη υπολείμματα ρατσισμού, ειδικά

σε ορισμένες περιοχές, και σεξισμού, ελλείψεις στο κοινωνικό κράτος και στο σύστημα υγείας, άκρατη οπλοφορία με τραγικές συνέπειες, μεγάλη οικονομική ανισότητα, αλλά και το προτέρημα μιας συνεχούς αμφισβήτησης και αναθεώρησης των βασικών κανόνων. Η σημερινή περίοδος είναι η πιο δύσκολη που έχω δει τα τελευταία 70 χρόνια – αν ελπίζουμε ότι θα ξεπεραστεί δίχως μακροχρόνια ζημιά σε μια αξιόθαύμαστη χώρα!

Ο κ. Σταμάτης Κριμιζής είναι διαστημικός επιστήμων, ακαδημαϊκός.

★★★★

Φαίδων Παπαμιχαήλ
*Εκεί όπου έκανα
ό,τι ονειρεύτηκα*

Η Αμερική είναι εκεί όπου έκανα ό,τι ονειρεύτηκα ότι μπορώ να κάνω. Δεν νομίζω ότι θα μπορούσε να γίνει το ίδιο στην Ευρώπη, όχι με τον ίδιο τρόπο ή στον ίδιο βαθμό. Δεν συνέβη μόνο για εμένα... Όλοι όσοι γνωρίζω οι οποίοι ήρθαν στην αρχή ως μετανάστες καλλιτέχνες, πραγματοποίησαν το όνειρό τους. Για κάποιους έγινε γρήγορα, σε κάποιους άλλους πήρε καιρό, αρκετά χρόνια ή δεκαετίες, αλλά όλοι κάπως κάναμε τη φαντασία μας πραγματικότητα.

Ο κ. Φαίδων Παπαμιχαήλ είναι κινηματογραφιστής και σκηνοθέτης.

★★★★

Μίνως Μάτσας
*Μια απέραντη οδός
Mulholland*

Εξήσα στην Αμερική από το 2000 έως περίπου το 2015. Εφύγα για δύο χρόνια για να φοιτήσω στο Juilliard, στη Νέα Υόρκη, αλλά ως διά μαγείας στα δύο χρόνια προστέθηκαν ακόμη 13 στο Los

Νέα Υόρκη, απόγευμα της 14ης Αυγούστου 1945. Ο ναύτης Τζορτζ Μεντόνσα (1923 - 2019) χαρούμενος στο άκουσμα της είδησης ότι η Ιαπωνία συνθηκολόγησε και του τέλους του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου τρέχει στην Τάιμς Σκουέαρ. Ανάμεσα στους χιλιάδες Αμερικανούς που κάνουν το ίδιο, και η νοσοκόμα Γκρέτα Ζίμερ Φρίντμαν (1924-2016). Το αυθόρμητο φιλί τους έγινε πρωτοσέλιδο στο περιοδικό Life και έμεινε στην Ιστορία.

Αντζέλες λόγω της εργασίας μου ως συνθέτης κινηματογραφικής μουσικής. Εξησα από κοντά δραματικά γεγονότα που άλλαξαν την ιστορία της Αμερικής, την 11η Σεπτεμβρίου στο Μανχάταν, αλλά και την εκλογή του προέδρου Ομπάμα.

Η Αμερική είναι μια ήπειρος γεμάτη αντιφάσεις και δεν θα ξεχάσω ποτέ το road trip που έκανα από το East Coast στο West Coast. Για εμένα εκφράζεται με τον καλύτερο τρόπο μέσα από τις ταινίες του Ντέιβιντ Λιντς και ειδικά μέσα από το «Mulholland Drive». Θα παρομοίαζα την Αμερική σαν έναν άδειο χώρο ή μάλλον σαν ένα μεγάλο ξενοδοχείο όπου έρχεσαι με τις βαλίτσες σου. Αυτές οι βαλίτσες έχουν τα όνειρά σου, τις ικανότητές σου, τις φιλοδοξίες σου, την περιέργειά σου, και σου δίνεται η ελευθερία να ξεδιπλώσεις όλα αυτά, όπως θα ξεδιπλώνες τα ρούχα σου και θα τα τακτοποιούσες σε μια ντουλάπα ξενοδοχείου.

Οι αντιφάσεις της Αμερικής είναι τόσο μεγάλες όσο τα τοπία και οι άνθρωποι της. Οι καταστάσεις που βιώνει κανείς αγγίζουν συχνά τα όρια του σουρεαλισμού. Πίσω από τα ξεχασμένα dinner και τα motel με τα έρημα πάρκινγκ, που έχουν ξεμείνει για να θυμίζουν μίαν εποχή αθωότητας, ξετριπώνεται ταυτόχρονα μια σκοτεινή πλευρά, η εκμετάλλευση και η βία.

Θυμάμαι την πρώτη φορά που οδήγησα στην οδό Mulholland, ήρθαν αυτομάτως οι εικόνες της ταινίας που περιγράφει με αριστοτεχνικό τρόπο τη «φούσκα» του Λος Αντζέλες και τα ματαιωμένα όνειρα τόσων ψυχών.

Ο κ. Μίνως Μάτσας είναι συνθέτης.

★★★★

Κατερίνα Ευαγγελάτου
Όλοι οι ήρωες
του Τενεσί Ουίλιαμς

Ο Τενεσί Ουίλιαμς αποτελεί –μαζί με τον Γουόλφγκανγκ Ο' Νιλ και τον Αρ-

θουρ Μίλερ– μία από τις τρεις κορυφές του αμερικανικού θεάτρου. Τα έργα του βραβεύτηκαν, έγιναν θρυλικές ταινίες, ευτύχησαν να παρουσιαστούν αμέτρητες φορές από τους σημαντικότερους δημιουργούς παγκοσμίως, ενώ εξακολουθούν να αποτελούν μέρος του σύγχρονου ρεπερτορίου. Στίχοι του κατοικούν στη μνήμη μας, μαζί με κάποιους από τους χαρακτήρες του, οι οποίοι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της σύγχρονης αμερικανικής κουλτούρας και της συλλογικής θεατρικής μνήμης μας. Δεν υπάρχει άλλος συγγραφέας που να έχει αποδώσει με τόσο λεπτό και βαθύ τρόπο τη γοητεία και τις ματαιώσεις της Αμερικής. Η ευθραυστή Λόρα στον «Γυάλινο κόσμο», στο περιθώριο του κόσμου αυτού, ο Τζιμ Ο' Κόννορ, ο γόπς του σχολείου με το μεγάλο όνειρο, ο Τομ, ονειροπόλος και απολύτως κατατρεγμένος από την ενοχή, η διαλυμένη Μπλάνς που πάντοτε στηρίζεται στην «καλώςήνη των ξένων», ο Στάνλεϊ Κοβάλσκι, ο Πολωνός μετανάστης, όπως ζει στη μνήμη μας μέσα από τη θρυλική ερμηνεία του Μπράντο, και τόσο άλλοι. Ο Ουίλιαμς αποκαλύπτει κάθε πτυχή των τσακισμένων ονείρων, κάθε σύγκρουση κάτω από τις φτωχές στέγες. Δεν ενδιέφεται για την αναπαράσταση της ζωής επί σκηνής. Πιστεύει ότι το θέατρο είναι ποίηση και έτσι χρησιμοποιεί μη ρεαλιστικές τεχνικές για να σπάσει κάθε παράδοση ρεαλιστικού θεάτρου. Είναι ένας γίγαντας πολύ μπροστά από την εποχή του και μας παρουσίασε όψεις της Αμερικής με τρόπο ανεπανάλπητο.

Η κ. Κατερίνα Ευαγγελάτου είναι σκηνοθέτις.

★★★★

Θάνος Βερέμης
Σούπερμαν
και Γούλβερν

Οι υπερήρωες που κατασκευάζουν τα λαϊκά εικονογραφημένα περιοδικά στις ΗΠΑ, τα κόμικς, επι-

βεβαιώνουν την πεποίθηση των Αμερικανών ότι στη χώρα τους ευδοκίμουν άτομα με υπερφυσικές δυνάμεις και την ηθική κατάρτιση ώστε να μην καταχρώνται των δυνάμεων αυτών εις βάρος των φυσιολογικών συμπολιτών τους.

Ο πρώτος ήρωας του είδους υπήρξε ο Σούπερμαν, επισκέπτης από τον κατεστραμμένο πλανήτη του. Δημιουργήθηκε στο κατώφλι του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ως υπόδειγμα ανθρωπιάς και ευποιίας αφού μεγάλωσε στις ΗΠΑ. Σταδιακά τα πρότυπα αυτά χάνουν την ηθική τους λάμψη και πλησιάζουν σε συμπεριφορά άτομα της πραγματικής ζωής.

Ο γνωστός Γούλβερν της παραγωγής των μεταγενέστερων δεκαετιών αφήνεται στα άγια ένστικτά του όταν αντιμετωπίζει τους κακούς αντιπάλους του στο πεδίο του ανταγωνισμού. Αν ο Σούπερμαν υπήρξε αποτύπωμα του προέδρου Φραγκλίνου Ρούζβελτ, ο Γούλβερν μας θυμίζει τον σημερινό πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ. Είναι απρόβλεπτος, επιθετικός, ευμετάβολος και εξακολουθεί να είναι αυτόκλητος εκπρόσωπος των καλών στη μάχη εναντίον του κακού.

Ο κ. Θάνος Βερέμης είναι ομότιμος καθηγητής ΕΚΠΑ.

★★★★

Γιάννης Βαρελάς
«Πεταλούδες χρυσές
οι Αμερικανοί...»

Στην Αμερική πήγα πριν από περίπου 15 χρόνια. Δεν θυμάμαι αν πρωτοπήγα τα Χριστούγεννα ή λίγο πριν από τα Χριστούγεννα. Πάντως θυμάμαι ότι εκείνη τη χρονιά έκανε πολλή ζέση στην Καλιφόρνια και ότι ήταν για μένα λυτρωτικό να φύγω από τους κρύους και σκοτεινούς χειμώνες της Βιέννης. Καλοκαίρι. Αυτό ήταν για μένα η Αμερική, ένα συνεχές και ξέγνοιαστο καλοκαίρι.

“

Πίσω από τα ξεχασμένα dinner και τα motel με τα έρημα πάρκινγκ, που έχουν ξεμείνει για να θυμίζουν μίαν εποχή αθωότητας, ξετριπώνεται ταυτόχρονα μια σκοτεινή πλευρά, σχεδόν εφιαλτική.

Μίνως Μάτσας

Αν ο Superman υπήρξε αποτύπωμα του προέδρου Φραγκλίνου Ρούζβελτ, ο Wolverine μας θυμίζει τον σημερινό πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ.

Θάνος Βερέμης

Η Αμερική έμοιαζε στα μάτια μου με διαρκές φλας. Φρέσκια, γρήγορη, γενναιοδωρη, γεμάτη «να», συναντήσεις, τηλεφώνια, ευκαιρίες, ένα γκλίτερ τρενάκι λούνα παρκ που σε σπρώχνει μπροστά πριν προλάβεις να φοβηθείς.

Ευριπίδης Λασκαριδής

Το Λ.Α. ήταν τεράστιο και οδηγούσαμε συνέχεια. Ατελείωτες λεωφόροι χωρίς μέτρο και χωρίς ορατό τέλος, και ήταν κάπως έτσι όλα τα πράγματα εκεί. Τίποτα δεδομένο και όλα μια δυνατότητα. Μείναμε τελικά όλα τα χρόνια στο Σίλβερ Λέικ, εκτός από μια χρονιά που καθίσαμε στην Κόριαν Τάουν. Εκεί είχα και ένα γείτονα, τον Ζουλιέν, μεσοτοιχία. Κινέζος στην καταγωγή, αλλά μου έλεγε πως είχε η μάνα του κάποια σχέση με τη Γαλλία ή κάτι τέτοιο, τέλος πάντων, εξ ου και το όνομα.

Αυτός λοιπόν, γύρω στα 65, είχε κάνει μια ολόκληρη περιουσία μαζεύοντας τα πόδια και τα κεφάλια από τα κοτόπουλα και τα γουρούνια που πέταγαν τα εστιατόρια και τα πουλούσε στην Κίνα ως εδέσματα εκλεκτά. Μάζευε το εμπόρεμά του από τα εστιατόρια όλης της Αμερικής και ξεκινούσε σιγά σιγά να κατεβαίνει προς το Μεξικό και, όπως μου έλεγε, «έχει ο Θεός».

Κάθε απόγευμα σχεδόν, καθόμουν με τον Ζουλιέν στο ρουφ γκάρντεν του Ντούμπλεξ και πίναμε κρύο τσάι, καπνίζαμε και μου εξιστορούσε τις περιπέτειές του κι εγώ τις δικές μου.

Εχω πια να του μιλήσω χρόνια, μα τον θυμάμαι καμιά φορά που ψιθύριζε μόνος του ένα παλιό τραγουδάκι για την ελευθερία, που πήγαινε κάπως έτσι: «Νάνα να ναρανά νάνα... / Πεταλούδες χρυσές οι Αμερικανοί, λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει σήμερα το υπερούσιο μέταλλό σου...».

Ο κ. Γιάννης Βαρελάς είναι ζωγράφος.

★★★★

Ευριπίδης Λασκαριδής
Εκεί ήταν η αστραπή.
Εδώ η πέτρα

Η Αμερική, για μένα, έχει πάντα το πρόσωπο της Νέας Υόρκης. Εφτάσα εκεί το 1999, μετά το Θέατρο Τέχνης, και έφυγα το 2003 με την υποψία πως είχε έρθει η ώρα να σταματήσω να

είμαι καλός μαθητής και να δοκιμάσω αν μπορώ να γίνω καλλιτέχνης.

Στο Brooklyn Academy of Music, ως intern, βρέθηκα απρόσμενα κοντά σε μυθικά ονόματα, όπως η Πίνα Μπάους, ο Ρόμπερτ Ουίλσον, η Φιόνα Σο, η Ντέμπορα Γουόρνερ. Ενώθηα πως κοιτούσα από την κλειδαρότρυπα ένα αληθινό εργαστήριο τέχνης. Εκεί κατάλαβα πόσο χειρωνακτική είναι η δημιουργία: η τσαγκαρική της εμμονής, της επανάληψης, της αφισοβήτησης και της αγάπης.

Η Αμερική τότε έμοιαζε στα μάτια μου με διαρκές φλας. Φρέσκια, γρήγορη, γενναιοδωρη, γεμάτη «να», συναντήσεις, τηλεφώνια, ευκαιρίες, ένα γκλίτερ τρενάκι λούνα παρκ που σε σπρώχνει μπροστά πριν προλάβεις να φοβηθείς. Στα εικόσι μου, ήταν σαν αναβολικό.

Μετά το 2001, μετά τους Δίδυμους Πύργους, η ίδια πόλη σκλήρυνε. Η γιορτή έγινε έλεγχος και ασφυξία. Φεύγοντας για την Ευρώπη ένιωσα πως η Αμερική μου έδωσε ώθηση, αλλά η Ευρώπη είχε άγκυρες, Ιστορία και βάθος. Εκεί ήταν η αστραπή. Εδώ η πέτρα, η κουλτούρα, η μνήμη. Ναι, θα ξαναπήγαινα τότε. Μου έστριψε το μυαλό και, ίσως γι' αυτό, εκτίμησα περισσότερο τη δική μας μεριά του κόσμου.

Ο κ. Ευριπίδης Λασκαριδής είναι σκηνοθέτης.

★★★★

Ιόλη Καλαβρέζου
Υποστηρίζουν
τις πρωτοβουλίες

Στον χώρο του πανεπιστημίου και της έρευνας δεν διατάζουν να σε αναγνωρίσουν και να σε προωθήσουν. Σε ενθαρρύνουν στη σταδιοδρομία σου υποστηρίζοντας τις πρωτοβουλίες και τις αναζητήσεις σου στην έρευνα και γενικότερα στην καριέρα σου.

Η κ. Ιόλη Καλαβρέζου είναι Dumbarton Oaks καθηγήτρια Βυζαντινής Τέχνης στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ.

Αιζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

28.6 - 4.7.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Ένα τελευταίο για τον δρόμο»

Στο πλαίσιο των προβολών του Ομίλου Φίλων Κινηματογράφου παρουσιάζεται η ιταλική ταινία του Francesco Sossai «Ένα τελευταίο για τον δρόμο» [Le Città di Pianura], του 2025. Δυο μέθυσοι και άποροι φίλοι οδηγούν προς το αεροδρόμιο του Τρεβίζο για να παραλάβουν έναν παλιό τους φίλο. Στο δρόμο θα συναντήσουν ένα νεαρό φοιτητή αρχιτεκτονικής και το σύντομο ταξίδι τους θα επιμκυνθεί απρόβλεπτα. Δευτέρα 29 Ιουνίου, ώρα 8:30 μ.μ. Κινηματογράφος Πάνθεον, Διαγύρου 29 Λευκωσία.

ΕΚΘΕΣΗ

Summer Constellations | Καλοκαιρινοί αστερισμοί

Η έκθεση Summer Constellations / Καλοκαιρινοί αστερισμοί φέρνει μαζί δεκαεπτά Κύπριους και ξένους καλλιτέχνες, προσεγγίζοντας τη ζωγραφική όχι ως μια σταθερή κατηγορία ή απλώς ως παραγωγή εικόνας, αλλά ως ένα διευρυμένο πεδίο υλικών, χειρονομίας, μνήμης, ίχνους, επιφάνειες, εννοιολογικού χώρου, εικόνας και παρουσίες. Εξετάζει πώς οι σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές διευρύνουν τη ζωγραφική πέρα από τα συμβατικά της όρια. Τα έργα κινούνται ανάμεσα στην αφαίρεση και την παραστατικότητα, ανάμεσα στην οικειότητα της ζωγραφισμένης επιφάνειας και σε ευρύτερα ζητήματα πολιτισμικής μνήμης, ταυτότητας και ψυχικής εμπειρίας. Αντί να προτείνει μια ενιαία θέση, η έκθεση λειτουργεί όπως ο αστερισμός του Benjamin: ως μια διάταξη στην οποία το νόημα αναδύεται μέσα από την εγγύτητα, τη διαφορά και τη γόνιμη τριβή της συνάντησης. Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από υπερπληθώρα εικόνων και επιταχυνόμενη οπτική κατανάλωση, το Summer Constellations προτείνει τη ζωγραφική ως χώρο αντίστασης, έναν χώρο προσοχής, διάρκειας και ενσώματης εμπειρίας. Γκαλερί Art Seen, λεωφόρος Μακαρίου Γ' 66B, Λευκωσία. Διάρκεια έως 10 Ιουλίου. Πληροφορίες τηλέφωνο 22006624, www.art-seen.org

ΧΟΡΟΣ

Το σπίτι που γεννήθηκα κι ας το πατούν οι ξένοι

Το 29ο Πολιτιστικό Φεστιβάλ του Πανεπιστημίου Κύπρου παρουσιάζει τρεις χορευτικούς ομίλους και έξι μουσικούς από την Κύπρο οι οποίοι συναντούν το Εργαστήριο Παραδοσιακών Χορών του Ιερού Ναού Της Του Θεού Σοφίας σε μια παράσταση αφιερωμένη στην πλούσια μουσικοχορευτική παράδοση τεσσάρων περιοχών του ευρύτερου ελληνικού χώρου: της Κύπρου, του Πόντου, της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Ρωμυλίας. Κεντρικός άξονας της παράστασης είναι τα σπίτια που έμειναν πίσω. Σπίτια που εγκαταλείφθηκαν λόγω ιστορικών γεγονότων, ξεριζωμών και μετακινήσεων πληθυσμών, αλλά που οι μνήμες τους είναι ζωντανές μέσα από τις αφηγήσεις των ανθρώπων που ζούσαν σε αυτά. Παύλος Μιχαηλίδης: βιολί, Μιχάλης Κυπριανού: κλαρίνο, γκάντα, Τρύφωνας Καρασαββίδης: ποντιακή λύρα, Χαράλαμπος Παντελής: λαούτο, Παναγιώτης Στυλιανίδης: κρουστά, Κωνσταντίνος Ξενοφώντος: τραγούδι. Κυριακή 28 Ιουνίου, ώρα 8:30 μ.μ. Αρχαιολογικό Αξιοθέατρο, οδός Αξιοθέατρος, Παλιά Πόλη.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Μια αλλόκοτη εκσκαφή

Η ταινία είναι αφιερωμένη στις δύο Αντέλες: τη μητέρα της και την κόρη της. Η μητέρα, κομψή, φίνα, απροσποίητη, μια μεγάλη γυναίκα με ερμητική ψυχή και σώμα, στο τέλος σιγουμμουρμουρίζει ένα σκοπό στην παραλία και γιορτάζει τη ζωή λέγοντας δυνατά, στα αγγλικά: «Είμαι ακόμη εδώ». Με τον πατέρα της, διαπρεπή καθηγητή Ψυχιατρικής (πέθανε το 2016) παίρνουν πρωινό μαζί στον κήπο, εκείνος με επιβαρυνόμενη υγεία. Σύντομος διάλογος περί ψυχής που καταλήγει στη «διάγνωση»: «Στον εγκέφαλο είναι η ψυχή. Δεν υπάρχει ανεγκέφαλος ψυχή». Η μητέρα και ο πατέρας της Εύας Στεφανή είναι αναμφίβολα «Πρόγονοι» της. Δεν είναι όμως οι μόνοι. Το διάρκειας περίπου μιας ώρας ντοκιμαντέρ της, που παρουσιάστηκε πριν από λίγες ημέρες στην Πειραιώς 260 (στο Φεστιβάλ Αθηνών), είναι φτιαγμένο από «ρετάλια παλιών ταινιών της», όπως σχολιάζει η ίδια. Και είναι σαν να κάνει ζουμι στην άσφαλτο, περπατώντας με γρήγορο βήμα: «Μοιάζει στρωμένη με υπέροχα διαμαντάκια».

Καταγωγή της είναι οι άνθρωποι που γνώρισε στη ζωή της: πολλοί και διαφορετικοί μεταξύ τους. Ο Παπαβασιλείου, ο Σαββόπουλος, ο Παπαστάθης, ο Ε. Χ. Γονατάς, ο Θείος Νώντας που δεν ήταν ακριβώς θείος ήταν όμως οικογένεια, η ηθοποιός Ολγα Λαζαρίδου, η Δήμητρα, εργάτρια του σεξ και ιδιοκτήτρια πρώην θρυλικού μορντέλου, ένας ταξιδιτζής που παίζει μπαγλαμά, η Αντωνίτσα στον Σταθμό Λαρίσις, ο Φλωράκης ο ποιητής του σταθμού, η Καίτη η κομμώτρια, που κορεύει στον δρόμο τους άστεγους της οδού Αθηνών... Δεν στέκεται πολύ στον καθένα, περνάει από τον έναν στον άλλον, συνειρμικά, με σύντομες δικές της φράσεις, που και πού, φωτογραφία, ορισμένες φορές, από λήψεις κινητού, αφήνει τα πρόσωπα να την οδηγούν σε ένα ελλειπτικό ταξίδι ζωής. Μια «αλλόκοτη εκσκαφή». Διάθεση περιπατητική, κάποτε εξομολογητική, ανεπαίσθητα (αυτο)σαρκαστική, με ελικρινή αισθήματα για όλους όσους διασταυρώθηκαν μαζί τους. Είναι ένας παράδοξος και ανυπόκριτος τρόπος να σκηνοθετήσει και να αυτοσκηνοθετηθεί κανείς. Και κατορθώνει μέσα σε λίγο χρόνο να συνθέσει μια εικόνα εαυτού, μέσα από ανθρώπους της ζωής της. Τους συναντάει, ετεροπροσδιορίζεται και τους προσδιορίζει και η ίδια. Δεν τους υπαγορεύει τον τρόπο, τους παρακολουθεί: όλοι όμως της απευθύνονται.

Δεν μονολογούν. Μοιράζονται μαζί της μια στιγμή, μια σκέψη, μια προτίμηση (όπως η Δήμητρα τη συνταγή μωσχάρι με μελιτζάνες), ένα μουσικό, τη σιωπή τους. Η Εύα Στεφανή ψαχουλεύει, όπως στα συρτάρια του μπαμπά της, διαπιστώνοντας ότι καθένα μυρίζει διαφορετικά. Το ίδιο και οι άνθρωποι της. Έχουν, καθένας, διαφορετική «μυρωδιά».

Η ντοκιμαντερίστρια και βίντεο άρτιστ χρησιμοποιεί ανέκδοτο υλικό μιας 30ετίας με θαυμαστή οικονομία. Κλείνει το μάτι στον κόσμο (της) και στον θεατή. Η κουβέντα της με τον φωτογράφο Στέλιο Σκοπελίτη συνοψίζει, κατά κάποιο τρόπο, και τη δική της διαδρομή. Ο Σκοπελίτης σχολιάζει ότι με τη φωτογραφία πια «περιτυλίγουμε τα πράγματα, δεν τα σκάβουμε». Αναφέρει μια «μεγάλη», κατ'εκενόν, κουβέντα του Ηράκλειτου. «Εσκαφα τον εαυτό μου». «Εβρασα δηλαδή τον εαυτό μου μέσα στο ζουμί μου», εξηγεί. Έτσι και με τη φωτογραφία. «Δεν σκάβει πια ο άνθρωπος. Λιμάρει». Τι να το κάνω, πού να το βάλω; Αναρωτιέται. «Λάμπει εξωτερικά».

Η Εύα Στεφανή συμπορεύεται με τον Σκοπελίτη. Δεν «γυαλίζει» τα πρόσωπα. Επιτορφέει σε αυτά, σαν επισκέπτης, όπως στο πατρικό σπίτι της. Η ίδια κουρτίνα, από 7 ετών, ανεμίζει στο ανοιχτό παράθυρο. «Πρόγονοι» μου είναι τα όνειρα, λέει στην έναρξη. Η εκσκαφή συνεχίζεται.

ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ

«Τρωάδες» του Ευριπίδη σε σκηνοθεσία Carlota Ferrer

Με την ισπανική παραγωγή, Τρωάδες του Ευριπίδη σε σκηνοθεσία Carlota Ferrer, ανοίγει η 29η διοργάνωση του «Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος», το οποίο διοργανώνουν το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του υφυπουργείου Πολιτισμού και το Κυπριακό Κέντρο Διεθνούς Ινστιτούτου Θεάτρου. Η Ευριπίδεια τραγωδία, Τρωάδες, παραγωγή των Producciones Come y Calla και Διεθνούς Φεστιβάλ Κλασικού Θεάτρου της Μέρικα, θα παρουσιαστεί στις 3 και 4 Ιουλίου στο Αρχαίο Θέατρο Κουρίου, αποτελώντας την εναρκτήρια παραγωγή της φετινής διοργάνωσης. Η ισπανική παραγωγή μετασχηματίζει την τραγωδία

του Ευριπίδη σε μια σύγχρονη σκηνική εμπειρία, όπου ο λόγος συνυπάρχει με τη σωματικότητα, τη μουσική, την κίνηση και τις οπτικές συνθέσεις. Μέσα από ένα πυκνό πλέγμα συμβολισμών, προβολών και ηχητικών τοπίων, η παράσταση αναδεικνύει τη βία του πολέμου και τις συνέπειές του πάνω στα σώματα και τις ζωές των πτημένων, ιδίως των γυναικών, ως βασικών φορέων της μνήμης και του τραύματος. Παρασκευή, 3 Ιουλίου και Σάββατο 4 Ιουλίου, Αρχαίο Θέατρο Κουρίου. Προσέλευση στο θέατρο στις 8:00 μ.μ., έναρξη παραστάσεων στις 9:00 μ.μ. Πληροφορίες: 7000 2414, www.greekdramafest.com

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

A slight indisposition

Η έκθεση A slight indisposition, σε επιμέλεια της δρος Esra Plumer Bardak, εγκαθίσταται στις 26 Ιουνίου 2026 στο Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λευκωσίας, συνεργασία Ίδρυμα Πιερρίδη (NIMAC), φέρνει μαζί δεκαέξι ανερχόμενους και καταξιωμένους σύγχρονους καλλιτέχνες από όλη την Κύπρο και το εξωτερικό, και διερευνά την έννοια της μεταμόρφωσης ως πεδίο διαπραγμάτευσης ή συμφιλίωσης ανάμεσα στην ικανότητα συναίσθησης, στην ικανότητα σκέψης και στον χώρο. Ο τίτλος και το εννοιολογικό πλαίσιο της έκθεσης αντλούν έμπνευση από τη Μεταμόρφωση (1915) του Φραντς Κάφκα, έργο που συγκαταλέγεται ανάμεσα στα σημαντικότερα λογοτεχνικά κείμενα του εικοστού αιώνα.

Με τίτλο A slight indisposition, η έκθεση διερευνά τη μεταμόρφωση τόσο ως ανατροπή κάθε βεβαιότητας όσο και ως θεμελιώδη συνθήκη της ύπαρξης. Εγκαίνια 26 Ιουνίου, ώρα 7:00 μ.μ. Διάρκεια έκθεσης έως 26 Ιουλίου. NIMAC, Παλιάς Ηλεκτρικής 19, Λευκωσία. Πληροφορίες τηλέφωνο 22797400, www.nimac.org.cy

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο Κυπ. Κατσαρής στη ΣΟΚ

Ο Κυπριανός Κατσαρής συναντά τη Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου. Το πολιτιστικό πρόγραμμα της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2026 κλείνει με τον βιρτουόζο πιανίστα Κυπριανό Κατσαρή, έναν καλλιτέχνη με ξεχωριστή θέση στη διεθνή μουσική ζωή. Δίπλα του η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου, υπό τη διεύθυνση του καλλιτεχνικού διευθυντή της, διεθνώς αναγνωρισμένου αρχιμουσικού, Μύρωνα Μιχαηλίδη. Η πιανιστική τέχνη του Κυπριανού Κατσαρή αναγνωρίστηκε διεθνώς όχι μόνο για τη δεξιοτεχνική της λάμψη, αλλά και για την έντονα προσωπική της ταυτότητα. Παγκοσμίως φημισμένος για την αυθεντία του στην ερμηνεία του Franz Liszt, ο Κυπριανός Κατσαρής θα μαγέψει το

κοινό σε δύο εκθαμβωτικά έργα του Ούγγρου συνθέτη: τη Φαντασία πάνω σε μοτίβα από τη σκηνική μουσική Τα ερείπια των Αθηνών του Ludwig van Beethoven και την Ουγγρική Φαντασία για πιάνο και ορχήστρα. Τρίτη 30 Ιουνίου, ώρα 8:30 μ.μ. Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας. Πληροφορίες τηλέφωνο 22463144, www.cyso.org.cy

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Λευκωσία και το πολιτιστικό της αποτύπωμα

Το περασμένο Σαββατοκύριακο η Λευκωσία και όχι μόνο γέμισαν μουσική, λόγω του φεστιβάλ Make Music Cyprus, του μη κερδοσκοπικού οργανισμού που ιδρύθηκε το 2020 και εδρεύει στη Λευκωσία. Πραγματικά όποιος περπάτησε στην παλιά πόλη την Κυριακή από νωρίς το απόγευμα ως αργά το βράδυ δεν πρέπει να έφυγε με παράπονο. Κάθε γωνιά της παλιάς πόλης είχε γεμίσει με κάθε είδους μουσική. Σχήματα, μεγάλα και μικρά, ονόματα γνωστά και λιγότερο γνωστά έντυμα την πόλη με ήχους διαφορετικούς και πραγματικά ήταν τόσο όμορφο να περπατάς και να χαιρέσαι που κάτι τέτοιο γίνεται στην πόλη σου. Υποθέτω τονώθηκε και η αγορά, αλλά για μένα το σπουδαιότερο είναι ότι η πόλη άκουσε μουσική και είδε μουσικούς και μακάρι ο Δήμος Λευκωσίας να έχει καταλάβει πόσο σημαντικές είναι τέτοιες δραστηριότητες και να τις υποστηρίξει. Δυστυχώς, όμως, δεν είναι κάτι που συμβαίνει συχνά.

Νομίζω πως ο δήμαρχος Λευκωσίας Χαράλαμπος Προυντζός δείχνει πως τον ενδιαφέρει ζωηρά αυτό που λέγεται πολιτισμός και ότι μουσική, θέατρο, χορός και κάθε άλλη τέχνη, αφορούν οριζόντια

τους κατοίκους του Δήμου του. Ίσως λοιπόν οι πολιτιστικές υπηρεσίες του Δήμου να πρέπει να εκσυγχρονιστούν και να ευθυγραμμιστούν με τα δεδομένα του σήμερα. Να διαβάσουν την ανθρωπογεωγραφία της πόλης και των πρώην δήμων που συγχωνεύτηκαν με τον Δήμο Λευκωσίας. Εδώ και χρόνια σκέφτομαι γιατί ο Δήμος Λευκωσίας να μην έχει γιορτές αντάξιες της ιστορίας του; Γιατί να μην έχουν καθιερωθεί φεστιβάλ (κάποιου είδους) με το όνομά του... Γιατί όχι και να μην καθιερωθούν γιορτές πολιτισμού στην παλιά πόλη ή για να ξεφύγουν από τα τετριμμένα, τόσα πάρα πολλά έχει ο Δήμος Λευκωσίας, ως τα αξιοποιήσει.

Πάρτε για παράδειγμα τον Δήμο Χανίων στην Κρήτη. Φιλοξενεί και συνδιοργανώνει δύο διεθνή φεστιβάλ, ένα Βιβλίου και ένα Κινηματογράφου, τα οποία χαιρούν διεθνούς φήμης. Στον Δήμο Σπτείας, πάλι στην Κρήτη, διοργανώθηκε από τη Στέγη Βιστόντζος Κορνάρος για πρώτη φορά φέτος το πολυθεματικό Λογοτεχνικό Φεστιβάλ Σπτείας. Αλλά και πιο κοντά μας, η Λάρνακα διοργανώνει την πολύ επιτυχημένη Μπιενάλε Λάρνακας, μια διεθνής

εικαστική συνάντηση που κάθε χρόνο δυναμώνει. Δεν θα μπορούσε άραγε και η Λευκωσία να κάνει κάτι ώστε να αξιοποιήσει την κρατική θέση της στη χώρα; Εδώ έχουν την έδρα τους τα περισσότερα ιδιωτικά θέατρα, και φυσικά ο Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου, στη Λευκωσία βρίσκεται και η Συμφωνική Ορχήστρα, τα μεγάλα μουσεία στη Λευκωσία βρίσκονται, Βιβλιοθήκη δεν έχουμε. Στη Λευκωσία έχουμε – σύμφωνα με τις ταμπέλες πάντοτε – και Μουσείο Σύγχρονου Τέχνης, με παράρτημα μάλιστα, στην πρωτεύουσα επίσης έχουν την έδρα τους και μεγάλοι πολιτιστικοί οργανισμοί.

Αφού όλοι οι παραπάνω βρίσκονται στη Λευκωσία για ποιον λόγο η Λευκωσία να μην έχει καταφέρει να αφήσει τη δική της πολιτιστική σφραγίδα στη χώρα; Γιατί να έχει εξίτηλο αποτύπωμα; Ιδées κατά καιρούς υπήρξαν πολλές (και η αποτυχία της πρωτεύουσας σε ό,τι αφορά τη διεκδίκηση της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης λέει πολλά), αλλά καμία δεν τελεσεφόρησε και θεωρώ πως αξίζει στην πόλη αυτή να έχει ταυτότητα πολιτιστική και ισχυρή πολιτισμική παρουσία, ιδι-

ως σε καιρούς δύσκολους και επιφανειακούς όπως αυτούς που ζούμε. Φαντάζεστε για παράδειγμα να γέμιζε η πόλη μικρές θεατρικές σκηνές, και σε διάφορες γωνιές της οι κάτοικοι και οι επισκέπτες της να πετύχαιναν μικρά ή μεγαλύτερα θεατρικά δρώμενα;

ΥΓ. Πολύ ενδιαφέρουσα είναι και η δράση «Η Πόλη ως Σκηνή - Θεατρικές Διαδρομές στη Λευκωσία», που διοργανώνει το Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας για πρώτη φορά ως θερινό Σχολείο Θεάτρου. Μακάρι ο Δήμος Λευκωσίας να μπορούσε να αναλάβει το κόστος των 60 ευρώ που απαιτείται για τη συμμετοχή των παιδιών για μία εβδομάδα – το πρόγραμμα διαρκεί δύο εβδομάδες. Μακάρι ο Δήμος να είχε τη δυνατότητα να επικροτούσε το πρόγραμμα και έτσι να συμμετείχαν σε αυτά τα εργαστήρια και παιδιά των οποίων οι οικογένειες δυσκολεύονται να πληρώσουν 60 ευρώ για μία πολυτέλεια, όπως είναι τα θερινά σχολεία και πόσο μάλλον θεατρικό θερινό σχολείο. Θα ήταν ευχής έργον αν μπορούσε ο Δήμος Λευκωσίας και είχε την οικονομική δυνατότητα να επικροτούσε γενναία το Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας και την πολιτιστική του εταιρία και να έχει λαμπρότερο κοινωνικό πρόσωπο.

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Βράχος ή μπιρα;

Η επιστροφή από ένα (υπέροχο κατά τα άλλα) ταξίδι στην Ιρλανδία συνδυάστηκε και με μια αρνητική διαπίστωση: δωρεάν εκεί είναι μόνο η... βροχή. Αντιθέτως, χρειάζεται κανείς εισιτήριο 14 ευρώ για να επισκεφθεί τους περίφημους Βράχους του Μοξέρ, το φυσικό «τείχος» δηλαδή που υψώνεται στη δυτική ακτή της Ιρλανδίας, στο κατώφλι του Ατλαντικού Ωκεανού. Ξεκαθαρίζουμε πως μιλάμε απλώς για το φυσικό τοπίο: καμιά ανθρώπινη κατασκευή, κανένα μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς. Αντιστοίχως, εισιτήριο απαιτείται για να εισέλθεις στον καθεδρικό του Αγίου Πατρικίου στο Δουβλίνο - ενώ π.χ. σε κάποια... Παναγία των Παρισίων μπαινείς δωρεάν. Καλύτερα επενδύστε τα σε μπίρες.
ΑΙΜ. Χ.

Gracias, Manuel

«Και η Ελλάδα;». Ρωτάει τον εραστή της η Ιρένε, η πρωταγωνίστρια του νέου μυθιστορήματος του Μανουέλ Βίλας «Εμείς» (εκδ. Ικαρός). Σχεδόν ακούμε τον Χούλιο, επικερμηματία του τουρισμού, να αναστενάζει. «Εκεί η Μεσόγειος ξαναγίνεται γαλάζια», ψιθυρίζει τον πρώτο από τους πολλούς «ελληνικούς» αφορισμούς του. «Η Ελλάδα και τα νησιά της νομίζω πως είναι το πνευματικό απόθεμα της Μεσογείου, εκεί η θάλασσα είναι μια υπερβολική δόση ύπαρξης». Και λίγο μετά, η Ιρένε θα θυμηθεί: «Η Ελλάδα είναι μια χώρα όπου το νερό είναι πιο σημαντικό απ' τη στεριά και πιθανώς η μοναδική χώρα της Γης όπου συμβαίνει αυτό».
Δ. Ρ.

Ηχος και Φως

Ο ήχος ερχόταν από παλιά και καθώς συναντούσε το πνεύμα της σύγχρονης εποχής, γινόταν και αυτός λίγο πιο άμεσος και οξύς. Οι εικόνες -τα visuals, δηλαδή- είχαν δημιουργηθεί με τη βοήθεια αλγορίθμων, όμως αντλούσαν έμπνευση από μια περίοδο αθώας, ποπ αισιοδοξίας, η γοητεία της οποίας δεν έχει ξεθωιάσει. Κάπως έτσι, την περασμένη Δευτέρα, στο Ξέφωτο του ΚΠΙΣΝ, ο αειθαλής Ζαν-Μισέλ Ζαρ δεν προσέφερε στο κοινό του Release Athens και του SNF Nostos απλώς μια ηλεκτρονική οπτικοακουστική πανδαισία, αλλά επιβεβαίωσε και ότι η αλλοτινή πρωτοπορία, επειδή ήταν όντως τέτοια, δεν έχει σήμερα να φοβάται τίποτα.
Ν. Ζ.

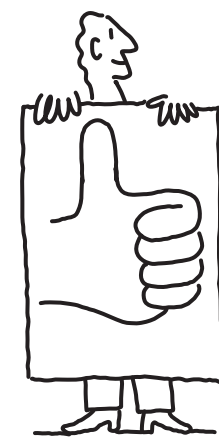
Γραφικά βασανιστήρια

Με το που φτάσει ο επισκέπτης στο λιμάνι της Αίγινας, πέρα από τα εστιατόρια με τους νοστιμότατους μεζέδες, τα καφέ και τα μπαρ που συναντάει κατά μήκος του, πέφτει πάνω σε μία εικόνα παράταιρη με το έτος που διανύουμε. Κοντά στην πιάτσα με τα ταξί, άμαξες με άλογα περιμένουν καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, υπό απαγορευτικές θερμοκρασίες, τους τουρίστες για να τους κάνουν βόλτα στο νησί του Αργοσαρωνικού. Είπαμε, νοσταλγούμε το παρελθόν, τα πανηγύρια και τα vintage ρούχα, τα ζώα όμως τι μας φταίνει;
Ε. Σ.

Τα επόμενα καρτοτηλέφωνα;

Θα ήθελα κάποιος να μου εξηγήσει γιατί χρειάζονται ειδικοί κώδοι ανακύκλωσης για περιπτώματα σκύλων. Θα ήθελα να ξέρω ποιος θα τους αδειάζει και ποιος θα τους συντηρεί. Γιατί φοβάμαι πως κινδυνεύουν να γίνουν οι επόμενοι τηλεφωνικοί θάλαμοι: διάσπαρτα σιδερένια κουφάρια, που θα αναρωτιόμαστε σε λίγα χρόνια γιατί υπάρχουν ακόμη. Κομποί, βέβαια, και αισθητικά άμεμπτοι, αλλά επειδή η υπόθεση της ανακύκλωσης στη χώρα μας είναι μηχανή παρασκευής σκανδάλων, μήπως να αναρωτηθούμε πόσο κόστισαν, ιδίως τώρα που η πόλη ζέχνει και οι κατασπίδες και οι αρουραίοι πατάρον ανενόχλητοι δίπλα από τα gastro-κουτούκια;
Ξ. Κ.

Το φωτεινό «Σημείο Κάλλας»

Με πολλούς τρόπους -ενίοτε υπερβολικά πολλούς και όχι πάντα απαραίτητους- επιστρέφει η Μαρία Κάλλας στην καθημερινότητά μας, η οποία διαθέτει ελάχιστους τέτοιους ποιότητας μύθους. Όμως η εγκατάσταση «Σημείο Κάλλας» είχε λόγο ύπαρξης και αισθητική αξία έτσι όπως κρυβόταν και αιφνιδώς εμφανιζόταν στους επισκέπτες του περιβάλλοντος χώρου στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου. Επαιξε ρόλο σίγουρα η επιμέλεια του Διονύση Φωτόπουλου, που ως βοηθός του Τσαρούχη υπήρξε μέλος της δημιουργικής ομάδας της οπερατικής «Μηδίας» του 1961. Η βιντεοεγκατάσταση στο σπιτάκι-κέλυφος του video artist Παντελή Μάκκα -γνώριμος στο Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου- και μερικά φευγαλέα βλέμματα της ντίβας με το υπέροχο μάυρο σιλάνερ φώτιζαν όσο χρειαζόταν την ανάβασή μας προς το αρχαίο θέατρο το προηγούμενο Σάββατο.
Μ. Β.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Η «Ημέρα Αποκάλυψης» του Τζον Ουίλιαμς

Ο κύριος Γκρι δηλώνει οπαδός του Στίβεν Σπίλμπεργκ από μικρό παιδί: τον αγαπά ως έναν από τους σπάνιους εκείνους σκηνοθέτες που ταυτόχρονα είναι και δεινοί αφηγητές.

Η νέα του ταινία, «Ημέρα Αποκάλυψης», είναι η πιο πολυσυζητημένη του φετινού καλοκαιριού. Αλλά αυτά δεν λένε και πολλά στον κύριο Γκρι, διότι συχνά είναι σκέτος θόρυβος. (Πάντως, για την Ιστορία, την είδε την ταινία και έχει θετική γνώμη, ειδικά για το δεύτερο μέρος της.)

Εκεί που στέκεται αυτή τη στιγμή είναι στη μουσική της ταινίας. Ως γνωστόν, ο Σπίλμπεργκ έχει ως μόνιμο συνεργάτη του τον σπουδαίο συνθέτη Τζον Ουίλιαμς, ο οποίος υπογράφει, φυσικά, τη μουσική

και στην «Ημέρα Αποκάλυψης».

Η ιστορία της σημασίας της επαφής της Γης με εξωγήινους πολιτισμούς απασχολεί τον Σπίλμπεργκ από παλιά. Ο κύριος Γκρι δεν ξεχνάει ότι επτά χρόνια είδε στο σινεμά τις «Στενές Επαφές Τρίτου Τύπου», ταινία που ασκεί ακόμα μεγάλη γοητεία, ιδίως στις σκηνές με τον Ρίτσαρντ Ντρέιφους να βρίσκεται νύχτα στις ερημιές και παράξενα φώτα να περνούν από πάνω του ή στις σκηνές με τον Λόφο του Διάβολου όπου θα γίνει η ιστορική συνάντηση Γης και εξωγήινων.

Ο κύριος Γκρι δεν ξέχασε ποτέ τη μουσική του Ουίλιαμς από εκείνη την ταινία: από τις ατονικές συμφωνικές συνθέσεις του έως το αριστουργηματικό θέμα των πέντε φθόγγων με τους

Η μουσική του Ουίλιαμς είναι για μία ακόμη φορά καθοριστική ως προς το αίσθημα που βγάζει η «Ημέρα Αποκάλυψης» του Στίβεν Σπίλμπεργκ.

οποίους επικοινωνούν οι επιστήμονες με το μεγάλο διαστημόπλοιο που κατέφτασε από το απώτερο Διάστημα.

Η μοναδική ταινία με «κακούς» εξωγήινους του Σπίλμπεργκ ήταν ο «Πόλεμος των Κόσμων» (έξοχη μεταφορά του κλασικού μυθιστορήματος του Ουέλς). Σε όλες τις άλλες, συμπεριλαμβανομένου και του πιο «παιδικού» «Ε.Τ.», οι εξωγήινοι δεν είναι μόνο τεχνολογικά πιο προηγμένοι αλλά και ηθικά, πολιτισμικά.

Κάτι ανάλογο μοιάζει να ισχύει και στην «Ημέρα Αποκάλυψης», η οποία είναι και ένα είδος επιστροφής στις «Στενές Επαφές» (θυμίζοντας αμυδρά και μια άλλη σχετική ταινία, που δεν είναι του Σπίλμπεργκ, την εκπληκτική «Επαφή»).

Η μουσική του Ουίλιαμς είναι για μία ακόμη φορά καθοριστική ως προς το αίσθημα που βγάζει η ταινία, ιδιαίτερα στις σκηνές που δεν έχουν δράση και κινηγητό, όχι με τόσο απόλυτο τρόπο όσο ήταν η αξεπέραστη μουσική υπόκρουση στα «Σαγόνια», αλλά λειτουργεί σαν ιδανικό υπόστρωμα κάτω από τις υπαρξιακού τύπου σκηνές στο δεύτερο μέρος, με το παιδικό δωμάτιο της Εμιλι Μπλαντ και την κοσμογονική αλλαγή που φέρνει η αποκάλυψη της «επαφής» για όλο τον πλανήτη.

Ο Ουίλιαμς έχει στο ενεργητικό του αλυσμόνητα επικά μουσικά θέματα. Στις πιο χαμηλόφωνες στιγμές του, όμως, είναι εξίσου, αν όχι περισσότερο, δραστησικός και συγκινητικός.

ΥΓ.: Μια απαραίτητη διευκρίνιση: Από την επόμενη Κυριακή, 5 Ιουλίου, οι μουσικές προτάσεις που κυριάρχησαν τα τελευταία λίγα χρόνια στη στήλη του κυρίου Γκρι θα μεταφερθούν στη στήλη της κριτικής μουσικής που κρατούσε επί σειρά δεκαετιών ο εξαιρετος μουσικοκριτικός Νίκος Δοντάς, ο οποίος και αποφάσισε να αποχωρήσει κλείνοντας έναν μεγάλο και σημαντικό κύκλο, τόσο για την εφημερίδα όσο και για τον ίδιο. Θα επανέλθουμε όμως επ' αυτού από την επόμενη Κυριακή. Όσο για τον κύριο Γκρι, παραμένει στις επάλξεις, καθώς έχει ακόμα πολλές ιστορίες να αφηγηθεί, με ή χωρίς μουσική, αληθινές ή επινοημένες (ή λίγο και από τα δύο αυτά μαζί).

«Στην έκθεση, η φύση δεν παρουσιάζεται ως ένα αθώο και πολιτικά αδιάφορο δεδομένο. Αντίθετα, αναδεικνύεται ως χώρος όπου εγγράφονται ιστορικές συγκρούσεις, πολιτικές διεκδικήσεις και ιδεολογικές κατασκευές» λέει η επιμελήτρια της Αρτεμης Ελευθεριάδου.

Η τέχνη ως χώρος όπου οι διαδικασίες του γίνεσθαι αποκτούν μορφή

Η Άρτεμης Ελευθεριάδου μιλάει στην «Κ» για την έκθεση «Άλυτη Φύση: Φάρμακο και Φαρμάκι» στο Γερεβάν της Αρμενίας

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Στο πλαίσιο του Πολιτιστικού Προγράμματος της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2026, παρουσιάζεται στην Αρμενία η ομαδική έκθεση «Nature Unbound: Between Remedy and Poison» (Άλυτη Φύση: Φάρμακο και Φαρμάκι), φέρνοντας σε διάλογο σύγχρονους καλλιτέχνες από την Κύπρο και την Αρμενία. Η «Κ» μίλησε με την Άρτεμη Ελευθεριάδου, αναπληρώτρια καθηγήτρια (Ιστορία της Τέχνης και Οπτική Επικοινωνία) στο Τμήμα Τεχνών και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Frederick, η οποία έχει και την επιμέλεια της έκθεσης. Η επιμελήτρια μάς λέει πως η φύση λειτουργεί ως ένα γόνιμο κοινό έδαφος πάνω στο οποίο μπορούσαν να συναντηθούν οι διαφορετικές εμπειρίες και προσεγγίσεις των καλλιτεχνών. Αναφέρει επίσης πως τα έργα της έκθεσης δεν προσεγγίζουν τη φύση ως ένα δεδομένο ή ουδέτερο υπόβαθρο, αλλά ως έναν δυναμικό χώρο όπου διαφορετικές και συχνά αντιφατικές δυνάμεις βρίσκονται σε συνεχή διαπραγμάτευση.

—Ποιο ήταν το έναυσμα γι' αυτή την έκθεση;

—Το έναυσμα για την έκθεση υπήρξε η προκήρυξη από το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του υπουργείου Πολιτισμού του προγράμματος «Εκδηλώσεις σε Πρεσβείες της Κυπριακής Δημοκρατίας στο εξωτερικό στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ 2026», το οποίο εντάσσεται στο Πολιτιστικό Πρόγραμμα της Κυπριακής Προεδρίας και αποσκοπεί στην ανάδειξη σύγχρονων πτυχών του κυπριακού πολιτισμού και στην ενίσχυση του διαπολιτισμικού διαλόγου μέσα από την τέχνη και τον πολιτισμό. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η έκθεση σχεδιάστηκε ως πλατφόρμα συνάντησης και ανταλλαγής μεταξύ Κύπριων και Αρμένιων καλλιτεχνών, επιμελητών, επαγγελματιών του

«Τα έργα της έκθεσης δεν προσεγγίζουν τη φύση ως ένα δεδομένο ή ουδέτερο υπόβαθρο, αλλά ως έναν δυναμικό χώρο όπου διαφορετικές και συχνά αντιφατικές δυνάμεις βρίσκονται σε συνεχή διαπραγμάτευση».

πολιτισμού και κοινού, με στόχο όχι μόνο τη διερεύνηση κοινών προβληματισμών γύρω από τη μνήμη, την ταυτότητα, το περιβάλλον και τη σύγχρονη ανθρωπινή εμπειρία, αλλά και την ανάπτυξη ουσιαστικών συνεργασιών και διαλόγων, τη δημιουργία νέων γεφυρών επικοινωνίας μεταξύ των καλλιτεχνικών κοινοτήτων των δύο χωρών και την ευρύτερη ανάδειξη της σύγχρονης καλλιτεχνικής παραγωγής της Κύπρου και της Αρμενίας.

—Γιατί επιλέξατε την ευρεία θεματική της φύσης;

—Η φύση επιλέχθηκε ως το κεντρικό σημείο αναφοράς της έκθεσης, καθώς αποτελεί ταυτόχρονα χώρο και μεταφορά μέσα από την οποία απορροφώνται και αναδιαμορφώνονται η ιστορία, η μνήμη, ο πολιτισμός καθώς και τα συλλογικά και ατομικά φαντασιακά. Στοιχεία και φαινόμενα του φυσικού κόσμου λειτουργούν ως μια γλώσσα που επιτρέπει την προσέγγιση ζητημάτων οικολογίας, πολιτικής, ταυτότητας και ανθρωπίνης ύπαρξης, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε τον τόπο και τη σχέση μας με αυτόν. Για τον λόγο αυτό, η φύση λειτουργεί ως ένα γόνιμο κοινό έδαφος πάνω στο οποίο

στοιχεία και φαινόμενα του φυσικού κόσμου λειτουργούν ως μια γλώσσα που επιτρέπει την προσέγγιση ζητημάτων οικολογίας, πολιτικής, ταυτότητας και ανθρωπίνης ύπαρξης, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε τον τόπο και τη σχέση μας με αυτόν.

μπορούσαν να συναντηθούν οι διαφορετικές εμπειρίες και προσεγγίσεις των καλλιτεχνών.

—Αυτή η δικτύωση της φύσης, φάρμακο και φαρμάκι, πώς παρουσιάζεται στην έκθεση;

—Η έκθεση, «Nature Unbound: Between Remedy and Poison» (Άλυτη Φύση: Φάρμακο και Φαρμάκι), αντλεί τον τίτλο της από την αρχαία ελληνική έννοια της λέξης «φάρμακον», την οποία εξετάζει ο Ζακ Ντερνιτά στο κείμενό του «Πλάτωνος Φαρμακεία» (Plato's Pharmacy). Το φάρμακον, το οποίο δλώνει ταυτόχρονα το φάρμακο και το φαρμάκι, λειτουργεί ως ο φιλοσοφικός άξονας της έκθεσης. Όπως αναδεικνύει ο Ντερνιτά, ο όρος αντιστέκεται σε σταθερές και μονοσήμαντες ερμηνείες, σημαίνοντας συγχρόνως τη θεραπεία και το δηλητήριο, την ίαση και τη μόλυνση. Αντί να επιλυεί αυτή την αντίφαση, το φάρμακον τη διατηρεί ενεργή, υποδεικνύοντας ότι αυτό που εμφανίζεται ως ωφέλιμο μπορεί να εμπεριέχει τη δυνατότητα της βλάβης και, αντιστρόφως, ότι αυτό που θεωρείται επιβλαβές μπορεί να λειτουργήσει θεραπευτικά.

Ακριβώς αυτή η αμφισβησία βρίσκεται στον πυρήνα της έκθεσης και του τρόπου με τον οποίο προσεγγίζει τη φύση, το τοπίο και τον

τόπο ως συνθήκες μέσα στις οποίες συνυπάρχουν η θεραπεία και η βία, το καταφύγιο και η απειλή, η μνήμη και η διαγραφή. Τα έργα της έκθεσης δεν προσεγγίζουν τη φύση ως ένα δεδομένο ή ουδέτερο υπόβαθρο, αλλά ως έναν δυναμικό χώρο όπου διαφορετικές και συχνά αντιφατικές δυνάμεις βρίσκονται σε συνεχή διαπραγμάτευση. Υπό αυτό το πρίσμα, η φύση δεν γίνεται αντιληπτή μέσα από απόλυτες κατηγορίες ή δυαδικά σχήματα σκέψης, αλλά ως ένα πεδίο μετασχηματισμού, συνυπαρξης και αλληλεπίδρασης πολλαπλών πραγματικότητων.

—Πώς προσδιορίζεται η φύση και το περιβάλλον εν γένει— ως πολιτική έννοια, μέσα από τα έργα που υπάρχουν στην έκθεση;

—Η έκθεση προσεγγίζει τη φύση ως ένα πεδίο που διαμορφώνεται διαρκώς μέσα από πολιτικές αποφάσεις, πολιτισμικές αφηγήσεις, περιβαλλοντικές διαδικασίες και σχέσεις εξουσίας. Η σύγχρονη πολιτική οικολογία έχει αναδείξει ότι ζητήματα όπως η διαχείριση των φυσικών πόρων, η προστασία του περιβάλλοντος και η κλιματική δικαιοσύνη δεν είναι ουδέτερα, αλλά συνδέονται άμεσα με ευρύτερα ζητήματα ταυτότητας, κληρονομιάς και ανάπτυξης.

Στην έκθεση, η φύση δεν πα-

ρουσιάζεται ως ένα αθώο και πολιτικά αδιάφορο δεδομένο. Αντίθετα, αναδεικνύεται ως χώρος όπου εγγράφονται ιστορικές συγκρούσεις, πολιτικές διεκδικήσεις και ιδεολογικές κατασκευές. Η αποικιοκρατία, για παράδειγμα, δεν επέβαλε μόνο πολιτικά και οικονομικά συστήματα, αλλά και συγκεκριμένα πρότυπα πολιτισμού, προόδου και αισθητικής, μετασχηματίζοντας τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε το τοπίο, τη φύση και τη σχέση μας με αυτά. Παράλληλα, ζητήματα όπως η εξάντληση φυσικών πόρων, η εκμετάλλευση της γης, οι περιβαλλοντικές συνέπειες του πολέμου και οι μεταβολές των οικοσυστημάτων αποκαλύπτουν ότι το περιβάλλον αποτελεί πεδίο πολιτικής διαπραγμάτευσης και αντιπαράθεσης.

—Σε ποιο συμβολικό επίπεδο πώς λειτουργεί;

—Ταυτόχρονα, η φύση λειτουργεί συχνά ως συμβολική γλώσσα μέσα από την οποία συγκροτούνται εθνικές αφηγήσεις και αντιλήψεις περί τόπου, καταγωγής και συλλογικής ταυτότητας. Το τοπίο δεν είναι ποτέ ουδέτερο, φέρει πολιτισμικές προβόλες, ιστορικές μνήμες και ιδεολογικές επιθυμίες. Ορισμένα έργα της έκθεσης εξετάζουν ακριβώς τον τρόπο με τον οποίο έννοιες όπως η τοπικότητα, η κυπριακότητα και η αίσθηση του ανήκειν διαμορφώνονται, επαναπροσδιορίζονται ή ακόμη και αμφισβητούνται μέσα από την αναπαράσταση της φύσης και του τόπου.

Αρκετά έργα της έκθεσης εξετάζουν αυτές τις συνθήκες: τη φύση ως φορέα ιστορικής μνήμης, ως τόπο όπου αποτυπώνονται οι συνέπειες της βίας και της εκμετάλλευσης, αλλά και ως χώρο αντίστασης, επιβίωσης και καταφυγίου. Υπό αυτό το πρίσμα, η φύση δεν λειτουργεί ως παθητικό φόντο της ανθρωπίνης δραστηριότητας αλλά ως ενεργός παράγοντας μέσα από τον οποίο μπορούμε να κατανοήσουμε ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές πραγματικότητες.

Συμμετέχουν οι καλλιτέχνες:

Αρμέν Χακομπιάν, Κάρλα Αμπράντες, Ελίνα Ιωάννου, Κλίτσα Αντωνίου, Λευτέρης Τάπας, Λήτω Κάττου, Μανβέλ Ματεβοσιάν, Μαρία Τριλλίδου, Μαρίνα Κασσιανίδου, Μελίτα Κούτα, Παναγιώτης Δουκανάρης και Στέλιος Καλλινίκου.

Επιμέλεια / Συγγραφή: Άρτεμης Ελευθεριάδου.

Διεύθυνση παραγωγής: Γιώργος Λάζουλου, ο οποίος είχε ουσιώδη ρόλο στον συντονισμό και την υλοποίηση του έργου.

Σχεδιασμός: artemiseleftheridioustudios.
Χορηγός: Υφυπουργείο Πολιτισμού Κυπριακής Δημοκρατίας.

Πληροφορίες

«Άλυτη Φύση: Φάρμακο και Φαρμάκι», Ομαδική Έκθεση Σύγχρονου Πολιτισμού της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2026 και υποστηρίζεται από την Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Γερεβάν. Η συμβολή του πρόεδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Αρμενία, κ. Μιχάλη Μαύρου υπήρξε καθοριστική για την υλοποίηση της διοργάνωσης. Περισσότερα για την έκθεση στον σύνδεσμο του ψηφιακού καταλόγου της έκθεσης: <https://heyzine.com/flip-book/90ef2da24c.html>

Η σύγχρονη τέχνη λειτουργεί ως μια κοινή γλώσσα

—Η αναζήτηση της ταυτότητας, της ανθρωπίνης υπόστασης και της αέναης μεταβλητότητας της φύσης πώς επηρεάζει την ταυτότητά μας και πώς αυτή μετασχηματίζεται σε τέχνη;

—Ένα από τα κεντρικά νήματα της έκθεσης είναι η αντίληψη ότι οι διαδικασίες που παρατηρούμε στη φύση—η ανάπτυξη, η διάβρωση, η συσσώρευση, η αποσύνθεση, η προσαρμογή και ο μετασχηματισμός—βρίσκουν αναλογίες στις διαδικασίες μέσα από τις οποίες συγκροτείται η ταυτότητα. Η ταυτότητα δεν παρουσιάζεται ως κάτι σταθερό ή προκαθορισμένο, αλλά ως μια ανοικτή και διαρκώς μεταβαλλόμενη συνθήκη. Κάποια έργα της έκθεσης μεταφέ-

ρουν αυτή τη λογική και στο ίδιο το καλλιτεχνικό μέσο. Η επανάληψη, η διάρκεια, η χειρωνακτική εργασία, η μεταμόρφωση των υλικών και η έμφαση στη διαδικασία καθίστανται ουσιαστικά στοιχεία της καλλιτεχνικής πράξης. Με τον τρόπο αυτό, τα έργα συνομιλούν με καλλιτεχνικές και θεωρητικές προσεγγίσεις που, ιδιαίτερα από τη δεκαετία του 1960 και έπειτα, έστρεψαν το ενδιαφέρον από το ολοκληρωμένο αντικείμενο προς την υλικότητα, τη διαδικασία και τις συνθήκες της δημιουργίας. Η τέχνη δεν λειτουργεί απλώς ως αναπαράσταση του ορατού κόσμου, αλλά ως χώρος όπου οι διαδικασίες του γίνεσθαι αποκτούν μορφή και καθίστανται ορατές.

«Η τέχνη δεν λειτουργεί απλώς ως αναπαράσταση του ορατού κόσμου, αλλά ως χώρος όπου οι διαδικασίες του γίνεσθαι αποκτούν μορφή και καθίστανται ορατές».

—Στην έκθεση συμμετέχουν και Αρμένιοι καλλιτέχνες. Πώς λειτουργεί εικαστικά αλλά και επιμελητικά αυτή η συνύπαρξη;

—Η συνύπαρξη Κυπρίων και Αρμενίων καλλιτεχνών υπήρξε οργανικό στοιχείο της έκθεσης. Παρότι οι καλλιτέχνες προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικά περιβάλλοντα, αναδειχθηκαν κοινές ανησυχίες γύρω από την ιστορική εμπειρία, την οικολογία, τη σχέση με τον τόπο και τις διαδικασίες μετασχηματισμού. Σε επιμελητικό επίπεδο, στόχος δεν ήταν να παρουσιαστούν δύο διακριτές εθνικές αφηγήσεις, αλλά να δημιουργηθεί ένα πεδίο διαλόγου όπου διαφορετικές εμπειρίες και προσεγγίσεις θα

μπορούσαν να συνυπάρξουν και να συνομιλήσουν. Παρά τις διαφορετικές αφετηρίες τους, διαπιστώθηκε ότι πολλά από τα ζητήματα που απασχολούν τους δημιουργούς στις δύο χώρες είναι κοινά και ιδιαίτερα επίκαιρα: η μνήμη, η μετακίνηση πληθυσμών, οι γεωπολιτικές εντάσεις, η διαπραγμάτευση της ταυτότητας, οι έννοιες της πατρίδας και του ανήκειν, καθώς και οι συνέπειες ιστορικών τραυματικών που εξακολουθούν να επηρεάζουν το παρόν. Σε μια περίοδο πολέμων, μετακινήσεων πληθυσμών και ευρύτερης γεωπολιτικής αστάθειας, η σύγχρονη τέχνη λειτουργεί ως μια κοινή γλώσσα μέσα από την οποία κατέστη δυνατό να αναγνωριστούν

τόσο οι ιδιαιτερότητες όσο και οι συγκλίσεις των δύο πολιτισμικών πλαισίων. Παράλληλα, η συνεργασία με τους Αρμένιους καλλιτέχνες, το Armenian Center for Contemporary Experimental Art (NPAK), καθώς και με όλους τους συντελεστές του έργου, υπήρξε εξαιρετικά γόνιμη, προσφέροντας την ευκαιρία για ουσιαστικότερη γνωριμία με τη σύγχρονη εικαστική σκηνή της Αρμενίας και για ανταλλαγή ιδεών όχι μόνο με καλλιτέχνες, αλλά και με επιμελητές, θεωρητικούς και επαγγελματίες του πολιτισμού. Η εμπειρία αυτή επιβεβαίωσε τη σημασία τέτοιων πρωτοβουλιών ως χώρων ουσιαστικής ανταλλαγής γνώσης, εμπειρίας και πολιτισμικού διαλόγου.

Το γκρέμισμα του ανθρωποκεντρισμού

Του ΝΙΚΗΤΑ ΣΙΝΙΟΣΟΓΛΟΥ

Σ' ένα θερινό είδα την καλή ταινία «Ο Ξένος», βασισμένη στο βιβλίο του Αλμπέρ Καμύ. Επιφωνήματα αποτροπασμού ακούστηκαν στη σκηνή που ο ηλικιωμένος γείτονας του Μερσό – ένας χήρος μοναχιστής – κακοποιεί τον σκύλο του. Το κοινό παρέμεινε ψύχραμο στη διαβόητη σκηνή που ο Μερσό δολοφονεί τον Άραβα, όπως και σ' εκείνη που ο έτερος γείτονας χτυπάει μια γυναίκα πίσω από κλειστές πόρτες. Αυτονόητη η καταδίκη της βίας μεταξύ των ανθρώπων («από όπου και αν προέρχεται»), ώστε εννοείται κι όταν σιωπάς! Ενώ ο αναβαπτισμός του ζώου σε πρόσωπο, το οποίο δικαιούται να σε κοιτά στα ίσα, να μην υποφέρει άλλο, ορίστε εξέλιξη σε χρόνο ζωντανό, που γι' αυτό ενεργοποιεί αυθόρμητα αντανακλαστικά. Τέτοιες αλλαγές σου μετατοπίζουν την οπτική γωνία, προσλαμβάνεις αλλιώς στιγμές της καθημερινότητας, ακόμη και τα έργα του παρελθόντος που τάχα γνώριζες: άραγε, αναρωτήθηκα φευγαλέα, ξένος ήταν ο Μερσό ή ξένος στ' αλήθεια ήταν εκείνος ο σκύλος;

Παρακολουθούμε το γκρέμισμα του ανθρωποκεντρισμού: της άλλοτε πανίσχυρης θεωρίας πως ο άνθρωπος είναι πλάσμα ανώτερο, επειδή διερευνά μυστήρια θεολογικά, ή τα μυστήρια της εργασίας, ή επειδή γράφει και σώφρονει επιστημονική γνώση. Ο Ντεκάρτ είδε το ζώο ως λίγο-πολύ έμβια μηχανή. Ο Μαρξ θεωρούσε πως η εργασία είναι αποκλειστικά ανθρώπινη υπόθεση... Σήμερα αναγνωρίζουμε ότι το ζώο νιώθει και, επιπλέον, μοχθεί: ότι επικοινωνεί, συντροφεύει τον άνθρωπο, αλλά και του αντιστέ-

κεται όταν αυτός το υποβιβάζει σε θέαμα, εργαλείο ή αντικείμενο. Στην ιστορία των ιδεών, λίγες μεταβολές κοσμοαντίληψης είναι τόσο ριζικές, όσο τούτη, εδώ και τώρα, που αφορά τη σχέση μας με το ζώο και τις φιλοσοφικές-πολιτισμικές διαστάσεις της ζωοσύνης. Τα νερά είναι ακατογράφητα και συναρπαστικά, όπως μαρτυρεί πλήθος εκδόσεων – κάποιες, δε, εξαιρετικές.

Ο συλλογικός τόμος «The Animal and the Architect» κυκλοφόρησε πρόσφατα σε επιμέλεια Κώστα Τσιαμπάου από το MIT Press. Το βιβλίο υιοθετεί τη μορφή λεξικού. Κάθε άρθρο συγκροτείται ως λήμμα αφιερωμένο σ' ένα πλάσμα («σκύλος», «λιοντάρι», «κινέζικος δράκος», «ζέβρα», «γουρούνι», «μυνοκέρας», «μέδουσα», «κελώνα»...) που σχετίζεται με το έργο σημαντικών αρχιτεκτόνων του εικοστού αιώνα, είτε συμβολικά είτε εμπνέοντας σχήματα και μορφές (βιομορφισμός), συνδέσεις και ασυνέχειες χωρικές, πνευματικές, συνειρμικές. Το βιβλίο παραπέμπει στα ζωολογία του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης, ανακατεύοντας και κάποια φανταστικά όντα ανάμεσα στα πραγματικά. Καταθέτει ένα στιβαρό επιχειρήμα: τα ζώα επηρέασαν ποικιλοτρόπως την απόπειρα του ανθρώπου να οργανώσει τον περιβάλλοντα χώρο, ώστε μόνο συγκυριακά δεν είναι η παρουσία τους σ' ένα σύμπαν νοσηραρχικού –φαινομενικά– αρχιτεκτονικού λόγου. Διαβάζοντας τις παρατηρήσεις των συγγραφέων για τον γεωσκώληκα που μετασχηματίζει τη γη ανατρέποντας τη σχέση του πάνω με το κάτω και του μέσα με το έξω για τους γαϊδουρόδρομους που υποβάλλουν έναν

ΚΟΣΤΑΣ ΤΣΙΑΜΠΑΟΣ (επιμ.)
The Architect and the Animal
εκδ. MIT Press, 2025
σελ. 160

ΠΑΡΙΣ ΠΕΤΡΙΑΔΗΣ
Αυτόπτες μάρτυρες
εκδ. Αγρα, 2025, σελ. 102

μη γραμμικό τρόπο να διαχειρίζεται κανείς φορτία και να χαράσσει μονοπάτια (που δεν διέλαθε την προσοχή του Λε Κορμπυζιέ) για τη μικροσκοπική δομή του πλαγκτόν, η οποία ενέπνευσε τον Φράι Οτο να αναζητήσει μια αρχιτεκτονική για έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο Κονσταντίν Μελνίκωφ, ο οποίος προτιμούσε να βλέπει τις μηχανές σαν έμβια όντα παρά τα ζώα σαν μηχανές (εν αντιθέσει με τους Σοβιετικούς κονστρουκτιβιστές), ανακαλύπτει ένα υπόγειο δίκτυο συνεργείας μεταξύ σχεδιασμού και ζωοσύνης, το οποίο βρισκόταν πάντα εκεί – και μόλις τώρα μοιάζουμε έτοιμοι να μελετήσουμε.

Η πιο αγνοημένη όψη της υπόθεσης αφορά τα έργα και της ημέρας των ζώων στον νου και στο ασυνείδητο, επηρεάζοντας σχέδια επί χάρτου και δημιουργικές ελπίδες. Τέτοια είναι η περίπτωση του οραματιστή αρχιτέκτονα Γιόνα Φρίντμαν, ο οποίος (έχοντας νέος παρακολουθήσει διαλέξεις του Χάινριχ Γκέρντλινγκ και του μελετητή της μυθολογίας Καρλ Κερένυι) προχώρησε σε μια απίθανη ερμηνεία του μονόκερου... Πανέμορφο τυποτεχνικά και πρωτότυπο, το βιβλίο που επιμελήθηκε ο Τσιαμπάος είναι υποψήφιο για το βραβείο Colvin Prize της Εταιρείας Ιστορικών Αρχιτεκτονικής της Βρετανίας.

Την παρόδη ζώνη μεταξύ κατασκευής και ζωοσύνης ικνυλάτει και το φωτογραφικό δοκίμιο «Αυτόπτες μάρτυρες» από τον Πάρι Πετριάδη. Η φωτογραφική μηχανή –εφεύρεση εμβληματική του νεωτερικού πολιτισμού– καταγράφει την αναπάντεχη παρουσία ζώων σε δημόσιους χώρους ανθρωπο-

γενείς μεν, δίχως ανθρώπους δε.

Τραβηγμένες στη Θεσσαλονίκη, αλλά και στη Βηρυτό, στη Βηθλεέμ, στην Ιερουσαλήμ ή στο Κάιρο, κάποτε εν μέσω οδού, άλλοτε σ' ένα διάδρομο νοσοκομείου, σε μια προβολή ή σ' ένα πάρκινγκ, οι φωτογραφίες του Πετριάδη αναδεικνύουν τόπους μεταίχματους. Το ζώο εισέρχεται εξαιφνης (ως μη ώφειλε;) στον αστικό και περιαστικό ιστό ή εμμένει σε μια ανιγματοειδή στάση αναμονής. Τότε καθίσταται αυτόπτης μάρτυς: αλλά και καθρέφτης.

Διότι, παρών στις φωτογραφίες είναι αυτός που μονίμως απουσιάζει: ο άνθρωπος, «το ζώο που απέτυχε να παραμείνει ζώο» (Πέτερ Σλοτερντάικ). Τι του 'χει συμβεί στο μεταξύ, πόσο ξεμάκρυνε από ένα λόγο κοινό και αρχέγονο;

Γράφοντας, φωτογραφίζοντας, σχεδιάζοντας, επεκτείνεις το παιχνίδι των ζώων, κάποτε μάλιστα αφουγκράζεσαι την ικανοποίηση μιας καθαρής ύπαρξης, ένα παρόν δίχως φύρα.

Τότε, ξένα και μαζί οικεία, τα ζώα στις φωτογραφίες του Πετριάδη αποκτούν ανεπίγνωστα μια πολιτική σημασία. Το ζώο είναι ο αυτόπτης μάρτυς, ο οποίος δείχνει το στοιχειώδες που λησμονήθηκε στην πορεία.

Μπρος σε αυτήν τη μαρτυρία, οι πινακίδες της οδοσήμανσης ή –σε μια άλλη φωτογραφία– το φωτεινό εμπορικό σήμα ενός βενζινοδίκου κάπου στο βάθος, φανερώνονται ως κατάλοιπα μιας γλώσσας κίβδηλης και ανούσιας.

Ο κ. Νικήτας Σινιόσογλου είναι συγγραφέας. Πιο πρόσφατο βιβλίο του: «Απομονωτήριο Λοιμοτόπων Ζώων» (Κίβλη, 2024).

Το λάθος του Μαρξ

Ο Μαρξ θεωρούσε πως η εργασία είναι αποκλειστικά ανθρώπινη υπόθεση. Σήμερα αναγνωρίζουμε ότι το ζώο νιώθει και, επιπλέον, μοχθεί: ότι συντροφεύει τον άνθρωπο, αλλά και του αντιστέκεται όταν το υποβιβάζει.

Θέατρο Ριάλτο

8

ΤΕΤ 21:00 (120')
Μάρθα Φριντζήλα,
The Kubara Project + Kalogeraki Bros
21st Cyprus Rialto World Music Festival

Το Kubara Project, αφού δοκιμάστηκε για πάνω από είκοσι χρόνια σε συναυλίες και περιοδείες στην Ελλάδα και το εξωτερικό, έρχεται στο Cyprus Rialto World Music Festival με έναν ολοκαίνουργιο δίσκο στα χέρια, μαζί με τα αγαπημένα Καλογεράκια. Παρουσιάζεται στο κοινό με τον αυθορμητισμό και τη ζεστασιά που το χαρακτηρίζουν, με μία ερμηνεύτρια στην καλύτερη της στιγμή, και δεξιοτέχνες μουσικούς. Στην παράσταση ακούγονται τραγούδια των σπουδαιότερων Ελλήνων και ξένων συνθετών των δύο τελευταίων αιώνων, καθώς και υλικό από την προσωπική δισκογραφία της ερμηνεύτριας και των αδελφών Καλογεράκη. Λαμβάνουν μέρος οι: Αντώνης Μαράτος (κοντραμπάσο) Βασίλης Μαντζούκης (τύμπανα), Βασίλης Παναγιωτόπουλος (τρομπόνι, πλήκτρα, τραγούδι), Κώστας Νικολόπουλος (κιθάρα), Νίκος Παπαϊωάννου (τσέλο, σάζι, μπάντζο), Μάρθα Φριντζήλα (τραγούδι), Μιχάλης Καλογεράκης (τραγούδι, χορευτικά), Παντελής Καλογεράκης (τραγούδι, χορευτικά). €22 / 18

12

ΚΥΡ 21:00 (120')
*Kobrah Habibi
21st Cyprus Rialto World Music Festival

Οι Kobrah Habibi είναι ένα πολυμορφικό μουσικό σχήμα που κινείται ανάμεσα στον σύγχρονο ανατολίτικο ηλεκτρονικό ήχο, τη ζωντανή μουσική και την performance. Συνδυάζοντας DJ set, φωνή, ηλεκτρικά έγχορδα, κλαρίνο, λαούτο και ταραμπούκα, δημιουργούν μια έντονα χορευτική και τελετουργική εμπειρία που αντλεί στοιχεία από τη Μέση Ανατολή, τα Βαλκάνια και τη σύγχρονη ηλεκτρονική μουσική σκηνή. Το σχήμα κινείται ανάμεσα σε ανατολίτικες μουσικές παραδόσεις και σύγχρονους ηλεκτρονικούς ήχους, δημιουργώντας μια διονυσιακή συνθήκη χορού, ελευθερίας και ερωτισμού, πέρα από ταμπέλες και στερεότυπα. Harry Koushos - DJ Set, Ody Icon - Φωνητικά, ECATI - Ηλεκτρικά έγχορδα, Άγγελος Αγγέλου - Κλαρίνο & Λαούτο, Cymbhan - Ταραμπούκα.

14

ΤΡΙ 21:00 (70')
*Η Πλατεία - Θέατρο Αντίλογος

Το Θέατρο Αντίλογος, γιορτάζοντας τη δεκάχρονη καλλιτεχνική του πορεία, παρουσιάζει σε συμπαραγωγή με τη Σόλο για Τρεις μια καινούργια, απολαυστική κωμωδία, γεμάτη γέλιο, σκέψη και τρυφερότητα που ζωντανεύει ιστορίες τριών γενιών Κυπρίων και φέρνει στη σκηνή όλα όσα μας απασχολούν σήμερα. Σε αυτή την «Πλατεία» θα μοιραστούμε εμπειρία που αντλεί στοιχεία από τη Μέση Ανατολή, τα Βαλκάνια και τη σύγχρονη ηλεκτρονική μουσική σκηνή. Το σχήμα κινείται ανάμεσα σε ανατολίτικες μουσικές παραδόσεις και σύγχρονους ηλεκτρονικούς ήχους, δημιουργώντας μια διονυσιακή συνθήκη χορού, ελευθερίας και ερωτισμού, πέρα από ταμπέλες και στερεότυπα. Harry Koushos - DJ Set, Ody Icon - Φωνητικά, ECATI - Ηλεκτρικά έγχορδα, Άγγελος Αγγέλου - Κλαρίνο & Λαούτο, Cymbhan - Ταραμπούκα. €15 / 12

16

ΠΕΜ 21:00 (90')
*Nabuma
21st Cyprus Rialto World Music Festival

Οι Nabuma είναι ένα συγκρότημα neo-soul από την Κύπρο που συνδυάζει στοιχεία neo-soul, jazz, alternative R&B και σύγχρονου groove σε έναν ξεχωριστό, κινηματογραφικό ήχο. Με επίκεντρο την πρωτότυπη μουσική και τις δυναμικές ζωντανές εμφανίσεις, οι Nabuma δημιουργούν καθηλωτικές μουσικές εμπειρίες μέσα από soulful φωνητικά, πλούσιες ενορχηστρώσεις και εκφραστική μουσικότητα. Νικόλ Αρδανίτου - Φωνητικά, Ανδρέας Ματθαίου - Μπάσο, Αλέξης Κάσιος - Ηλεκτρική κιθάρα, Kris Grecian - Τύμπανα.

Ιούλιος 2026

21

ΤΡΙ 21:00 (60')
*Near to Far East:
Cyprus Collective Big Band
21st Cyprus Rialto World Music Festival

Το Cyprus Collective Big Band παρουσιάζει σε παγκύπρια πρεμιέρα το εμβληματικό έργο των Duke Ellington και Billy Strayhorn *Far East Suite*, μία από τις πιο ενδιαφέρουσες δημιουργίες τους. Πρόκειται για μια στοχαστική, ατμοσφαιρική, δεξιοτεχνική και εκφραστική ηχητική περιήγηση στην Ανατολή. Το *Far East Suite* μεταφέρει τον ενθουσιασμό και το δέος που ένωσε η ορχήστρα του Ellington το 1963 ταξιδεύοντας σε τόπους ξένους, εξωτικούς και εντελώς διαφορετικούς από όσα οι περισσότεροι από αυτούς είχαν γνωρίσει μέχρι τότε. Μάριος Χαράλαμπος - Άλτο σαξόφωνο, Νικόλας Γεωργίου - Άλτο σαξόφωνο, Will Scott - Τενόρο σαξόφωνο / κλαρίνο, Thomas Lumley - Τενόρο σαξόφωνο Χάρης Ιωάννου - Βαρύτονο σαξόφωνο, Γιώργος Ελ Χάπερ - Τρομπέτα, Ηλίας Ιωάννου - Τρομπέτα, Ραφαήλ Ορφανίδης - Τρομπέτα, Ανδρέας Θεοχάρους - Τρομπόνι, Κλείτος Παύλου - Τρομπόνι, Σάββας Αθανασίου - Τρομπόνι, Αντρέας Παντελής - Πιάνο, Κυριάκος Κέστας - Κοντραμπάσο, Όμηρος Μιλτιάδους - Ντραμς.

Είσοδος ελεύθερη στις συναυλίες του 21^{ου} Cyprus Rialto World Music Festival με εξαίρεση τη συναυλία στις 8/7. Απαραίτητη η κράτηση θέσεων.

*Οι παραστάσεις θα πραγματοποιηθούν στον Χώρο Στάθμευσης ΣΕΚ (πίσω από το Ριάλτο).

P

7777745
rialto.com.cy

Θεσμικός Χορηγός Επικοινωνίας
Official Communications Partner

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Τον Ιούλιο του 2024 ο Ρόμπερτ Μακφάρλαν είχε αποστείλει επιστολή σε όλους τους μεταφραστές του, όπου έλεγε πως το νέο του βιβλίο «Είναι ένα ποτάμι ζωντανό» (μτφρ.: Μιχάλης Μακρόπουλος, εκδ. Μεταίχμιο) είναι «ποταμοποιημένο» (a rivered book): χρησιμοποιεί «μια “γραμμιακή εμπειρία” για το ρέον ύδωρ».

Ο γεννημένος το 1976 στο Νότιγχαμ συγγραφέας (το 2022 και το 2024 το όνομά του είχε ακουστεί έντονα για το Νομπέλ Λογοτεχνίας) μελετά την αλληλεπίδραση του φυσικού τοπίου με την ανθρώπινη συνείδηση, την τέχνη και τη φιλοσοφία. Ειδικότερα, στο συγκεκριμένο βιβλίο, η έννοια της υδάτινης ροής είναι κάτι που περνάει και στην ίδια τη γλώσσα, στον αφηγηματικό ιστό. Στα ελληνικά κυκλοφορεί και το «Υπογαία. Ένα ταξίδι στα βάθη της Γης και του χρόνου» (μτφρ.: Μ. Μακρόπουλος, εκδ. Μεταίχμιο), όπου, μέσα από την επιστημονική εξερεύνηση του εσωτερικού του πλανήτη, μιλάει για τη μνήμη ανθρώπων και φυσικού τοπίου.

«Είναι ένα ποτάμι ζωντανό» αφήνεται στη ροή τριών ποταμών της Γης στον Ισημερινό, στην Ινδία και στον Καναδά. Ο Μακφάρλαν, όμως, δεν είναι New Ager, δεν βρίσκει κάποια ψυχρή ή θεόπτη σε ένα ποτάμι. Από την άλλη, βασική αρχή του βιβλίου είναι η απόρριψη του αυστηρού ορίου ανάμεσα στο «έμβιο» και στο «άβιο», το οποίο «αστυνομεύεται από μια κοσμοαντίληψη που κατατάσσει κατηγορηματικά τους ποταμούς στην “άβια” πλευρά του συνόρου».

Τον συνάντησα στην καρδιά του Λονδίνου, κοντά στον σταθμό του Πάντινγκτον, και με δική του πρωτοβουλία καθίσαμε πλάι στο τεχνικό ρέμα Γκραντ Γιούνιον Κανάλ.

– Είναι λίγο δύσκολο να κατηγοριοποιήσει κάποιος τα βιβλία σου.

– Κάποιος μου είπε τις προάλλες ότι ο όρος non-fiction είναι πολύ προβληματικός. Γιατί να μην το πούμε «λογοτεχνία της πραγματικότητας»; Δεν είναι κακό. Κάποιος άλλος μου πρότεινε γιατί όχι non-fiction του φανταστικού (speculative non-fiction); Βλέπεις ότι μιλάμε για πράγματα τα όποια τα όρια ενός λογοτεχνικού είδους ξεχειλώνουν. Θυμάμαι έναν από τους πρώτους μου μέντορες, τον Ρότζερ Ντίκιν. Μου είχε πει, όχι πολύ καιρό προτού πεθάνει, «όταν δοκιμάσεις να γράψεις non-fiction, προσπάθησε να το κάνεις σαν να είναι μυθιστόρημα και κάνε κάθε κεφάλαιο να μοιάζει με διήγημα».

– Ωραία συμβουλή.

– Ναι. Διότι όταν γράφεις για μια τοποθεσία δεν υπάρχει πλοκή με τη συμβατική έννοια. Οπότε πώς τραβάς τον αναγνώστη σε

αυτό που έχεις να πεις, και μάλιστα να τον κάνεις να συναισθανθεί τη σαγήνη του τοπίου και της γης, της μνήμης και της γλώσσας και όλων αυτών των πραγμάτων που μας απασχολούν;

– Ξέρεις, έχω πάρει συνεντεύξεις από δύο αστροναύτες. Μου έλεγαν ότι η εμπειρία του Διαστήματος οδηγεί συχνά τους αστροναύτες στον ακτιβισμό για την προστασία του περιβάλλοντος. Από τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό μπορούν να διακρίνουν τη ρύπανση στους ωκεανούς, την καταστροφή του Αμαζονίου...

– Μπορούν να δουν αυτό, ε;

– Ναι, διότι ο ΔΔΣ βρίσκεται σε χαμηλή τροχιά. Επιπλέον, τρώμαξαν με το πόσο λεπτή φλούδα είναι η ατμόσφαιρα που προστατεύει τη Γη. Ακόμη, είδαν τη Γη να αιωρείται μέσα στο πιο παγερό, αφιλόξενο, απέραντο σκοτάδι.

– Λογικό. Για μερικούς ανθρώπους, ο πλανήτης είναι εδώ για δισεκατομμύρια χρόνια και θα είναι εδώ πολύ μετά από εμάς. Αλλά για μένα, το να συνειδητοποιείς την ευθραυστότητα και το συγκυριακό της κάθε βιωμένης στιγμής, και το να βλέπουμε τους εαυτούς μας ως τμήμα ενός κληρονομικού ιστού, κάνει την κάθε στιγμή στην οποία είμαστε ζωντανόι να ακτινοβολεί και αξιώνει από εμάς να αναγνωρίζουμε αυτό το δώρο που μας δόθηκε.

– Ήταν ο Τραμπ ό,τι χειρότερο μπορούσε να συμβεί για το περιβάλλον;

– Απολύτως. Ειδικά μετά την πρόσφατη πετρελαϊκή κρίση με το Ιράν, ωστόσο, έχει προκαλέσει μια μαζική αντίδραση σε ορισμένες χώρες ώστε να στραφούν και σε άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας πέρα από το πετρέλαιο. Συνεπώς, κάτι πάει να γίνει. Τώρα, σε ένα, as πούμε, μεταφυσικό επίπεδο, ξέρουμε ότι η ζωή επανέρχεται δριμύτερη αρκεί να της δώσεις μία ευκαι-

Ρόμπερτ Μακφάρλαν, συγγραφέας

Η ζωή επανέρχεται αρκεί να της δώσεις μία ευκαιρία

Τα νεκρά ποτάμια, τα τρία «φαντάσματα» της Αθήνας
και η γεωγραφία της ελπίδας

«Ακόμη πάνω τον εαυτό μου να νιώθει γελοίος επειδή χαιρετάω έναν ποταμό, επειδή ρωτώ διάφορα έναν ποταμό και δεν παίρνω καμία απάντηση παρά μόνον σε μια ανυποψίαστη στιγμή», λέει στην «Κ» ο Ρόμπερτ Μακφάρλαν, μιλώντας για το βιβλίο του «Είναι ένα ποτάμι ζωντανό».

ρια. Το έχουμε δει να συμβαίνει σε ποταμούς που καθαρίζονται χάρη σε φράγματα. Είναι αυτό που λέω «γεωγραφίες της ελπίδας». Δεν είναι κάτι που συμβαίνει συστηματικά, αλλά μας δίνει μια ιδέα για το τι μπορούμε να αλλάξουμε, να φανταστούμε τον κόσμο αλλιώς.

– Κάτι είπες πριν για μεταφυσική. Έχεις μια πρόταση στο βιβλίο: «Τι απάντησε ο ποταμός»;

– Κοίτα, αν κάνεις ερωτήσεις στο μυστήριο, μην περιμένεις να σου απαντήσει σε μια γλώσσα που καταλαβαίνεις. Ακόμη πάνω τον εαυτό μου να νιώθει γελοίος επειδή χαιρετάω έναν ποταμό, επειδή ρωτώ διάφορα έναν ποταμό και να μην παίρ-

νω κάποια απάντηση παρά μόνο σε μια ανυποψίαστη στιγμή. Και όταν αυτή η στιγμή έρχεται και με βρίσκει, η φόρτιση που αισθάνομαι δεν έχει όμοιο της.

– Τι σημαίνει ένα ποτάμι είναι άρρωστο;

– Σημαίνει ότι δεν καταλήγει στη θάλασσα. Αυτό είναι ένα νεκρό ποτάμι. Οπότε γράφω για να αντιληφθούμε τη βαθύτερη ουσία του ποταμού, όχι σαν κάτι «χρήσιμο», αλλά για να θυμίσω τι σημαίνει για τη ζωή μας ένα ποτάμι. Θέλω όμως να σου κάνω μια ερώτηση, την οποία κάνω σε όλους όσους γνωρίζω: Ποιο είναι το δικό σου ποτάμι; Ποια είναι τα ποτάμια που έχουν σφραγίσει τη ζωή σου, τις μνήμες σου, αλλά και το παρόν σου;

– Εννοείς ποτάμια στην Ελλάδα;

– Ναι, ξέρω· εσείς έχετε τη θάλασσα.

– Ακριβώς, όμως η Αθήνα έχει τρία ποτάμια, τα οποία έχουμε μαπαώσει, τα δύο στην καρδιά της πόλης. Αλλά σήμερα είναι εγκλωβισμένα. Διαβάζουμε γι' αυτά στους πλατωνικούς διαλόγους.

– Όπως γράφω στο βιβλίο, «ποταμοί φαντάσματα».

– Γράφεις επίσης ότι έχουμε παγιδευθεί σε μια αντίληψη της φύσης ως «μετρήσιμης συνεκτικής», ότι «τίποτα δεν είναι καλό αφ' εαυτού· τα πάντα πρέπει να είναι καλά για κάτι».

– Ναι, βασικό στοιχείο του καπιταλισμού. Όχι πώς θα κατανοήσεις τον κόσμο, αλλά πώς θα τον εκμεταλλευθείς. Από την άλλη, οφείλω να σου πω ότι σήμερα τα ποτάμια έχουν πλέον νομική εκπροσώπηση. Ακριβώς όπως ένας πολίτης. Ή όπως έχει μια εταιρεία νομική εκπροσώπηση. Υπάρχει ένας χαρακτήρας στο βιβλίο, ο δικηγόρος Ροντρίγκεζ Γκαρραβίτο, ο οποίος είναι πολύ ενεργός σε αυτό. Θυμάμαι πόσο είχα συγκινηθεί όταν διάβαζα νομικά έγγραφα με τέτοιους

Ο Ρόμπερτ Μακφάρλαν αφήνεται στη ροή τριών ποταμών, στον Ισημερινό, στην Ινδία και στον Καναδά. «Γράφω για να αντιληφθούμε τη βαθύτερη ουσία του ποταμού, όχι ως κάτι “χρήσιμο”, αλλά για να θυμίσω τι σημαίνει για τη ζωή μας ένα ποτάμι», λέει στην «Κ» ο Βρετανός συγγραφέας.

όρους, όρους που παραπέμπουν στην οικολογία ή και στη μυστική παράδοση των Μαορί. Είναι εκπληκτικό όταν η κουλτούρα, η φαντασία και η νομοθεσία ενώνουν τις δυνάμεις τους για ένα καλύτερο μέλλον. Βλέπεις νομικούς να συνεργάζονται με σαμάνους και αρχηγούς φυλών και βιολόγους που εργάζονται επί του πεδίου, μαζί με συγγραφείς και καλλιτέχνες. Αυτού του τύπου οι συνέργειες συμβάλλουν στο να αλλάξουν ορισμένα πράγματα.

– Το βιβλίο αυτό συνέβη διότι βρήκες σε όλα αυτά τα απίθανα μέρη του πλανήτη. Νομίζω πως είσαι ένας πολεμικός ανταποκριτής χωρίς πόλεμο.

– Μονάχα που είναι ένας αργός πόλεμος. Και μόνιμος. Ένας μεγάλος Νοτιοαφρικανός καθηγητής Περιβάλλοντος, ο Ρομπ Νίξον, μιλάει για μια αργή βία κατά της φύσης. Δεν βλέπουμε κάποια βόμβα να εκρήγνυται στιγμιαία. Αλλά το βλέπεις μέσα από την αργή αυτή βία, το κόστος που πληρώνουν οι άνθρωποι και η βιοσφαιρα.

– Πώς δουλεύεις; Κρατάς σημειώσεις και τις εξεργάζεσαι όταν επιστρέφεις;

– Ναι, έχω σημειωματάρια. Μικρά, για να χωρούν σε τσέπες. Τα πάντα πάνε εκεί. Σημειώσεις επί του πεδίου.

– Αυτό λέγεται ρεπορτάζ.

– Ναι, είναι ρεπορτάζ. Αυτοψία. Ακολουθώ ένα είδος πρωτοκόλλου του ρεπόρτερ. Κάνω διασταύρωση των πηγών μετά, υπάρχει νομική υπηρεσία που διαβάζει όσα γράφω, από τη Βόρεια Αμερική μάλιστα, ακριβώς επειδή μπορεί να θιγόνται μεγάλες επιχειρήσεις από εκεί.

«Ποταμίσια» πένα

Προτού φύγει, ζητώ από τον Ρόμπερτ να μου υπογράψει το αντίτυπο της ελληνικής έκδοσης, το οποίο βλέπει πρώτη φορά από κοντά και το κρατάει στα χέρια του με δικαιολογημένη χαρά.

«Θα υπογράψω με τη δική μου πένα», λέει. «Υπάρχει λόγος: το μελάνι που χρησιμοποιώ είναι ποτισμένο με νερό από ποτάμια, λίμνες, ρέματα και θάλασσες, κυρίως από τη Βρετανία, την Ευρώπη, το Ρότερνταμ, το Αμστερνταμ, κάποια από τη Βόρεια Αμερική. Πριν από δύο χρόνια οργανώσαμε τη μεγαλύτερη διαμαρτυρία για το δικαίωμα του καθαρού νερού στο Λονδίνο. Συμμετείχαν κολυμβητές, ψαράδες, καγιάκερ και όλοι έφεραν μπουκάλια από τα ποτάμια τους και σταθήκαμε μπροστά στο κοινοβούλιο και κάποιος πήρε ένα μπουκάλι και ανέμειξε δείγματα από όλα τα άλλα με μελάνι. Όταν υπογράψω αντίτυπα σε παρουσιάσεις, έρχεται κόσμος με μπουκαλάκια από τα ποτάμια τους και πάντοτε προσθέτω από αυτά στο δικό μου. Οπότε είναι ένα είδος ακτιβισμού και λογοτεχνίας».

“

Η αξία κάθε στιγμής

Το να συνειδητοποιείς την ευθραυστότητα και τη σύμπτωση, το συγκυριακό της κάθε βιωμένης στιγμής και το να βλέπουμε τους εαυτούς μας ως τμήμα ενός κληρονομικού ιστού, κάνει την κάθε στιγμή στην οποία είμαστε ζωντανόι να ακτινοβολεί.

“

Αργή βία κατά της φύσης

Ένας μεγάλος Νοτιοαφρικανός καθηγητής περιβάλλοντος, ο Ρομπ Νίξον, μιλάει για μια αργή βία κατά της φύσης. Δεν βλέπουμε κάποια βόμβα να εκρήγνυται στιγμιαία· αλλά το βλέπεις μέσα από την αργή αυτή βία, το κόστος που πληρώνουν οι άνθρωποι και η βιοσφαιρα.

Του ΔΟΝΑΤΟΥ Φ. ΔΗΜΟΥ

Στη μνήμη της Βαρβάρας Δρίμτζια Μαραγγού, με αγάπη, σεβασμό και ευγνωμοσύνη.

Υπάρχουν άνθρωποι που η ζωή τους ξεπερνά τα όρια της προσωπικής τους διαδρομής. Άνθρωποι που γίνονται η ζωντανή έκφραση μιας ολόκληρης γενιάς, ενός τόπου, μιας εποχής. Η Βαρβάρα Δρίμτζια Μαραγγού, που έφυγε πρόσφατα από τη ζωή, έχοντας διανύσει σχεδόν έναν αιώνα ζωής, υπήρξε μια από αυτούς τους ανθρώπους.

Η ζωή της δεν ήταν απλώς η ιστορία μιας γυναίκας από την Ήπειρο, από την Παραμυθιά Θεσπρωτίας. Ήταν η ιστορία της γενιάς των Ελληνίδων που γεννήθηκαν στον Μεσοπόλεμο, μεγάλωσαν μέσα στη φτώχεια, γνώρισαν την κατοχή, τον πόλεμο, τις στερήσεις και την ξενιτιά, όμως πάνω στους ώμους τους κράτησαν όρθιες οικογένειες, κοινότητες και αξίες.

Η Βαρβάρα Δρίμτζια Μαραγγού γεννήθηκε στις 19 Σεπτεμβρίου 1926 στην ιστορική Παραμυθιά. Ήταν κόρη του Χαράλαμπου Δρίμτζια και της Ελένης Ζορκάδη, με καταγωγή από το Ελευθεροχώρι και ήταν το μεγαλύτερο από τα εφτά παιδιά της οικογένειας. Ο πατέρας της ήταν ράφτης στο επάγγελμα, άνθρωπος γνωστός για το ήθος, την εργατικότητα και την αγάπη του για την πατρίδα. Υπήρξε ως έφεδρος αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και υπήρξε για την οικογένειά του πρότυπο τιμής και ευθύνης. Από εκείνον η Βαρβάρα Δρίμτζια κληρονόμησε τις αρχές που τη συνόδευαν σε όλη της τη ζωή. Την εντιμότητα, τον σεβασμό προς τον άνθρωπο, την αγάπη για την οικογένεια και την πεποίθηση ότι η πρόοδος κατακτάται μόνο με κόπο και αξιοπρέπεια.

Μεγάλωσε σε μια Ήπειρο σκληρή, αλλά περήφανη. Σε μια εποχή όπου η παιδική ηλικία δεν είχε τη μορφή που γνωρίζουμε σήμερα. Τα παιδιά μάθαιναν από νωρίς τη δουλειά, την ευθύνη και την αξία του μόχθου. Η ζωή στο σκληρό ανάγλυφο της περιοχής ήταν καθημερινός αγώνας απέναντι στη φτώχεια, στις καιρικές δυσκολίες και στην έλλειψη βασικών αγαθών.

Οι δοκιμασίες

Η μοίρα όμως της επιφύλασσε από νωρίς δοκιμασίες. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1943, την τραγικότερη ημέρα στη σύγχρονη ιστορία της Παραμυθιάς, η δεκαεπτάχρονη τότε Βαρβάρα έχασε τον πατέρα της. Ο Χαράλαμπος Δρίμτζιας εκτελέστηκε μαζί με άλλους σαράντα οκτώ επιφανείς πατριώτες από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής και τους συνεργάτες τους, τους Τσάμπηδες μουσουλμάνους της περιοχής, ως αντίποινα για τη δράση της ελληνικής αντίστασης. Το πλήγμα ήταν για την ίδια συντριπτικό. Έχασε τον πατέρα της, τον τροφodότη της οικογένειάς της αλλά και τον άνθρωπο που εξέφραζε την αγάπη του προς αυτή. Και όμως, η ζωή δεν σταμάτησε να τη δοκιμάζει.

Λίγους μήνες αργότερα, το χειμώνα του 1944, η μητέρα της Ελένη αναγκάστηκε να μεταβεί πεζή στην Πάργα για να εργαστεί στην εποχική συγκομιδή της ελιάς, ώστε να εξασφαλίσει για αμοιβή ένα ασκή ελαιόλαδο για την επιβίωση της οικογένειας. Η Βαρβάρα Δρίμτζια στην απουσία της μητέρας ανέλαβε την ευθύνη των έξι μικρότερων αδελφών. Τότε αρρώστησε βαριά και μέσα σε εκείνες τις δύσκολες συνθήκες πέθανε ο μικρότερος αδελφός της, ο Πέτρος, πριν ακόμα συμπληρώσει τον πρώτο χρόνο της ζωής του. Τον θάψανε, χωρίς την παρουσία της μητέρας που έλειπε, στη ρίζα μιας ελιάς, έξω από την εκκλησία του Αγίου Νικόλα.

Έμαθαν να δημιουργούν

Η ορφάνια, η φτώχεια, η απώλεια και η ευθύνη ήρθαν πολύ νωρίς στη ζωή της. Όμως η Βαρβάρα Δρίμτζια βρέθηκε ξανά αντιμετώπιση με μια σκληρή πραγματικότητα. Έμεινε μόνη, να υποστηρίζει τα παιδιά της και να κρατήσει ζω-

Η ορφάνια, η φτώχεια, η απώλεια και η ευθύνη ήρθαν πολύ νωρίς στη ζωή της Βαρβάρας Δρίμτζια. Εκείνη όμως ανήκε στη γενιά των γυναικών της Ηπείρου που δεν έμαθαν να παραδίνονται. Έμαθαν να συνεχίζουν. Να αντέχουν. Να δημιουργούν μέσα από τις δυσκολίες.

Οι γυναίκες που κράτησαν όρθια την Ελλάδα

Ο ένας αιώνας προσφοράς της Βαρβάρας Δρίμτζια Μαραγγού (1926 – 2026) από την Παραμυθιά Θεσπρωτίας

Η Βαρβάρα Δρίμτζια παρόλες τις δυσκολίες δεν εγκατέλειψε ποτέ ένα μεγάλο όνειρο. Με αδιάκοπο αγώνα κατάφερε να σπουδάσει και τις τρεις κόρες της, αποδεικνύοντας έμπρακτα την πίστη της στη μόρφωση και στην πρόοδο.

κουν. Να δημιουργούν μέσα από τις δυσκολίες.

Το 1947 παντρεύτηκε τον Γιώργο Μαραγγό, το γένος Μάστορα, από το Τσαγγάρι Σουλίου. Ήταν τα δύσκολα μεταπολεμικά χρόνια, όταν η Ελλάδα προσπαθούσε να επουλώσει τις πληγές της Κατοχής και του Εμφυλίου. Μας αλλά και τον άνθρωπο που εξέφραζε την αγάπη του προς αυτή. Και όμως, η ζωή δεν σταμάτησε να τη δοκιμάζει.

Λίγους μήνες αργότερα, το χειμώνα του 1944, η μητέρα της Ελένη αναγκάστηκε να μεταβεί πεζή στην Πάργα για να εργαστεί στην εποχική συγκομιδή της ελιάς, ώστε να εξασφαλίσει για αμοιβή ένα ασκή ελαιόλαδο για την επιβίωση της οικογένειας. Η Βαρβάρα Δρίμτζια στην απουσία της μητέρας ανέλαβε την ευθύνη των έξι μικρότερων αδελφών. Τότε αρρώστησε βαριά και μέσα σε εκείνες τις δύσκολες συνθήκες πέθανε ο μικρότερος αδελφός της, ο Πέτρος, πριν ακόμα συμπληρώσει τον πρώτο χρόνο της ζωής του. Τον θάψανε, χωρίς την παρουσία της μητέρας που έλειπε, στη ρίζα μιας ελιάς, έξω από την εκκλησία του Αγίου Νικόλα.

Η Βαρβάρα Δρίμτζια παρόλες τις δυσκολίες δεν εγκατέλειψε ποτέ ένα μεγάλο όνειρο. Με αδιάκοπο αγώνα κατάφερε να σπουδάσει και τις τρεις κόρες της, αποδεικνύοντας έμπρακτα την πίστη της στη μόρφωση και στην πρόοδο. Χαρακτηριστική ήταν η αντίληψη της για την ανατροφή των παιδιών. Όταν επισκέπτονταν το σχολείο τους, η πρώτη ερώτηση της ήταν «Είναι καλά παιδιά;». Και μόνο μετά ενδιαφέρονταν για τις σχολικές επιδόσεις τους. Για εκείνη ο χαρακτήρας προηγούνταν πάντοτε της επιτυχίας.

Η ίδια κουβαλούσε ως πολυτιμη παρακαταθήκη τις συμβουλές του πατέρα της, τις οποίες μετέφερε στα παιδιά, στα εγγόνια και τα δισέγγονά της. «Να κάνετε παρέα με καλύτερους από εσάς για να προκόψετε» συνήθιζε να λέει. Συχνά θυμόταν μια συμβουλή που ο πατέρας έλεγε στη μητέρα της. «Να μιλάς καλά στα παιδιά, γιατί όπως τους μιλάς θα σου μιλήσουν».

Μέσα σε αυτές τις απλές φράσεις συμπυκνωνόταν μια ολόκληρη φιλοσοφία ζωής, βασισμένη στον σεβασμό, στην ευγένεια και στην καλλιέργεια χαρακτήρα. Η αξιοπρέπεια ήταν το θεμέλιο της ζωής της. Δεν την ενδιέφεραν τα πλούτη ούτε οι κοινωνικές επιδείξεις. Πίστευε βαθιά πως η αξία του

ανθρώπου βρίσκεται στην τιμιότητα, στον λόγο του και στον τρόπο που φέρνονταν στους άλλους.

Δεν μιλούσε πολύ για τις δυσκολίες της. Τις κουβαλούσε με σιωπηλή δύναμη. Όσοι τη γνώρισαν θυμούνται την επιβλητική ηρεμία της παρουσίας της. Το πρόσωπό της ήταν σμιλεμένο από το μόχθο και τις δυσκολίες. Ένα πρόσωπο που κουβαλούσε τις μνήμες ενός ολόκληρου αιώνα χωρίς να χρειάζεται να τις αφηγηθεί. Το βλέμμα της στοχαστικό και δωρικό, μιλούσε χωρίς περιττές λέξεις. Και τα γαλάζια της μάτια δεν σε κοιτούσαν απλώς. Έμοιαζαν να διαβάζουν την ψυχή σου. Η παρουσία της εξέπεμπε εκείνη τη σπάνια αυθεντικότητα μια γενιάς που έμαθε περισσότερο να αντέχει παρά να παραπονιέται, περισσότερο να πράττει παρά να μιλά.

Στήριγμα ζωής

Για τα παιδιά της υπήρξε στήριγμα ζωής. Στα δύσκολα χρόνια δίπλα της στάθηκε η μεγάλη της κόρη, η Αγγελική. Μαζί μοιράστηκαν ευθύνες, αγωνίες και βάρη, αποδεικνύοντας πως στις ελληνικές οικογένειες η δύναμη περνά συχνά από τη μητέρα στην κόρη, και από γενιά σε γενιά. Στα χρόνια που ακολούθησαν η ανταμοιβή της ήταν να βλέπει τα παιδιά της να προκόβουν. Η Βαρβάρα Δρίμτζια έζησε όλη της τη ζωή μαζί με την οικογένεια του γιού της Χρήστου ο οποίος στάθηκε στο πλευρό της με αγάπη, σεβασμό και αφοσίωση, φροντίζοντάς

τη μέχρι το τέλος της ζωής της.

Για τα εγγόνια της υπήρξε κάτι περισσότερο. Υπήρξε η θालπωρή του σπιτιού. Η ανοιχτή αγκαλιά. Η φωνή που καθησυχάζει. Το πρόσωπο που ήταν πάντα εκεί. Με απεριόριστη τρυφερότητα και απλότητα μοιράζε αγάπη χωρίς όρους και χωρίς διακρίσεις. Χαρακτηριστική της αγάπης και της έγνοιας της ήταν μια φράση που είπε όταν την ρώτησαν πώς αποφάσισε στα ογδόντα πέντε της χρόνια να ταξιδέψει από την Παραμυθιά στην Κύπρο για τη βάρη της δισέγγονης, της Δάφνης. «Πάω να δω πού στρώνει και πού κοιμάται το αγρόνι μου» απάντησε με τη φυσικότητα και τον πειρώτικο λόγο που τη χαρακτήριζε. Αργότερα την ίδια τρυφερότητα και την ίδια απλόχερη αγάπη χάρισε και στα δεκατέσσερα δισέγγονά της.

Η προσφορά της προς τον συνάνθρωπο δεν σταμάτησε ποτέ να αποτελεί μέρος της ζωής της. Η Βαρβάρα Δρίμτζια Μαραγγού ακόμα και στα ενενήντα, με τα χέρια της που δεν έπαψαν να δημιουργούν κατασκεύαζε χειροποίητα εργόχειρα τα οποία τα πρόσφερε δωρεάν στο Σύλλογο Γονιών Παιδιών με νεοπλασματική ασθένεια «Η Φλόγα» ώστε να διατίθενται για την οικονομική ενίσχυση των παιδιών με καρκίνο. Ήταν μια προσφορά αθόρυβη, χωρίς δημοσιότητα και χωρίς προσδοκία ανταπόδοσης. Για πολλά χρόνια υπήρξε δραστήριο μέλος και αντιπρόεδρος του ΚΑΠΗ Παραμυθιάς. Συμμετείχε ενεργά στις δράσεις και παρέμεινε κοινωνικά παρούσα ακόμη και σε προχωρημένη ηλικία. Ίσως μια από τις πιο συγκινητικές στιγμές που αφήνει πίσω της είναι εκείνη όπου βρίσκεται καθισμένη στο κέντρο ενός κύκλου παιδιών του τοπικού νηπιαγωγείου, κατά τη διάρκεια επίσκεψής τους στο ΚΑΠΗ. Με τα παιδιά τριγύρω να την κοιτούν και να ακούν με προσοχή, αφηγούνταν ιστορίες, παραμύθια και μνήμες μιας άλλης εποχής. Ήταν σα να έβλεπες την ιστορία του τόπου να συνομιλεί με το μέλλον του.

Η Βαρβάρα Δρίμτζια Μαραγγού έζησε σχεδόν ένα αιώνα. Έναν αιώνα που περιλάμβανε την Κατοχή, τον Εμφύλιο, τη φτώχεια, τη μετανάστευση, την ανοικοδόμηση της χώρας και τη μετάβαση στη σύγχρονη Ελλάδα. Από το λυχνάρι μέχρι το κινητό τηλέφωνο. Από το μουλάρι στο αυτοκίνητο. Από το χειρόγραφο γράμμα στην ψηφιακή εποχή. Κι όμως μέσα σε όλες αυτές τις αλλαγές διατήρησε σταθερό τον εσωτερικό της κώδικα. Κάθε Κυριακή εκκλησιάζόταν και όταν τη ρωτούσαν γιατί πηγαίνει κάθε Κυριακή εκείνη απαντούσε «γιατί εκεί ηρεμώ». Με τη σοφία που χαρίζει η ζωή συνήθιζε να λέει «Τι χρειάζεται ο άνθρωπος; Υγεία, αγάπη και το καθημερινό. Τα πλούτη εδώ θα μείνουν».

Ίσως σε αυτή τη φράση κρύβεται όλη η διαδρομή της. Μια γυναίκα που γνώρισε την τραγωδία και τις στερήσεις αλλά δεν έχασε ποτέ την αρχοντιά της. Που γνώρισε τον πόνο αλλά δεν έπαψε να προσφέρει αγάπη. Που γνώρισε τις δυσκολίες αλλά δεν εγκατέλειψε ποτέ την αξιοπρέπεια της.

Η Βαρβάρα Δρίμτζια Μαραγγού δεν άφησε πίσω της πλούτη ούτε αξιώματα. Άφησε κάτι πολύ πιο πολύτιμο από κάθε υλική κληρονομιά. Έναν αιώνα παραδείγματος. Έναν αιώνα αξιοπρέπειας. Έναν αιώνα αγάπης. Και τη βεβαιότητα ότι ακόμα και μέσα στις μεγαλύτερες δοκιμασίες, ο άνθρωπος μπορεί να παραμείνει δημιουργικός, όταν δεν εγκαταλείπει τις αρχές του. Άφησε πίσω ένα παράδειγμα, καλοσύνης, δύναμης, εργατικότητας, οικογενειακής αφοσίωσης και ανιδιοτέλειας που θα συνοδεύει τις επόμενες γενιές.

Από το παιδί που γνώρισε την ορφάνια και τη στέρση, στη μητέρα που αγωνίστηκε να μορφώσει τα παιδιά της, στη γιαγιά που δίδασκε θάλασσες για να βεβαιωθεί ότι το εγγόνι της ήταν καλά, η διαδρομή της υπήρξε μια αδιάκοπη πράξη ζωής, αγάπης και ευθύνης.

Αυτή ήταν η γυναίκα, Βαρβάρα Δρίμτζια Μαραγγού και αυτό ήταν το αποτύπωμα της στον χρόνο. Αιώνια της η μνήμη.

Η Βαρβάρα Δρίμτζια Μαραγγού δεν άφησε πίσω της πλούτη ούτε αξιώματα. Άφησε κάτι πολύ πιο πολύτιμο από κάθε υλική κληρονομιά. Έναν αιώνα αξιοπρέπειας. Έναν αιώνα αγάπης.

Μια γυναίκα που γνώρισε την τραγωδία και τις στερήσεις αλλά δεν έχασε ποτέ την αρχοντιά της. Που γνώρισε τον πόνο αλλά δεν έπαψε να προσφέρει αγάπη.

ΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ

Τράπεζα Κύπρου

γαστρονόμος

30

Ιουνίου
19:30

σπι

Μια γιορτή γεμάτη γεύση και παράδοση, με φαγητό, τοπικά προϊόντα, παραγωγούς και μικροπωλητές από τις ορεινές κοινότητες της Λεμεσού.

Βόσλα

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΥΠΕΡΘΑΒΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΣΟΠ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΕΙΔΕΣΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΒΟΥΝΙ
ΛΕΜΕΣΟΣ